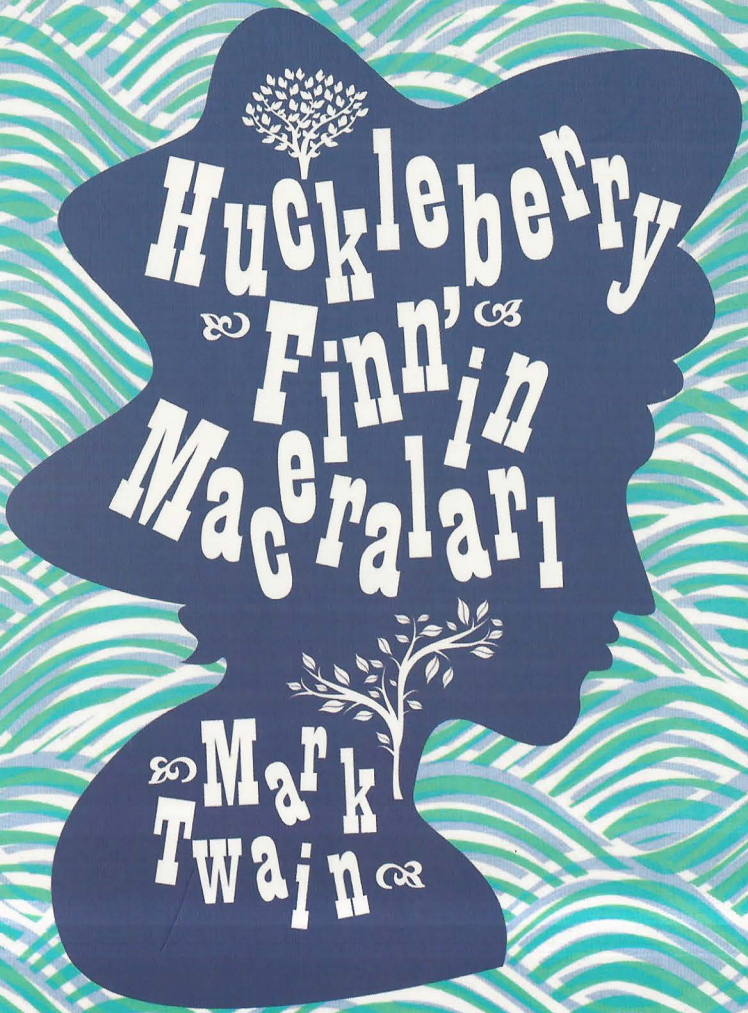
MARK TWAIN – HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI

yordam
edebiyat

Türkçesi: Burak Şakır

Burak Şakır (27 Temmuz 1977, Ödemiş)

Çevirmen. Dokuz Eylül Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği bölümünde öğrenim gördü. Çeşitli kurum ve kuruluşlarda İngilizce öğretmenliği yaptı. İzmir'de yaşıyor.

Burak Şakır'ın İngilizceden yaptığı *Huckleberry Finn'in Maceraları* çevirisi ilk kez yayımlanmaktadır.

Eserin orijinal adı:
The Adventures of Huckleberry Finn

MARK TWAIN

HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI

ROMAN

TÜRKÇESİ
BURAK ŞAKIR

yordam
edebiyat

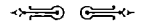
Yordam Edebiyat: 53 • **Huckleberry Finn'in Maceraları** • Mark Twain
ISBN 978-605-172-321-1 • *Türkçesi:* Burak Şakır • *Kitap Editörü:* Dilan Keyvan
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni:* Gönül Göner
Birinci Basım: Şubat 2019
© Yordam Kitap, 2017

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **W:** www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
instagram.com/yordamkitap

Baskı: **İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri** (Sertifika No: 10614)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna - Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 496 11 11

HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI

ROMAN

Çevirmenin Notu

Huckleberry Finn'in Maceraları dünya edebiyatının en iyi örneklerindendir. Bunun içerik açısından nasıl ve nelerle gerçeklendiğini okuma eyleminiz sırasında keşfedeceksiniz. Eseri özel kılan bir başka unsur olan dilden, yazarın bunu nasıl kullandığından ve çeviri sürecinden bahsetmek istiyorum ben biraz.

Mark Twain lehçe ve ağız özelliklerini eserine başarıyla yansıtır. Akıldışı ve komik olayları ciddi bir anlatımla aktarırken taklitlerden, bilgi, tarih, isim ve yer yanlışlıklarından faydalanır. Bölge halkının dilini ve deyişlerini çok yerinde kullanır ancak bu esnada çeşitli dilbilgisi yanlışları yapar, kelime ve ses oyunlarını kullanır, cümle içindeki öğelerin yerlerinde hatta kelime içindeki seslerin yerlerinde değişiklikler yapar, yer yer uzun cümlelere başvurur, bazen abartılı tasvirler, süslü konuşmalar ve ağdalı ifadeleri tercih eder. Bundan dolayı *Huckleberry Finn'in Maceraları* için çevirmesi zorlu bir kitap demek abartılı olmaz.

Yazar, kitabın başına koyduğu notta çeşitli lehçeler kullandığından bahseder. Bu farklılıklar en belirgin biçimde Jim ve diğer zencilerin konuşmalarında görülmektedir. Bu durumu zencilerin dile yatkın olmamaları ya da dili öğrenememeleri şeklinde değil, kendilerini esir eden kültürün dilini öğrenmeye karşı bir pasif direniş, bir sosyo-kültürel reddediş olarak yorumlamak daha doğru olacaktır. Bilhassa zencilerin konuşmalarındaki ağız, dilbilgisi kurallarına aykırı ve bölge halkına özgü deyişler, cümle içindeki öğelerin yerlerinde yapılan değişiklikler, sözlüklerde bulunmayan kelimeler gibi nedenler, özellikle Jim'in konuşmalarını çevirirken ayrı bir üslup yaratma, farklı ve yaratıcı çözümler bulma gereğini doğurdu. Jim'i bir Ege köylüsü, bir Kürt çobanı ya da Karadenizli bir çay toplayıcısı gibi konuşturup Türkçe içerisinde karşılıklar üretmek bir seçenek olabilirdi belki. Ancak bu, çeviri ve kültür bağlamında bir eşdeğerlik taşımıyordu. Jim'i standart bir Türkçe ya da biraz bozuk bir Türkçe ile konuşturmayı da tercih edebilirdim ancak Mark Twain öyle yapmamıştı. Bozuk bir Türkçe ile konuşma tarzı dahi Jim'in orijinal

konuşmaları ile karşılaştırılamayacak kadar düzgün bir Türkçe sayılabilirdi. Dahası Jim bozuk bir dille konuşurken saflığını kaybetmekle kalmayacak hiç öyle olmadığı halde kaba saba biriymiş gibi algılanabilecekti; o yüzden aradığım karşılık bu da değildi. Jim'in ve diğer zencilerin konuşmalarında göz ardı etmek istemeyeceğim kadar belirgin bir ayrım vardı ve bu ayrımı farklı çözüm yolları kullanarak aktarmayı denedim.

Bunun dışında, yazarın üslubu, edebî tercihleri, kullandığı kelime ve ses oyunları, uzun cümleleri, bilinçli dilbilgisi ve söyleyiş yanlışları ve mizah anlayışı gibi çeşitli unsurları gözetmeye ve bunları elimden geldiğince koruyarak aktarmaya gayret ettim. 19. yüzyıl Amerika'sında kullanımı sıradan sayılan ancak günümüzde hakaret anlamı taşıyan *nigger* (zenci) kelimesi bunlardan biridir. Aynı şekilde dönemin siyasal, sosyo-kültürel ve ekonomik atmosferini, toplumun ve kitaptaki karakterlerin düşünce yapılarını, zamanın modasını en akıcı bir şekilde ve en az lezzet kaybıyla yansıtabilmek için özenli bir çalışma sürdürdüm, bunun esere yansıdığını umuyorum.

Bu çeviriyi yapmak benim için anlamlı ve öğretici bir deneyim oldu. Çevirirken güldüğüm, heyecanlandığım ya da hüzünlendiğim anlar olmuştu; şimdi eserle birlikte bu süreci de sizlerle paylaşıyor olmak benim için ayrıca kıymetli, bilmenizi isterim.

Son olarak, teşekkür ederim. Bana inanarak bu fırsatı sağlayan ve desteğini hep hissettiren Hayri Erdoğan'a teşekkür ederim öncelikle. Editörüm, kıymetli arkadaşım Dilan Keyvan'ın sabrı, yapıcı eleştiri ve düzeltme önerileri olmasaydı bu kitabın çıkması asla mümkün olmazdı. O yüzden kendisine de teşekkür ederim. Ama en çok da çeviri sürecinde bana ihtiyaç duyduğum zamanı yaratan ve nazımı çeken biricik aileme kocaman bir teşekkür borçluyum.

Bu ilk çevirim ikiz evlatlarım Deniz ve Rüzgâr'a armağan olsun.

Keyifle okumanız dileğiyle...

Burak Şakır
İzmir, 2019

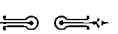
HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI

(Tom Sawyer'ın Yoldaşı)

YER
Mississippi Vadisi

ZAMAN
Kırk Elli Yıl Önce

YAZAN
MARK TWAIN
(SAMUEL L. CLEMENS)

Bu hikâyede bir art niyet arayan kişiler hakkında dava açılacak, ahlak dersi çıkarmaya kalkışanlar sürüm sürüm süründürülecek, bir olay örgüsü bulmaya çalışanlar ise kurşuna dizilecektir.

YAZARIN EMRİYLE
Levazım Kumandanı G. G.

AÇIKLAMA

Bu kitapta bazı lehçeler, örneğin Missouri zencilerinin lehçesi, güneybatının iç kısımlarındaki halkın konuştuğu lehçenin en uç biçimleri, bir de bildiğimiz "Pike County" lehçesi, ayrıyeten, bu son saydığımın da dört farklı çeşidi kullanılmıştır. Karakterlerin konuşmalarındaki farklılıklar rastgele bir düzende ya da tahminlere dayalı bir şekilde yapılmamış, bilakis çok titiz bir araştırmanın sonucu olup bu lehçeleri konuşan kişileri bizzat tanıyor olmam ve onların beni doğru yönlendirmesi sayesinde oluşmuştur. Bu açıklamayı yapmam gerekiyordu; aksi takdirde okurlar tüm bu karakterlerin hepsinin aynı şekilde konuşmaya çalıştığını ama bunu beceremediklerini düşünebilirdi.

MARK TWAIN

I. BÖLÜM

Beni tanıdığınızı pek sanmam, hele hele *Tom Sawyer'ın Maceraları* isimli kitabı okumadıysanız; ama çok da takılmayın buna. O kitabı Bay Mark Twain yazdı ve ekseriyetle doğruları dile getirdi. Yer yer hayal gücüyle abarttığı bazı şeyler olsa da, çoğu zaman gerçekleri yazdı. Olur zaten o kadar. Hayatında bir ya da birkaç kere yalan söylememiş kimseyi duymuş değilim, Polly Teyze hariç; o dul kadın ve hatta bir de Mary belki. Polly Teyze –Tom'un teyzesi olur kendileri– ve Mary ve dul Douglas, bu kitapta hepsini anlattım; daha önce de dediğim gibi, yaşananlar yer yer abartılmış olsa da kitapta çoğunlukla gerçeklere yer verilmiştir.

Kitap şu şekilde bitiyordu: Tom ve ben soyguncuların mağaraya gizledikleri parayı bulup zengin olduk. Adam başı altı bin dolar para düştü, hepsi de çil çil altın. Paraları bir yığın yapınca bakmaya doyum olmuyordu. Bu arada Yargıç Thatcher parayı alıp bankaya yatırdı; o da günde yine kişi başı bir dolar kazandırıyordu, hem de yıl boyunca. Bu parayla insan ne yapacağını şaşırır! Dul Douglas beni oğlu yerine koydu, beni adam edecekti; lakin tüm gün evde takılmak da pek bana göre değildi, zira kadının her işi saat gibi tıkır tıkır düzenliydi. Nihayetinde dayanamayıp voltayı aldım oradan. Tekrar eski kıyafetlerimi giyip fıçıma geri dönünce bir oh çektim artık. Ama o Tom Sawyer yok mu, gelip yine buldu beni; bir çete kuracakmış da soygun için, ona katılacaksam dul kadına dönüp doğru düzgün biri olmam gerekiyormuş. Tamam deyip geri döndüm ben de.

Dul kadın beni görünce duygulanıp pek bir ağladı. Bana zavallı kayıp kuzu dedi ve bunun gibi başka bir sürü isim yakıştırdı,

ama hiç kötü bir şey kastetmedi. Beni yeniden baştan aşağıya giydirdi ama yeni kıyafetlerin içinde ter sırtımdan boşaldı resmen; biraz dar geldiğinden midir nedir zor kıpırdıyordum içinde. Neyse, yine eski tas eski hamam, döndüm aynı hayata geri. Dul kadın küçük bir çıngırak çalardı yemeklerden önce ve yemeğe gecikemezdin. Ayrıca öyle pat diye oturup yemeğe başlamak da mümkün değildi; ilk önce dul kadının kafasını öne eğip yiyeceğimiz iki lokma nevale için yaptığı dua faslının bitmesini beklemen gerekiyordu. Öyle duası edilecek kadar matah bir şey de değildi yediklerimiz, hepsi kendi halinde pişen yiyeceklerdi; asıl bir sürü ıvır zıvırı alıp da koysa bir tencereye, şöyle sulu sulu bir şey çıkartabilse ortaya, o zaman ben bile ederdim duasını o nevalenin.

Yemekten sonra da kitabını çıkarıp bana Musa'nın "Sazlık" hikâyesini belletirdi; onun hakkındaki her şeyi öğrenmek için canımı dişime takmıştım; ama bir ara Musa'nın çok uzun zaman önce ölüp gittiğini ağzından kaçırıverdi, işte o vakit Musa'ya dair merakım uçup gitti bir anda; n'apayım ben ölmüş gitmiş adamı.

Bir süre sonra canım çekti, az tütün içeyim dedim ve izin istedim duldan. Ama izin vereceği yoktu. Tütün içmek kötü ve iğrenç bir huydur, üstelik pis bir şeydir dedi, bir an önce bırakmaya gayret etmeliymişim. Böyle oluyor işte bazı tipler de. Anlayıp etmedikleri mevzular hakkında ahkâm kesip duruyorlar. Daha az önce kalkıp da Musa'yı akrabasıymış gibi kendine dert edinen sanki kendisi değil! Kime ne faydası var ki ölüp gitmiş adamın? Ben iyi bir şeyler yapmaya kalksam bile bir hata bulur çıkarırdı illa, ama kendisinin yaptığı hiçbir şeyde bir yanlışlık olamazdı. O kendisi yapıyor ya, ona her şey serbestti; burnu hep enfiye kutusunda olsa bile bu böyleydi.

Dul kadının kız kardeşi olan Bayan Watson da idare eder diyebileceğim, dörtgöz, ince bir kızkurusuydu; kardeşinin yanına gelmişti birlikte yaşamak için. Gelir gelmez de elinde çocuklara okumayı öğretmek için yazılmış bir kitapla dikildi başıma. Bir saat boyunca deli gibi ders çalıştırıp durdu beni; tam isyan edecekken nihayet dul kadın, çok gitme çocukcağızın üstüne

deyince ara verdik. Ardından geçen bir saat boyunca sıkıntıdan bayılacaktım az daha, artık elim ayağım durmaz olmuştu, sanki kıçımda kurt varmış gibi kıpırdanıp duruyordum. Bayan Watson da söylenmeye başladı, "Ayağını oraya uzatma, Huckleberry", "Parmaklarını öyle çıtlatma, Huckleberry – dik otur bakalım", "Uslu uslu otursana" derken oturup kalkmama, esneyip gerinmeme söylendi, her yaptığım hareket batıyordu sanki kadına. Sonra da o kötü yerden bahsetmeye başladı, benim de, keşke orada olsaydım diye ağzımdan çıkıverdi. Bildiğin dellendi, ama ben o lafı da kötü niyetle söylememiştim ki! Aklımdan geçen bir yerlere gitmekti sadece; çünkü bir değişiklik arıyordum, hem ben o lafı özellikle o kötü yeri düşünüp de dememiştim ki! Dediğim şeyin çok ahlaksızca ve ayıp olduğunu söyledi, iki cihan bir araya gelse o öyle bir laf etmezmiş; o kendi hayatını o iyi yere gidebilmek için yaşayacakmış. Onun gittiği yere ben gitmesem de olur pekâlâ, kararımı verdim ben, hiç uğraşamam öyle şeylerle. Elbette bunu içimden söyledim, yüzüne söylesem hem bir sürü sorun çıkardı hem de hiçbir faydası olmazdı.

Bana o iyi yeri anlattı da anlattı. Dediğine bakacak olursam birinin o yerde sabahtan akşama, hatta sonsuza kadar yapacağı tek şey eline bir arp alıp, çalıp şarkı söyleyerek gezinip durmakmış. Benim için pek de uygun bir yer değilmiş gibi geldi orası. Elbette bunu da içimden söyledim. Sonra ona "Arkadaşım Tom Sawyer da oraya gider mi sence?" diye sordum, ona göre pek mümkün değilmiş bu. Böylesi benim de işime gelmişti doğrusu, çünkü hep Tom'la olmak istiyordum ben.

Bayan Watson yine beni azarlama faslına başlamıştı, artık yorgunluk ve yalnızlıktan iyice bunalmıştım. Çok geçmeden gidip zenci köleleri getirdiler ve yemek duasına başladılar. Sonra herkes yatmaya gitti. Ben de odama çıktım, elimdeki mumu masaya koydum, pencerenin yanındaki sandalyeye oturup aklıma neşeli şeyler getirmeye çalıştım ama onun da bir faydasını görmedim. Kendimi o kadar yalnız hissettim ki ölsem bundan daha iyidir diye dahi düşündüm. Yıldızların ışığı geceyi aydınlatıyordu ve

yapraklar hiç olmadıkları kadar hüzünle hışırdıyordu; uzaktan bir baykuşun ölmüş birinin ağıtını yakarcasına ötüşü yankılandı kulaklarımda ve bir çobanaldatan kuşuyla bir köpek, sanki çok yakında ölüp gidecek biri için şimdiden ağlaşıyordu; rüzgâr da kulaklarıma bir şeyler fısıldıyor gibiydi, ne demek istediğini pek anlayamasam da, ürperdim, tüylerim diken diken oldu. Sonra ormanın derinliklerinden gelen bir ses duydum; tıpkı içini kemiren şeyleri anlatmak isteyen ama derdini bir türlü anlatamayınca huzur bulamadığı mezarından her gece çıkıp, ıstırabından ortalıkta gezinip duran bir hayaletin çıkardığı türden bir ses. Hüzünlendim, çok da korktum; "keşke bir başıma olmasaydım şimdi" derken, bir örümcek tırmanıvermiş omzuma; fiskeyi vurduğum gibi gidip mumun üstüne düştü, alasıya kalmadan da yandı gitti. Bunun kötü bir işaret olduğunu adım gibi biliyordum, uğursuzluk getirecekti bana işte, ne yalan söyleyeyim, bildiğin tırstım. Hemen kalkıp üstümü başımı silkeleyip üç kez kendi etrafımda döndüm, her defasında haç çıkardım. Kötü ruhları uzak tutsun diye saçıma ip bile bağladım ama hâlâ korkum geçmemişti açıkçası. Böyle şeyleri genelde bir at nalı bulup da henüz onu bir yere asmadan kaybedince yapar insan; örümcek öldürünce de öyle bir şey geçerli olur mu hiç duymuş değilim ama.

Korkum geçmemişti, hâlâ titriyordum, pipomu alıp içsem n'olur ki dedim; üstelik evde hiç ses seda yoktu, bizim dul kadının haberi bile olmazdı bu vakitte. Epey bir zaman sonra, taa kasabadaki saat kulesinden on iki kere dong-dong-dong diye ses geldi, sonrası yine koca bir sessizlik. Çok geçmemişti ki bir çıtırtı duydum; ağaçların arasından, karanlıktan geliyordu, sanki bir şeyler kıpırdanıyor gibiydi. Sessizce durup ne olduğunu anlamaya çalıştım. Aşağıdan zar zor duyulan bir *"Miyav! Miyav!"* sesi geldi. Hah, bu iyiye işaretti işte! Ben de usul usul ona *miyavladım* artık; mumu söndürüp pencereden sıvışıp sundurmaya geçtim, oradan da kayarak yere indim, ağaçların arasında sürünüp uzaklaştım hemen sonra. Tam tahmin ettiğim gibi Tom Sawyer'ın ta kendisi, biraz ileride durmuş beni bekliyordu.

2. BÖLÜM

Dul kadının bahçesini, ağaçların dalları kafamızı sıyırmasın diye eğile eğile parmak uçlarımızda geçtik. Tam mutfağın oradan geçiyorduk ki ayağım bir köke takılınca düştüm, haliyle biraz gürültü oldu. Anında çömdük, hiç kımıldamadan olduğumuz yere uzandık. Bayan Watson'ın iriyarı zenci kölesi Jim'in mutfağın kapısının orada oturduğunu, ardından ışık vurduğu için, rahatça seçebiliyorduk. Jim ayağa kalkıp, kafasını uzatarak bir dakika kadar ortalığı dinledi. Ardından:

"Kim orda?" diye seslendi.

Ortalığa az biraz daha kulak kabarttı, sonra parmak uçlarında gelip başka yer yokmuş gibi tam ortamızda durdu; hani bir uzansan adama değecek elin. Hiç ses etmeden dakikalarca öylece bekledik; üçümüz bildiğin dip dibeydik. Tam o ara ayak bileğimde bir yer kaşınmaya başladı; onu kulağım, sonra da sırtım, tam omuzlarımın orta yeri izledi. Öyle tatlı tatlı kaşınıyordu ki kaşımazsam ölecekmişim gibi hissettim ama nereye kaşınabiliyorsun adam ta dibindeyken! Bu daha önce de başıma gelmişti. Ne zaman böyle kalburüstü tipler olsa sağında solunda, ya da bir cenazede olsan, ya da uyumaya çalışsan uykun falan yokken, illa ki bir kaşınma tutar sanki çok da yeriymiş, zamanıymış gibi. Az sonra Jim yine bir şeyler dedi:

"Söyle, kim sen? Nerde sen? Ben bi şiiler duymamaksam ne olmak ben! Taam, ben bilmek ben ne yapmak, burda oturmak, bi daa ses duymaka kadar."

Tom ile benim tam ortamıza, sırtını ağaca dayayıp, ayağını da neredeyse benimkine değecek kadar uzatıp, yere oturuverdi. Bu kez de burnum başladı kaşınmaya, gözümden yaş getirecek kadar

kaşınıyordu, kaşıntıdan az daha hapşıracaktım ama gene de tuttum kendimi, ama çok geçmeden burnumun içi de iyiden iyiye kaşınmaya başladı, o yetmezmiş gibi bir de benim alt takımları tuttu bir kaşıntı. Kaşınmadan durabilmemin mümkünatı yoktu, bu perişan halim altı, hadi bilemedin yedi dakika sürmüştür, ama sen gel bir de onu bana sor. Sanki uyuz olmuşum gibi şimdi on bir yerim birden kaşınıyordu, daha fazla dayanacak gücümün kalmadığını hissediyordum ama çaresiz sıktım dişimi, kendimi hazırladım. İşte tam o esnada Jim'i uyku bastırdı, nefes alıp verişi yavaşlayıp üstüne bir de horlamaya başlayınca, hemen ben de kaşınıp rahatladım.

Tom "Şşşt!" diye alçak sesle işaret çakınca bana, neredeyse sürünerek sıvıştık oradan. Daha pek uzaklaşmamıştık ki, Tom sırf zevkine, Jim'i ağaca bağlayalım dedi sessizce. Ama ben karşı çıktım; uyanırsa bir sürü tantana çıkarırdı ve benim de evde olmadığım ortaya çıkardı. Tom'un çok az mumu kalmış, gidip mutfaktan birkaç tane aşıracağını söyleyince, Jim fark edip uyanırsa kötü olur deyip yine karşı çıktım; ama tutturdu mum mum diye, çocuk tehlikeyi seviyordu n'apsın; gidip mutfaktan üç mum arakladık. Tom, masanın üstüne beş sent bıraktı mumlar için. Ben korkumdan bir an önce uzayalım istiyordum oradan; tam gidiyorduk ki Tom yaptı yine yapacağını, Jim'in yanına kadar gidip kendince eğleşti onunla. Beklerken her şey o kadar hareketsiz ve ıssızdı ki sanki uzun süredir oradaymışım gibi geldi bana.

Tom gelir gelmez hemen tabanları yağladık, bahçe çitinin oradan geçip evin karşı yamacındaki dik tepenin oraya attık kendimizi. Tom bana yediği haltı anlatmaya başladı, Jim'in şapkasını çıkarıp tepesindeki ağaca asmış, Jim biraz hareketlenmiş ama uyanmamış. Sonra sonra Jim bu olayı sanki cadılar ona büyü yapmış, büyünün etkisiyle o kendinden geçmişken, ona at gibi binip koca eyalette tur attırmışlar, sonra da aynı ağacın altına geri bırakıp tüm bunları kimin yaptığı anlaşılsın diye de şapkasını çıkarıp ağacın tepesine asmışlar gibi anlatıp durmaya başladı millete. Başka bir zaman da aynı olayı bu kez cadılar onu

ta New Orleans'a dek sürmüş gibi anlattı. Gene böyle işkembeden atıp tuttuğu günlerden birinde, cadılar ona sanki tüm dünyayı yorgunluktan ölesiye dek dolaştırmış, sırtına sanki semer vurulmuş da yaralar çıkmışmış gibi aynı hikâyeyi değiştire değiştire habire anlatıp durdu. Bu mevzudan dolayı çok övünüyordu kendiyle Jim; hatta öyle bir hal aldı ki, diğer zencileri bile iplemiyordu artık. Bir sürü zenci ta nereler nerelerden sırf onun hikâyesini dinlemek için onca yol katedip geliyordu yanına, adam efsane olup çıkıverdi diğer zencilerin gözünde. Zenciler ağızları bir karış açık, hayran bakışlarla Jim'in karşısına geçip, onu sanki bir efsaneymiş gibi baştan aşağıya dikkatle inceliyorlardı. Akşam olunca zenciler mutfaktaki ateşin etrafına toplaşıp cadılar hakkında konuşup dururlar hep zaten, ama kalkıp da birisi cadılar hakkında bir şeyler biliyormuş gibi iki laf edecek olsa, Jim hemen adamın sözünü kesip "Hıh! Sen ne anlamak cadıdan?" diye lafı tıkıveriyordu ağzına. Jim, o beş sentlik bozuk parayı almış bir iple boynuna asmış, sürekli gezdirip duruyordu. İnsanlara da onun şeytanın bizzat kendisinden teslim aldığı bir efsun olduğunu anlatıyordu; canı isterse herkesi iyileştirebilirmiş onunla; ha bir de ne olduğu meçhul, kimseciklere demediği sözleri varmış, onları bir söylerse şeytanlar, cadılar hemen geliverirmiş yanına güya. Zenciler memleketin her yerinden çıkıp çıkıp geliyor, sırf o beş senti göreceğiz diye neleri var neleri yok önüne seriyorlardı Jim'in, ama şeytanın elleri değdi ya ona, dokunmaya bile cesaret edemiyorlardı bir bozuk paraya korkularından. Jim bir hizmetçi gibi değildi artık; cadıların sırtına binip gezdiği, şeytanla göz göze gelen biri olduğu için kendini beğenmiş biri olup çıkıvermişti.

Neyse, Tom'la ben tepeye tırmanınca şöyle bir yukarıdan köye baktık, ışığı yanan üç-dört tane ev gördük, belli ki hastaları vardı; yıldızlar da ayrı bir güzel parlıyordu o saatte; köyün aşağısında da o devasa nehir, boylu boyunca tüm o sakinliği ve azametiyle güzel bir manzara sergiliyordu. Tepeden indiğimizde Jo Harper ve Ben Rogers'ı iki-üç çocukla daha birlikte eski tabakhanede

takılırken bulduk. Neyse, nehir kıyısında sandalın birinin ipini çözüp atladık içine, suyun akış yönünde dört-beş kilometre kadar gittik, sonra tepenin yamacındaki kayalıkların oradan kıyıya çıktık tekrar.

Çalılıkların oraya yöneldik ve Tom herkese sır saklayacaklarına dair yemin ettirip tepede çalılıkların sıklaştığı yerde bir mağara girişini gösterdi. Mumlarımızı yakıp sürüne sürüne ilerlemeye başladık; yüz elli iki yüz metre kadar ilerleyince mağaranın içi biraz genişledi. Tom dehlizleri eliyle kolaçan edip kafasını eğerek, duvarın altındaki, orada olduğunun farkında bile olamayacağınız bir deliğe giriverdi. Ardından biz de dar bir yerden geçip mağaranın içinde havası ağır, rutubetli ama serin bir cebe geçip orada kaldık.

Tom, "Şimdi millet, burada bir soygun çetesi kurmak için toplandık, adı da Tom Sawyer Çetesi olacak. Katılmak isteyen herkes bir ant içip adını da kendi kanıyla yazmak zorunda," diye başladı konuşmaya.

Bizim çocukların hepsi hazır askerdi zaten. Tom cebinden andı yazdığı kâğıdı çıkarıp okumaya başladı. Yemine göre her birimiz çeteye sadık olmalı ve hiçbir sırrı açık etmemeliydik; eğer dışarıdan birisi çete üyelerinden herhangi birine bir şey yapacak olursa, kendisine emir verilen çete üyesinin o yabancıyı ve ailesini öldürmesi gerekiyordu; bu emri yerine getirip çetenin sembolü olan haç işaretini de o kişilerin göğsüne bıçakla kazımadan o üyeye uyku da yemek de yasak olacaktı. Ayrıca çeteye üye olmayan biri olur da bu haç işaretini kullanmaya kalkarsa önce onu yargılayacaktık, eğer bir daha aynı şeyi yapmaya kalkışırsa bu kez de öldürmemiz gerekecekti. Çete üyelerinden birisi hani olur da sırlarımızı sağda solda konuşmaya başlarsa, boğazını kesip, leşini de cayır cayır yaktıktan sonra küllerini dört bir yana savuracaktık, sonra da o hainin adını bir daha hiç mi hiç anmamak üzere lanetleyip, üzerini kanla çizip, listeden silecektik.

Hepimiz bu yemine bayılmıştık ama Tom'a bunu neresinden uydurduğunu da sorduk. Tom da birazını kendisinin uydurdu-

ğunu ancak çoğunu korsanların, soyguncuların anlatıldığı kitaplardan bulduğunu söyledi; her sağlam çetenin mutlaka böyle bir yemini olurmuş ayrıca.

Aramızdan kimileri de sırlarımızı ifşa etmeye kalkan çete üyelerinin *ailelerinin* de öldürülmesinin iyi olacağını söyledi. Tom bu fikri beğenince kalemini çıkarıp yemine onu da ekleyiverdi hemen.

Ardından Ben Rogers, "Mesela Huck Finn, onu n'apalım peki? Onun ailesi mailesi yok ki," dedi.

Tom Sawyer da "Babası da mı yok len?" diye sordu.

"Babası var olmasına var da, ara ki bulasın; epeydir buralarda onu gören duyan yok, tabakhanede içip içip kasabın domuzlarının arasında sızıp duruyordu önceleri işte."

Epey bir bu mevzuyu konuşup durdular, az daha beni almayacaklardı çeteye; çünkü her çocuğun öldürülecek bir yakının olması şarttı, öbür türlü yemin herkes için eşit ve adil olmayacaktı haliyle. Kimsenin de aklına bir şey geldiği yoktu, mal mal oturuyorduk öyle. Dokunsan ağlayacak haldeydim ben de, ama birden aklımda bir çare beliriverdi, "Bayan Watson'ı öldürürsünüz siz de, olmaz mı?" dedim.

"Tabii ya, olur olur, olmaz mı hiç? Onu öldürüveririz gerekirse, tamamdır bu iş! Huck, sen de bizdensin," dedi hepsi bir ağızdan.

Sonra hepimiz parmağımıza bir iğne batırıp çıkan kanı yeminin yazıldığı kâğıda basıp imzaladık, e tabii ki ben de aynını yaptım.

"Eee, şimdi ne yapıyoruz bakalım?" diye sordu Ben Rogers. "Nedir bu bizim Çetenin olayı, ne iş yapacağız?"

"Hiiç," dedi Tom, "soygun, cinayet işte."

"Tamam, onu anladık da, kimi soyacağız? Evleri mi soyacağız yoksa sığır falan mı çalacağız – ya da ne yani?"

"Peh! Sığır mığır çalmak da neymiş, o soygunculuk değil ki, hırsızlıktır!" dedi Tom Sawyer. "Hırsız mıyız lan biz, bize uymaz o işler. Hayduduz oğlum biz, yüzümüze maske takıp yoldan gelip

geçen at arabalarını falan durdururuz, içindekileri gebertip üstlerinde de saattir paradır ne varsa onları alırız."

"Hep adam mı öldürüp duracağız peki?"

"Aynen öyle. Bu iş en kıyak öyle yapılır. Kimisinin tarzı başka türlüdür ama kim ne derse desin öldürmek en güzeli, en temizi bu işlerde. Ama birileri için fidye isteyeceksek o zaman iş değişir, mağaraya getirip burada tutmak gerekir adamları çünkü."

"Fidye istemek mi? O da neymiş len?"

"Ne bileyim ben ya! Ama soyguncular öyle yapar işte. Hem bir sürü kitapta yazılı bunlar hep. Onlar öyle yapıyorsa biz de öyle yapacağız, el mecbur."

"İyi de anlamını bile bilmediğimiz bir işi biz nasıl yapabiliriz ki?"

"Onu bunu bilmem bilader, *yapacağız* işte! Sana kitaplarda var bu iş demedim mi daha şimdi? Kitaplarda yazandan başka türlü bir şey yapıp da her şeyi batırmak mı istiyorsun sen?"

"Hadi oradan, anca *konuşuyorsun*, Tom Sawyer, daha fidyenin F'sini bilmiyorsun ama fidye isteyeceğiz diyorsun, bunu anlatmaya çalışıyorum *ben* sana. Peki, *sence* nedir fidye işi?"

"Her şeyi de benim mi bilmem lazım len? Ama sanırım fidyeleri ödeninceye kadar onları mağaraya tıkacaksak, bu demek oluyor ki adamlar ölünceye dek burada kalacaklar, başka ne olacaktı?"

"Tamamdır, şimdi *oldu* bak, daha önce böyle böyle diye anlatıversen ne vardı sanki? Adamlar geberip de fidyeleri ödenene kadar burada zaptetçez, tamam, ama bunlar rahat da durmazlar ki burada, kaçıp gitmeye çalışırlar hep, üstüne bir de ne var ne yoksa yiyip içecekler."

"Sen de amma dedin haa Ben Rogers! Nereye kaçabiliyorlar; başlarına bir tane nöbetçi diktik miydi, hele bir denesinler bakalım oracıkta mıhlarız adamı, ne sanıyon sen?"

"Hmm, bir nöbetçi ha? Bak bu *iyiymiş* de, sen şimdi birimiz sabahlara kadar uykusuz uykusuz sırf bu adamlar kaçmaya kalkmasın diye başlarında bekleyecek mi diyosun yani? Salak saçma

bir şey dedin harbiden de. Hem niye elimize şöyle sağlam bir odun alıp, adamlar gelir gelmez fidyeleri alıp da salıvermiyormuşuz bakayım?"

"Kitaplarda öyle anlatılmıyor çünkü de ondan. Bak Ben Rogers, işleri doğru düzgün yapçak mısın yapmıcak mısın, onu söyle sen! Sen bu kitapları yazıp eden adamlar işin doğrusunun nasıl olcağını, yapılcağını bilmiyor mu sanıyosun be! Oturduğun yerden ahkâm kesiyosun bir de bilir bilmez. Yok biladerim, fidye alma işini de diğer her şeyi de kitabına göre yapcaz, başka türlü olmaz o iş."

"Tamam, tamam, benim umurumda olmaz ama bu dediğin yine de saçma sapan bir şey bana göre, neyse, söyle bakalım, kadınları da öldürcek miyiz len?"

"Off, Ben Rogers, senin kadar cahilin biri olsam var ya, bunu insanlardan saklamaya çalışırdım. Kadınları öldürmek mi? Yok, hiçbir kitapta yazmaz öyle bir şey. Onları kolundan tutup mağaraya getircez, öyle kibar kibar takılcaz ki yanlarında, sonunda bize âşık olup hiç geri dönmek dahi istemicekler."

"Haa, öyle diyosan bana her türlü uyar, ama sen gene de pek güvenme bu dediğine, benden söylemesi bak, çok sürmez bugün yarın bu mağaranın içinde fidye için tuttuğumuz adam ve kadınlardan bize adım atacak yer kalmaz. Ama sen anlat gene ne diceksen, ben diyeceğimi dedim, başka da bir şey demiyorum."

Küçük Tommy Barnes uyuyakalmış o arada; veledi uyandırdıklarında da korkup ağlamaya başladı, neymiş efendim evini, annesini özlemişmiş, ha bir de artık soyguncu olmak istemiyormuş.

Alayımız da bebek gibi ağlıyor diye onu dalgaya aldık, bizim velet sinir olup daha bir dellenince de, gidip her şeyi bir bir anlatmakla tehdit etti bizi, ama Tom çıkarıp da çenesini tutması için ona beş sent verince sorun çözüldü. Hepimiz şimdi dağılacak ve haftaya buluşunca birilerini soyup tahtalıköye yollayacaktık artık.

Ben Rogers dışarıya pek çıkamıyormuş, bir tek pazar günleri uyuyormuş ona; o yüzden de haftaya pazar başlayalım deyince diğer çocuklar itiraz etti bu sefer de, çünkü pazar günleri öyle şeyler yapmak çok günah mıymış neymiş. İşte ondan pazar günü olmaz diye karar verdik biz de. İlk fırsatta tekrar buluşup yeni gün kararlaştırmamız gerekiyordu, ha bir de Tom Sawyer'ı çete reisi, Jo Harper'ı da reis yardımcısı seçip eve yollandık.

Şafak sökmeden dönüp verandanın üstündeki pencereden eve sızdım tekrar. Yepyeni kıyafetlerim yağdan çamurdan batmıştı ve it gibi yorulmuştum.

3. BÖLÜM

Bayan Watson lafını hiç esirgemedi sağ olsun, sağlam bir kalay çekti bana üstümün başımın halinden dolayı, ama bizim dul kadın hiçbir laf etmedi nedense, sadece üstümün kirini pasını temizledi, ama öyle mahzun bir bakışı vardı ki azıcık efendi olayım bari diye bile düşünmedim değil. Sonra Bayan Watson beni dua etmek için kullandıkları yüklüğün içine sokup dua etti ama duadan da hiçbir halt çıkmadı. Bana her gün dua et dedi, eğer her gün dua edecek olursam bütün dileklerim kabul olurmuş onun demesine bakılırsa. Ama işler hiç de öyle olmuyordu. Denemedim mi sanıyorsunuz? Bir keresinde bir olta buldum ama ucunda iğnesi yoktu. İğnesi olmayan oltayı n'apim ben. Sonra da iğne bulayım diye dua ettim üç-dört kere ama işte ikisi aynı anda olmuyordu, bir işe yaramadı dua etmek yani. Bir kere Bayan Watson'dan benim yerime de dua ediversin diye rica ettim ama salaksın sen deyip geçti, niye öyle dediğini de hiç söylemedi, zaten ben de bir halt anlamadım bu işten.

Bir ara ormanda oturup epey bir kafa yordum bu mevzuya. Dedim ki kendi kendime, eğer bir insan sırf dua etti diye tüm dilekleri kabul oluyorsa niye papaz yardımcısı Winn şu domuz işinde kaptırdığı paraları kurtaramıyor? Bizim dulun araklanan enfiye kutusu niye bulunmuyor? Ne oluyor da Bayan Watson kilo alamıyor? Hayır dedim kendime, dua etmenin de yokmuş bir numarası demek ki. Sonra gidip bizim dula anlattım böyle böyle diye. O da bana bir insanın dua ederek elde edebileceklerinin "manevi armağanlar" olduğunu söyledi. O kadarı beni aşıyordu ama gene de anlattı. Diğer insanlara yardım etmek, başkaları için elinden geleni yapmak, onları gözetmek, kendini düşünmemek

falanmış meğerse kastettiği şeyler. Kafamın bastığı kadarıyla bu diğer insanların arasına Bayan Watson da giriyordu. Sonra gene ormana gidip oturduğumda mevzuyu uzun uzadıya düşünüp taşındım; şu dua işinin benden başka herkese faydası vardı doğrusu, ben de en sonunda bu işleri kafama çok da takmamaya ve akışına bırakmaya karar verdim. Bazı bazı bizim dul kadın beni bir köşeye çekip Tanrı'nın inayetinden öyle bir bahsederdi ki insanın ağzı açık, öylece hayran hayran dinleyesi gelirdi; ama örneğin ertesi gün de Bayan Watson bir başladı mı anlatmaya kafamda ne var ne yoksa altüst olurdu. Benim tüm bunlardan görüp anladığım kadarıyla iki tane Tanrı vardı, garibanın biri bizim dulun anlattığı Tanrı'yı dinlemeye doyamazdı mesela, ama olur da Bayan Watson'un Tanrı'sına denk gelirse yandığının resmiydi. Tüm bunları iyice bir düşündüm taşındım, eğer o da beni isterse, bizim dulun anlatıp durduğu Tanrı'nın yolunu izlemeye karar verdim, ama nasıl olacak da o Tanrı bana bundan önce olduğundan daha iyi davranacaktı orasını bilmiyordum, zira cahil, kaba saba herifin tekiydim.

Bir seneyi geçti, babamı görüp duyan yoktu; ben de bundan hiç şikâyetçi değildim doğrusu, göresim falan da gelmiyordu onu. Ayık olup da beni bir yakaladı mıydı, eşek sudan gelinceye kadar döverdi hep çünkü; gerçi onun piyasaya çıktığı zamanlarda ben çoğunlukla ormana kaçardım. Neyse, bu aralar milletin dediğine bakılırsa onu kasabanın yirmi kilometre kadar yukarısında, nehirde boğulmuş olarak bulmuşlar. Buldukları cesedin ona ait olduğunu düşünmüşler yani, çünkü bu boğulan adamın boyu bosu, üstünün başının perişanlığı, pek rastlamayacağınız türden uzun saçları babama tıpatıp uyuyormuş. Ama ceset o kadar uzun süre kalmış ki suda, artık yüzü gözü tanınamayacak halde olduğundan tam çıkartamamışlar kim olduğunu da. Dediklerine göre suda sırtüstü sürükleniyormuş bulduklarında. Sudan çıkarıp nehir kıyısına gömüvermişler. Tam rahatlayıp bir oh çekecektim ki kafama bir şey dank etti. Adım gibi biliyordum ki boğulan biri suda yüzüstü kalır, sırtüstü değil. İşte o an çaktım mevzuyu, o

ölen kişi benim babam falan değil, erkek kılığına girmiş kadının tekiydi. Gene canım sıkılmıştı bak. Gönlümden hiç öyle geçmese de, bizim moruğun bir ara mutlaka çıkıp geleceğine kanaat getirdim artık.

Bizim çocuklarla bir ay kadar soygunculuk oynadık ara ara, sonra ben elimi eteğimi çektim. Çocukların hepsi de öyle yaptı. Kimsecikleri soymadık etmedik, öldürmedik de; tek yaptığımız şey tüm bunları yapıyormuş gibi takılmaktı. Ormanın içinden birden çıkıverip, pazar yerine domuz götüren celeplere ya da bahçesinde yetiştirdiği zerzevatı taşıyan kadınlara musallat oluyorduk anca, ama kimseye bir zararımız da dokunmamıştı. Tom Sawyer'a göre domuzlar "külçe altın" oluyordu, turp murp gördü mü onlara da "müşevver" diyordu, sonra da mağaramıza çekilip Kızılderililerin yaptığı gibi toplaşıp yediğimiz haltları ve güya kaç kişiyi öldürüp çentik attığımızı falan konuşuyorduk. İyi de bunun ne faydası vardı yani? Hatta Tom bir keresinde, adını parola koyduğu ucu yanan bir değneği bizim çocuklardan birinin eline tutuşturmuş da çocuğu öylece yollamış kasabaya koşturşun ortalıkta diye (değnek dediğim de Tom'a göre bizim çetenin toplanması için bir işaret ha), sonra da kalkıp bize casuslarından gizli haberler geldiğinden falan bahsetti; dediğine göre ertesi gün bir sürü İspanyol tüccar ve kodaman Arap, Çukur Mağara denilen yerde kamp yapmaya gelecekmiş, hepsi de elmas yüklü iki yüz fil, altı yüz deve ve binden fazla katırla hem de; üstelik şansımıza bu adamların sadece dört yüz askerden başka bir korumaları da yokmuşmuş; işte Tom'un demesine bakılırsa bizler de pusuya yatıp bu adamların alayının icabına bakıp sonra da büyük voliyi vuracaktık. Tom herkese kılıç ve silahlarının bakımını yapıp, hazırlanmaları komutu verdi. Hayatında turp taşıyan bir at arabasının bile peşine düşmüşlüğü yoktu ama iş kılıç ve silahlara geldi miydi, mutlaka pırıl pırıl olmalıydı hepsi; kılıç ve silah dediğim de sadece çıtalar ve süpürge saplarıydı bu arada!.. Ellerin nasır tutana kadar ovalamasına ovalardın ama bunun bir faydası da olmazdı doğrusu. Bunca İspanyol ve Arabın icabına

bakabileceğimizi aklım pek kesmiyordu açıkçası, ama filleri ve develeri göresim olduğundan, ertesi gün yani cumartesi günü pusuda yerimi aldım gene de; işaret verilir verilmez de ağaçların arasından koşarak çıkıp yokuş aşağı hücuma geçtik. Ama ortalıkta İspanyollardan da Araplardan da develerden de fillerden de eser yoktu. Karşımıza çıka çıka kilisenin pazar okuluna giden birinci sınıfların pikniği çıktı. Pikniklerinin ortasına dalıp dağıttık onları, veletleri de mağaranın ağzına kadar kovaladık; ama elimize geçe geçe biraz börek çörek ve reçelden başka bir şey geçmedi, gerçi Ben Rogers bir bez bebek, Jo Harper da bir ilahi kitabıyla birlikte yine dinî bir kitapçık denk getirmişti; çok geçmeden hocaları bir hışımla çıkıp gelince biz de elimizde ne var ne yok bırakıp tabanları yağladık haliyle. Ortalıkta elmas melmas yoktu, Tom'a da aynı böyle söyledim zaten. Ama o yine de orada bir sürü elmas olduğunu, hatta Arapların, develerin, fillerin falan da orada olduğunu söyledi. Ben de biz niye göremedik öyleyse diye sorunca, o da bana bu kadar cahil olmayıp da *Don Quixote* adlı kitabı okumuş olsaydın, bunu sormana hiç gerek kalmazdı, dedi. Bunlar hep sihirle büyüyle falan olan şeyler, diye de ekledi. Demesine göre; aslında baskın yaptığımız yerde yüzlerce asker, deve, fil ve bir sürü şey daha varmış, ama Tom'un büyücü dediği düşmanlarımız sırf bize olan garezlerinden, biz daha oraya varmadan her şeyi bir anda ufak veletlerin olduğu bir pazar okuluna dönüştürüvermiş. Ben de pekâlâ, yapılacak şey belli öyleyse, gidip o büyücüleri alaşağı edeceğiz, deyince Tom Sawyer bana kalın kafalı olduğumu söyledi.

"Çünkü," diyerek açıklamaya başladı ardından; "o büyücüler bir sürü cini anında başımıza musallat edebilir ve sen daha ağzını açmaya kalmadan onlar haşatını çıkarıverir. Ağaç kadar uzun boyları, kilise binası kadar da iri cüsseleri var bunların."

"Tamam öyleyse, biz de *bize* yardım etçek başka cinler buluruz! O zaman da öbür cinleri ezip geçemez miyiz yani?"

"Nerden bulcan len öyle cinleri?"

"Nerden bileyim. *Onlar* nerden buluyorsa oradan?"

"Bak şimdi, bu büyücüler teneke bir lamba ya da demirden bir yüzüğü ovaladılar mıydı, gök gürültüsü ve şimşeklerle beraber anında cinler çıkıp gelmeye başlar, her tarafı bir duman bulutu kaplar ve sen ne dersen de, o cinler kalkıp senin dediğini yapmaya da mecburlar. Çok yüksek bir kuleyi bile ta temelinden söküp kaldırıp, onunla pazar okulunun hocasının –ya da herhangi birinin– kafasına vurmak onlar için çocuk oyuncağı."

"Peki, kim yaptırtıyor böyle şeyleri onlara?"

"Kim olacak canım, lambayı ya da yüzüğü ovalayan kimse, o! Cinler o lamba ya da yüzüğü ovalayanın malıdır artık ve o kişi ne isterse istesin, cinler yapmak zorundadır. Ovalayan kişi canı isterse, o cinlere her yeri elmastan dünyanın en büyük sarayını yaptırıp, sarayın içini de ister sakız isterse başka bir şeyle tepeleme doldurtabilir, canı isterse de taa Çin imparatorunun kızını dahi ayağına getirtip evlenebilir bile, cinler de bu emirleri yerine getirmek zorunda hep – ertesi gün daha güneş doğmadan hem de. Bak bitmedi daha – o sarayı da senin canın nerede olsun istiyorsa götürüp oraya koymaları gerekiyor, şimdi anladın mı ne dediğimi?"

"Yahu," dedim ben de, "bu cinler epey bir saftirikmiş öyleyse, o saraya kendileri konup keyfini sürebilecekken, gidip elâleme kıyak geçip duruyorlar baksana! Hem var ya, eğer bir cin olsaydım ben, herifin biri kalkıp da benim lambamı ovaladı diye ona tıpış tıpış gitmeyi bırak, o herifi alıp tilkinin bakır sıçtığı bir yere bırakıverirdim."

"Ağzından çıkanı kulağın duymuyor senin herhalde, Huck Finn. Kafan basmıyor mu ne, birisi o lambayı ovaladı mıydı, istesen de istemesen de kuzu kuzu oraya gitmek *zorundasın*."

"Hadi len ordan, hem ağaç kadar uzun boyum, kilise binası kadar da cüssem olsa bile mi? Tamam, senin dediğin gibi olsun, *giderdim* gitmesine de o herifin burnundan da fitil fitil getirirdim bunu."

"Aman be ya, ne anlatsam anlamıcaksın nasılsa, Huck Finn! Bi halttan çaktığın da yok; işte, kafa yerine saksı taşıyorsun!"

Bu konu birkaç gün kafamdan çıkmadı, düşünüp durdum hep, aslı astarı var mı yok mu kendim bakayım dedim. Gidip kendime eski teneke bir lambayla, demirden bir yüzük aldım, ormana gidip kıçımdan ter akana dek ovaladım durdum eşyaları, aklımdan da cinlere bir saray yaptırırım sonra da satarım diye geçiriyordum; ama tüm bunlar hiçbir halta yaramadı tabii ki, cinlerden gelen giden olmadı hiç. İşte o an kafama dank etti, tüm bu olan bitenler, Tom Sawyer'ın bir tarafından uydurduğu şeylerden biriydi. Belli ki Tom, o Araplara, fillere falan ciddi ciddi inanıyordu, ama ben çok farklı düşünüyordum bu konuda. Anlattığı şeyler pazar okulunda anlatılanlar ne kadar gerçekse, o kadar gerçekti.

4. BÖLÜM

Böyle böyle üç-dört ay daha geçti gitti, kış iyiden iyiye kendini hissettirmeye başlamıştı. Bu geçen zamanların çoğunda okula gidip gelmiş olduğumdan artık heceleyebiliyor ve okuyabiliyordum, iyi kötü yazı bile çiziktirebiliyordum artık, hatta çarpım tablosunu da altı kere yedi otuz beş edere kadar sular seller gibi yutmuştum; ama öte yandan, okula sonsuza kadar devam edecek olsam bile bundan daha ileriye gidemeyeceğimi de biliyordum. Zaten matematik o kadar da ipliğdiğim bir şey değildi.

İlk başlarda okuldan nefret etmiştim, ama gel zaman git zaman alışmaya da başlamıştım hani. Derslerden gına geldiği vakitlerde de kaçıveriyordum okuldan, ertesi gün yediğim sopa da bana iyi geliyor ve neşemi yerine getiriyordu. Okula gidip geldikçe, okul sanki daha kolaylaşıyormuş gibi görünmeye başlamıştı gözüme. Bizim dulun haline tavrına da biraz daha alışmıştım, pek o kadar da sinirimi bozmuyorlardı artık. Bir evde yaşayıp bir yatakta uyumak beni epey bir bunaltıyordu, ama soğuklar iyice bastırmadan arada bir kaçıp, gidip ormanda yattım kalktım, işte mola diye buna derim ben. O eski hayatımı tabii çok seviyordum ama yeni hayatımı da ufaktan ufaktan sevmeye başlamıştım. Bizim dul benim ağır ama emin adımlarla ilerlediğimi söylüyordu, katettiğim gelişmeden de memnunmuş. Hem artık benden utanmıyormuş da öyle.

Bir sabah kahvaltıda tuzluğu devirmiş bulundum. Kötü şansı defetmek için hemencecik bir tutam tuz alıp sol omzumdan atayım dedim ama Bayan Watson daha hızlı davranıp bana engel oldu. "Çek ellerini Huckleberry! Ortalığı dağıttın gene!" diye söylendi. Bizim dul hatun araya girip benle ilgili birkaç güzel

kelam etmiş olsa da bunun başımdaki kötü şansı uzak tutmaya yetmeyeceğini gayet iyi biliyordum. Kahvaltı bitip de evden çıktığımda içim içimi yiyordu; bu kötü şans ne zaman gelip beni bulacak ve ne olacak diye. Kimi tür kötü şans vardır, kendini koruyup sakınabilirsin ama bu seferki onlardan değildi; o yüzden ben de hiçbir şey yapmamaya karar verdim, suratsız suratsız ama arkamı da kollayarak, kendi halimde takıldım öyle.

Ön bahçeye gittim, yüksek çit merdivenlerini aşıp öbür tarafa geçtim. Kar yeni yağmış, iki-üç santim de tutmuştu, bir anda gözüme birisinin ayak izleri ilişti. İzler taş ocağı yönünden geliyordu, gelen kişi kimse merdivenin orada biraz durmuş, sonra da çitin etrafından dolanmış. Tuhafıma gitti doğrusu, orada o kadar durduktan sonra niye merdivenden geçivermedi de ta çitin başından dolandı diye merak ettim. Tam nereye gidiyorlar diye takip edecektim ki, önce bir eğilip de izleri incelemeye karar verdim. İlk bakışta hemen fark edememiştim ama yakından bakınca gözüme bir şey çarptı; sol çizmenin topuk kısmında, şeytanı uzak tutmak için büyük çivilerden çakılmış bir haç işareti vardı.

O an ayağa kalktığım gibi yokuş aşağı son hız yardırdım. Her fırsatta arkamı dönüp kontrol ettim ama kimseyi görmedim. O hızla Yargıç Thatcher'ın evine vardım.

"Ah be yavrum, dur bir soluklan! Paranın faizini mi almaya geldin?" diye sordu görür görmez.

"Hayır, bayım. Para arttı mı ki?" dedim.

"A evet, dün akşam altı aylık faizin yattı, yüz elli küsur dolar. Senin için epey iyi bir servet sayılır. Senin o altı binle birlikte bu parayı da yine bankaya yatıralım iyisi mi, yoksa sen harcayıverirsin hepsini."

"Hayır, bayım. Harcamak istemiyorum! Hiç istemiyorum! Ne faizinde ne altı bininde gözüm var. Alın, sizin olsun hepsi," dedim.

Yargıç afalladı. Ne dediğimi tam olarak anlamışa benzemiyordu.

"Ne diyorsun sen yavrum?" dedi.

"N'olursunuz bana soru sormayın, n'olur! Parayı alacaksınız, değil mi?" dedim.

"Şey, kafam karıştı biraz. Bir sıkıntı mı var evladım?" diye sordu o da.

"Lütfen alın, sizin olsun," dedim. "Soru sormayın ki ben de yalan uydurmak zorunda kalmayayım."

Bir durdu düşündü ve ardından dedi ki;

"Haa, anladım sanırım. Sen neyin var neyin yok hepsini bana *satmak* istiyorsun – vermek değil. İşin aslı budur."

Sonra bir kâğıda bir şeyler yazıp baştan sona okudu ve dedi ki:

"Bak, gördün mü sen de? Burada 'bedeli karşılığında' yazıyor. Bu da demek oluyor ki ben bunu senden satın aldım ve bunun için sana ödeme yaptım. Al şu bir dolarını da at imzanı hadi."

Ben de imzamı atıp çıktım oradan.

Bayan Watson'ın zencisi Jim'in büyü falan yapmakta kullandığı yumruk kadar büyük bir kıl topanı vardı; bir öküzün dördüncü midesinden çıkarmış. Jim'in dediğine göre o kıl topanının içinde her şeyi bilen bir ruh saklıymış. O gece Jim'in yanına gidip, karda babamın ayak izlerini gördüğümü, babamın buralara dönmüş olabileceğini anlattım. Babamın ne yapacağını anlamak istiyordum, temelli mi gelmişti yoksa gidecek miydi? Jim kıl topanını çıkarıp ona bir şeyler söyledi, onu havaya kaldırıp yere bırakıverdi. Topan taş gibi yere düştü, anca birkaç santim yuvarlandı, Jim tekrar tekrar denedi durdu ama her seferinde topan taş gibi yere düşüyordu. Jim bu sefer de dizlerinin üstüne çöküp kulağını kıl topanına dayayıp dinlemeye başladı. Ama bunun da bir faydası olmadı; konuşacağı yok bunun dedi. Dediğine göre bazen para almadan konuşmazmış böyle. Üstümde eski püskü ama pürüzsüz sahte bir çeyreklik olduğunu söyledim ona, bir işime yaradığı yoktu, sahte olduğu bir bakışta anlaşılırdı zaten, üzerindeki gümüş kaplaması döküldüğünden altındaki tabaka görünüyordu, hadi kaplamasını geçtim o kadar düzdü ki sanki yağlıymış gibi hissettiriyordu eline alınca. (Ona yargıçtan aldığım bir dolardan bahsetmeye hiç niyetim yoktu.) Bendeki paranın kötü bir sahte ol-

duğunu ama kıl topanının aradaki farkı bilmediğinden o çeyrekliği kabul edebileceğini söyledim. Jim parayı alıp kokladı, ısırdı, elinde ovaladı, oynadı etti, ardından paranın işe yarayacağını, kıl topanı şüphelenmesin diye bir şeyler yapacağını söyledi. Bir tane çiğ İrlanda patatesini yardıktan sonra benim çeyrekliği içine yerleştirip tüm gece orada tutacakmış, ertesi gün dökülen kaplamaların altı da görünmeyeceğinden ve artık yağlıymış gibi olmayacağından, kasabada kime göstersen gerçek para sanırdı, kıl topanı ise haydi haydi inanırdı o çeyrekliğin gerçek olduğuna. Patatesin bu işe yaradığını ben de biliyordum ama unutmuşum işte.

Jim benim çeyrekliği kıl topanının altına yerleştirdi, yere çöküp tekrar dinlemeye koyuldu. Eğer istersem falıma bakıp geleceğimi söyleyebilirmiş. Tamam, anlat bakalım dedim ben de. Kıl topanı Jim'le konuştu, Jim de başladı anlatmaya bana onun neler dediğini:

"Senin yaşli baba bilmemek o n'apmak. O çekip gitmek istemek bazen ama sonra karar değiştirmek, kalmak. Ama sen hiiç gafana takmamak bunu, bırak ne halli varsa görmek o. Onun depesinde iki melek dolanmak. Meleklerin biri ak, parlamak öyle, öt'ki ise gapgara bi şey. Ak melek ona iyi, doğru şeyleri yaptırtmak bir süre, ama sonra o kara melek ortaya çıkmak, sonra her şeyi berbat etmek. Şimdi kimse bilmemek sonunda hangisi galip gelmek. Ama sen iyidir, yolun açık olmak senin. Hayatta çeşit çeşit derdin olmak senin, sevincin de olmak. Gün gelmek sen yaralanmak, gün gelmek hasta olmak ama her sefer kendini gene toplamak. Hayatında iki kadın olmak: Biri açık tenli olmak diğeri koyu tenli. Biri olmak zengin diyeri değil. İlk başta fakir olanla evlenmek sonra da zengin olanla. Sudan da uzak durmak sen durabildiğin kadar ve eğer adam astıran bi şeyse sonunda, o işlere hiiç bulaşmamak sen."

O gecenin sonunda mumu yakıp da yatmaya çıktığımda, babamı odamda otururken buldum, ta kendisiydi hem de!

5. BÖLÜM

Kapıyı kapatıp arkamı döndüğümde bir baktım ki babam orada öylece duruyor. Ondan hep korkmuşumdur, çünkü beni hep dövüp dururdu. Şimdi de korkarım diye düşünüyordum ama çok geçmeden öyle olmadığımı anladım – yani onu bir anda karşımda görmenin ilk korku ve şaşkınlığını üstümden attıktan sonra bir soluklanınca, ondan artık pek de öyle eskisi gibi korkmadığımı fark ettim.

Babam neredeyse elli yaşındaydı ve yaşını da bir hayli gösteriyordu. Aşağıya sarkan, birbirine girmiş, uzun, yağlı saçları vardı ve o saçlarının arasından da gözleri sanki sarmaşıkların ardından bakıyormuş gibi gözünüze ilişiyordu. Simsiyahtı saçları, ne o birbirine karışmış uzun sakal ve bıyığında ne de kafasında bir tek beyaz tel vardı. Yüzünün pek rengi de yoktu, yani saç sakaldan göründüğü kadarıyla bembeyazdı suratı; ama herhangi birinin yüzünün alabileceği bir beyazlık gibi değil, öyle bir beyaz ki insanın içini kaldıran, hastalıklı bir beyaz – bir ağaç kurbağasının beyazı gibi, bir balığın karnının beyazı gibi bir beyaz. Üstü başı ise lime limeydi. Bir ayak bileğini diğer bacağına, dizinin üstüne koymuştu. Bu ayağındaki çizmenin burnu patlak olduğundan iki parmağı dışarıda kalmıştı, arada bir o parmaklarını oynatıyordu. Yerdeki şapkası artık şekli şemaili kalmamış, tepesi içine göçmüş tencere kapağını andıran, eski, siyah bir şapkaydı.

Ben, ayakta durduğum yerden ona; o da kaykıldığı sandalyesinden bana bakıp duruyordu. Mumu bir kenara koydum. Baktım ki pencere açık; içeriye verandadan girmişti herhalde. Gözlerini bana dikmiş, hiç ayırmıyordu. Çok geçmeden başladı konuşmaya:

"Bak hele, üst baş kolalı molalı!.. Sen kendini matah bi şey sanıyosundur şimdi bi de, *dii mi*?"

"Öyleyim ya da değilim," dedim.

"Sakın karşılık vereyim falan deme bana!" diye çıkıştı. "Görüşmeyeli epey kalkmış bi tarafların senin! Ama o kalkan yerlerini indirmesini bilirim ben! Duyduğuma göre okula falan gidip geliyomuşsun, okuma yazma da öğrenmişsindir sen bir de! Sen şimdi kendini babandan üstün falan mı sanıyosun benim okumam yazmam yok diye ha? Ama ben bilirim sana napçaamı. Kim dedi sana git böyle kıçı kırık işlere bulaş et diye, ha? Kimden yüz buldun sen?"

"Dul kadın, o dedi."

"Demek o dul karı, ha? Peki o dul karı onu ırgalamıcak işlere burnunu sokabilceğini kimden duymuş?"

"Hiç kimseden."

"Tamam, ben göstercem ona olur olmaz her işe karışmak neymiş. Bana bak, o okulu hemen yarın bırakıyosun, duydun mu beni? Cümle âleme göstercem ben, veledin tekini alıp onun bi taraflarını kaldırıp, babasını hakir gösterip de sanki *kendisi* matah bi şeymiş gibi yetiştirmek neymiş! Sen hele bi daha o okulun kıyısında köşesinde dolan da göreyim ben! Ölüp gittiğinde o anan da cahildi. Senin *sülalenin* alayı öyleydi be! *Ben* de öyleyim. Ama çıkmış şimdi karşıma atıp tutuyosun. Bak işte hiiiç gelemem böyle şeye, anladın mı? Hadi, iki satır bi şey oku da görelim seni."

Elime bir kitap geçirip, General Washington ve savaşlara dair bir şeyler okumaya başladım ben de. Daha okuduğum cümle bitmemişti ki bizimkinin kitaba elinin tersiyle vurmasıyla kitabın odanın öbür ucuna uçması bir oldu.

"Demek dedikleri doğruymuş! Basbaya okuyabiliyon sen ya... Duyunca pek inanasım gelmemişti ama... Bak şimdi bana; o havaları bırakçaksın önce bi. Bana sökmez o ayaklar haberin olsun. İki gözüm de üstünde olcak, seni gidi ukala dümbeleği! Hani kalkıp da bi daha o okulun yanında yöresinde dahi dolancak olursan, eşek sudan gelinceye kadar döverim seni haberin olsun. Sen

şimdi kalkıp başımıza dindar da kesilirsin bugün yarın, belli mi olur. Hiç görmedim böylesi bir evlat!" dedi.

İçinde bir çocuk ve birkaç ineğin olduğu küçük, sarılı mavili bir resim gözüne ilişti, "Ya bu ne bu?" diye sordu.

"Derslerimi iyi çalıştığım için verdi öğretmen onu bana," dedim.

Resmi alıp yırtıverdi ve:

"Benim sana daha iyi bir ödülüm var ama: Temiz bir sopa!"

Oturduğu yerden öyle homurdandı, söylendi durdu kendi kendine bir süre ve ardından:

"Sen şimdi kendine koku falan da sürüyorsundur kızlar gibi... Oh, yatağın, çarşafın var, aynan hatta yerde halın bile var. Sen burada beyler gibi yaşa, ama özbeöz baban tabakhane köşelerinde domuzlarla yatsın kalksın! Böyle evlat mı olur be! Ama ben sana napçağımı çok iyi biliyorum, ayağını denk al bak. Haa bir de parayı bulmuşsun diyolar, o ne iş?" diye sordu.

"Milletin uydurması; başka ne olacak."

"Bana bak sen, ağzından çıkanı kulağın duysun! Benim sabrımın da bir sınırı var, küstahlığın lüzumu yok. Daha kasabaya geleli iki gün oldu ama senin nasıl zengin olduğun ettiğin herkesin dilinde. Taa nehrin aşağı taraflarında bile anlatılıyor hikâyen. Ondan geldim zaten geri, para lazım bana. Sen de yarın o parayı bana vereceksin."

"Ama bende para mara yok."

"Yalanını sevsinler senin! Yargıç Thatcher'da duruyormuş para. Tıpış tıpış gidip o parayı ondan alacaksın, bana vereceksin!"

"Dedim ya sana, bende para mara yok. İnanmazsan git kendin sor Yargıç Thatcher'a – anlatıversin sana."

"Tamam. Gidip sorcam; ver paraları dicem, yoksa da anlarız neymiş mevzunun aslı. Söyle bakayım kaç para var üstünde şimdi? Ver hepsini bana."

"Hepsi hepsi bir dolarım var, lazım ama bana o..."

"Lazımsa lazım, bana ne – sen uçlan bakayım şu parayı bi!"

Parayı alıp gerçek mi değil mi diye anlamak için kenarından ısırdı. Sonra da, kasabaya viski almaya gideceğini söyledi, sabahtan beri hiç içki içmemiş. Sundurmaya çıktıktan sonra kafasını pencereden içeri uzatıp havalı hallerim ve ondan iyiymişim gibi yapmalarım yüzünden biraz daha sövdü saydı. Tam gitti diyordum ki o kafasını gene pencereden içeriye uzatıp, okulu bir daha aklımdan bile geçirmememi söyledi, çünkü beni gözleyecekmiş ve eğer dediğini yapmazsam da beni bir güzel pataklayacakmış.

Ertesi gün de içip içip o kafayla Yargıç Thatcher'ın yanına gitmiş, adama posta koyup parayı istemeye kalkmış; tabii alamayınca da onu mahkemelerde sürüm sürüm süründürmeye yemin etmiş.

Yargıç Thatcher ve dul kadın beni bu adamdan kurtarmak için ve içlerinden biri benim yasal koruyucum olsun diye mahkemeye başvurdular; ama benim davaya kasabaya yeni gelen bir yargıç baktı, o da bizim moruğu hiç tanımadığından olsa gerek, mahkemelerin mümkün mertebe aile içi işlere karışmaması ve aileleri bir arada tutmak gerektiğinden dem vurup, bir çocukla babasını ayırmanın doğru olmadığına karar verdi. Yargıç Thatcher ve dul kadın da mecburen bıraktılar davanın ardını.

Bizim moruğun keyfine diyecek yoktu doğrusu. Eğer ona biraz para bulup getirmezsem, her yerim morarana dek sopalayacakmış beni. Gidip Yargıç Thatcher'dan üç dolar borç istedim artık, bizimki de o parayı alıp hemen içkiye yatırmış gene, sonra da zil zurna sarhoş olup sağa sola çatıp, bağırıp çağırmış; eline bir tava geçirmiş bir de, ona vura vura da dolanmış kasabada gece yarılarına kadar, herkesi huzursuz etmiş; sonra da bunu alıp nezarete atmışlar, ertesi gün de mahkemeye çıkarıp bir haftalığına kodese yollamışlar. Ama demesine bakılırsa *kendisi* pek bir rahatlamış böyle olunca; "İşte böyle geçiririm ben sözümü oğlana, hele bir dinlemesin lafımı da göreyim *onu*..." deyip durmuş.

Kodesteki cezası dolup da çıkınca, bizim moruğu alıp adam etmeye karar vermiş yeni yargıç. Kolundan tutup kendi evine

götürmüş, üstüne başına bir çekidüzen vermiş, ailesiyle sofraya oturtmuş, sanki eski bir arkadaşıymış gibi davranmış bildiğin. Yemeğin üstüne bu yeni yargıç, babamla içki içmesin, kendini kaybetmesin, böyle şeyler yapıp etmesin diye artık nasıl konuştuysa, bizimkini ağlamak tutmuş, bunca sene aptalın teki olduğunu, hayatını heba ettiğini söylemiş; ama bundan böyle yeni bir sayfa açıp, kendisinden utanç duyulmayan biri olacakmış, yargıcın da onu hakir görmeyip yardım etmesini rica etmiş. Bunun üzerine yargıç kalkıp sarılmış babama, *adam* ağlamaya başlamış; karısı zaten ağlamaklı, ağlaşmışlar beraber. Babam hayatı boyunca hep yanlış anlaşıldığını söylemiş yargıca, yargıç da "sana inanıyorum" demiş. Bizim moruk "böyle zor zamanlarımda, insanlar biraz halden anlasa, başka şey istemem" deyince, yargıç da "haklısın, doğru diyorsun" demiş; hop bir daha ağlaşmışlar. Yatma vakti gelince de bizim moruk ayağa kalkıp elini uzatarak:

"Bu ele iyi bakın sayın baylar ve bayanlar ve odadaki herkes; tutun onu, tokalaşın onunla. Bu eller eskiden bir domuzundu ama artık öyle değil; hayatında yepyeni bir sayfa açmış ve ölmek var dönmek yok diyen bir adamın elleri bunlar! Kulak verin dediklerime ve unutmayın sakın sözlerimi! Bu eller şimdi tertemiz, sıkın onu... korkmayın," demiş.

Ardından da hepsi gözyaşları içinde, sırayla elini sıkmış babamın. Hatta yargıcın karısı tutup elini öpmüş bile! Derken bizim moruk içkiyi bırakmaya söz verdiğine dair bir kâğıt imzalamış – daha doğrusu imza niyetine işaretini çiziktirmiş kâğıda. Yargıç, o anın yaşadıkları en kutsal an olduğunu falan söylemiş. Sonra bizim moruğu alıp bir de mis gibi misafir odalarında yatırmışlar güzelce; derken gecenin bir yarısı bizimkinin susuzluktan ağzı dili kurumuş olacak ki, pencereden çıkıp verandanın üstünden geçerek oradaki direkten aşağıya, sokağa inmiş, iner inmez de yeni ceketini bir şişe kaçak içkiyle takas etmiş; sonra da aynı yoldan eve geri çıkmış, evde bir güzel kafayı da çekmiş üstüne; sabaha karşı da o zil zurna sarhoş haliyle, bir daha yeltenmiş dışarı çıkmaya ama verandadan yuvarlanıp sol kolunu iki yerin-

den kırmış, sabah güneş doğup da onu bulduklarında neredeyse soğuktan donmak üzereymiş. Ev ahalisi, bizimkini yatırdıkları odaya çıkıp da odanın o darmadağın halini gördüklerinde odada ne olup bittiğini önce bir türlü anlayamamışlar.

Yargıç bu duruma çok sinir olmuş haliyle. Bizim moruk için de, onu adam etse etse anca bir tüfek eder, başka türlüsü olmaz diyormuş.

6. BÖLÜM

Neyse, bizim moruğun kendini toparlayıp gene ortalarda dolanmaya başlaması pek uzun sürmedi. Ardından Yargıç Thatcher'a benim parayı alabilmek için dava açtı; okula gidip geldiğim için de peşimden ayrılmıyordu. Beni bir-iki kez kıstırıp epey bir dövdü, ama ben gene de okula devam ediyordum, çoğu zaman ya ona denk gelmemeye çalıştım ya da ondan hızlı koşarak kaçıp kurtuldum. Önceleri pek de gelmiyordu içimden okula gitmek açıkçası, ama şimdi sırf babama inadımdan okula gideyim diyordum. Bu dava, mahkeme işleri öyle ağır ilerliyordu ki sanki işlemlere bile hiç başlayamayacaklarmış gibi görünüyordu, ben de o yüzden babam beni dövmesin diye arada bir gidip Yargıç Thatcher'dan iki-üç dolar borç alıyordum. Bizimki de parayı bulur bulmaz hemen körkütük sarhoş olana dek içip mutlaka bir olay çıkarıyordu kasabada. Ne zaman ortalığı karıştırıp etse, hemen içeri tıkıyorlardı. Böylesi tam da onun istediği gibi bir hayattı – öyle öyle geçinip idare ediyordu yani, tam ona göre bir şeydi bu.

Babam, bizim dulun evinin oralarda fazlaca takılır olmaya başlayınca, bizim dul dayanamayıp ona eğer ayağını evinin önünden kesmezse başına dert alacağını söyledi. Öyle olunca bizimki de iyice *dellenmez mi*? Ona Huck Finn'in patronu kimmiş gösteririm ben dedi. İlkbahar olunca bir gün beni uzaktan uzağa izleyip kıstırdı bir kenarda, bir sandala bindirip nehrin dört-beş kilometre kadar yukarısına götürdü. Illinois kıyılarına kadar gittik, oraları hep ormanlık alandı ve görünürde eski, ahşap bir kulübeden başkaca ev yoktu. Bu kulübenin yerini önceden bilmiyorsan hayatta bulamazdın, etrafı öyle sık ağaçlarla çevriliydi ki...

Babam beni bir başıma bırakmıyordu hiç, o yüzden de kaçayım demeye fırsatım hiç olmadı. O eski kulübede yaşıyorduk ve babam geceleri yatarken kapıyı bir güzel kilitleyip anahtarı da yastığının altına saklıyordu. Yanında, bir yerlerden arakladığını sandığım bir silah vardı. Tuttuğumuz balıklar ve avlandıklarımızla geçiniyorduk. Ara ara kapıyı üstüme kilitleyip çıkıyor, vapura binip dört-beş kilometre yol yaptıktan sonra da dükkânlara gidip avladığı balık ve hayvanları viskiyle takas edip eve geri geliyordu. İçip içip kafayı bulduktan sonra, üstüne de beni pataklıyordu. Bizim dul kadın yerimi buldu, ardından beni aldırmak için bir adam yolladı; ama bizimki o adamı silahıyla kovaladı. Orada yaşamaya alışmam çok sürmedi, hatta hoşuma bile gidiyordu diyebilirim - dayak faslını saymazsak tabii.

Bütün gün hiç iş güç yapmadan tütün içip balık tutmak, kitap okuyacağım ya da ders çalışacağım derdi olmadan rahat rahat yayılıp yatmak da pek güzeldi doğrusu. İki, iki buçuk ay kadar sonra, üstümdeki elbiseler kirden, bakımsızlıktan iyiden iyiye dökülmeye başlamıştı artık; bizim dul kadının evindeki o yıkandığım, tabaktan yemek kaşıkladığım, saçımı başımı taradığım, düzenli yatıp kalktığım ve İncil'in baş tacı edildiği, yaşlı Bayan Watson'ın sürekli bana laf soktuğu bir hayata nasıl olup da alıştığımı, hatta sevmeye başladığımı şimdi anlayamıyordum bile. Geri gidesim hiç gelmiyordu açıkçası artık. Oradayken küfür edemez olmuştum bizim dul kadın sevmiyor diye; ama şimdi kaldığım yerden devam ediyordum sövüp saymaya, çünkü söv düğümde babam hiç oralı olmuyordu. Aslında burada, ormanda yaşaması pek keyifliydi.

Ama gel zaman git zaman, beni dövdüğü sopa babamın elinden hiç düşmez oldu, benim de artık burama geldi. Her tarafımda sopanın bıraktığı izler, morluklar oluşmuştu. Artık daha sık başını alıp gitmeye ve kapıyı üstüme kilitlemeye başlamıştı. Hatta bir keresinde bir gitti, üç gün geri dönmedi. Korkunç bir yalnızlıktı hissettiğim... Boğuldu herhalde diye düşündüm, ben de burada tıkılı kalmıştım işte. Epey korkmuştum. Oradan ka-

çıp kurtulmak için hemen bir yol bulmalıyım dedim kendime. O kulübeden kaçabilmek için epey bir uğraş vermiştim ama hiçbir yol bulamamıştım. Kulübenin penceresi öyle küçüktü ki içinden bir köpek bile geçemezdi. Baca desen o da daracıktı. Kapı da epey kalın, sağlam meşeden yapılmıştı. Babam bir yere gidecek olsa, ortalıkta bıçak falan bırakmamaya çok dikkat ediyordu, herhalde kulübede bakmadığım yer kalmamıştır; işin doğrusu durup durup ortalığı karıştırıyordum, çünkü orada vakit geçirebileceğim başkaca bir şey yoktu. Ama bu sefer bir şey keşfetmiştim nihayet: paslanmış, tutacak yeri olmayan eski püskü bir testere, kulübenin kirişiyle çatının kaplamasının arasında öylecene duruyordu. Testereyi yağlayıp işe koyuldum hemen. Kulübenin öbür tarafında, masanın ardında, kütüklere çivilenmiş eski bir at örtüsü vardı, duvardaki yarıklardan giren rüzgârın esip de mumu söndürmesini engelliyordu. Masanın altına geçip örtüyü kaldırdım, alttaki büyük kütüklerden birini, geçebileceğim genişlikte bir yer açabilmek için testereyle kesmeye başladım. Epey bir zamanımı aldı işin doğrusu. Tam bitiriyordum ki ormandan babamın silahının sesini duydum. Yaptığım işe dair ne kadar iz varsa hepsini ortadan kaldırdım, örtüyü yerine asıp testereyi de sakladım, hemen ardından babam içeri girdi.

Babamın pek neşesi yoktu – her zamanki hali. Kasabaya gidip geldim dedi bana, işler hiç yolunda değilmiş. Avukatı davayı kazanmasına kazanırız, parayı da alırsın bence, ama davayı başlatmıyorlar bir türlü; Yargıç Thatcher işi ağırdan almanın yolunu yordamını biliyor çünkü demiş. Dediğine göre beni babamdan alıp dul kadının gözetimine vermek için bir dava daha açılmış, bu sefer kazanırlar gibi görünüyormuş. Bu haber beni bir allak bullak etti, çünkü dul kadının oraya dönüp de her hareketime karışılmasını ya da onların istediği gibi efendi çocuk olmayı istemiyordum artık. Derken bizim moruk bir başladı millete saydırmaya, aklına hayaline gelebilecek herkese çok fena sövdü, hızını alamadı, sövülmedik kimse kalmasın diye bir tur daha sövüp saydı, kim var kim yoksa alayına giden bir küfürle de cilasını

yaptı geçti. Dahası bu küfrettiği kişilerin çoğunun adını bile hatırlamıyordu, sövme sırası o kişiye gelince de "adı her neyse işte" deyip kaldığı yerden devam ediyordu küfrüne.

O dul buraya seni almaya hele bir gelsin, diyordu. Gözünü dört açacakmış, hele ona bir numara yapmaya kalksınlar!.. Dokuz-on kilometre ötede öyle bir yer biliyormuş ki oraya götürüp saklarmış, ne kadar ararlarsa arasınlar orada kimsecikler bulamazmış beni. Bu yeni yer konusu biraz sinirimi bozdu aslında ama çok sürmedi; çünkü babam beni oraya alıp götürene kadar ben çoktan buradan uzamış olurum diye düşündüm.

Babam aldıklarını taşıyayım diye sandalın yanına gönderdi beni. Yirmi-yirmi beş kiloluk bir çuval mısır unu, domuz pastırması, biraz cephane, on beş litrelik bir fıçı viski, tüfeği sıkılamak için eski bir kitapla iki gazete ve biraz da halat almış kasabadan. Eşyaların birazını içeri taşıdım, sonra geri dönüp sandalın başında biraz mola verdim. Oturup etraflıca bir plan yaptım, babamın silahını ve birkaç iğne oltasını aşırıp ormanın içine doğru kaçmaya karar verdim. Sabit bir yerde durmayacak, orası senin burası benim dolanıp duracaktım; çoğunlukla da geceleri hareket edecektim. Yeme içme işini ise avlanarak, balık tutarak halledecektim, böylelikle epey uzaklaşıp hem bizim moruğa hem de dul kadına izimi bir güzel kaybettirecektim. Babam bu gece de her zamanki gibi içip sızarsa eğer, yarım kalan işimi bitirip hemen tüyecektim oradan. Bunları düşünmeye kafam öyle bir dalmış ki, babam içeriden uyudun mu boğuldun mu diye bağırasıya dek ne kadar orada kaldım farkında değildim.

Eşyaları içeri taşıdığımda neredeyse akşam oluyordu. Ben akşamki kayıntımızı hazırlarken bizim moruk bir-iki yudum daha içip ısındı ve kalkıp sövüp saymaya başladı gene. Kasabada sarhoş olmuş, gece de yol kenarındaki oluğun orada sızmış, gelen geçen herkes bakmış. Üstü başı her yeri çamura bulanmış olduğundan, görenler onu Adem Baba bile sanabilirdi. Kafayı bir buldu muydu hükümetten başlardı sövmeye. Bu kez de öyle oldu:

"Böyle hökümet mi olur ya! Al işte gör bak kendin neymiş diye. Al, çıkardıkları kanuna bak, insanın oğlunu - kendi öz evladını elinden alabilsinler diye iş yapmışlar, sen onca sene uğraş ver, çocuğu yetiştir, her türlü cefasını çek, sonra gelsinler alıversinler elinden. Tam büyüttüm adam ettim artık, bundan böyle oğlan çalışıp eve bakacak, *babasını* dinlendirecek derken, kanun çıkıyor karşına, alıyor oğlunu elinden. *Böyle* hökümet mi olur ya! Daha neler neler var bak. Kanun, o moruk Yargıç Thatcher'ın tarafını tutuyor, bir de kendi malımı mülkümü vermiyor bana. Al sana, kanun dedikleri şey bu işte! Altı bin dolarlık adamı alıp böyle bir kulübenin içine tıkıyor işte kanun, domuz olsa giymez benim üstümdeki başımdakini. Böyle hökümet mi olur! Hakkını hukuunu arayamazsın böyle hökümet olursa başta. Tası tarağı toplayıp çekip gidesim geliyor bu memleketten bazen. Aynı böyle *dedim* onlara da: Ta yüzüne karşı dedim moruk Thatcher'ın hem de. Alayı duydu beni, git sor anlatsınlar. Çok meraklısı değilim bu lanet yerin, çeker giderim ardıma bile bakmam dedim. Aynen böyle böyle söyledim. Dedim ki, bakın şu şapkama bir -şapkadan başka her şeye benziyor- tepesi açılmış, öbür tarafı çenemden sarkıyor, bakın işte şapka demeye bin şahit ister buna, sanki şapka takmıyorum da kafam soba borusunun içinde sıkışmış gibi duruyorum. Bakın dedim onlara -ben gibi biri böyle şapka mı takar- hem de kasabanın en varlıklı adamlarından biriyim güya, bir de hakkımı alabilsem!

Hökümetimiz çok iyi, çook! Bak ne dicem, Ohio'dan özgür zencinin biri gelmişti bir keresinde; melezin teki ama bembeyaz derisi var böyle. Görüp görebileceğin en beyaz gömleği çekmiş üstüne, en cafcaflısından şapkası da vardı, kasabada kimselerde yoktur ondaki üst baş; altın zincirli saatle gümüş topuzlu bastonu var bir de - koca memlekette görüp görebileceğin en iğrenç kır saçlı, sonradan olma zengin biri anlıcağın. Bak daha ne dicem. Adam üstüne üstlük poffsörmüş bir de üniversitenin tekinde, konuşamadığı dil, bilmediği şey yokmuş dediklerine göre. Daha en kötü yerini anlatmadım bak. Adamın *oy hakkı*

bile varmış kendi memleketinde. Yuh artık dedim. N'olacak bu memleketin hali diye düşündüm. Tam da seçim günüydü, gidip oy atacaktım kendim hatta, gerçi o gün çok içmişim gidemediydim ama olsun; neyse orda öğrendim, bu zenci kölelere oy hakkı verdikleri eyalet bile varmış, vermiyom oy moy dedim duyunca bunu. Bir daha oy verirsem ne olayım dedim. Aynen böyle böyle dedim millete; alayı duydu beni; ülke yansa dönüp bakmıcam dedim – bir daha oy verirsem bana da adam demesinler dedim. Hele bir de havalı havalı hallerini görcektin o zencinin – ittirip geçmesem yol falan verceği yoktu bana. Niye bu zenciyi pazara çıkarıp satmıyosunuz; bunu deyin bana diye sordum herkese. Ne deseler beğenirsin? Bizim buralarda altı ay geçirmeden satılamazmışmış, geleli de o kadar olmamış henüz, falan filan. Daha ne diyeyim ben bunlara. Özgür bir zenciyi eyalette altı ay kalmadan satamıyorlar ama kendilerine hökümetiz diyorlar bir de. Hökümet hökümet değil ki, kendini hökümet sanıyor sadece, ortalıkta sinsi sinsi dolaşıp duran lanet olası bir iti altı ay geçmeden gidip kolundan tutup satamadıktan sonra ben o hökümete hökümet demem, hem..."

Babam hiç aralık vermeden devam ediyordu söylenmeye, bastığı ettiği yeri gördüğü de yoktu. Ayağı domuzları tuzlayıp koyduğumuz tekneye takılınca bir anda tepetaklak oldu ve iki kaval kemiğini de sürttürdü, ondan sonra da bildiği en okkalı küfürleri saydırdı – en çok da o zenciye bir de hökümete sövüyordu, tekneyi de boş geçmedi tabii ki. Kulübenin içinde bir o ayağının bir öbür ayağının üstünde, ayaklarını sırayla ovuştura ovuştura epey bir hopladı zıpladı acıdan, en sonunda da sol ayağıyla bir tekme geçirdi ayağına takılan tekneye. Bunu yaptığına pişman olmuştur herhalde, çünkü tekmeyi savurduğu ayağındaki çizmenin burnu delikti ve oradan iki parmağı dışarı çıkıyordu; öyle bir feryat koyverdi ki insanın tüyleri diken diken oluyordu, sonra yere tozun toprağın içine düştü, ayak parmaklarını tutup en yakası açılmadık küfürlerini ede ede yuvarlandı oradan oraya. Sonradan kendisi de kabul etti zaten. Yaşlı Sowberry Hagan'ı en şaşaalı

zamanlarında dinledim ben, o bile benim kadar sövmemiştir diyordu, ama bana yine de biraz abartıyor gibi geliyordu.

Yemekten sonra babam içkisini koyduğu testiyi eline alıp şöyle bir baktı, iki kere sarhoş olmalık, bir kere de tamamen uçmalık viskisi olduğunu söyledi. Her zamanki laflarıydı bunlar. Bir saate kalmaz körkütük sarhoş olur bu diye düşündüm içimden, ondan sonra ya anahtarı araklayacaktım ya da testereyle tahtaları kesmeyi bitirip oradan tüyecektim, birinden birini yapacaktım işte. Bizimki durmadan içti, çok geçmeden de battaniyelerin üstüne devrilip kaldı; ama bende şans yok n'apayım. Hemen sızıvermedi öyle bu sefer, rahatsızlanmıştı. Epey bir süre inleyip sızlandı, bir o yana bir bu yana dönüp durdu yatakta. Öyle bir uykum geldi ki, gözlerim kapanıyordu artık, uyuyakalmışım olduğum yerde, mumu da söndürmeyi unutmuşum.

Ne kadar uyudum farkında değilim, ama bir anda çok fena bir çığlığa uyandım. Babam delirmiş gibiydi, içeride oradan oraya atlayıp zıplayıp "yılan var" diye bağırıp duruyordu. "Yılanlar bacağıma tırmanıyor!" deyip zıplaya zıplaya çığlıklar atıyordu, sonra da yılanlardan birinin onu yanağından soktuğunu söyledi – ama ortada yılan mılan yoktu. Kulübenin içinde yine bir o yana bir bu yana dönüp duruyordu, "Al şunu, çek üstümden, boynumu ısırıyor!" diye diye haykırıyordu. Hayatımda kimsenin gözlerinin böyle deli deli baktığını görmemiştim hiç. Bitkin düşüp, nefes nefese yere yığılması çok sürmedi; yerde hızlı hızlı yuvarlanmalara başladı gene, havayı tekmeliyor, yumruk atıyor, bir şeyleri eliyle yakalamaya çalışıyordu, "Şeytanlar içime girdi, beni ele geçirdiler" diye bağırıp duruyordu. Yavaş yavaş bitkin düştü ve iniltiler çıkararak kulübenin bir köşesine öylece yığılıp kaldı. Hiç sesi soluğu çıkmıyordu artık. Ormanın içinden baykuşların ve kurtların sesleri geliyordu kulağıma, her yer o kadar sessizdi ki... Babam karşımdaki köşede yatıyordu. Ağır ağır doğrulurken arada kafasını yana çevirip bir şeyleri dinliyormuş gibi yaptı. Alçak bir sesle:

"Rap-rap-rap; aha ölüler geldi; rap-rap-rap; peşimden geldiler; ama ben gitmem! Buradalar! Dokunmayın bana – sakın! Çekin elinizi! Ellerinizi üstümden çekin; bulaşmayın bana – bırakın beni kendi halime!" diye sayıklayıp durdu.

Sonra yerlerde emekleye emekleye, sürüne sürüne, şeytanlarına yalvarıp yakarmaya başladı gitsinler başından diye; battaniyesine sarınıp çamdan masanın altına sığındı, hâlâ yalvarıyordu, çok geçmeden de ağlamaya başladı. Sesi battaniyeden bile duyuluyordu.

Yavaş yavaş yerinden doğrulup ayağa kalktı, delirmiş gibiydi, şimdi de şeytanları benden görünmüştü, üstüme yürüdü. Eline geçirdiği sustalı çakıyla, beni odanın içinde bir o yana bir bu yana kovalamaya başladı, "Ölüm meleğisin sen! Geberticem seni, alamıcaksın canımı!" diye bağırıyordu. Yalvardım n'olursun yapma, benim, ben Huck, diye ama *iğrenç* bir kahkaha atıp bağıra çağıra sövüp kovalamaya devam etti beni odanın içinde. Bir an tam hızla dönüp kolunun altından sıyrılıp kaçıyordum ki ceketimin arkasından yakalayıverdi, "tamam" dedim "şimdi işim bitti", ama hemencecik kollarımı ceketten sıyırıverip paçayı kurtardım. Çok sürmedi, yine bitap düştü, sırtını kapıya yaslayıp yere çöktü, "Dur bi az soluklanayım seni öyle gebertçem," dedi. Sustalıyı kıçının altına saklayıp "hele biraz uyuyup kendime geleyim, sonra göstercem ben sana kim kimmiş," diye söylendi.

Sonra sızıp kaldı oracıkta. Oturağı hasırdan örülü iskemleyi usul usul çekip, çıt çıkarmadan tırmanıp tüfeğe uzandım. Namluyu temizlemek için kullandığı harbiyle tüfek dolu mu boş mu diye bir baktım, tüfeği şalgam fıçısının üstüne yerleştirip namluyu da babama doğrultup kalkmasını beklemeye koyuldum. Sanki zaman durmuş, geçmek bilmiyordu.

7. BÖLÜM

"Kalk, kalk! Napıyon burada?"

Gözlerimi aralayıp sağa sola bakındım, nerede olduğumu anlamaya çalışıyordum. Güneş çoktan doğmuştu, ben de epey derin uyumuş kalmışım. Babam tepemde dinelip beni süzüyordu; yüzünü ekşitmişti, biraz da solgun görünüyordu.

"Ne işi var bu tüfeğin sende?" diye sordu.

Ne yapıp ettiğini hiç hatırlamadığı belliydi.

"Birileri içeri girmeye kalkıştı, ben de onu bekliyordum," dedim.

"Niye beni dürtüp kaldırmadın?"

"Dürtmesine dürttüm ama seni uyandıramadım, kıpırdamadın bile."

"Tamam, tamam. Öyle boş boş konuşup durma da kalk dışarı çık, oltalara bi bak kahvaltı için balık falan var mı diye. Ben de geliyom zaten hemen."

Babam kapının kilidini açınca dışarı çıkıp nehrin kıyısından yukarı doğru yollandım. Suyun üstünde birkaç ağaç dalı, ağaç kabukları ve biraz ıvır zıvır yüzüyordu; demek ki nehir yükselmeye başlamıştı. İşte tam bu vakitlerde kasabada olsaydım epey güzel olurdu diye düşündüm. Her sene haziran gelip de sular yükseldiğinde şansım hep yaver gider; çünkü nehrin yukarısından yakacak bir sürü odun, kütük hatta bazen birbirine bağlanmış bir düzine tomruk kendiliğinden sürüklenip gelir; geriye de bir tek onları topladıktan sonra götürüp ya odunculara ya da kerestecilere satması kalır.

Kıyı boyunca nehrin yukarısına doğru yürürken, bir yandan babamı diğer yandan da nehrin üstünde işime yarar bir şey var

mı diye ortalığı kesiyordum. Tam o sırada gözüme üç-dört metre boyunda çok güzel bir kano ilişti, suyun üstünde bir ördek gibi süzülüyordu. Üstümü başımı çıkarmadan suya balıklama daldım hemen, kanoya doğru kulaç atmaya başladım. Kesin içinde biri uzanmış yatıyordur diyordum kendime, çünkü bazen insanlar sırf şaka olsun diye öyle yapardı, biri kayığın yanına yaklaşınca da saklandıkları yerden çıkıp dalgalarını geçerlerdi o saftirikler-le. Ama bu sefer tahmin ettiğim gibi olmadı. Basbayağı sürüklenerek buralara kadar gelmiş bir kanoydu bu, hemen içine atlayıp kıyıya doğru kürek çekmeye başladım. Bizim moruğun bunu görünce keyfi yerine gelir diye geçirdim içimden – nereden baksan en az on dolar ederdi. Kıyıya vardığımda babam ortalıkta görünmüyordu daha. Tam da kanoyu yükselen suların aşındırıp açtığı, her tarafını sarmaşıkların, salkım söğütlerin kapladığı kanal gibi küçük bir dere ağzına çekiyordum ki aklıma başka bir fikir geldi: kanoyu bir güzel saklamaya ve kaçarken orman yerine nehri kullanmaya karar verdim. Nehirden aşağıya doğru yetmiş seksen kilometre kadar gider, oralarda da doğru düzgün bir yer bulup kamp kurarım, böylece de onca yolu yayan tepmek zorunda kalmam diye düşünüyordum.

Kulübeye çok uzak değildim, o yüzden de sürekli bizim moruk bir yerlerden çıkıp gelecekmiş gibi geliyordu bana ama yine de kanoyu bir kenara saklayabildim; işim bitip de söğüt saçaklarının arasından bir bakınınca bizim moruğu gördüm, patikanın az aşağısında durmuş, silahıyla bir kuşa nişan alıyordu. Demek ki hiçbir şey görmemişti.

Ben oltayı aceleyle sararken babam çıktı geldi. Oltaları ağır topluyorum diye beni azarlayınca, ben de ona suya düştüm de ondan anca bitti dedim. Nasılsa üstümün başımın ıslaklığını görüp bir sürü de soru sorardı şimdi. Oltalardan beş yayınbalığı çekip eve döndük.

Kahvaltıdan sonra yorgunluktan uyku bastırınca ikimiz de kestirmeye başladık, bir yandan da kafamda sürekli n'apsam n'etsem de babam ve dul kadın peşime düşmeseler diye düşünüp

duruyordum. Bu işi şansa bırakamazdım, onlar tüydüğümün farkına vardıklarında yeterince uzaklaşmış olmalıydım. Bilirsiniz, her an her şey olabilir. Bir yol bulayım diye düşünüyordum ama aklıma da hiçbir şey geldiği yoktu, bu esnada babam ağır ağır yerinden doğrulup su içtiğimiz fıçıya yönelirken:

"Bir daha birilerini buralarda dolanırken görürsen hemen beni uyandırıyosun, anladın mı? Dün geceki o herif hiç hayra alamet değil. Çekip vururdum kesin. Bir dahaki sefere beni mutlaka kaldırcaksın, duydun de mi?" dedi.

Sonra kaldığı yerden uykusuna devam etti – ama az önce dedikleri, arayıp da bulamadığım fikri getirdi aklıma. "Tamam," dedim kendi kendime, "oldu bu iş, kimse peşime düşmeyi düşünmez artık."

Öğlen gibi kalkıp nehir kıyısında yürümeye başladık. Sular çok hızlı yükseldiğinden bir sürü odun, kütük ne varsa sürüklenip gidiyordu nehrin üstünde. Derken tomrukları suda taşırken kullandıkları bir sal göründü – tam dokuz kütük birbirine bağlanmış halde hem de. Hemen kayığa atlayıp kütükten salı kıyıya çektik. Sonra da bir şeyler yedik. Babam değil de bir başkası olsaydı, bütün gün oradan ayrılmaz, nehirden başka ne çıkarabilirim diye durup beklerdi; ama bu hiç de babama göre bir şey değildi. Bugünlük dokuz kütük işini görürdü onun, tek yapması gereken şey kütükleri nehir yoluyla kasabaya kadar götürüp, onları orada okutmaktı. Kapıyı üstüme kilitleyip kayığı aldı, kütükleri akıntıyla kasabaya doğru götürmeye başladığında saat neredeyse üç buçuk olmuştu. O gece geri gelceği yoktu artık. İyice uzaklaşana dek bekledim; hemen ardından testereyi alıp aynı kütüğün başında işe koyuldum. O daha nehrin karşı yakasına varmadan, ben çoktan açtığım delikten dışarı çıkmıştım bile; babam ve salı çok ötede küçük iki nokta gibi kalmışlardı.

Mısır unu çuvalını sırtlayıp kanoyu sakladığım yere götürdüm, sarmaşıkları, dalları aralayıp çuvalı kanoya yükledim, sonra gidip domuz pastırmasını da aynı şekilde kanoya taşıyıp yerleştirdim. Ardından viski fıçısını, kulübede ne kadar kahve, şeker

varsa hepsini aldım, cephanesini de aldım, silahının harbisini de bırakmadım orada, kova ve su kabağından cezveyi, kepçeyi ve teneke maşrapayı, kör testereyi, iki battaniyeyi, tavayı ve kahve demliğini de aldım, birkaç olta ve kibrit de – işte artık ne bulduysam aldım. Para edecek hiçbir şey bırakmadım kulübede. Ne var ne yok hepsini soydum. Bana bir balta lazımdı ama ortalıkta balta yoktu; sadece odun yığının yanında duran bir tane vardı ama onu alamazdım, çünkü orada bırakmam gerekiyordu. Silahı da alınca buradaki işim bitmişti artık.

Onca şeyi açtığım delikten gire çıka taşırken zeminde epey iz bırakmıştım. İzlerim belli olmasın diye elimden geldiğince uğraştım, dış taraftaki talaşların ve toprakta bıraktığım izlerin üstüne kum döküp kapattım. Sonra da kestiğim kütük parçasını eski yerine koydum, yerli yerinde dursun diye de altına iki, yanına da bir taşla destek yaptım – çünkü kütük doğru düzgün durmuyordu ve havada kalıyordu. Orasının testereyle kesildiğini önceden bilmeyen birisi birkaç metre ötesinde dursa bile fark edemezdi. Bir de burası kulübenin arka tarafıydı, kimsenin gelip de bu tarafta dolanacağına pek ihtimal vermiyordum.

Kulübeden kanoya kadar giden yol hep ot kaplı olduğundan geride iz bırakmamıştım. Yine de, çevreyi dolanıp kontrol ettim. Nehrin kıyısında durup etrafa şöyle bir göz gezdirdim. Her şey yolunda görünüyordu. Ben de silahı alıp ormanın içine doğru yola koyuldum, bir kuş vurayım diyordum ki karşıma yabanileşmiş bir domuz çıktı; domuzlar çiftliklerden kaçınca çok sürmez hemen yabanileşmeleri. Çekip vurdum domuzu, yüklenip kulübeye taşıdım.

Baltayı kaptığım gibi kapıya giriştim. Paramparça ettim kapıyı, öyle böyle değil. Gidip domuzu içeri taşıdım, masanın yanına kadar getirip boğazına geçiriverdim baltayı, kanı aksın diye de toprağın üstüne bıraktım; toprak diyorum çünkü zemin *topraktandı* – üstüne basıla basıla düzleşmiş, sertleşmişti, yerde döşeme diye bir şey yoktu. Sonra da eski bir çuval alıp içini iri taşlarla doldurmaya başladım – ne kadarını taşımaya gücüm yetiyorsa

içine koydum – çuvalı domuzun yanından kulübenin kapısına kadar sürükledim, oradan da ormanın içinden geçip nehre kadar taşıdım, suya atıp batışını izledim. Yere bakınca bir şeylerin sürüklenmiş olduğu belliydi. Keşke Tom Sawyer da burada olsaydı diye geçirdim içimden; onun kafası böyle kurnazlıklara iyi çalışırdı, kim bilir o nasıl bir katakulli düşünürdü. Böyle mevzularda kimse Tom Sawyer'la boy ölçüşemezdi bence.

En son da, kafamdan kopardığım birkaç tutam saçı iyice kana bulayıp baltaya yapıştırdım, baltayı da kaldırıp bir köşeye attım. Domuzu ceketime sardım, kucaklayıp kaldırdım (ceket kan damlarsa diyeydi), evden nehrin akıntısı yönünde aşağı doğru yol alıp ilerde domuzu suya attım. Sonra aklıma başka bir şey geldi. Hemen un çuvalı ve kör testereyi kanodan alıp kulübeye geçtim. Çuvalı her zaman koyduğumuz yere taşıdım, kör testereyle de altında bir yırtık açtım, kulübede çatal bıçak namına bir şey yoktu, çünkü babam yemek işlerini falan hep sustalı çakısıyla hallederdi. Sonra da çuvalı yüklenip evin yüz metre kadar doğusundaki söğütlükten geçip ilerdeki her yeri sazlıklı, sığ göle taşıdım; gölün genişliği sekiz-dokuz kilometre vardır, mevsiminde gelirsen çok ördek de olur. Gölün öbür tarafından çıkıp kilometrelerce uzanan bir dere mi gölet mi ne vardı orada, nerelere kadar gidiyor bilmiyordum ama nehre dökülmüyordu. Çuvalda açtığım yırtıktan dökülen un, ta gölün oraya kadar yol boyunca ufak bir iz bırakmıştı arkamda. Babamın bileğitaşını da kazara düşmüş gibi göstermek için, mahsusçuktan oraya atıverdim. Sonra da daha fazla un dökülmesin diye bir iple çuvalın yırtığını bağladım, testereyi de alıp kanoya gittim.

Hava neredeyse kararmıştı, kanoyu az aşağıda söğütlerin neredeyse suya eğildiği kıyıya sakladım, oturup ayın doğmasını beklemeye koyuldum. Kanoyu söğüdün birine bağladım, bir şeyler atıştırdıktan sonra kanoya binip uzandım; çok geçmeden pipomu içerken bir yandan da planımı gözden geçirmeye başlamıştım. 'Şimdi,' dedim kendi kendime, 'bunlar içine taş doldurduğum çuvalın bıraktığı izi takip edip kıyıya varacaklar, sonra

da beni bulmak için nehri tarayacaklar. Ardından, göle giden un izini görüp onu takip ederler, beni öldürüp eşyaları çalanları yakalamak için de o bataklık dere boyunca soyguncuların peşine düşerler.' Nehirde arayacakları sadece cesedim olacaktı. Çok geçmeden de aramaktan sıkılıp işin peşini bırakacaklardı. Tamamdır bu iş; nerede istersem orada kalabilecektim. Jackson Adası bana uyardı mesela. O adayı avcumun içi gibi bilirim, hem gelen giden de olmaz oraya hiç. Ayrıca geceleri kanoyla kürek çekerek kasabaya inebilir, kimseye çaktırmadan işime yarar şeyleri aşırabilirdim kasabadan. Jackson Adası tam aradığım yerdi.

Yorgunluktan içim geçmiş, uyuyup kalmışım orada. Uyandığımda bir an için nerede olduğumu kestiremedim. Doğrulup sağıma soluma bakındım, biraz tedirgindim. Sonra yavaş yavaş anımsadım her şeyi. Nehir alabildiğince geniş geliyordu göze. Ay öyle bir parlıyordu ki kıyıdan yüzlerce metre ötede bile suda ağır ağır sürüklenip giden kütüklerin karaltısını tek tek seçebiliyordum. Her şeyin üstünde bir ölüm sessizliği vardı sanki ve saat geç olmuşa benziyordu, geç olmuş gibi *kokuyordu*. Her neyse, anladınız işte ne dediğimi – nasıl söyleyeyim bilemedim şimdi.

Uzun uzun esneyip gerindim, tam ipi çözmek için ayaklanmıştım ki nehrin uzaklarından bir ses çalındı kulağıma. Durup dinledim. Hemen çıkardım ne sesi olduğunu. Böyle sessiz gecelerde, kayıklarda kürek çekerken çıkan o bilindik, tekdüze gıcırtıydı bu. Söğüt dallarının arasından şöyle bir bakınca hemen gördüm zaten – nehrin ilerisinde bir kayık vardı. İçinde kaç kişi olduğu pek belli olmuyordu. Kayık ağır ağır yaklaşmaya devam etti, az önümden geçerken içinde tek bir adamın olduğunu gördüm. 'Babam olmasın bu sakın? Gerçi gelmez daha ama...' dedim kendime. Teknedeki adam akıntıyla az daha ilerleyip, sonra kıyıdaki durgun suya doğru kürek çekmeye başladı, burnumun dibinden geçti desem yeridir, silahı bi doğrultsam, adamı dürtebilirdim yani. Yok artık! Teknedeki herif babam *çıktı*, bu kesin o, kesin – ayık bir de, kürek çekişinden belli.

Hiç durur muyum orada. Hemen küreklere asıldım, kıyıdaki ağaçların gölgelerine gizlenerek usul usul ama gene de hızlı bir şekilde akıntıyla ilerledim. Üç-dört kilometre kadar gitmişimdir, sonra da nehrin orta yerine doğru kürek çekmeye başladım, çünkü az ilerideki vapur iskelesinin önünden geçerken insanlar görecek olursa seslenip çağırabilirlerdi beni. Suda sürüklenen kütüklerin arasına karıştım, hemen kanonun içine uzanıp, kanoyu da kendi haline bıraktım. Kanoda bir güzel dinlenirken bir yandan da pipomu tüttürüp gökyüzüne baktım uzun uzun; bulutsuz bir geceydi. Böyle sırtüstü yatıp da ay ışığında bakınca gökyüzü daha bir derin görünüyormuş; bak bunu hiç bilmiyordum. Ve böylesi gecelerde insan ne kadar da uzakları duyabiliyormuş! İskelenin orada millet konuşuyordu, duydum onları hep – kelimesi kelimesine hem de. Adamlardan biri, gündüzler uzadı geceler kısaldı artık dedi. Öbürü de, bence *bu* gece hiç de o kısa gecelerden biri değil, deyince bunlar gülüşmeye başladılar önce, sonra bir daha dedi aynı şeyi; bu sefer kahkaha atmaya başladılar; sonra başka bir arkadaşlarını kahkahalarla uyandırıp ona da anlattılar aynı şeyi, ama uyandırdıkları adam hiç gülmedi buna; ağzına gelen ilk küfrü edip başından kovdu bunları. İlk adam ben bunu gidip evde benim karıya da anlatırım şimdi – o da gülsün bari dedi; eskiden yaptığı espriler daha bir iyiymiş, ondan dert yandı. Bir diğeri de, saat üçe geliyor, bir türlü sabah olmak bilmedi, dedi. Sonra uzaklaştığımdan konuşmaları tam seçip duyamaz olmuştum, anca mırıltı gibi gelen sesleri ve arada bir yükselen kahkahalarını duyabiliyordum gitgide öteden. İskeleyi çoktan geçmiştim. Doğruldum, tam karşımda adanın orta yerinde ağaçlarıyla daha da yükselen Jackson Adası duruyordu işte, ışıkları sönmüş buharlı bir gemi gibi kocaman, kapkaranlık ve güçlü görünüyordu, hâlâ üç-dört kilometre uzaktaydı ama akıntı yönündeydi. Sahildeki yoldan eser yoktu şimdi – her şey yükselen suların altında kalmıştı.

Adaya çabucak vardım. Adanın baş kısmını çok güzel bir akıntı denk getirip hızla geçtim, sonra da durgun suların oldu-

ğu tarafa yöneldim, Illinois'ye bakan tarafta da sahile çıktım. Bu kıyıda daha önceden bildiğim epey içeri giden bir girinti vardı, kanoyu oraya çektim; söğütlerin dallarını aralayarak ilerleyebildim ancak; kanoyu da iyice bağladım mıydı, kimse kanoyu fark etmeyecekti bile. Adanın baş kısmının oraya gittim, bir kütüğün üstüne oturup kocaman nehri, suda sürüklenen kara kara kütükleri ve uzaktan kasabayı izlemeye koyuldum. Kasaba dört-beş kilometre ötede olsa da, üç-dört yerin ışığının yandığını görebiliyordum. Akıntının tersine doğru bir-iki kilometre öteden, ortasında hayvan gibi feneri olan kocaman bir kereste salı yaklaşıyordu. Durup izledim ağır ağır gelişini, tam hizama geldiği sırada da, adamın birinin "Kıçtaki kürekler, hey! Salın başını sancağa çevirin!" diye bağırdığını duydum. Adam sanki dibimdeymiş gibi açık açık geliyordu sesi.

Gün yavaş yavaş ağarıyordu. Kahvaltıdan önce biraz uyuyayım bari diye ormanın içine yürüdüm.

8. BÖLÜM

Uyandığımda güneş o kadar tepedeydi ki saat kesin sekizi geçmiştir dedim. Otların içinde, serin gölgelikte öylece uzanıp düşündüm olan biteni; dinlenip kendime de gelmiştim şimdi, keyfim yerinde, halimden de memnundum. Yattığım yerden bakınca, tepemde hep büyük ağaçlar olduğundan güneşi bir-iki aralıktan görebiliyordum sadece, ağaçların altı daha karanlıktı. Işık, yaprakların arasından geçip de toprağa değdiği yerleri nokta nokta aydınlatıyordu, aydınlanan yerler oynayınca da yukarıda esinti olduğu anlaşılıyordu. Bir dala oturmuş iki sincap, sanki kırk yıllık ahbapmışız gibi bıcır bıcır muhabbet ettiler benimle.

Tembelliğim üstümdeydi tam, kafam da rahattı – hiç kalkıp da kahvaltı falan hazırlayasım yoktu. Tam biraz daha uyuyayım bari diyordum ki, nehrin epey yukarısından "güm" diye derin bir ses duydum, galiba bir patlama sesiydi bu. Hemen toparlandım, dirseklerime dayanarak dinlemeye başladım; çok geçmeden aynısı bir daha oldu. Hemen kalkıp yaprakların arasından bir bakındım, epey ötede suyun üstünde ufak bir duman bulutu gördüm – iskelenin hizasında. Al işte bir vapur dolusu insan da vapurdan bakınıp duruyor. Mevzuyu çakmıştım. "Güüm!" Vapurun yan tarafından çıkan o beyaz dumanı gördüm. Bunlar benim cesedim suyun üstüne çıksın diye nehri topa tutuyorlardı.

Karnım zil çalıyordu, ama dumanı görebilirler diye ateş yakamıyordum. Ben de orada oturduğum yerden, top atışlarını dinleyip çıkan dumanları seyrettim. Nehrin genişliği orada bir buçuk-iki kilometre kadar vardır, hele yazın sabahları ayrı bir güzel görünür. İşte ben de, onların benden arta kalanları bulmaya çalışmalarını izlerken epey eğleniyordum burada, ama açlık da iyiden iyiye bastırıyordu. Derken aklıma insanların

böyle durumlarda ekmek somunlarının içine cıva koyup suya bıraktıkları geldi, o ekmekler gidip boğulmuş insanların cesedini şıp diye bulur, orda dururmuş. Ben de gidip sağa sola bir bakınayım dedim; benim için de suya cıvalı ekmeklerden bırakmışlarsa alırım diye düşündüm. Ne çıkarsa bahtıma diyerekten adanın Illinois'yi gören tarafına geçtim, umduğum gibi de çıktı. Kocaman, ikili bir somun ekmek suda yüzüyordu, tam uzun bir sopayla tutup çekiyordum ki ayağım kayınca ekmek kıyıdan uzaklaştı. Haliyle akıntının kıyıya en çok yaklaştığı yeri seçmiştim – böyle şeyleri iyi bilirim. Çok geçmeden bir tane daha somun çıktı geldi ve bu sefer ben kazandım. Ekmeğin içindeki cıva koydukları kabın kapağını kaldırdım ve ekmeğe hafifçe vurarak cıvadan temizledim ve hemen ısırmaya başladım. "Fırın ekmeği"ydi bu –zenginlerin yediği cinsten– sen ben gibilerin yediği mısır ekmeğine benzemezdi.

Ağaçların arasında kendime güzel bir yer bulup yerleştim, oturduğum kütüğün üstünden bir yandan ekmeğimi kemiriyor bir yandan da vapuru izliyordum, keyfim yerine gelmişti yine. Derken bir şey düşündüm. Şimdi bu ekmek gelip de beni bulsun diye bizim dul kadın, papaz ya da birileri kesin dua etmiştir dedim kendime, istedikleri gibi de oldu, ekmek gelip beni buldu. Hiç şüphe yok ki bu dua etme şeysinde bi iş var – demem o ki, dul kadın ya da papaz gibi biri dua ederse işe yarıyor, ama ben dua edecek olsam yaramaz hiç; yani duayı doğru kişiler ederse oluyor bu işler.

Pipomu yakıp uzun süre, keyifle tüttürdüm, bir yandan da nehri izlemeye devam ediyordum. Vapur akıntıyla ilerliyordu, yaklaşınca içinde kim var kim yok görürüm herhalde dedim, çünkü akıntı, tıpkı ekmek gibi vapuru da olduğum yere getirecekti. Vapur akıntıyla bana doğru iyice yaklaştığı sırada, hemen pipomu söndürüp, ekmeği sudan çıkardığım yere gittim ve sahilde küçük bir açıklıkta bulduğum kütüğü kendime siper ettim. Kütüğün budağının çıktığı yerden de ileriyi gözetleyebiliyordum.

Vapur ağır ağır yaklaştı, hatta o kadar yakınımdan geçtiler ki isteseler bir kalas uzatıp yürüyerek sahile çıkabilirlerdi. Tanıdığım herkesler vapurun güvertesindeydi: babam, Yargıç Thatcher, Bessie Thatcher, Jo Harper, Tom Sawyer ve yaşlı Polly teyzesi, Sid ve Mary ve daha bir sürü kişi. Herkes cinayeti konuşuyordu, ama kaptan araya girip:

"Şimdi herkes gözünü dört açsın; akıntı karaya en çok burada yaklaşıyor, buralarda sahile vurmuş sonra da kıyıdaki sazlıklara takılmış olabilir," diye seslendi. "Öyle umuyorum yani."

Bense hiç öyle ummuyordum. Vapur neredeyse burnumun dibimden geçiyordu, güvertede kim var kim yok hepsi toplanmış, parmaklıklara yaslanıp hiç hareket etmeden pür dikkat çevreyi izliyordu. Ben vapurdakileri çok iyi görebiliyordum ama onlar beni göremiyordu. Ardından kaptanın:

"Geri çekilin!" diye bağırmasıyla bir top öyle bir gümbürtüyle patladı ki, çıkan sesten az daha sağır, dumandan da kör oluyordum; tamam şimdi öldüm diye düşündüm bir an. Topa gerçekten de gülle koymuş olsalardı, aradıkları cesedi bulacakları kesindi. Kendimi bir yokladım, neyse iyiydim, bir şey olmamıştı. Vapur akıntıyla birlikte nehirde adanın yamacından geçip gözden kayboldu. Ara ara duyabiliyordum top gümbürtüsünü, ama ses gitgide daha uzaktan gelmeye başladı ve bir saat kadar sonra hiç patlama sesi duyulmaz oldu. Adanın genişliği dört-beş kilometre vardı. Şimdiye adanın ucuna varmışlardır, artık vazgeçerler herhalde diye düşündüm. Ama bir süre daha devam ettiler aramaya. Adanın öbür ucundan dönüp Missouri tarafına geçerken buhar çıkara çıkara ilerlediler; giderken yine arada bir top atmaya devam ettiler. Ben de öbür tarafa geçip onları izlemeye devam ettim. Adanın başının hizasına geldiklerinde top atmayı bıraktılar, kasabaya geri dönmek için de dümeni Missouri kıyısına doğru kırdılar.

'Tamamdır, yırttım bu işten,' diye düşündüm. Artık kimse beni aramaya çıkmayacaktı. Kanodan öteberimi toparladım, sonra da gidip ormanın içlerinde kendime kıyak bir kamp kur-

dum. Eşyalarımı yağmurdan koruyabilmek için battaniyelerden derme çatma da olsa bir çadır kurdum. Bir yayınbalığı tuttum, benim kör testereyle karnını yarıp açtım, güneş batacağına yakın da kamp ateşimi yakıp akşam yemeğimi yedim. Sonra da, kahvaltı için belki bir balık yakalarım diye nehre bir olta attım.

Akşam olmuştu, kamp ateşimin başında pipo içiyordum, keyfim gayet yerindeydi; ama gel zaman git zaman yalnızlık hissetmeye başladım, ben de kalkıp nehir kıyısına gittim, kıyıda oturduğum yerden suyun akıntıyla çalkalanışını dinledim, sonra yıldızları, akıntıyla aşağıya doğru sürüklenen kütükleri ve salları saydım, en son da yatmaya gittim; kendini yalnız hissettiğin zamanlarda, bu işler vakit öldürmek için birebir, hep öyle hissedecek değilsiniz ya, o da geçer gider.

Üç günüm ve gecem böyle geçti gitti işte. Hiçbir fark yoktu – hepsi birbirinin aynıydı. Ama sonraki gün adayı keşfe çıktım. Artık buranın patronu bendim; her yer benimdi yani, adanın her karışını öğrenmem lazımdı ama ben genelde vakit öldürüyordum sadece. Adayı dolaşırken bir sürü çilek buldum, çilekler tam ermişti ve çok lezzetliydiler; bol bol ahududu da buldum ama koruktular daha, böğürtlenlerin de ermesine daha vardı. Yakında hepsi olgunlaşır, o zaman yerim diye düşündüm.

Sonra ormanın daha içlerine doğru girip mal mal dolandım; çok uzaklaşmamışımdır adanın ucundan diye düşünüyordum. Silah yanımdaydı ama hiçbir şey vurmamıştım, kendimi korumak için taşıyordum; belki eve dönerken öylesine bir-iki el ateş ederim diye düşünüp yürürken az daha kocaman bir yılanın üstüne basıyordum. Yılan otların ve çiçeklerin arasından sıyrılıp kaçtı hemen, ben de peşine düştüm; bir yandan koşuyor bir yandan da ateş etmeye çalışıyordum, derken bir anda kendimi dumanı hâlâ tüten bir kamp ateşinin önünde buldum.

Şaşkınlıktan kalbim yerinden fırlayacak gibi oldu. Sağa sola bile bakmadan hemen silahımın horozunu kaldırdım, çıt çıkarmadan, parmak uçlarımda hızlıca uzaklaştım oradan. Giderken durup durup sağı solu dinliyordum sık dalların arasından, ama

öyle bir soluk alış verişim vardı ki başka hiçbir şey duyamıyordum. Biraz daha ilerledim, durup bir daha dinledim etrafı, sonra bir daha, bir daha... Bir ağaç gövdesi görecek olsam, bir adama benzetiyordum; bir dala basıp kıracak olsam, sanki birisi gelmiş de soluğumu ikiye kesmiş, bana da anca yarısını vermiş gibi hissediyordum, hem de az olan yarısını.

Kamp yerime vardığımda moralim çok bozulmuştu, eski halimden eser yoktu, biraz da tırsmıştım; ama ortalıkta öylesine takılmanın zamanı değil şimdi dedim kendime. Hemen oradaki öteberimi toplayıp kanoya sakladım, ardından gidip ateşi söndürdüm, külleri de dağıtınca orası sanki geçen yıldan kalmış gibi oldu, sonra da bir ağaca çıktım.

İki saat durmuşumdur herhalde ağaçta; ama hiçbir şey görmedim, hiçbir şey duymadım. Sadece bin tane şey gördüğümü ya da duyduğumu *sandım*. Hayatımın geri kalanını ağacın tepesinde geçiremeyeceğimden aşağı indim artık, ama hep ağaçların sık olduğu yerlerde takıldım, gözümü kulağımı da dört açtım. O yabani üzümler ve kahvaltıdan kalanlardan başka yiyecek bir şeyim yoktu.

Akşam olduğunda midem açlıktan gurulduyordu artık. Ben de hava iyice kararsın, ortalık sakinleşsin diye bekledim, daha ay doğmadan kanoyu alıp, dört yüz metre uzaktaki Illinois kıyısına doğru kürek çekmeye başladım. Ormanın içine girip bir şeyler pişirdim, tam bu gece burada kalayım artık diye düşünüyordum ki *dıgıdık dıgıdık* diye sesler duydum; yaklaşan atların sesleri bunlar dedim kendime. Çok geçmeden insanların seslerini de duymaya başladım. Hemencecik pılımı pırtımı toplayıp kanoya bıraktım, sonra da ağaçların arasından sessizce eğilerek ne olup bittiğine baktım. Daha iki adım attım atmadım, adamın birinin diğerlerine seslendiğini duydum:

"Uygun bir yer bulursak kampı buraya kuralım; atların dinlenmesi lazım. Etrafı da bir kolaçan edelim."

Hiç durmadım orada, hemen kanoyu alıp sakin sakin kürek çekip uzaklaştım. Kanoyu her zaman bağladığım yere götürüp bu gece kanonun içinde uyuyayım iyisi mi diye düşündüm.

Uyku tutmadı. Düşünüp durmaktan bir türlü uyuyamadım. Tam daldım derken uyanıp uyanıp durdum, sanki biri boğazıma çöküyor gibiydi. Artık uyumanın da bana bir faydası olmuyordu. Ben de düşünüp en sonunda bu böyle gitmez, böyle yaşanmaz dedim; adadaki diğer kişi kimmiş öğrenmem lazımdı, ne pahasına olursa olsun hem de. Evet, şimdi kafam rahatlamıştı en azından.

Küreğimi alıp, kıyıdan birazcık uzaklaşmaya kalmadan kanoyu gölgelerin arasında suyun akışına bıraktım. Ayın parlaklığı gölgeler dışındaki her yeri gündüz gibi aydınlatıyordu. Bir saat kadar öyle ağır ağır gittim suyun üstünde, her şey alabildiğine hareketsiz ve olabildiğince derin uykudaydı. Adanın ucuna epey yaklaşmıştım bu esnada. Derken serin bir esinti başladı, demek ki gece nihayet bitmek üzereydi. Kürekle kanonun burnunu çevirip kıyıya yanaştım; sonra silahımı alıp kanodan atladım, ormana doğru yürüdüm. Orada bir kütüğün üstüne oturup yaprakların arasından yukarı baktım. Ayın nöbeti bitmişti ve karanlık, nehrin üzerini bir örtü gibi kaplıyordu. Ama çok geçmeden ağaçların tepesinde soluk bir çizgi belirdi, gün ağarıyordu artık. Silahımı alıp o kamp ateşinin olduğu yere yollandım, giderken ikide bir durup etrafı dinliyordum. Hiç şansım yokmuş... O kamp yerini bir türlü bulamadım. Sonra ağaçların arasında bir ateş ilişti gözüme. Ağır ağır, pürdikkat oraya yöneldim. Yeterince yaklaşıp şöyle bir baktım ve yerde yatan bir adam gördüm. Şaşkınlık ve korkudan elim ayağım titremeye başladı. Battaniyeyi kafasına kadar çekmişti, kafası da ateşin dibindeydi. Hemen iki-üç metre ötesindeki çalılıkların ardına geçtim, gözümü kırpmadan ona bakmayı sürdürdüm. Ortalık yavaş yavaş aydınlanıyor, sabah oluyordu. Çok geçmeden adam esneyip gerinmeye başladı, battaniyesi üstünden sıyrılınca bir de baktım ki, meğerse karşımdaki adam Bayan Watson'ın zenci kölesi Jim'miş! Onu gördüğüme çok sevinmiştim.

"Naber Jim?" diye seslendim çalıların arkasından çıkarken.

Yerinden zıpladı ve gözleri fal taşı gibi açık, bana baktı. Sonra dizlerinin üstüne çöküp ellerini birleştirerek:

"N'olur zarar verme bana – n'olur! Ayaletlere hiçbi şey yapmadı ben. Ben ölüleri hep sevmek saymak, onlar için elimden geleni yaptı ben hep. Hadi sen gene gitmek nehre geri, orası senin yerin olmak artık, n'olur bu yaşlı Jim'e dokunma, o hep senin arkadaşın olmak çünkü," diye yalvarmaya başladı.

Neyse ki çok geçmeden onu ölü olmadığıma inandırmayı başardım. Daha önce Jim'i gördüğüme hiç bu kadar sevinmemişimdir. Artık yalnızlık hissetmeyecektim. Jim'e, insanlara yerimi söyler diye *ondan* hiç korkmadığımı söyledim. Ben habire anlatıp duruyordum olan biteni, ama Jim oturduğu yerden gözlerini bana dikip tek kelime bile etmedi.

Sonra da ben:

"Sabah oldu çoktan. Haydi kahvaltı edelim. Şu ateşi harla biraz," dedim.

"Ateşi harlasam ne olmak harlamasam ne olmak, çillek ve ot çöpten başka bi şiy olmamak! Ama sende silah, di mi? Öyleyse biz çillekten daha iyi bi şiyler bulabilmek," dedi Jim de.

"Çilek ve ot çöp mü dedin sen?" diye sordum bu kez. "Sen sırf onları yiyerek mi yaşıyosun?"

"Başka yicek bi şiy yok burda," dedi.

"Niye ki, sen ne zamandır adadasın bakayım, Jim?" diye sordum.

"Sen ölmek, ben bi gece sonra gelmek."

"Ne! Ta o zamandan beri mi?"

"Evet, sahiden öyle olmak."

"Ve o gün bugündür çilek, ot çöpten başka da bi şey yemedin yani?"

"Hayır efenim, yimemek."

"Öyleyse açlıktan miden sırtına yapışmıştır senin şimdi, değil mi?"

"Ben bi atı bilem yiyebilmek, gerçekten yemek. Sen ne kadardır adada olmak?"

"Beni öldürdükleri geceden beri."

"Hadi ya! Sen ne yemek içmek burda peki? Ama sende silah olmak. Tabi ya, silah olmak sende. Bu iyi bak. Şimdi sen gitmek bi şeyler furmak, ben ateşi halletmek," dedi Jim.

Kalkıp kanonun yanına gittik. Jim ağaçların arasındaki açıklıkta, otların üstünde ateş yakmaya uğraşırken ben de kanodan mısır ununu, domuz pastırmasını, kahveyi ve demliği, tavayı, şekeri ve maşrapaları çıkardım; bizim zenci afallamıştı, çünkü tüm bunları büyü yaparak çıkardığımı sanıyordu. Sonra da büyük bir yayınbalığı tuttum, Jim de bıçağıyla balığı temizleyip tavada kızarttı.

Kahvaltı hazır olunca da otların üstüne yayılıp balığı sıcağı sıcağına bir güzel yedik. Jim kıtlıktan çıkmış gibi nefes almadan yiyordu. Sonra karnımız iyice doyunca, olduğumuz yere uzanıp biraz tembellik yaptık. Derken Jim:

"Ama Huck, bak bi, eyer o kulübede öldürmekleri sen yoksa kim olmak peki?" diye sordu.

Ben de ona tüm olup biteni bir bir anlattım, Jim planımı çok akıllıca buldu. Tom Sawyer bile böyle bi plan yapamazmış, öyle dedi. Sonra da ben:

"Peki, sen adaya nasıl geldin, Jim, hangi rüzgâr attı seni buraya?" diye sordum.

Jim çok huzursuzlandı sorumu duyunca, bir süre tek kelime etmeden öyle durdu. Ardından:

"Söylememek daha iyi olmak," diye cevap verdi.

"Niye ki, Jim?" dedim.

"Şey, öyle olmak işte. Ama ben sana annatmak, sen beni hispiyonlamamak, di mi Huck?"

"Anlatırsam ne olayım, Jim."

"Tamam, Jim sana güvenmek, Huck. *Ben – Ben firar etmek.*"

"Jim! N'aptın n'aptın?"

"Bak sen kimselere bi şey dememek – sen söz vermek, Huck."

"Tamam, tamam, unutmadım, kimseye bir şey demem, sözüm söz, *bizde laf ağızdan bir kere çıkar.* Gerçi insanlar, gidip seni ihbar etmedim diye benim için hep 'Bak şu aşağılığa, köleliğe

karşıymış' falan deyip başımın etini yiyecekler – ama varsın desinler, hiç umurumda değil. Kimseye bir şey demeyeceğim yani, merak etme, zaten oraya geri döneceğim de yok benim. Neyse, anlat bakalım şimdi en başından n'olduğunu."

"Bak şimdi. Var ya benim saap, yaşlı Bayan Watson, işte beni çok ezmekti, bana eziyet etmekti, ama hep bana söylemekti, seni götürmem, New Orleans'larda satmam demekti. Ama sonnaları bizim orlara bi köle taciri gelmek. Sonna bi gece, geç vakit, benim saap dul kadınla konuşmak, ben gizlice kapı aralıından onnarı dinnemek, duymak, benim saap beni New Orleans'a götürmek satmak, aslında çok istememek beni satmak, ama sekis yüs dolar almak benim için, koca bi yığın para olmak, o karşı koyamamak. Dul kadın, yapma, etme, satma demekti ama saap dinlememekti onu, zaten sonna ben dinlememek, hemen kaçmaktım ordan, işte böyle böyle olmaktı. Çıkar çıkmaz tepeden aşaa koşmak ben, kıyıdan bi kayık çalmak sonra kasabadan uzaklaşmak istemektim. Ama her yer insan kaynamak, orlarda eski fıçıcı dükkânı olmak, ben gidip orda saklanmak ortalık sakinleşmeksin için. Ama insannar bir türlü gitmemek, tüm gece ben orda tıkılı kalmaktı. Saat altı olmak, kayıklar gidip gelmeye başlamak, iki-üç saat geçmek, kayıkların hepsinde millet senin mevzunu konuşmak, baban kasabaya gelmek, senin öldürüldüğünü anlatmaktı herkese işte. En son geçen kayıklara hep hamfendiler beyfendiler doluşmak, senin öldürüldüğün yere gitmek bakmak. Bazen kıyıya yanaşmak, biraz dinlenmek sonra tekrar devam etmek yola, ben de hep onları duymak, ben öğrenmek sen nasıl ölmekti. Senin öldüğünü duymak, ben çok üzülmek, Huck, ama artık hiç üzülmemek.

Tüm gün orda toz talaş içinde saklanmak. Karnım acıkmaktı, ama korkmamaktım. Çünkü benim yaşlı saap ve dul kadın kahvaltı yapmak, hemen sonra kilisede törene gitmek, akşama kadar geri dönmemek nasılsa, hem ben erkenden sırları otlatmaya gitmek, onnar öyle bilmek, yani ben ortalıkta olmamak akşama kadar, onnar da hiç fark etmemekti. Diğer uşaklar da anlamamak

ben yokum, zaten dul kadınla benim yaşlı saap evden bi çıkmak, onlar tüm gün ense yapmak hep.

Sonra hava kararmak, ben nehir kıyısındaki yoldan gisli gisli yürümek, üç-dööt kilometre gitmek, ıssız bir yere varmak. Ben durup ne yapçam karar vermek. Eğer yayan kaçmak olsam, onlar köpekleri salmaktı peşimden, bi kayık çalmak desem, bu sefer onlar kayık görmemek, sonra işkillenmek, hemen karşı yakada olduğumu anlamak, beni şıp diye bulmak. İyisi mi, ben o düz kütük sallardan bulmak bi tane kendime demektim, hem o sallar arkada iz *bırakmamak*.

Çok geçmemek, karşı burundan bana bir ışık yaklaşmaktı, ben hemen suya girmek, önüme bir kütük almak, çünküm öyle yüzmek kolay olmak, ben nehrin ortasını biraz geçmek, kafamı kütüklerin, dalların arasına gizlemektim hep, sonra ben görmek bir sal yaklaşır, ben akıntıya karşı yüzmek. Ben salın hemen arkasında yüzmek, ucundan tutmaktım. Hava o sıra bulutlanmak, etraf çok kararmak. Ben hemen sala çıkmak, üstüne uzanmak, çünküm fırsat bu fırsat olmak. Adamların salın ötesinde olmak, ortada fenerin etrafında toplanmak. Nehir yükselmekti, iyi bi akıntı olmaktı; ben düşünmek, hesap yapmaktım; belkim bu hızla kırk kilometre gitmeksem ben, hem de sabah saat dööt bile olmamaktı, sonra daha gün doğmamaktan, ben saldan gisliçe atlamak, yüzmek yüzmek Illinois kıyısına kadar, orda orman olmak, ben ormana girmek.

Ama şansıma tükürmekim ben. Tam adanın başına varmaktım, bi adam eline fener almak, başlamak salın arkasına dooru yürümek, ben orda artık durmamak, saldan aşaa yavaşça kaymak, suya girmek, adaya dooru kulaç atmak. Ben düşünmektim önçeden; nasılsa çıkmak ben karaya her yerden, ama ben denk gelmek dik gayalık bi yamaça. Ben yüzmek yüzmek adanın ucuna kadar, sonra düzgün bi yer bulmak. Hemen oormanın içine kaçmaktım, kendi kendime demektim, bi daha hiç işim olmamak sallarla, hele içinde elinde fenerli adamlar olmak. Şapkamın için-

de pipomla, biraz tütün ve kirpitim olmaktı, onlar ıslanmamaktı, yani durumumdu iyi."

"Şimdi sen ta o zamandan beri ekmek, et falan hiç bi şey yemedin yani, ha? Çamur kaplumbağalarından yakalasaydın ya?"

"Nereye yakalamak ben onnarı ya? Ben onnara yaklaşıp tutamamak hemen; hem daşı onnara nassıl denk getirmek ben? Hem de gecce gecce? Bi de ben kendimi gündüz vakti, kıyıda göstermemek gerek."

"Hmm, demek öyle oldu. Sen de hep ormanın içinde kaldın haliyle. Top atışlarını sen de duydun mu peki?"

"Tabi tabi, duymaktım ben de. Ben hemen anlamak, onlar seni aramak. Önümden geçmek gitmektiler – ben izlemek çalılıkların arasından."

Derken yavru kuşlar çıkageldi, kısa kısa uçup dallara konu konuveriyorlardı. Jim bunun yağmura alamet olduğunu söyledi. Piliçlerin böyle uçmasının anlamı yağmur geliyor demekmiş, yavru kuşlar da aynı böyle uçarsa gene yağmur yağacak demek olur herhalde dedi. Tam gidip bir-iki tanesini yakalayayım diyordum ama Jim yaptırmadı. Ölüm demek bu, dedi. Bir keresinde babası çok fena hastalanmış, birileri de gidip kuş yakalamış, yaşlı ninesi de babasının öleceğini söylemiş Jim'e, dediği gibi de olmuş.

Jim'e göre yemeğe koyacağın şeyleri saymamak gerekiyormuş, o da kötü şans getirirmiş çünkü. Eğer sofra bezini de güneş battıktan sonra silkelersen, o da kötü şans demekmiş aynı şekilde. Bir de arı kovanı olan bir adam öldü müydü, ertesi sabah gün doğmadan arılara gidip sahiplerinin öldüğünü söylemek gerekiyormuş, yoksa arılar gitgide zayıf düşüp, çalışmayı bırakıp sonra da ölüp giderlermiş. Jim'in demesine bakılırsa arılar aptalları sokmazmış; ama ben hiç inanmadım doğrusu, çünkü kaç kere uğraştım arılarla ama gelip beni bir kere bile sokmamışlardı.

Bu anlattığı şeylerin bazısını daha önceden duymuşluğum vardı ama hepsini değil. Jim ne kadar alamet varsa hepsini biliyordu. Tüm alametler ya kötü şans ya da uğursuzluk üzerine

galiba dedim ben de, peki iyi şans için, uğur için alamet var mı hiç diye sordum Jim'e. O da:

"Var da, az var olmak – *onnarın da* kimseye hayrı olmamak. Sen ne diye iyi şansı bilmek istemek? Kendinden kaçırtmak mı istemek? Mesela senin kolunda, göösünde kıl olmak, bu sen zengin olmak bi gün demek. Bak, böyle bi alamet ilerde faydalı olmak. Çünküm, mesela sen çok fakir olmak önceden ama sen bu alameti bilmek, sen bilmek sen bi gün zengin olmak, sonra kahrolup kendini öldürmemek işte," dedi.

"Senin kolların, göğsün kıllı mı peki, Jim?" diye sordum.

"Sen niye boş yere o soruyu sormak? Bende kıl olmaktır, sen görmemek?"

"Ee, zengin misin peki?"

"Yok, ama ben eskiden zengin olmaktım, ilerde gene zengin olmak... Bi keresinde tam on dööt dolarım vardı, ama ben parayı batırmak."

"N'aparken batırdın parayı?"

"İlk başta hayvan işiynen uğraşmaktım."

"Ne hayvanı?"

"Ne hayvanı olçak – sıır falan işte ya. Ben on dolar yatırmaktım bi inee. Ama ben bi daha sıır işlerine girmemek. Benim inek ellerimde ölmek."

"Sen de on doların hepsini kaybetmiş oldun böylece."

"Yok, hepsini yok. Sadece dokuz dolar falan kaybetmek. Ben postu ve kuyruk yağını bi dolar on sente okutmak."

"Kaldı mı sana beş dolar on sent. Başka işler yaptın mı sonra?"

"Hıı, yapmaktım. Sen bilmektir şu yaşlı Bradish Effendinin tek bacaklı zencisini, hah, işte o bi gün banka kurmaktı, o söylemek kim bi dolar yatırmaktır, sene sonunda dööt dolar daha almaktır. Bütün zenciler paralarını gidip yatırmak buna, ama çok para toplanmamak. Bi tek bende olmak çok para. Ben de gitmek bu tek bacaklıya, bana dööt dolardan daha çok faiz ver demek, yoksa ben kendim bankamı kurmak bak demek. Tabii bu zenci beni istememek işin içinde, burda iki banka birden iş yapmamak

falan demek, ama ben beş dolar yatırmaksam, sene sonunda bana otuz beş dolar vermek.

Ben beş doları yatırmakdım. Sonra hesap yapmaktım, ordan otuz beş dolar gelmekir, ben onu gene yatırmakır, işler dönmekir. Bob bi zenci vardı, o kereste parçası bulmaktı, ama bundan sahibinin haberi olmamaktı; ben gidip Bob'dan keresteyi satın almak, ona sene sonunda otuz beş doları sen almak demek; ama benim keresteyi o gece birileri yürütmek, ertesi gün bu tek bacaklı zenci gelmek, banka topu dikmek demek. Hepimiz avcumuzu yalamak."

"Ee, o on senti ne yaptın peki, Jim?"

"Şey, ben istemek o parayı harcamak istemek aslında ama bi rüya görmek, bana rüyamda parayı adı Balum bi zenciye vermem söylenmek – insannar ona Balum'un Eşeği de demekmiş; o azcık saf olmakmış, olur ya. Ama dediklerine göre şanslı bi adam olmakmış, bi de bana bak, bende şans hiç olmamak. Bana rüyamda git sen o on senti Balum'a vermek, o parayı çoğaltmak denmek. Balum on senti almak, bi keresinde papaz kilisede konuşmak, her kim parasını fakire fukaraya vermek, o aslında Tanrı'ya borç vermek sayılmak, Tanrı da o kişiyi yüz misliyle mükâfatlandırmak, demek. Balum da parayı almak, fakir fukaraya dağıtmak, bakalım n'olcak diye beklemek."

"Bi şey çıktı mı peki o işten?"

"Yok, hiç bi şey çıkmamak. Parayı geri milletten toplamaya çalışmak ben ama alamamak, Balum da beceremmemek. Ben bi daha hayatta kimseye borç vermemek tam emin olmamakdan. Bak sen şu papaza; yüz misliymiş olmak güya! Ben on *sentimi* kurtarmaksam razı olmak, şansım döndü bile demek ben."

"Ya, sıkma canını, Jim, nasılsa er ya da geç bi gün zengin olcan gene."

"Sen doğru demek, ben şimdi de zengin olmak aslında. Kendimin sahibi ben olmak ve tam sek-is-yüz dolar etmek! Bi tek parayı bana vermemekler işte, ama ah bi vermekseler."

9. BÖLÜM

Adayı keşfe çıktığımda bulduğum bir yer vardı, adanın orta taraflarında, gidip oraya bir bakalım dedim; toparlanıp yola çıkmamızla varmamız bir oldu, çünkü ada zaten el kadar bir yerdi, beş kilometreye beş yüz metre bir ada işte. Bu dediğim yer uzunca, dik bir tepe ya da sırttı, on-on iki metre vardır yüksekliği. Güç bela tırmandık tepeye, yamaçlar hep dik, çalılıklar da çok sıktı. Tepeyi dolana dolana tırmanıp aranırken, Illinois'ye bakan tarafta bulduk nihayet kayaların içindeki mağarayı. Mağaranın büyüklüğü iki-üç oda kadar vardı ve Jim içinde kafasını eğmeden durabiliyordu. Mağaranın içi serindi. Jim hemen eşyalarımızı mağaraya yerleştirmeye başladı, ama ben buraya zırt pırt çıkamayız, uymaz burası bize dedim.

Jim de, kanoyu iyice saklarız, pılımızı pırtımızı da mağaraya koyarız, eğer birileri adaya gelecek olursa biz de hemen mağaraya kaçarız, köpekler olmadan bizi hayatta bulamazlar dedi. Hem zaten yavru kuşların dediğine göre yağmur da geliyordu, yoksa eşyalarımız ıslansın mı istiyormuşum ben?

Geri dönüp kanoyu aldık, mağaranın hizasına doğru kürek çeke çeke getirdik, eşyalarımızı yüklenip mağaraya çıkardık. Hemen yakınlardaki söğütlüğün orada kanoyu saklayacak uygun bir yer arandık. Takılan birkaç balığı çekip oltaları tekrar suya attık, sonra da yavaş yavaş yemeği hazırlamaya başladık.

Mağaranın ağzı büyük bir fıçı sığacak kadar genişti, girişin hemen yanındaki çıkıntılı yer de ateş yakmak için çok uygun, dümdüz bir yerdi. Biz de ateşi orada yakıp, yemeğimizi pişirdik.

Battaniyelerimizi de yere halı gibi dursun diye serip, yemeğimizi üstünde yedik. Ne var ne yok diğer eşyaları da mağaranın

arka tarafına doğru güzelce yerleştirdik. Çok geçmeden hava kararda ve gök gürlemeye, şimşekler çakmaya başladı; kuşlar haklı çıktı yani. Yağmur hemen indirdi, bardaktan boşanırcasına yağıyordu ve daha önce rüzgârın hiç böyle estiğini görmemiştim. Tam bir yaz fırtınasıydı çıkan. Hani olur ya, hava öyle bir kapanıverir de dışarısı maviyle siyah arası güzel bir renge bürünür; yağmur iri iri yağar, az ötedeki ağaçlar bile yağan yağmurdan zor seçilir, ağaçların dalları örümcek ağlarını andırırlar olduğun yerden; sonra rüzgâr öyle bir eser ki, ağaçları yerlere kadar eğip yapraklarının soluk renkli alt taraflarını çıkarıverir ortaya bir anda; ardından rüzgâr biraz daha hızlanınca, o koca koca dallar çılgınlar gibi sallanır, sonra da görüp görebileceğin en koyu gökyüzünü görürsün – derken bir anlığına ortalık gündüz gibi oluverir de ağaç tepelerinin fırtınadan bir sağa bir sola sallanıp durduğunu normalde göremeyeceğin kadar uzaktan görürsün; bir saniye bile geçmeden yine korkunç bir karanlık kaplayıverir her yanı ve ardından da öyle korkunç bir homurtuyla gümbürder ki ortalık, ta gökyüzünden dünyanın dibine kadar gider sesi; tıpkı merdivenlerden boş fıçıları atmışsın gibi – hem de yüksek merdivenlerden, hani epey bir ses çıkar ya öyle...

"Jim, burası ne kadar güzel," dedim. "Hiç buradan başka bir yerde olasım yok şimdi. Bana balıktan biraz daha uzatsana, biraz da şu sıcak mısır ekmeğinden ver bakayım."

"Eğer Jim olmamak, sen şimdi burada olmamaktı. Sen gitmek ormanda durmaktı aç aç, bi de bu yaamurda boolmak bilem; bak böyle iyi olmaktır, canım benim. Tavuklar bilmek ne zaman yaamur yaamak, bak kuşlar da bilmektir, çocuum."

Nehir sonunda kıyılardan taşana kadar, on-on iki gün boyunca yükselmeye devam etti. Adanın aşağısı ve Illinois'ye bakan tarafında su bir-bir buçuk metre kadar derinleşiyordu. O taraf birkaç kilometre genişlemişti, ama Missouri tarafında pek bir değişiklik yoktu; buranın genişliği gene aynıydı (sekiz-dokuz yüz metre) çünkü Missouri sahilinde sarp, yüksek kayalıklar vardı hep.

Gündüzleri kanoyla adayı dolanıyorduk. Dışarıda güneş her yeri sıcaktan cayır cayır kavursa bile ormanın içi hep serin ve gölgelikti. Ağaçların arasında bir o tarafa bir bu tarafa kürek çekip duruyorduk, dallar bazen öyle bir sıklaşıyordu ki oradan geçemeyip gerisin geri dönüp başka yol arıyorduk. Devrilmiş her yaşlı ağacın üstünde illa ki bir tavşan ya da yılan, o da olmadı başka bir hayvan oluyordu mutlaka; adayı bir-iki gün önce su bastığından beri hayvanlar uysallaşıverdiler açlıktan, istesen kürek çekerek yanlarına bile gidip okşayabilirdin; yılanlarla kaplumbağalar hariç – onlar seni fark eder fark etmez hemen suya girip uzaklaşıveriyorlardı. Mağaramızın olduğu sırtta da bir sürü hayvan dolanıyordu. İstesek bir sürü evcil hayvanımız olurdu hani.

Bir gece kereste salının ufak bir parçasını yakaladık – çam kerestesiydi. Üç metreye beş metre dümdüz, sağlam bir şeydi; suyun üstünde yüzen kısmı da on beş santim vardı. Gündüzleri bazen böyle kerestelerin, kütüklerin sürüklenip gittiğini görüyorduk ama hiç oralı olmuyorduk, çünkü gündüzleri görünmememiz lazımdı.

Başka bir günün gecesinde adanın baş tarafına çıktıydık, daha güneş doğmadıydı, bir de baktık adanın batı tarafından ahı gitmiş vahı kalmış bir ev sürüklene sürüklene geliyor. İki katlı evlerdendi, epeyce bir yan yatmıştı. Hemen küreklere asılıp eve çıktık – üst kattaki bir pencereden içeri tırmandık, ama ortalık hâlâ çok karanlıktı, biz de kanoyu bağlayıp sabah olsun diye beklemeye başladık.

Biz adanın ucuna varmadan gün yavaş yavaş doğuyordu. O zaman bir daha baktık pencereden içeri. İçerde bir yatak, bir masa, iki eski sandalye ve yere dağılmış bir sürü şey gördük; ha bir de duvara asılmış giysiler vardı. Odanın öbür ucunda, yerde, adama benzer bir şeyler yatıyordu. Jim seslendi:

"Hey, sen!"

Ama hiç kıpırdamadı. Bu sefer ben daha yüksek sesle seslendim, sonra Jim dönüp bana:

"Bu adam uyumamak – ölmek bu. Sen gitmek kanonun başında durmak. Ben girmek bi bakmak."

Yerdeki adamın yanına gitti, eğilip baktı ve:

"Bu ölü bi adam olmak. Harbiden; çıplak hem de. Sırtından vurulmak. İki-üç gün önce ölmek. Gel içeri Huck, ama adamın yüzüne bakmamak sen – çok kötü görünmek."

Adama hiç bakmadım. Jim adamın üstüne oradan bulduğu eski kıyafetlerden örttü, yapmasa da olurdu; adamı görmek istemiyordum zaten. Yerde, sağa sola dağılmış, üstleri hep yağ olmuş eski bir iskambil destesi ve bitmiş viski şişeleri, bir de siyah bezden yapılmış bir-iki tane maske vardı; duvarlarda da kömürle çizilmiş, görüp görebileceğin en cahilce laflar ve aptalca resimler... Duvarda, basmadan iki eski elbise, bir güneş şapkası, kadın iç çamaşırları ve erkek giysisi asılıydı. Sonra bir işe yararlar diye hepsini kanoya yükledik. Yerde hasır bir oğlan çocuğu şapkası duruyordu; eskiydi, yırtık pırtıktı ama onu da aldım. Sonra içinde biraz süt kalmış bir şişe gördük, şişenin ağzına bebek emebilsin diye bez tıkmışlar, aslında biz şişeyi de alırdık ama kırıkmış. İyice eskimiş bir sandıkla, menteşeleri kırık, ufak, eski bir dolap vardı bir de. Kapakları açıktı hep ama içinde para edecek hiçbir şey bırakmamışlar. Ortadaki dağınıklığa bakınca, insanların evi aceleyle terk ettiğini, eşyalarının çoğunu almaya fırsat bile bulamadığını tahmin ettik.

Tenekeden eski bir fener, sapsız bir kasap bıçağı ve hangi dükkâna gidip sorsan en az bir çeyreklik edecek yepyeni bir Barlow çakısı, iç yağından bir sürü mum, teneke bir mumluk, biri su kabağından diğeri tenekeden iki maşrapa, yatağın üstünde sıçanların kemirdiği bir yorgan, içinde dikiş iğneleri, toplu iğneler, düğmeler, ipler, balmumu ve daha bir sürü ıvır zıvırın olduğu bir el çantası bulduk; sonra küçük bir baltayla biraz çivi ve kocaman iğneleri hazır takılı, serçe parmağım kadar kalın bir misina ve rulo yapılmış bir geyik derisi, deri bir köpek tasması ve bir at nalı, üstünde hiçbir şey yazmayan küçük ilaç şişeleri de bulduk; tam dışarı çıkarken de hâlâ iş görür bir kaşağı buldum, Jim de eski bir

keman yayıyla, tahtadan takma bir bacak buldu. Takma bacağın kayışları kopmuştu, bana uzun, Jim'e de kısa gelmesinin dışında iyi bir bacaktı aslında, her yeri arayıp taradık ama bir türlü öbür tekini bulamadık.

İyi vurgun yapmıştık sonuçta. Evden ayrılmaya hazırlandığımız sırada adayı beş yüz metre kadar geçmiştik ve güpegündüzdü; ben de Jim'i kanoya yatırıp, evden aldığımız yorganla da üstünü örttüm, eğer oturacak olsa, insanlar ta uzaktan bile onun kaçak bir zenci olduğunu hemen anlarlardı. Illinois kıyısına kadar kürek çektim, ama yedi-sekiz yüz metre kadar da akıntıdan sürüklendik. Kıyı boyundaki durgun sulara yönelip, kazasız belasız, kimselere görünmeden sağ salim eve vardık.

10. BÖLÜM

Kahvaltıdan sonra kim bu ölen adam, n'oldu da öldü acaba diye konuşacak oldum ama Jim istemedi hiç. Uğursuzluk getirir, onla kalsa gene iyi, bir de başımıza musallat olur dedi; böyle mezarsız ölüler, normal gömülmüş ölülere göre daha fazla hortlayıp, insanlara musallat olurmuş çünkü. Bu dediği benim de aklıma yattı, açmadım konuyu bir daha; ama kendimi de mevzuyu düşünüp durmaktan alamıyordum; bu adamı kim öldürdü, niye öldürdü anlamam lazımdı.

Evden getirdiğimiz elbiseleri karıştırırken, eski paltonun astarına dikilmiş sekiz gümüş dolar bulduk. Jim'in tahminine göre, evdeki insanlar paltoyu çalmıştı; çünkü içindeki paradan haberleri olsaydı, imkânı yok bırakıp da gitmezlermiş o paltoyu. Bence paltonun sahibini de onlar öldürmüştür dedim ama Jim bu mevzular hakkında hiç konuşmak istemiyordu. Ben de:

"Bak şimdi, sen buna uğursuzluk diyorsun ama evvelsi gün o sırtın tepelerinde bulup da getirdiğim yılan gömleğine ne demiştin? Yılan gömleğine dokunmak, dünyadaki uğursuzlukların en büyüğüdür demiştin. Nasıl bir uğursuzluksa bu! Bir sürü eşyaya bedavadan konduk, üstüne bir de sekiz dolarımız oldu. Ah be Jim, keşke her gün böyle uğursuzluklar gelse başımıza."

"Sen hiiç dert etmemek, cancaazım, hiiç etmemek. Hemen heveslenmemek de öyle. Yakında görmek sen uğur mu uğursuzluk mu. Bak, demedi dememek, yakında görmek sen."

Harbiden de dediği gibi çıktı. Salı günüydü bunu konuştuğumuz zaman. Cuma günü de akşam yemeğinden sonra sırtın az daha üst taraflarındaki otların arasında yayılıyorduk, bir baktım tütünümüz bitmiş. Mağaraya gidip de biraz tütün alayım dedim, ama içeride bir çıngıraklı yılan çıktı karşıma. Öldürüverdim yı-

lanı hemen, sonra da sanki hâlâ canlıymış gibi görünsün diye bir güzel dolandırdım kendi çevresinde ve Jim'in battaniyesinin ayakucuna bırakıverdim, aklım sıra Jim gelip onu gördüğünde biraz eğlenecektik. Ama akşam oluncaya kadar yılan aklımdan çıkmış gitmiş benim, ben feneri yakarken, Jim de gelip battaniyenin üstüne bırakıverdi kendini, tam o sırada yılanın eşi sokuverdi Jim'i.

Feryat ederek zıpladı yerinden Jim; fenerin ışığından gördüğüm ilk şey, olduğu yerde kendi üstüne dolanmış ve her an bir daha saldırmaya hazır duran o mahlûk oldu. Hemen bir sopayla onun da icabına baktım, Jim de babamın viski şişesini kaptığı gibi dikti ağzına.

Jim yalınayak olduğundan yılan gelip onu tam da topuğundan sokmuştu. Hepsi benim yediğim halt yüzünden oldu, çünkü ölü bir yılanı nereye bırakırsan bırak, eşi gelip onu bulur dibinde çöreklenir, nasıl oldu da bunu unuttum ben! Jim bana yılanın kafasını kesip at, sonra da derisini yüzüp etinin birazını pişir dedi. Dediği gibi yaptım, yılanın etini yemenin iyileşmesine faydası olacağını söyledi. Yılanın çıngırağını da kestirtip bileğine doladı. Bunun da işe yarayacağını söyledi. Sonra iki yılanı da alıp, sessizce mağaradan çıktım ve çalılıkların arasına doğru, epey öteye attım; çünkü tüm bu olanların benim yüzümden olduğunu Jim'in öğrenmemesi gerekiyordu, bunun için de elimden geleni yapacaktım.

Jim şişeyi kafaya dikip dikip içiyordu, arada bir de aklını yitirmiş gibi sağa sola bağırıp, saldırıp duruyordu; kendine gelir gibi olduğunda da yine şişeyi dikip içiyordu. Ayağı iyiden iyiye şişmişti, bacağının da ondan geri kalır yanı yoktu; ama çok geçmeden içtiği içkinin kafası gelmeye başladı, ben de iyileşiyor diye düşündüm; ama ben babamın viskisini içmektense yılanın sokmasını tercih ederdim.

Jim dört gün dört gece ayağa kalkamadı, öylece yattı. Ayağı ve bacağındaki şişlik tümüyle inince tekrar ayaklandı. Bir daha elimi yılan derisine sürersem ne olayım dedim, sürünce n'oluyormuş, gördüm göreceğimi çünkü. Jim de, bundan sonra bana inanırsın herhalde, dedi. Yılan derisini ellemek öyle büyük

bir uğursuzlukmuş ki bu kadarıyla kalsak iyiymişiz gene, yeniaya sol omzunun üstünden bakmak bile yılan derisine dokunmaktan katbekat iyiymiş, öyle dedi. Artık ben de yavaş yavaş Jim gibi düşünmeye başlıyordum; oysa kendimi bildim bileli, bir insanın yeniaya sol omzundan bakmaktan daha aptalca ve düşüncesizce bir şey yapamayacağını düşünürdüm hep. Bir keresinde yaşlı Hank Bunker'ın da bu haltı yemişliği vardı, bir de böbürlenmişti üstüne; ama iki yıla kalmadan seninki kafayı çekip saçma kulesine çıkmış ve oradan düşmüştü de yere, şibit gibi yapışan cesedini zor kazıdılardı, hatta cesedini de tabutla değil, iki ahır kapısının arasına koyup öyle gömdülerdi, öyle anlatıyorlardı yani, ben kendim görmedim, babamın yalancısıyım. Neyse işte, bunların hepsi aya öyle aptal gibi baktı diye olmuştu sonuçta.

Günler öylece geçip gidiyordu, nehir artık eski kıyı seviyesine çekilince yaptığımız ilk şey o büyük olta iğnelerinden birine derisini yüzdüğümüz bir tavşanı yem olarak takıp, adam boyunda bir yayınbalığı tutmak oldu; balığın boyu nerden baksan iki metre vardır, en az da doksan kilo çekerdi. Balığı tutup karaya çekebilmenin imkânı yoktu, bizi ta Illinois'ye kadar fırlatıverirdi yoksa. Biz de oturup balığın kendini yırta yırta çırpınıp debelenerek boğulmasını izledik. Balığı nihayet karaya çıkarıp da karnını yarınca, içinden pirinçten bir düğme, yuvarlak bir top ve bir sürü ıvır zıvır çıktı. O küçük baltayla da karnından çıkan topu parçaladık, içinden bir makara iplik çıktı. Jim'in dediğine göre makara o kadar uzun bir zamandır balığın karnındaymış ki çevresi kaplana kaplana böyle bir yumak olmuş. Bence Mississippi'de yakalanmış en büyük balıktı bizim tuttuğumuz. Zaten Jim de bundan daha iri bir balık hiç görmediğini söyledi hayatında. Alıp köye götürecek olsak epey bir para ederdi doğrusu, çünkü böyle büyük balıklar kilo hesabı satılır oranın pazarında; gelen geçen de ne kadar lazımsa o kadarını satın alır gider; bu balığın eti kar gibi bembeyazdır ve tavası çok güzel olur.

Ertesi sabah Jim'e artık çok sıkılıp bunaldığımı, kalkıp bir şeyler yapmak istediğimi söyledim. Aklımdan nehri geçip ne var ne

yok diye bakmak geçiyordu. Bu fikir Jim'in de aklına yattı; ama yola karanlıkta çık, bir de çok dikkat et sağına soluna dedi. Sonra biraz düşünüp, bulduğumuz elbiseleri giyerek kılık değiştirip kız çocuğu gibi gitsen olmaz mı diye sordu. Bu fikir de benim aklıma yattı. Oturup, o basmadan kadın giysilerini bana göre kısalttık; pantolonumun paçalarını da dizime kadar kıvırıp elbiseyi üstüne giydim. Jim elbisenin arkasındaki kopçaları da takınca elbise cuk diye oturdu üstüme. Güneş şapkasını takıp ipini de çenemin altından bağladım, böylece biri bana bakıp da yüzümü görmeye kalksa, sanki bir soba borusu dirseğinin içine bakıyormuş gibi olacağından bir şey anlaşılmayacaktı. Jim, bu kılıkta seni anan bile görse tanıyamaz dedi. Tüm gün yeni giysilerime ve kız çocuğu olmaya alışayım diye prova yapıp durdum ve zaman geçtikçe de epey bir alıştım sanırım, bir tek kız gibi yürümeyi beceremiyormuşum Jim'in dediğine göre; ha bir de pantolonumun cebine ulaşayım diye elbiseyi kaldırıp durmamam gerekiyormuş. Dediği doğruydu aslında, ben de biraz daha dikkat edince daha iyi oldu.

Karanlık çöker çökmez kanoyu alıp, Illinois sahiline doğru kürek çekmeye başladım.

Feribot iskelesinin biraz aşağısından yanaşıp, akıntıyla birlikte kasabanın alt ucuna vardım. Hemen kanoyu bağlayıp, kıyıdan kıyıdan yürümeye başladım. Terk edilmiş bir kulübeden dışarıya ışık sızdığını görünce acaba içinde şimdi kimler oturuyor diye merak ettim. Sessizce yaklaşıp pencereden içeriye bir göz attım. Kırk yaşlarında bir kadın oturmuş, çamdan bir masanın üstündeki mumun ışığında örgü örüyordu. Onu daha önce hiç görmemiştim, yabancı biri herhalde dedim, çünkü kasabada bilip tanımadığım hiç kimse yoktu. Ama bu çok iyi oldu, zira ufak ufak cesaretim kırılmaya başlıyor, n'apmaya kalkıp da geldim buralara diyordum tam da kendime; insanlar sesimden bile benim kim olduğumu çıkarabilirlerdi çünkü. Ama bu kadın böyle küçük bir kasabaya daha yeni gelmişse bile, öğrenmek istediğim her şeyi anlatabilirdi bana; bir kız çocuğu olduğumu kendime hatırlatıp, cesaretimi toplayarak kapıyı çaldım.

II. BÖLÜM

Kadın "Buyurun," deyince ben de içeri girdim.

"Geç otur şöyle," dedi.

Gösterdiği sandalyeye oturdum. Küçük, parlak gözleriyle beni baştan aşağı bir süzdü.

"Senin adın ne acaba?"

"Sarah Williams."

"Nerelerdensin sen? Buralarda mı oturuyorsun?"

"Hayır, efendim. Hookerville'de yaşıyorum, buradan on kilometre kadar aşağıda. Oradan buraya kadar yayan geldim, epey de yoruldum."

"Acıkmışsındır da sen. Dur sana bir şeyler hazırlayayım."

"Hayır, efendim, aç değilim. Çok acıkınca buradan üç kilometre aşağıdaki bir çiftlikte durup bir şeyler yemiştim; artık aç değilim yani. Zaten o yüzden geciktim biraz da. Annem çok hasta, evde yatıyor, paramız bitti, yiyeceğimiz bitti, ilaç da yok, ben de dayım Abner Moore'a haber vermeye geldim. Annemin dediğine göre kasabanın yukarı tarafında oturuyormuş. Daha önce hiç bu taraflara gelmişliğim de yok. Dayımı tanır mısınız?"

"Hayır, henüz herkesi tanıyamadım. Daha iki hafta bile olmadı buraya geleli. Kasabanın yukarısı buradan epey uzakta. Sen burada kal bu gece iyisi mi. Şapkanı da çıkar istersen."

"Yok, kalmayayım," dedim. "Biraz dinlenip yola çıkarım. Karanlıktan korkmam ben."

"Seni imkânı yok bırakmam bir başına böyle, zaten bir-iki saate kalmaz kocam gelir, seni o alıp götürsün," dedi. Sonra da kocasından bahsetmeye başladı, nehrin yukarı tarafındaki akrabalarını anlattı, yetmedi nehrin aşağı tarafındaki akrabalarını

da anlattı, eskiden durumları daha iyiymişmiş de, eskiden yaşadıkları yerden ayrılıp buraya taşınmaları iyi mi olmuş kötü mü olmuş, onu kestiremiyorlarmışmış da – anlattı da anlattı, ama bu sefer de ben korkmaya başladım acaba kasabada olan biteni öğrenmek için bu kadına gelmekle hata mı yaptım acaba diye; ama laf lafı açtı kadın babam ve cinayetten bahsetmeye başlayınca, kadının bitmek bilmeyen muhabbeti ilgimi çeker oldu. Kadın, ben ve Tom Sawyer'ın altışar bin doları buluşumuzu (ama o onar bin sanıyordu) ve babamla ilgili her şeyi, babamın ne kadar fena biri olduğunu, oğlunun da ondan aşağı kalır yanı olmadığını anlattı, en sonunda da benim cinayete kurban gittiğim kısma geldi.

"Kim yapmış peki?" diye sordum. "Hookerville'de de çok konuşuldu bu olay, ama Huck Finn'i öldüren kim, bilen yok," dedim.

"Aslına bakarsan, durum *burada* da pek farklı değil, herkes aynı şeyi öğrenmek istiyor. Kimileri babası olacak o kart adam yaptı diyor."

"Yok artık!.. Öyle mi olmuş?"

"Herkesin aklına ilk o geldi. Adamın haberi yok, o gece az daha linç edeceklerdi onu. Ama daha gece olmadan işler değişiverdi, Jim diye bir kaçak zenci varmış, o yapmıştır bu işi demeye başladı millet."

"*O* niye y..."

Lafım daha ağzımdan çıkmadan sustum. Böylesi daha iyiydi çünkü. O anlatıp durmaya devam etti, fark etmedi bile neredeyse lafını böldüğümü:

"O zenci Huck Finn'in öldürüldüğü gece kaçmış bir de. Ondan, başına ödül bile koydular – üç yüz dolar hem de. O kart babasının başına da ödül var – o da iki yüz dolar. Bak, bu babası cinayetin olduğu gecenin sabahı çıktı kasabaya geldi, herkese olan biteni haber verdi, vapurla etrafı araştırırlarken o da vardı, ama sonra da ortalıktan kayboldu. Daha akşamüstü bunu linç ediyorlardı az daha, ama adam ortalıktan bir anda kayboluverdi, şimdi anladın mı? Sonra ertesi gün bir bakıyorlar, o zenci de kayıplarda; cinayetin işlendiği gece saat ondan beri onu gören duyan olmamış.

O yüzden de herkes cinayeti onun işlediğini düşünmeye başladı haliyle; ortalık tam da böyleyken, ertesi gün o kart babası çıkıp geri geldi, Yargıç Thatcher'dan o zenciyi bütün Illinois'de arayıp, bulup yakalayabilmek için para istedi. Yargıç da buna biraz para verdi, ama parayı alır almaz daha o gece gidip sarhoş oldu bu, gece yarılarına kadar iki tane tekinsiz tiple ortalıkta dolanıp durdu, sonra da onlarla bir gitti. O gün bu gündür geri geldiği yok, ortalık biraz sakinleşinceye kadar geleceği de yok, zaten herkes onun oğlunu öldürüp suçu da soyguncular attığını düşünüyor, hem böyle olunca uzun uzun mahkemelerle uğraşmaya hiç gerek kalmadan Huck'ın parasının üstüne konabilecekti. Zaten ondan her şey beklenir diyor herkes. Şeytanın, düzenbazın teki işte bana soracak olsan. Bir sene falan sağda solda görünmesin, bu işten de yırtar gider bak. Bir şey de ispatlayamazsın ki yani; o vakte kadar da insanlar da unutur gider olanları zaten, sonra da bu çıkıp gelir, parayı da alıverir rahat rahat."

"Evet, bence de öyle, efendim. İşi gayet kolaymış gerçekten de. Öyleyse, insanlar cinayeti hâlâ zencinin işlediğini düşünmüyorlardır herhalde?"

"Yok, herkes değil tabii. Ama yine de çoğu, zencinin yaptığını düşünüyor hâlâ. Çok sürmez, yakında o zenciyi de yakalarlar, sonra da biraz korkutup cinayeti itiraf bile ettirebilirler."

"Nasıl yani, daha onu aramaya başlamadılar mı?"

"Sen de amma safmışsın yahu! İnsanlar yolda yürürken her gün üç yüz dolar para bulmuyor. Kimileri bu zencinin hâlâ bu yakınlarda bir yerde olduğunu düşünüyor. Ben de öyle düşünüyorum – ama bu düşüncemi hiç dillendirmedim ortalıkta. Daha birkaç gün önce yandaki ahşap kulübede oturan yaşlı çiftle laflad ık biraz, onların dediğine göre şu karşı taraftaki Jackson Adasının oraya neredeyse hiç gelen giden olmazmış. Kimseler yaşamıyor mu orada peki, diye sordum, yok, kimse yaşamıyor dediler. Başka da bir şey demedim, ama oturup düşündüm biraz. Daha komşularla bu konuştuğumun bir-iki gün öncesinde, adanın baş tarafından yükselen bir duman gördüğüme adım gibi eminim;

ben de kendime, kesin orada saklanıyordur bu zenci dedim, neyse işte, aslında gidilip adaya bir bakıp, orayı da aramaya değer. Ama o zamandan beri duman görmedim bir daha, belki de gitmiştir oradan da, yani adada ateş yakan o zenci idiyse eğer; ama kocam yanına bir adam alıp, bir bakmaya gidecek oraya. Nehrin yukarı taraflarına gittiydi; ama bugün döndü geri, ben de daha iki saat önce gelir gelmez hemen ne düşündüğümü anlattım ona."

Öyle bir tedirgin olmuştum ki elim ayağımı koyacak yer bulamıyordum. Ellerimi meşgul etmeliydim hemen; ben de masadan bir dikiş iğnesi alıp ipliği deliğinden geçirmeye çalıştım. Ellerimin titremesinden iğnenin deliğini bir türlü tutturamıyordum. Kadının konuşması bitince kafamı kaldırıp baktım, o da bana meraklı gözlerle, biraz da gülümseyerek bakıyordu. İğneyi ipliği masaya geri koyup, dediklerini ilgiyle dinlemeye devam ediyormuş gibi yaptım – aslında bir kulağım ondaydı.

"Üç yüz dolar nereden baksan çok iyi para. Keşke annem alabilseydi o parayı. Kocanız adaya bu gece mi gidecek?" diye sordum.

"Evet, evet. O yanına alacağı adamla birlikte kasabanın yukarısına doğru gittiler, bir kayık bir de fazladan bir silah bulacaklardı. Adaya gece yarısından sonra gidecekler."

"Bekleyip de gündüz gözüyle gitseler daha iyi olmaz mıydı?"

"Evet, ama o zenci de daha iyi görmez mi etrafını o vakit? Hem gece yarısından sonra uyumuş olur o büyük ihtimalle, bizimkiler de ormanın içine sessizce girip, eğer yanıyorsa kamp ateşini de karanlıkta kolayca bulabilirler."

"Hiç öyle düşünmemiştim bak."

Kadın bana meraklı gözlerle bakmaya devam etti, bir gıdım bile rahat değildim artık. Çok geçmeden kadın:

"Adım ne demiştin sen, tatlım?"

"M – Mary Williams."

İlk sorduğunda sanki Mary dememişim gibi geldi bana bir an, o yüzden kafamı kaldırıp bakamadım bile – sanki Sarah demiştim; kendimi köşeye sıkışmış gibi hissettim, bu halimin belli

olması beni ayrı korkutuyordu. Kadın bir şeyler daha söylesin istiyordum; o öylece oturdukça ben kendimi daha çaresiz hissediyordum ama nihayet bir şeyler söyledi:

"Tatlım, ama ilk geldiğinde adım Sarah demiştin sen sanki?"

"Evet, efendim, öyle dedim. Sarah Mary Williams. Sarah benim ilk ismim. Kimileri bana Sarah der, kimileri de Mary."

"Hımm, demek öyle..."

"Evet, efendim."

Şimdi daha iyiydim, ama gene de bir an önce oradan kurtulmak niyetindeydim. Kadının yüzüne hâlâ bakamıyordum.

Derken kadının çenesi gene düştü; geçim derdinden, ne kadar da gariban olduklarından ve sanki ev sahibi olan farelermiş de kendileri misafirmiş gibi hissettiğinden ve daha bir sürü şeyden bahsedip durdu, o konuştukça yavaş yavaş benim de huzursuzluğum geçiyordu. Fareler konusunda hak verdim kadıncağıza. Ne zaman kafamı çevirip baksam bir tanesinin burnunu deliğinden dışarı doğru şöyle bir uzattığını görebiliyordum. Kadın evde yalnızken farelere atmak için yakınında mutlaka bir şeyler bulundurmaya başlamış mecburen, yoksa bir türlü rahat bırakmıyorlarmış kadını. Kadın bana kıvıra kıvıra top gibi yaptığı kurşundan bir çubuk gösterdi, onunla genellikle isabetli atışlar yapabiliyormuş, ama bir-iki gün önce kolunu incittiğinden şimdi atsa denk getirebilir miymiş pek emin olamıyormuş. Ama yine de bir fare çıksın da atayım diye bekledi, bir tanesini görür görmez de kurşundan topu atıverdi üstüne ama epey bir ıska geçti top ve "Ahh!" diye kolunun acısıyla inledi. Bir dahakine sen at, dedi bana. Bir yandan da ben, yaşlı kocası eve gelmeden çıkıp gitmek istiyordum buradan, ama pat diye söyleyemiyordum da bunu. Neyse, kurşun topu elime alıp farenin biri burnunu delikten çıkarır çıkarmaz ona doğru fırlattım, fare yerinde doğru düzgün durup kaçmasaydı eğer, şimdiye çoktan işi bitikti. Kadın atışımı çok beğendi yine de, bir dahaki sefere kesin isabet ettireceğimi söyledi. Kalkıp kurşun topu yerden aldı, gelirken bir çile de yün getirdi yanında, ona yardım etmemi istedi. İki kolumu araladım,

kadın da çileyi ellerime geçirip dolarken kendisi kocasının sıkıntılarından bahsetmeye devam etti. Sonra bir anda durup:

"Bir gözün hep farelerde olsun. Şu top da kucağında durakoysun, fare gördün müydü atıverirsin," dedi.

Demesiyle topu kucağıma atışı bir oldu, hemen bacaklarımı birleştirip topu yakaladım, kadın kaldığı yerden konuşmaya devam etti. Ama bu sefer sadece bir dakika kadar konuştu. Sonra yün çilesini çıkarıp doğrudan yüzüme baktı ve sevecen bir ses tonuyla;

"Hadi canım, söyle bakalım, nedir senin gerçek adın?" diye sordu.

"N-ne, hanfendi?"

"Esas adın ne diye sordum. Bill mi, Tom mu, yoksa Bob mu? Ne senin esas adın?"

Sanırım olduğum yerde yaprak gibi tir tir titremeye başladım, ne yapacağımı bilemiyordum. Diye diye anca;

"Lütfen benim gibi gariban bir kızla alay etmeyin, hanfendi. Size mani oluyorsam eğer, ben hemen gid–" diyebildim.

"Hayır, hiçbir yere gitmiyorsun. Otur oraya ve kalkma yerinden. Benden sana zarar gelmez, seni millete ispiyonlamam da. Anlat haydi sırrını, güven bana. Sırrını saklarım ve dahası sana faydam bile dokunur bak. Hem istersen eğer kocam da yardım eder. Belli ki sen kaçak bir çıraksın, başka ne olacaktı ya. Dert ettiğin şeye bak. Bunun kötü bir yanı yok ki. Sana kötü davranmışlardır, sen de kaçmaya karar vermişsindir işte. Sen hiç tasalanma çocuğum, kimselere söylemem. Haydi şimdi uslu bir çocuk ol da, anlat bakalım bana ne olduğunu."

Ben de kadına, artık daha fazla bu oyunu sürdürmenin bir faydası olmadığını, o yüzden eğer o da sözünde durup beni ispiyonlamayacaksa, içimi döküp her şeyi bir bir anlatacağımı söyledim. Sonra da, annem ve babamın öldüğünü, ardından mahkemenin beni nehirden ta elli kilometre ötedeki zalim bir çiftçinin yanına yerleştirdiğini ve o aşağılık çiftçinin bana hep kötü davrandığından artık burama geldiğini; çiftçi bir-iki günlüğüne çiftlikten ay-

rılınca da, fırsat bu fırsat diyerek kızının elbiselerinden birkaçını çalıp hemen oradan tüydüğümü ve onca yolu üç gecede teptiğimi anlattım. Geceleri yürüyüp, gündüzleri de saklanıp dinleniyordum, evden aşırdığım o kadar ekmek ve et de tüm yol boyunca beni idare etmişti. Dayım Abner Moore'un bana bakıp yanına alacağına inandığımı, o yüzden de Goshen kasabasına doğru yol aldığımı söyledim kadına.

"Goshen mi dedin sen çocuğum? Goshen değil ki burası, burası St. Petersburg. Goshen kasabası nehrin on altı kilometre kadar yukarısında kalıyor. Kim dedi sana burası Goshen diye?"

"Nasıl olur? Bu sabah hava ağarırken denk geldiğim bir adam söyledi, ben tam uyuyayım diye her zamanki gibi ormana girerken. Bana yolun ikiye ayrıldığı çatalda sağ taraftan doğru devam et, sekiz kilometre sonra Goshen'desin demişti."

"Adamın sarhoştu herhalde. Sana tam ters yönü tarif etmiş çünkü."

"Şey, aslına bakarsan hafiften sallanıyordu zaten, ama şimdi bunun bir önemi yok artık. Bir an önce yola koyulsam iyi olur, güneş doğmadan Goshen'e anca varırım."

"Dur, bekle biraz. Sana yolluk bir şeyler hazırlayayım, acıkınca yersin."

Bana yolda yiyecek bir şeyler hazırlayıp verdi ve:

"Şimdi söyle bakalım, yerde yatan bir inek kalkarken, ilk önce hangi tarafından kalkar? Çabuk çabuk cevap ver ama – durup da iki saat düşünme öyle. Hangi tarafından kalkar?"

"Arka tarafından, hanfendi."

"Peki ya at?"

"Ön tarafından, hanfendi."

"Bir ağacın hangi tarafı yosun tutar peki?"

"Kuzey tarafı."

"On beş inek birden bir yamaçta otlanırken, kaçının başı aynı tarafa bakar?"

"Hepsinin birden, hanfendi."

"Tamamdır, sen gerçekten de çiftlik hayatını *biliyorsun* demek ki. Gene beni kandırmaya mı kalkışıyorsun diye düşünmüştüm de... Şimdi söyle bakalım, nedir senin gerçek adın?"

"George Peters, hanfendi."

"Bak, aklında bulunsun George; giderayak sakın unutup, dilin sürçüp de bana adının Elexander olduğunu söylemeye kalkma, yalanını yakaladığımda da George Elexander diye kıvırmaya kalkma. Bir de şu eski basma elbiselerinle kadınların yanında yöresinde pek dolanma. Belki erkekleri kandırabilirsin öyle, ama kız taklidini hiç beceremiyorsun. Ah be çocuğum, hiç iğneyi ipliğe geçirirken, ipi elinde öyle tutup da iğne mi yaklaştırılırmış; iğneyi elinde oynatmadan tutup, ipliği deliğinden geçirmen gerek; kadınlar hep böyle yapar çünkü, ama erkekler tam tersini. Haa bir de, fareye ya da başka yere doğru bir şey fırlatacağın zaman da, parmak uçlarına kalk ve elini de başının yanından doğru yapabildiğin en tuhaf şekilde kaldır da öyle at ve en az bir-iki metre de ıskalamayı unutma. Kolunu düz yapıp omzunu sanki kendi çevresinde dönüyormuş gibi kullanarak fırlat, tıpkı kızlar gibi yap; bilek ve dirsekten, oğlanlar gibi kolunu bir yana açıp da değil yani. Unutmadan bir de, kızlar kucaklarına düşen bir şeyi tutabilmek için dizlerini ayırırlar; kurşun topu yakalarken senin yaptığın gibi birleştirmezler. Sen daha iğneye ipliği geçirmeye çalışırken çaktım ben senin oğlan çocuğu olduğunu; diğer şeylerin hepsini de sırf emin olayım diye numaradan yaptırdım sana. Şimdi kalkıp dayına git artık, Sarah Mary Williams George Elexander Peters ve başın sıkışacak olursa da bana, yani Bayan Judith Loftus'a haber yolla ki ben de seni o dertten kurtarabilmek için elimden geleni yapayım. Nehrin yanındaki yoldan sapmadan devam et ve bir daha böyle yol tepecek olursan da, yanına ayakkabı ve çorap al mutlaka. Nehrin yanındaki yol taşlıdır çok; Goshen'e vardığın zaman tabanların epey bir kötü durumda olacak tahminim."

Nehir kıyısından elli metre kadar yukarı yürüyüp, sonra da aynı geldiğim yoldan geri dönüp evin aşağısına doğru epey yürü-

düm, kanoyu bağladığım yere vardım. Kanoya atlayıp hızlı hızlı kürek çekmeye başladım hemen. Nehrin baş tarafına gelesiye kadar akıntıya karşı ilerledim, ardından karşıya yöneldim. Güneş şapkası etrafı iyi görmeme engel olduğundan çıkarıverdim. Nehrin ortasına geldiğimde kasabadaki saatin çaldığını duydum, durup kulak verdim; ses suyun üzerinde azalarak geliyordu ama yine de duyuluyordu – saat on bir olmuş. Adanın baş kısmına vardığımda nefesim kesilmişti ama hiç durup soluklanmadan hemen ağaçların arasına dalıp eski kamp yerimin oraya gittim, hemen etraftan bir şeyler toplayıp yüksek ve kuru bir yerde sağlam bir ateş yaktım.

Sonra hiç oyalanmadan kanoya atlayıp, çekebildiğim kadar hızlıca kürek çekip iki-iki buçuk kilometre aşağıdaki yeni yerimize doğru ilerledim. Karaya çıkar çıkmaz ağaçların arasına daldım, tepeyi tırmanıp nihayet mağaraya ulaştım. Jim'i yerde yatmış fosur fosur uyurken buldum. Hemen dürtüp uyandırdım ve:

"Haydi kalk, kalk, kalk, Jim! Uyumanın sırası değil şimdi! Çabuk toparlan, gidiyoruz, peşimizdeler, buraya geliyorlar!" dedim.

Jim ağzını açıp da ne bir şey sordu ne bir şey dedi; ama yarım saat boyunca nasıl canla başla çalıştığını bir görseniz ne kadar korkmuş olduğunu anlardınız. O yarım saat içinde bu dünyada neyimiz var neyimiz yok hepsini kanoya taşımıştık ve artık kanoyu sakladığımız o söğütlü koydan ayrılıp kürek çekmeye hazırdık. İlk olarak mağaradaki ateşi söndürmüştük zaten ve ondan sonra mum bile yakmadık.

Kanoyla kıyıdan biraz açılıp etrafı bir kolaçan ettim önce; ama karanlıkta sadece yıldızların ışığında görmesi zor olduğundan, oralarda bir kayık falan varsa bile ben seçemedim. Ardından salı çözüp, karanlıkta akıntı yönünde ilerledik, adanın aşağı ucunu geçtik, hiç kıpırdamadan – tek kelime etmeden.

12. BÖLÜM

En sonunda adayı geçtik, saat bire geliyordu ve sal çok ağır ilerliyordu. Karşımıza bir tekne çıkacak olsa hemen kanoya geçip Illinois kıyısına uzayacaktık; başka tekne falan görmediğimiz iyi oldu, çünkü kanoya silah, olta ya da yiyecek bir şeyler koymayı akıl edememişiz. O telaşla, kan ter içinde toparlanırken o kadar şeyi düşünemedik haliyle. *Her şeyi* sala yüklemek hiç akıllıca olmadı.

Adamlar adaya gittiyse eğer, tek ümidim yaktığım kamp ateşini bulmaları ve bütün gece oturup Jim geri dönsün diye boş boş beklemeleriydi. Her neyse, geride kaldılar sonuçta; hem yaktığım ateş de onları kandıramazsa, bunda benim suçum ne. Onları oyalayacağım, kandıracağım diye kırk takla attım ben.

Gün ağardığında, nehrin Illinois tarafına kıvrıldığı yerdeki büyük bir kumluğa çıkardık salı. Böyle birbiri ardına kumluklarda sık kavaklar olur, küçük baltayla kavak dallarını kesip salın üstünü öyle güzel örttük ki, kumluğun orada toprak göçmüş sanırsın.

Missouri kıyısında dağlar, Illinois tarafında da sık ormanlar vardı; o kanalda akıntı Missouri kıyısından geldiğinden karşımıza biri çıkıverir mi diye bir derdimiz de yoktu. Bütün gün yattığımız yerden salların, buharlı gemilerin Missouri kıyısından gelip de suyun orta yerinde koca nehirle mücadele edişlerini izledik durduk. O kadınla yaptığımız muhabbeti Jim'e olduğu gibi anlattım; Jim, kadının kafasının çalıştığını söyledi. Eğer peşimize *o* düşmüş olsaymış, kamp ateşi numarasını yutup pusuda beklemezmiş hiç – hayır efendim, köpekle gelirmiş o. Ben de belki de kocasına köpekle gelmesini çoktan söylemiştir dedim. Jim de,

her iddiasına girerim, o kadın bunu adamlar daha yola çıkmadan düşünmüştür, dedi. Ona göre adamlar kasabanın yukarısına köpek bulmaya gitmiş ve ondan bu kadar zaman kaybetmişti; yoksa bizim ne işimiz vardı köyün yirmi-yirmi beş kilometre aşağısındaki bu yerde böyle, gayet o eski kasabada olurduk gene. Ben de ona nasıl olduğu umurumda değil, yeter ki bizi yakalamasınlar, dedim.

Karanlık çökmeye başlayınca nihayet kafalarımızı kavakların arasından dışarı uzatıp nehrin yukarısına aşağısına, karşısına berisine, her yerine baktık, bomboştu ortalık; Jim de salın üst tarafındaki bir-iki parça kalası söküp, Kızılderililerin *wigwam* dedikleri türden bir çadır kurdu. Böylece güneşin yaktığı zamanlarda ya da yağmurlu havalarda altına sığınabilecektik, eşyalarımız da ıslanmayacaktı. Jim çadırın zeminini salın üstünden yarım metre kadar bir destekle yükseltti, battaniyeler ve tüm öteberimiz buharlı gemilerin çıkardığı dalgalardan korunabilecekti artık. Wigwam'ın tam orta yerine on beş-yirmi santim derinliğinde, çevresini de tahtalarla dağılmasın diye desteklediğimiz çamurdan bir ocak yaptık; yağmurlu ya da soğuk havalarda dışarıdan görünmeden içinde ateş yakabilecektik. Öbürkülerden biri suda bir dala ya da başka bir şeye takılıp kırılabilir diye fazladan bir dümen sırığı da yaptık, n'olur n'olmaz. Eski feneri asmak için de çatallı, kısa bir sopa kullandık, çünkü nehir aşağı gelen bir buharlı gemi görürseniz, fenerinizi yakmanız lazım gelir, yoksa gemi sizi görmeyip çarpabilir; ama akıntıya karşı, nehir yukarı giden gemiler için yakmasanız da olur. Şu 'kavşak' dedikleri yerlerde suyun seviyesi yüksek olduğundan kimi alçak kıyılar hâlâ su altındaydı; gemiler de böyle zamanlarda kanaldan geçmek yerine daha sakin sulardan gidiyorlardı.

İkinci gece yedi-sekiz saat akıntıyla yol aldık, saatte altı-yedi kilometre hızla gitmişizdir. Balık tutup, ondan bundan konuştuk, arada bir de uykumuz açılsın diye yüzdük. Bu koca nehirde salın üstünde ağır ağır sürüklenirken sırtüstü uzanıp yıldızları seyretmenin vakur bir havası vardı sanki. Öyle bağıra bağıra

konuşasımız yoktu, kahkaha falan da atmıyorduk; güleceğimiz zaman da sesimizi bastırmaya çalışıyorduk biraz. Hava da çoğu zaman güzeldi, sessiz sakin atlattık o geceyi – sonraki geceyi, bir sonraki geceyi de.

Her gece nehrin üstünde kasabaların önünden geçip gidiyorduk, bazıları uzakta kapkara yamaçların üstünde bir ışık demeti gibi görünüyordu sadece, evler seçilmiyordu. Ama beşinci gecemizde St. Louis'nin önünden geçerken, dünyanın bütün ışıkları aynı anda yanmış gibiydi sanki. St. Louis'de yirmi-otuz bin insanın yaşadığı söylenirdi. St. Petersburg'da, ta ki o sessiz, sakin gece saat ikide, ışıktan oluşmuş o harika örtüyü görene kadar buna pek inanmamıştım. Karadan hiç ses gelmiyordu, herkes uyumuş olmalıydı.

Her gece saat on gibi artık hangi köyün önünden geçiyorsak orada gizlice karaya çıkıyor ve on-on beş sentlik un, domuz pastırması ya da yiyecek başka bir şeyler satın alıyordum; ama bazen de doğru düzgün tünemesini beceremeyen tavukları araklıyordum. Zaten babam her zaman derdi, tavuk buldun muydu fırsatı kaçırmayacaksın, çünkü sen istemesen bile isteyecek biri kolayca bulunur, hem de yapılan iyilik unutulmaz diye. Gerçi babamın kendine ayırmayıp da, tutup bir başkasına tavuk verdiğini görmüşlüğüm, duymuşluğum yok hiç ama öyle derdi işte hep.

Her sabah daha şafak sökmeden mısır tarlalarına dalıp, bir kavun, karpuz, bazen balkabağı ya da taze mısır falan ödünç alıyordum. Eğer sonradan ödemeye niyetin varsa, bir şeyleri ödünç almanın zararı yokmuş babamın dediğine göre, ama dul kadın bunun hırsızlığın yumuşatılmış adı olduğunu, dürüst insanların hiç öyle şeyler yapmadıklarını söylüyordu. Jim kısmen dul kadına, kısmen de babama hak verdi; o yüzden de biz listeden seçtiğimiz iki-üç şeyi bu seferlik alalım, bir daha bunlardan almayacağız dersek, diğer şeyleri ödünç almanın bir zararı olmaz, dedi. Bir gece boyu nehirde akıntıyla sürüklenip giderken sırf bu konuyu konuştuk; listeden karpuzları mı, sarı kavunları mı yoksa çizgili kavunları mı ya da neyi silelim diye karar vermeye çalıştık. Ama

şafak sökerken konuyu güzelce karara bağladık ve küçük ekşi elmalarla yuvarlak turuncu hurmalardan vazgeçtik. Önceden biraz suçluluk hissediyorduk ama şimdi içimiz rahatlamıştı. İşi böyle bağladığımıza sevinmiştim doğrusu, çünkü ekşi elmaların hiç tadı yoktu ve hurmaların da olmasına nereden baksan iki-üç ay vardı.

Arada bir, sabah erken kalkmış ya da gece geç saatte hâlâ ayakta olan bir sukuşu denk getirdiğimizde vuruyorduk. Aslında şöyle bir düşününce iyi yiyip içiyorduk, rahatımız da yerindeydi.

St. Louis'i geçeli beşinci gecemizdi, o gece yarısından sonra şiddetli gök gürlemeli, şimşeklerin çakıp durduğu ve yağmurun aralıksız yağdığı büyük bir fırtına koptu. Biz de salın üstüne yaptığımız wigwam'ın içine sığınıp, salı da suyun akışına bıraktık. Şimşek çakıp ortalığı aydınlattığı zamanlarda önümüzde koskoca, dümdüz uzanan nehri ve her iki yanımızda da yüksek kayalıklı yamaçları görebiliyorduk. Böyle böyle giderken bir an, "*Hey*, Jim, şuraya bak, sen de gördün mü?" diye seslendim. Karşımızda kayalara bindirmiş buharlı bir gemi duruyordu. Dosdoğru geminin üstüne sürükleniyorduk. Şimşek çaktığında gemiyi açık seçik görebilmiştik. Hafif yana yatık duruyordu gemi, üst güvertesinin bir kısmı da sular altında kalmıştı; ortalık şimşeklerle her aydınlandığında irili ufaklı bütün bacaları, büyük çanın yanındaki sandalye ve onun arkasında asılı duran eski fötr şapka da gayet net seçiliyordu.

Böyle fırtınalı bir gecede her şey gizemli bir hale bürünüvermişken, o gemi enkazını nehrin orta yerinde, öylece bir başına ve üzgün gören her oğlan çocuğunun hissedeceği şeyleri hissettim. Hemen gemiye çıkıp, içinde dolanıp, ne var ne yok diye bakmak istiyordum. Jim'e:

"Haydi kalk da gemiye çıkalım, Jim," dedim.

Jim önce epey bir karşı çıktı.

"Ben o gemiye çık istememek. Biz çok iyi gitimek böyle, kendi haline bırakmak gemi, biz başımızı derde sokmamak, iyi kitap öyle demek. Belkim bekçi olmak enkazda."

"Bak bi ninen de orda mıymış bari, ne bekçisi yahu?" dedim. "Kamaralar ve kaptan köşkünden başka bi şey yok orda bekçilik yapılcak; gemi her an parçalanıp nehre dağılacak gibi duruyor zaten, sence sırf bunlar için kim buraya gelip de hayatını tehlikeye atar böyle fırtınalı bir gecede?" diye sordum. Jim bu sefer buna diyecek bir şey bulamadı, sustu. "Hem kaptanın kamarasında işe yarayacak bir şeyler bulursak ödünç alabiliriz. *Kesin* puro bile buluruz – hem de tanesi trink parayla beş sent olanlarından. Buharlı gemi kaptanlarının hali vakti iyidir hep, ayda altmış dolar para alıyorlar ve zerre kadar önem vermezler bir şey kaç paraymış diye *onlar,* yeter ki canları almak istesin. Kat cebine bir mum haydi, gidip geminin sağını solunu iyice karıştırmadan rahat edemeyeceğim, Jim. Sence Tom Sawyer böyle bir şeyi görmezden gelir miydi hiç? İmkânı yok kaçırmazdı böyle bir fırsatı. Macera derdi buna – evet, evet, macera; ne pahasına olursa olsun çıkardı o enkaza. Bir de kendi havasını da katmaz mıydı işin içine? Ballandıra ballandıra anlatmaz mıydı sanki? Hem de öyle bir anlatırdı ki, dinlerken Kristof Kolomb Tanrı'nın cennetteki krallığını keşfe çıktı sanırdın. Ah, keşke o da *burada olsaydı* ya."

Jim biraz mırın kırın ettiyse de sonunda kabul etti. Ama konuşmamız çok gerekmedikçe konuşmamamız ve illa konuşacaksak da alçak sesle konuşmamız lazım diye şart koştu. Tam o anda çakan bir şimşek de bize enkazı iyice gösterdi, geminin sancak tarafına yanaşıp oradaki iskeleye salı bağladık.

Güverte epey bir yüksekte kalıyordu. İskele tarafından gemiye çıkıp kaptan köşküne yöneldik, ortalık çok karanlık olduğundan bastığımız yerleri ayağımızla dikkatlice yokluyorduk, kollarımızı da orada birisi varsa uzaklaştırabilelim diye iki yana açıp yürüyorduk, derken tavandaki pencerenin önünde bulduk kendimizi, üstünden geçtik; sonraki adımımız bizi kaptan köşkünün açık kapısının önüne götürdü ve bir baktık, içeride bir ışık vardı yeminle! Ve aynı anda o taraftan alçak sesle birilerinin konuştuğunu da duyduk!

Jim fısıldayarak içinde kötü bir his olduğunu ve bir an önce buradan çıkmamız gerektiğini söyledi. Tamam, dedim ben de, tam kalkıp sala doğru gidiyorduk ki aşağıdan birinin inleyerek yalvardığını duyduk:

"Ahh, n'olursunuz çocuklar, yapmayın; bak yemin ettim, kimseye söylemeyeceğim!"

Başka biri yüksek sesle:

"Yalan söylüyorsun, Jim Turner. Daha önce de yaptın sen böyle. Ganimetten hep fazla pay istiyosun! Mecburen hep de verdik, çünkü vermezseniz yakalattırırım sizi dediydin! Ama bu sefer sabrımızı fena taşırdın. Sen bu ülkenin en aşağılık, en hain köpeğisin," dedi.

Jim çoktan sala varmıştı bile. Ama ben orada meraktan ölüyordum; şimdi Tom Sawyer olsaydı çıkıp gitmezdi dedim kendime, ben de gitmeyecektim; n'olup bittiğini anlamam lazımdı mutlaka. Hemen dizlerimin üstüne çöküp, geminin kıçına doğru dar bir koridordan emekleyerek geçtim, sonra karanlıkta sürüne sürüne kaptan köşkünün bir kamara ötesine kadar ulaşıp, durdum. Kafamı uzatıp baktığımda, elleri ayakları bağlanmış, yerde yatan bir adam gördüm, başında da iki adam duruyordu, birinin elinde ışığı kısılmış bir fener, diğerinin elinde de bir tabanca vardı. Tabancalı adam, silahını yerdeki adamın kafasına gene doğrultup:

"Sen var ya, *gebertivercem* oğlum seni! Öldürmezsem olmaz, aşağılık kokarca seni!" dedi.

Yerdeki adam korkudan kıvrılıp titreyerek, "Ahh, n'olursun Bill, kıyma bana; bak yemin ederim ağzımı bile açmam, kimseye bi şey anlatmıcam," diyordu.

Yerdeki adam ne zaman böyle yalvarsa, fener tutanı kahkahayı basıp:

"E tabi ki de anlatmıcaksın! Ölmeden doğru bi laf ettin hayatında nihayet," diyordu. Bir ara da yanındakine: "Bak şuna bi, nasıl da yalvarıyor! Ama biz bunu bi güzel pataklayıp da elini ayağını bağlamasaydık böyle, o bizi şimdiye çoktan gebertmişti

bak. Ve ne *için*? Hiç bi halt için değil. Sırf kendi *hakkımızı* istiyoruz diye yaptı. Bi daha zor tehdit edersin zaten, yaz bunu kafana, Jim Turner. *Kaldır* şu silahı, Bill."

Bill de:

"Niye kaldırayım, Jake Packard? Ben bunu geberteyim en iyisi –hem yaşlı Hatfield'ı da aynı böyle öldürmedi mi–, bu hak ediyor," dedi.

"Çünkü ölmesini *istemiyorum* da ondan, daha onunla işim var benim."

"Oh, çok şükür, canımı bağışladın, Jake Packard! Çok sağ ol çok, yaşadığım sürece seni hiç unutmayacağım," dedi yerde yatan adam hıçkırarak.

Packard hiç oralı olmadı, gidip fenerini bir çiviye astı, benim karanlıkta saklandığım yere doğru yöneldi, Bill'e de eliyle gel işareti yaptı. Olabildiğince hızlı emekleyerek iki metre kadar uzaklaşabildim anca, gemi yana öyle yatıktı ki o an daha uzağa gidemedim, burada dursam karanlıkta üstüme basarlar, yakalanırım diye üst taraftaki kamaralardan birine girdim emekleyerek. Karanlıkta çevreyi elleriyle yoklaya yoklaya geldiler; Packard, tam benim saklandığım kamaranın önündeyken:

"Buradayım – gel, içeri geçelim," dedi.

Önce kendisi, sonra da Bill girdi içeriye. Onlar daha içeri girmeden, ben çoktan ranzanın üst tarafına çıkıp gizlenmiştim bile, ama burada resmen köşeye sıkışmıştım, hiçbir yere kıpırdayamıyordum ve buraya geldiğime çok pişmandım. Gele gele ranzanın başına geldiler, ellerini ranzanın kenarlarına dayayıp konuşmaya başladılar. Ben onların olduğu yeri göremiyordum ama içtikleri viskinin kokusundan yerlerini az buçuk tahmin edebiliyordum. İyi ki ben de viski içmemişim; gerçi çok da bir şey değişmezdi, ağzımı açıp nefes bile almıyordum ki, nasıl fark edeceklerdi beni. Çok ama çok korkuyordum. Üstelik hiç kimse aynı anda hem *nefes alıp* hem de böyle bir konuşmayı *dinleyemez*. Alçak sesle konuşuyorlardı, dediklerinin hiç şakaya gelir yanı yoktu. Bill, Turner'ı öldürmek istiyordu. Dedi ki:

"Bu adam gidip konuşurum dediyse gidip konuşur bak. Biz bunu dövüp elini ayağını bağladık ya, *şimdi* kalkıp ikimiz de payımızı buna versek bile bir şey değişmez, adım gibi eminim, gidip kendi paçasını kurtarmak için bizi gammazlıcak, aleyhimize ifade vercek bak, gel *lafımı* dinle sen, iyisi mi kurtaralım onu bütün dertlerinden!"

"Haklısın," dedi Packard sessizce.

"İyi bari, ben de senin öldürmek istemediğini falan düşünmeye başlamıştım. Tamamdır öyleyse, anlaştık. Haydi gidip gebertelim şunu."

"Dur bi dakka, daha diyeceklerim bitmedi. Şimdi sen aç kulağını da dinle beni. Tamam, çekip vururuz, o kolay, ama *illa ki* bu iş yapılacaksa, bunun daha sessiz sedasız yolları var. Bak ne *diyorum* sana: aynı işi başımızı belaya sokup, kendimizi astırtmadan daha az riskle yapmak en mantıklısı. Yanlış mıyım?"

"Doğru diyorsun demesine, ama bu sefer bu işi nasıl halledeceğiz?"

"Onu da düşündüm ben: Gemiyi bi daha dolanıp alabileceğimiz ne varsa alacağız; sonra kıyıya çıkar, aldıklarımızı saklarız. Sonra da beklemeye başlarız. Bak şimdi, bu gemi iki saate varmaz iyice parçalanıp akıntıya kapılacak. Anladın mı şimdi? Kendi kendine boğulacak burada, kimseyi de suçlayamazlar bunun için, kendi suçu çünkü. Sence de onu vurup öldürmekten daha iyi değil mi bu? Eğer başka türlü bir yolun varsa işini görmek için, adam öldürmeye karşıyım ben; hiç akıl kârı değil, ahlaklı da değil. Yanlış mıyım, sen söyle?"

"Evet, doğru diyorsun demesine de, ya gemi *parçalanıp da akıntıya kapılmazsa* ne olacak?"

"En azından oturup bekleriz iki saat, görürüz n'olacağını, beklemez miyiz?"

"Tamamdır, yürü gidiyoruz öyleyse."

Bunlar kamaraları tekrar aramaya başladılar, ben de hemen fırladım yerimden; soğuk soğuk terler döküyordum, zifiri karanlıkta sürünerek dışarı doğru tırmandım; fısıltıyla Jim'e ses-

lendim, "Ne var?" diye şikâyet eder gibi cevap verdi, dirseğimin yanındaymış hemen, ben de:

"Çabuk ol, Jim, şimdi şikâyet edip oyalanacak zaman değil; içeride bi katil çetesi var, bir an önce onların kayığını bulup nehre bırakıverirsek, bu katiller enkazda kısılıp kalacaklar. İçlerinden birini öldüreceklerdi ama kayıklarını bulursak onların *alayını* mahvederiz – sonra da şerif gelip enseler bunları. Haydi – çabuk çabuk! Ben iskele tarafına geçiyorum, sen de sancak tarafına bak. Salı hazır edekoy, sonra da–" diyordum ki Jim panikle araya girdi:

"Ahha! Tanrım! *Sal?* Sal yok, gitmiş sal, ipi çözülmek, gitmek! Biz burda kalmaktır şimdi!"

13. BÖLÜM

Bunu duyunca nefesim kesildi, nerdeyse bayılacaktım. Böyle bir çeteyle aynı enkazda mahsur kalmak mı! Ama duygusallaşmanın hiç sırası değildi. Şimdi o adamların kayığını bulmak *zorundaydık* işte – bize lazımdı artık. Korkudan tir tir titreye titreye ama yavaş yavaş iskele tarafına yöneldik, geminin kıçına vardık – ama o mesafe bitmek bilmedi bir türlü. Görünürde kayık falan yoktu. Jim'in korkudan dizlerinin bağı çözülmüştü, devam edemeyeceğini söyledi. Ben de ona, burada kalırsak mahvoluruz, o yüzden de n'olursa olsun gitmemiz gerek dedim. Etrafı kolaçan ede ede yürümeye devam ettik. Kaptan köşkünün arka tarafına vardık, tavan penceresinin kenarı suyun altında kaldığından, pencere kapaklarına tutuna tutuna, güçlükle ilerliyorduk. Koridor kapısının oraya epey bir yaklaştığımızda görebildim ancak, işte oradaydı kayık! Zar zor görünüyordu. Şükürler olsun deyip duruyordum kendime. Bir saniye sonra kayığa atlamış ve buradan uzaklaşıyor olacaktım çünkü, ama tam o anda kapı açıldı. Adamlardan biri kafasını bir-iki metre gerimden uzattığı anda, 'Tamam, şimdi bitti işim' dedim kendime, ama adam o sırada içeriye dönüp diğerine seslendi:

"Kaldır şu lanet olasıca feneri ortalıktan, Bill!"

Kayığa, bir çanta attı, ardından kendi de gelip oturdu içine. Packard'dı bu. Sonra Bill, *o* da çıkıp geldi kayığa. Packard alçak bir sesle:

"Hazırız artık – asıl küreklere!" dedi.

Kapaklara artık tutunamıyordum, gücüm tükeniyordu. Ama tam o anda Bill:

"Dur bi – üstünü başını aradın mı?" diye sordu.

"Hayır. Sen aramadın mı?"

"Ben de aramadım. Öyleyse payına düşen para hâlâ üstündedir bunun."

"Öyleyse kalk bakalım; ortalığı silip süpürüp, parayı bırakmak saçma olur çünkü."

"Bak bi, şüphelenmeyecek mi biz böyle yapınca peki?"

"Şüphelense ne olur yani? O parayı alacağız sonuçta. Haydi kalk, yürü gidiyoruz."

Kayıktan çıkıp tekrar geminin içine girdiler.

Kapı, geminin yatık tarafında olduğundan, arkalarından gürültüyle kapandı; bir saniye bile kaybetmeden kendimi kayığa attım, hemen ardımdan da Jim geldi. Bıçağımı çıkarıp kayığın halatını kesiverdim ve nihayet oradan uzaklaşmaya başladık.

Küreklere elimizi bile sürmedik; ne tek kelime konuştuk ne de fısıldadık, hatta nefes bile almadık desem yeridir. Büyük bir sessizlik içinde, nehirde akıntıyla bir, hızlıca yol alıyorduk. Geminin yanındaki çarka çarpmaktan ucuz yırttık, kıçını da öylece geçtik; bir-iki saniyeye kalmadan enkazdan yüz metre kadar öteye sürüklenmiştik bile, enkazın her bir parçası karanlıkta artık iyice gözden kayboluyordu, artık güvende olduğumuzu biliyordum.

Akıntıyla üç-dört yüz metre kadar uzaklaştığımızda, kaptan köşkünün kapısında fener ışığının bir an için kıvılcım gibi parladığını gördük; kayıklarının gittiğini fark edince, kendi başlarının da şimdi en az Jim Turner kadar belada olduğunu anlamıştır bu katiller, dedik.

Jim küreklere asılmaya başladı artık, salımızı bulmak istiyorduk. Enkazda kalan adamlar için ilk defa üzüldüğümü fark ettim – sanırım daha önce bunu düşünecek vaktim olmamıştı. Katiller için bile olsa, kendi kazdığı kuyuya düşmenin nasıl korkunç olduğunu düşündüm. Bunu şimdi söylemesi zor, n'olacağı bilinmez, ama belki bir gün ben de katil olurdum, sonra aynısı kendi başıma gelse *ben* ne hissederdim diye geçirdim aklımdan. Jim'e dönüp:

"Bir yerde ışık görünce yüz metre aşağısı ya da yukarısında karaya çıkalım, önce seni ve kayığı saklayalım; sonra ben gidip bir hikâye uydururum millete, birileri gelip enkazdan bunları çıkarır, vakti gelince de asarlar."

Ama bu fikir hiç işe yaramadı; çünkü çok geçmeden fırtına tekrar başladı, bu sefer öncekinden de şiddetliydi. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu, bir yerde ışık falan da görmedik, herkes yatıyor herhalde diye düşündüm. Nehir aşağı sürüklenirken gözlerimiz bir yandan bir ışık, bir yandan salımızı arıyordu. Epey bir sonra yağmur nihayet dindi, ama bulutlar hâlâ olduğu yerde duruyordu ve ara ara şimşek çakıyordu. O şekilde ilerlerken çakan bir şimşek, bize ileride siyah bir şeyin suyun üstünde sürüklendiğini gösterdi, hemen oraya yöneldik.

İşte bu bizim saldı, salımıza tekrar binebildiğimiz için çok sevinmiştik. İlerideki kıyıda sağ tarafta bir ışık görmüştük. Oraya gitmeye karar verdim. Kayığın yarısı bu çetenin gemiden yürüttükleriyle doluydu. Onları alıp sala yükledik, Jim'e de salda kalıp yola devam etmesini, aşağı yukarı üç kilometre kadar gidince bir ışık yakıp, ben yanına gelesiye kadar da söndürmemesini söyledim. Kürekleri alıp, ışığı gördüğümüz yere doğru çekmeye başladım. Yakınlaştıkça üç-dört ışık daha seçer oldum – bir tepenin yamacında kurulmuş bir köydü bu ışıklı yer. Kıyıdaki ışığa doğru yanaştım, kürekleri kaldırıp kayığı akıntıya bıraktım. Yaklaştıkça ışığın aslında çift cidarlı bir feribotun direğinde asılı duran fenerden geldiğini gördüm. Hemen bekçisinin yattığı yeri aramaya koyuldum; çok sürmedi, onu ön taraftaki güverte babasının oraya tünemiş, başı dizlerinin arasına doğru eğilmiş uyurken buldum. Bir-iki kere omzunu dürtüp ağlamaya başladım.

Adam gözünü açtığında önce bir afalladı; ama karşısında beni görünce rahatladı, iyice bir esneyip gerindi ve dedi ki:

"N'oluyor gece gece? Ağlamasana çocuğum. Nedir derdin?"

Ben de:

"Annem, babam, kız kardeşim ve–" dedim ve yeniden koyuverdim gözyaşlarını. O da:

"Dur be çocuğum, bu kadar harap *etme* kendini; herkesin bir derdi tasası var, senin derdin de çözülür gider bak. Hem n'oldu ki sizinkilere?" dedi.

"Onlar... onlar... siz bu geminin bekçisi misiniz?"

"Evet," dedi böbürlenir bir havayla. "Her şeyiyim bu geminin ben; hem kaptanı, hem sahibi, hem ikinci kaptanı, hem bekçisi hem de tayfasıyım; bazen yükü bazen de yolcusuyum. Jim Hornback kadar zengin değilim, parayı bol bulup da her gördüğüme bahşiş falan dağıtamam gerçi; hem ona belki yüz defa söylemişimdir senin yerinde olmak istemem ben diye; çünkü bana göre hayat demek denizci hayatı demektir, bak mesela şu kasabadan üç-beş kilometre öteye adımımı atmam *ben*, çünkü başka yerde hiç bi halt olduğu yok, çok sıkıcı, yoluma altın da saçsalar gitmem. Zaten hep derim ki..."

Sözünü kesip atladım:

"Onların başı büyük dertte ve..."

"Onlar *kim*?"

"Bizimkiler dedim ya, annem, babam, kız kardeşim ve Bayan Hooker; eğer siz bu geminizle oraya gidip de..."

"Nereye gidip? Nerede onlar?"

"Enkazdalar."

"Ne enkazı, hangi enkazı diyorsun sen?"

"Zaten bir tane enkaz var."

"Ne, sen şu kayalara bindiren *Walter Scott* buharlısını demiyorsun, değil mi?"

"Evet, tam da onu diyorum."

"Aman Tanrım! Ne işleri varmış ki *orada*, Tanrı aşkına?"

"Oraya bilip isteyerek gitmediler elbette."

"Öyledir tabii, bile bile gitmemişlerdir. Tanrım, eğer oradan bir an önce ayrılmazlarsa hiç şansları yok demektir! Nerden bulaştılar böyle bir belaya?"

"İsteyerek olmadı ki. Bayan Hooker ziyarete geldiydi, şu yukardaki yere..."

"Evet, evet, İskele Evlerinin oraya – sonra n'oldu?"

"İşte orayı ziyaret ediyordu, akşama doğru kadın zenci kölesini de yanına alıp –adı çıktı şimdi aklımdan, işte Bayan Kimse Kim– geceyi o arkadaşının evinde geçirmek için nehre gelip at taşınan teknelerden birine binmişler, sonra dümen sırığını suya kaçırmış bunlar, çevrelerinde döne döne üç kilometre kadar sürüklenip geri geri giderken enkaza bindirmişler, üstelik dümenci, zenci kadın ve atlar da hep suda kaybolup gitmiş, ama Bayan Hooker enkaza tutunup geminin üstüne çıkmayı başarabilmiş bir şekilde. Hava iyice karardıktan bir saat kadar sonra da biz çıkıp geldik bizim küçük yelkenliyle, ortalık zifiri karanlık olduğundan biz de enkaza bindirene kadar görmemiştik gemiyi; *bizim* yelkenli de battı; hepimiz enkaza çıkıp kurtulduk ama bir tek Bill Whipple kurtulamadı – ah Billy, ahh, dünya iyisi *biriydi* o! Keşke o değil de ben ölseydim, keşke."

"Deme öyle! İçim parçalandı bak, hiç duymadım böyle şey hayatımda. *Sonra* ne yaptınız peki?"

"Ne yapacaktık, bağırıp çağırdık, ama nehir öyle geniş ki orada, kimselere duyuramadık sesimizi. Sonra babam, birimizin bir şekilde karaya çıkıp yardım getirmesi lazım deyince de, tek yüzme bilen ben olduğumdan ben çıktım geldim yardım aramaya, haa bir de, Bayan Hooker bana eğer bir an önce yardım getiremezsem, buraya gelip dayısını aramamı söyledi, o ne gerekiyorsa yaparmış. Bir kilometre kadar aşağıda karaya çıktım, ordan beri de yana yakıla yardım istiyorum gördüğüm herkesten, ama kime sorsam hep 'Ne? Gece vakti, bu havada ve böyle akıntı varken mi? Aklın kesiyor mu senin? Sen iyisi mi buharlı feribottakilere git bir söyle!' dediler. İşte siz gidip de..."

"Başımla bir, ne demek! Yardım etmek *isterim istemesine* ama kahretsin, nasıl yapsak bilemedim şimdi, ama yardım edeceğim; yani sonuçta bir masraf çıkacak bundan, onu kim *ödeyecek* peki? Acaba babanda para..."

"*Para işini* dert etme sen. Bayan Hooker bana *üstüne basa basa* dedi ki, dayısı Hornback..."

"Harbiden mi? Oldu bil o işi sen. *Hornback*'in yeğeni ha? Bak şimdi, sen tabana kuvvet şu yoldan o gördüğün ışığın oraya bir koşu yardır, orda yüzünü batıya dönüp bi dört yüz metre daha gittin miydi bi meyhaneye geleceksin; ordakilere söyle, seni Hornback'in yanına götürsünler, bütün masrafları o karşılıcakmış, dersin. Bi de acele et oyalanma yollarda, haberi ulaştır hemen, bilmek ister adam bir an önce. Müjdeyi de ver şimdiden, daha o kasabaya varmadan, ben yeğenini sağ salim getireceğim. Haydi bakalım, daha burada mısın sen! Bizim motorcu şu köşenin ordaydı, onu uyandırayım ben de."

Işığın oraya doğru koşmaya başladım, ama adam köşeyi dönünce geri dönüp kayığıma atladığım gibi açıldım, kıyı boyundaki sakin sularda altı yüz metre kadar dolandıktan sonra diğer ahşap teknelerin arasına girip kendimi gizledim; durup feribotun yola çıktığını görmeden içimin rahat edeceği yoktu çünkü. Ama vicdanım çoğunlukla çetenin hayatını kurtarmak için girdiğim bunca zahmetten dolayı rahattı, çoğu insan yapmaz böyle. Bizim dul kadının da haberi olsaydı keşke bundan. Bu kötü adamlara yardım ettim diye benimle gurur duyardı herhalde, çünkü bizim dul kadın ve diğer hayırseverlerin özel ilgi alanı böyle kötü adamlarla düşkünler olur.

Çok geçmeden enkazın suda sürüklenip geldiğini gördüm, karanlık bir gölge gibi nehrin üstünde kayıyordu! Baştan aşağı soğuk soğuk ürperdim önce bi, sonra ona doğru kürek çekmeye başladım. Gemi iyice batmıştı, daha bakar bakmaz içinden kimsenin sağ çıkamayacağını anladım, etrafını kayıkla turlayıp seslendim içeri biraz, ama kimseden bir ses gelmedi; hiç hareket de yoktu. Çete için üzüldüm biraz, ama çok da değil, çünkü insanlar dayanabiliyorsa böyle şeylere, ben de dayanabilirim diye düşündüm.

Derken feribot göründü karşıdan; kayığı nehrin ortasındaki akıntının oraya çevirdim hemen, yerimin görünmediğinden emin oluncaya kadar da kürek çektim, sonra dönüp baktığımda feribotun enkazın çevresinde dolanıp Bayan Hooker'dan kalan

bir şey var mı diye arandığını gördüm, çünkü kaptan, eğer bir şeyler bulursa Hornback'in bunları görmek isteyeceğini düşünmüştür mutlaka; ama çok geçmeden feribot aramayı bıraktı ve kıyıya yöneldi, ben de kendi işime bakıp nehirde hızla yol almaya koyuldum.

Jim'in ışığı görünmek bilmedi bir türlü, en sonunda gördüğümde de sanki aramızda bin kilometre varmış gibi geldi. Oraya vardığımda gökyüzü, doğu tarafından hafiften aydınlanıyordu; hemen bir ada bulduk, salı güzelce sakladık, kayığı da batırdık, ardından yatıp ceset gibi uyuduk.

14. BÖLÜM

Uyandığımızda hemen çetenin enkazdan yürüttüğü ganimeti deşmeye başladık; çizmeler, battaniyeler, giysiler ve başka bir sürü şey çıktı, bir dolu kitap ve dürbünle birlikte üç kutu da puro vardı. Hiçbirimiz hayatında daha önce bu kadar zengin olmamıştı. Purolar en kıyağındandı. Bütün akşamüstü ağaçların arasında sohbet edip yayıldık, ben arada kitap okudum, vaktimizi genelde güzel geçirdik. Jim'e enkazın içinde ve feribotta ne olup bittiğini tek tek anlattım, bak macera diye işte buna denir, dedim; ama o macera deme bana, deme bi daha, dedi. Ben kaptan köşküne gittiğimde, Jim de sala doğru sürünerek gidiyordu, salın yerinde olmadığını görünce neredeyse ölecek gibi olmuş, ne olursa olsun *halinin* duman olduğunu düşünmüş, çünkü boğulmaz da kurtarılırsa eğer, kurtaran kişi gidip ödülü almak için onu teslim edermiş, Bayan Watson da onu götürüp güneyde satarmış kesin. İşin aslı, haklıydı böyle düşünmekte; çoğu zaman haklı çıkardı zaten; bir zenci için pek alışılmadık seviyede çalışan bir kafası vardı.

Jim'e, krallar, dükler, kontlar ve onlar gibi soylu insanlar hakkında bol bol kitap okudum, nasıl fiyakalı giyindiklerini, o havalı hallerini, birbirlerine bayım demek yerine majesteleri, lordum, hazretleri gibi şeyler dediklerini anlattım; Jim'in gözleri fal taşı gibi açılıp, ilgiyle beni dinledi. Dedi ki:

"Onlardan o kadar çok olmak mı ya? Zaten yaşlı Kral Sulerman'dan başka soylu kimse tanımamak etmemek ben, bi de saylanırsa eğer iskambil kaatlarında krallar olmak. Bi kral ne kadar para kazanmaktır acep?"

"Kazanmak mı?" dedim. "Canları istesin ayda bin dolar bile kazanırlar; ne kadar kazanmak isterlerse o kadarını alırlar; her şey onların ki zaten."

"*Deme ya*, bak bu çok kıyak olmakmış. Krallar ne yapmak para kazanmak için, Huck?"

"Hiçbir şey yapmaz *onlar*! Sen de amma sordun ha! Sadece oturup durarlar."

"Yok artık – daha neler!"

"Tabii öyle. Bütün gün tahtlarında otururlar – sadece savaş çıkarsa, belki, savaşa giderler. Ama diğer zamanlarda hep tembellik yapar ya da avlanmaya giderler – sadece avlanır ve – Şşt! Bir ses duydun mu sen de?"

Oturduğumuz yerden çıkıp baktık neymiş diye; duyduğumuzun ta aşağıdaki dönemece yaklaşan buharlı bir geminin çarkının suya çarpınca çıkardığı ses olduğunu anlayıp yerimize geri döndük.

"Neyse," dedim, "diğer zamanlarda da, canları sıkılınca gidip parlamentoya bulaşırlar; eğer emirlerini yerine getirmeyen olursa da kellelerini uçuruverirler. Ama çoğu zaman haremde takılırlar."

"Nerde nerde?"

"Harem."

"Harem ne olmak?"

"Kralın bütün eşlerinin olduğu yer işte. Sen haremi bilmiyor musun? Süleyman'ın vardı bi haremi; içinde de bir milyona yakın karısı."

"A, doğru, öyle olmak; ben – unutmak onu ben. Harem otel gibi bi yer olmak, ben öyle sanmaktı. Çocukların o tarafta gürültü eksik olmamak hiç heralde. Karıları aralarında çok kavga etmektir bence, kesin çok gürültü şamata olmaktır orda. Yine de Sulerman gelmiş geçmiş en akıllı adam olmak, insanlar öyle söylemek. Ama ben pek ihtimal vermemek buna. Neden, hiç aklı başında bi adam o kadar gürültü patırtı, kavga dövüş içinde durmak istemekir mi? Hayır – hiç istememek işte. Aklı başında bi

adam gitmek, kendine kazan buarı fabrikası kurmak; dinlenmek istemekirse de fabrikayı *kapatmak*."

"Olsun, gene de o en akıllı *adamdı*, çünkü dul kadın öyle demişti bi keresinde, hem de kendi ağzıyla."

"Dul ne demekirse demeksin," dedi, "ne olmak, ama Sulerman akıllı makıllı bi adam *olmamak* işte. İşlerini denişik, tuhaf tuhaf şekilde yapmakırmış hep. Sen bilmek o bi keresinde bi çocuu nerdeyse ikiye bölmekti?"

"Evet, dul kadın anlattı hep bana."

"*Peki* öyleyse! Bu, dünyadaki en saçma sapan şey olmak diil mi? Otur sen bi düşünmek. Şurdaki ağaç kökü var ya, hah, meselâ o kök kadınlardan biri olmak; burda da sen durmak – şu kök olmak sen; ben de Sulerman olmakım; ahanda bu bi dolar para da çocuk olmaksın. Şimdi ikiniz para benim demeksiniz. Ben napmakım peki? Gidip konu komşuya sormak soruşturmak mı, sonra para *kimin olmak* bulmak mı, sahibine teslim etmek mi yapmakım, aklı başında her insan gibi? Hayır, hiç de bilem; onun yerine parayı almak *ikiye* bölmek, bi yarısını sana, diyer yarısını öbür kadına vermek. Sulerman da aynı böyle yapmaktı işte çocuğa. Şimdi ben sormak sana: yarım para ne işe yaramak? Hiçbi halt alamamak onla. Aynı olmak işte gene, yarım çocuk ne işe yaramak? Milyon tanesi önümde durmaksa bilem ben dönüp bakmamak."

"Ama Jim, bak şimdi, sen anlamışsın mevzuyu ama işte – çook yanlış anlamışsın."

"Kim? Ben mi? Hadi ordan. Ben senin gibi mi *anlamak* illa yani! Saaduyu ne demek ben de bilmek; ama bu şeyde hiç saaduyu maaduyu olmamak. Kadınların mevzusu yarım çocuk için olmamaktı, bütün çocuk için olmaktı, bi adam böyle bi tartışmayı çözmek için çocuu ikiye bölmekirse, o adam yağmurda gafasını içeri sokmak bile akıl edememektir. Bana Sulerman'ı anlatıp durmamak sen, ben onu yeterince tanımak zaten."

"Ama bak, sana mevzuyu tam anlamamışsın diyorum."

"Ben yemek o mevzuyu! Ben bi şey bilmek demeksem bilmekimdir ben. Hem *esas* mevzu daa derin olmak bundan – çok daa derinde olmak. Sulerman'ın yetişme şeklinde olmak. Şimdi mesela bi ya da iki çocuu olan bi adam var olmak; bu adam istemekir mi o çocuklarını ziyan etmek? Hayır, istememekir; eli varmamak buna. Çünkü o adam bilmek çocuklarına nasıl değer vermek. Ama sen demek bana bi adam var olmak, beş milyon çocuu birden evin içinde tepişmek, işler denişmek orda. Kedi kesmek gibi kesmek o *adam* çocukları, zaten bi sürü çocuu olmak adamın. Bi-iki çocuu eksik olmak ya da fazla olmak, ne fark etmek onun gibisi için, yemekmişim Sulerman'ı!"

Hiç böyle bir zenci duymadım, görmedim. Aklına bir şey takılmayagörsün, çıkarabilene aşk olsun. Süleyman'a bu kadar gıcık olan başka zenci de tanımadım. Ben de Süleyman konusunu değiştirip, diğer krallardan bahsetmeye başladım. Fransa'da çok uzun zaman önce kafasını kestikleri On Altıncı Louis'yi anlattım; hapse tıkılmasa ileride kral olacak olan 'velihaytı' en büyük oğlunu da, kimilerine göre çocuk hapiste ölmüş gitmiş.

"Yazık la!"

"Ama kimilerine göre de çocuk hapishaneden kaçıp Amerika'ya gelmiş."

"İyi bari! Ama çocukcaaz bi başına kalmak burlarda, kral falan ne aramak Amerika'da, di mi, Huck?"

"Hayır, yok."

"Sudan çıkmış balığa dönmek çünküm burda kendi gibi insannar olmamak. N'apmak ki burlarda?"

"Ne bileyim n'apar diye. Bazısı burada polis olur, bazısı da insanlara Fransızca konuşmasını öğretir."

"O niye o, Huck? Fransızlar bizim gibi konuşmamak mı yani?"

"*Hayır*, Jim; onların konuşmasından bir kelime bile anlayamazsın – tek bir kelime bile hem de."

"Yok artık! Nasıl öyle olmakır ki?"

"*Bilmiyorum*, ama öyle işte. Bir kitaptan onların dilinden bir-iki laf öğrenmiştim. Diyelim ki bir adam sana gelip *Poli-vuu-Frenzi* dedi – ne anlarsın bundan?"

"Hiçbi halt anlamamak; ben adamın gafasına geçirmek bi tane – tabii adam beyaz olmamaksa. Başka hiç bi zenci bana öyle şeyler diyememek."

"Of be ya Jim, adamın sana kötü bi şey dediği yok. Sana sadece, Fransızca konuşmasını biliyor musun diye soruyor."

"İyi de niye öyle *dememek* madem?

"*Diyo* işte ya. Fransızlar o soruyu *öyle* sorarlar."

"Of, çok saçma o, sen bi daha Fransızca maapeti yapmamak bana. Aklıma hiç yatmamak çünküm."

"Bak şimdi Jim, kediler bizim konuştuğumuz gibi mi konuşur?"

"Yoo, kediler böyle konuşmamak."

"Pekii, ya inekler?"

"Yok, inekler de."

"Peki, kediler inekler gibi konuşur mu, ya da inekler kediler gibi?"

"Hayır, konuşmamak."

"Kediler ve ineklerin birbirinden farklı farklı konuşmaları doğal ve normal bir şey, değil mi?"

"Tabi."

"Öyleyse, kedilerin ve ineklerin de *bizden* farklı şekilde konuşmaları da doğal ve normal olmaz mı?"

"Tabi öyle olmak."

"Ee, o zaman niye bir Fransız'ın da kalkıp bizden farklı konuşması doğal ve normal olmasın? Bunun cevabını ver bakalım."

"Kedi bir insan olmak mıdır, Huck?"

"Hayır."

"Madem öyle olmaktır, bir kedi insan gibi konuşmamaksa, biz de bunu konuşmamak. İnek bi insan olmak mıdır – ya da inek bi kedi olmak mıdır?"

"Hayır, hiçbiri değil."

"Ben de onu demek ya, inek ne diye kedi ya da insan gibi konuşmak? Peki, bi Fransız insan olmak mıdır?"

"Evet."

"*Al işte*, ben de onu demek ya, nalet ossun! Öyleyse, niye insan gibi *konuşmamak* bu Fransız insanı madem? Hadi, sen de vermek *bunun* cevabını bakalım!"

Artık boş yere konuştuğumu fark ettim – bi zenciye tartışmayı öğretemezsin işte. Ben de pes ettim.

15. BÖLÜM

Tahminimize göre üç gece sonra Illinois'nin güneyinde, tam da Ohio Nehrinin Mississippi'ye döküldüğü yerdeki Cairo şehrinde olacaktık, niyetimiz buydu yani. Oraya varınca da salı satıp parasıyla bir buharlı gemiye binerek, Ohio nehrinden yukarı doğru ilerleyerek kuzeye, özgür eyaletlere ulaşacak ve nihayet dertlerimiz bitip bir oh çekebilecektik.

İkinci gecemizde sis indirmeye başladı ve sis varken kaçmaya çalışmak da gereksiz olduğundan, hemen kumluğun birine salı bağlamak için yanaştık; ama bir halatla bağladığım salı hızlandırmak için kanoda kürek çekerken baktığımda, salı bağlamak için incecik fidanlardan başka bir şey göremedim. Hemen kıyının dibindekilerden birinin üstüne halatı attım, ama akıntının şiddetinden sal arkamdan öyle bir geldi ki fidanı köküyle sökmesiyle uzaklaşması bir oldu. Sis iyice bastırıyordu ve korkudan elim ayağım tutmaz oldu bir an, belki otuz saniye kadar olduğum yerde kalakaldım – sal da iyice gözden kaybolmuştu artık; zaten sisten yirmi metre önümüzü bile göremiyorduk ki. Kendimi toplayıp hemen kanoya atladım, kanonun kıçındaki küreğe gidip kaptığım gibi asıldım ama kano kıpırdamadı. O telaşla ipi çözmeyi unutmuşum. Çözmeye kalkışsam da heyecandan elim ayağım titrediğinden hiçbir şey yapamıyordum.

İpi çözer çözmez var gücümle kürek çekerek kıyı boyunca salın peşine düştüm. Kıyıdan uzaklaşmadığım sürece bir terslik çıkmadı, ama bu kumluk altmış metre ya vardı ya yoktu, kum-

luğu geçmemle birlikte kendimi bembeyaz sisin içinde buldum ve ne tarafa gittiğim konusunda ölü bir adamdan daha fazla bir fikrim yoktu.

Demek ki kürek çekmek bir işe yaramayacaktı, yoksa ya bir kıyıya ya da kumluğa bindirecektim; kürek çekmeyi bırakıp sadece akıntıyla sürüklenmeye karar verdim ama böyle bir anda da insanın eli kolu kolay kolay rahat duramıyor ki!.. Çevreye seslenip karşılık bekledim. Nehrin aşağısında, ilerilerde bir yerlerden hafif de olsa bir bağırış duydum, bu sesi duymak moralimi düzeltti. Hemen o tarafa doğru kürek çekmeye başladım, bir yandan da sesi tekrar duyabilmek için dikkatlice çevreyi dinliyordum. Tekrar duyduğumda sese değil de sesin sağına doğru gittiğimi fark ettim. Bir daha duyduğumdaysa soluna doğru gidiyordum; sesin geldiği yeri tutturup yaklaşamıyordum bir türlü, sesin çevresinde bir o tarafa bir bu tarafa dolanıp duruyordum, ama ses hep tam karşıdan geliyordu.

Bizim saftiriğin aklına gelse de bir tavaya sürekli vurup ses çıkarsa ne iyi olur diyordum ama bunu akıl edemediği için esas derdim bağırışların kesildiği zamanki sessiz anlardı. O şekilde kan ter içinde kürek çekip duruyordum, derken ses bir anda *arkamdan* gelmeye başladı. Şimdi kafam iyice karışmıştı. Bu sefer ses ya bir başkasının sesiydi ya da ben yanlış yöne gidiyordum.

Küreği kanonun içine attım artık. O bağırışı bir daha duydum, hâlâ arkamdaydı, ama bu kez farklı bir yerden geliyordu; ses her seferinde farklı bir yönden duyuluyordu, ben de sürekli olarak sese karşılık veriyordum; derken ses bu kez de ön tarafımdan geldi, oradan anladım akıntının kanonun yönünü düzeltip nehir aşağı çevirdiğini; bu seslenen de başka bir salcı değil de Jim çıkarsa hepten rahatlayacaktım. Siste seslerin nereden geldiğini hiç çıkaramıyordum, zaten sis varken görüp duyduklarınız ne göze ne de kulağa doğal gelir.

Ses gelmeye devam ediyordu, daha bir dakika bile olmadı, üstündeki ağaçların başından duman tüten hayaletler gibi görün-

düğü dik bir kıyının dibinde olduğumu fark ettim, akıntı beni bir anda sola doğru çekip götürmeye başladı, nehir o hızla ağaçların arasından geçerken coşuyordu.

Ortalık bir anda yine o bembeyaz ve sessiz haline büründü. O an ben de kıpırtısız, nefes bile almadan oturdum, kalbimin atışını duyabiliyordum, o bir solukta kalbim belki yüz kez atmıştır.

O andan sonra sesi takip etmeyi bıraktım. Sorunun ne olduğunu anlamıştım. O kıl payı sıyırıp geçtiğim kıyı aslında bir adanın kıyısıydı ve Jim de adanın öbür tarafına gitmişti. Çevresini on dakikada dolanabildiğin o kumluk adacıklardan değildi. Üstünde kocaman ağaçları olan normal bir adaydı burası; uzunluğu dokuz-on, eni de bir kilometre kadar vardı tahminimce.

Çıt çıkarmadan, kulaklarımı dikip bir on beş dakika kadar çevreyi dinledim. Haliyle bir yandan da yol alıyordum, saatte yedi-sekiz kilometre hızla hem de; ama suyun üstündeyken *bunu* anlamıyorsun bile. Hatta sanki suyun üstünde olduğu yerde hareketsiz duruyormuş gibi *hissediyor* insan; gözüm bir an için suda kök salmış bir ağaca takılıp da bakmasa, ne kadar hızlı gittiğimi de hiç anlayacağım yoktu, şaşkınlıktan ağzım açık kalıp, amma da hızlı gidiyor ha, diye düşündüm bir an. Böylesi sisli bir gecede, ben gibi bir başına kalakalmak kasvetli ve ıssız bir şey değildir sanıyorsanız, bir kerecik deneyiverin – ne demek istediğimi o zaman anlarsınız.

Sonraki yarım saat, ara ara bağırarak seslenip durdum; en sonunda uzaktan bir yerlerden sesime bir karşılık geldi, ben de o tarafa doğru gitmeye çalıştım ama beceremedim. Anladığım kadarıyla kum adacıklarının olduğu bir yere girmiştim, çünkü bazen ikisinin arasındaki dar bir kanaldan geçerken belli belirsiz de olsa her iki tarafımda da seçebiliyordum kumlukları; bazılarını göremiyordum ama akıntının kıyıya sürüklediği kırık dal parçaları ve çerçöpe vuruşunun sesinden orada olduklarını anlayabiliyordum. Adacıkların arasındayken sesler kesildi; zaten çok da peşine düşmemiştim, çünkü bataklık yalazlarının izini sürmek

bile bundan kat kat iyiydi. Bir ses bu kadar mı hop bir oradan bir şuradan duyulur, diye düşündüm.

Kanoyu dört-beş kere az daha kumlukların kıyılarına bindirmekten kürekle geri ittirerek kurtarabildim anca; sal da geçerken böyle ikide bir kıyılara takılmıştır herhalde diye düşündüm, yoksa çok daha ileride olur ve ses de hiç duyulmazdı – öyleyse benden sadece biraz daha hızlı gidiyordu diyebilirim sanırım.

Yine nehrin geniş aktığı yerlerdeydim gördüğüm kadarıyla, ama duyduğum seslerin izini tümüyle kaybetmiştim. Jim belki de suyun içindeki bir ağaca falan takılmış olabilir diye düşündüm, işte o zaman hali dumandı. Durumum iyiydi ama çok yorulmuştum, ben de kanonun içine uzanıp akışına bıraktım her şeyi. Uyumak istemiyordum elbette ama o kadar çok uykum vardı ki gözlerimin kapanmasına engel olamıyordum; ben de ufak bir şekerleme yapayım bari diye düşünüp yattım.

Benim ufak şekerlemem biraz fazla sürmüş belli ki, çünkü uyandığımda sis çoktan kaybolmuştu, yıldızlar da pırıl pırıldı ve kano kendi çevresinde dönüp dururken büyük bir dönemece girmiştim. İlk başta nerede olduğumu çıkartamadım, rüya görüyorum sandım; sonra yavaş yavaş hatırlamaya başladım olan biteni ama sanki yeni değil de geçen hafta olmuş gibi geldi bana her şey.

Nehrin burası hayvan gibi genişti, yıldızların ışığından görebildiğim kadarıyla her iki tarafımdaki kıyıda en uzunundan, en kalınından ağaçlar kesintisiz bir duvar gibi duruyordu. Nehrin ilerlediği yöne doğru bir bakınca suyun üstünde siyah bir nokta gözüme çarptı. Hemen o tarafa yollandım ama gördüğüm şey çıka çıka birbirine bağlanmış iki tomruk çıktı. Sonra bir siyah nokta daha ilişti gözüme, bu sefer onun ardına düştüm; sonra bir tane daha ve artık bu sefer tutturmuştum. Bu bizim saldı işte.

Sala vardığımda Jim, sağ kolu dümen sırığının üstünde, kafasını dizlerinin arasına dayamış, oturur vaziyette uyukluyordu. Diğer sırık parçalanmıştı ve salın her yeri çamur, yaprak ve dal

parçalarıyla doluydu. Demek ki sal da epey zor anlar atlatmış diye düşündüm.

Kanoyu sala bağladım, salın üstüne çıkıp Jim'in hemen dibine yattım, esneyip gerinir gibi yaparken yumruklarımla da Jim'i dürtüklüyordum bir yandan. Dedim ki:

"N'aber Jim, uyuyup kalmışım ya ben, niye bir dürtmedin beni?"

"Tanrım, bu sen misin, Huck? Yaşamak sen –boulmamak da– sen geri dönmektir! Gerçek için fazla güzel olmak bu! Canım benim! Dur ben sana bi bakmak, çocuum, bi dokunmakım sana. Sen ölmemek işte, kanlı canlı karşımda olmak gene, aynı eski Huck olmaksın, Tanrı'ya şükürler!"

"Senin neyin var, Jim? İçki mi içiyordun sen?"

"İçki mi? Ben içki mi içmektir? Sanki içmek için bi fırsat mı olmaktır?"

"Madem içki de içmedin, niye böyle deli deli konuşuyorsun öyleyse?"

"Ben mi deli deli konuşmakmışım?"

"*Konuşmuyor musun* yani? Yok ben geri dönmüşüm de yok boğulmamışım da falan diye sanki ben burada değilmişim gibi konuşmuyor muydun yani?"

"Huck – Huck Finn, sen bakmak gözümün içine bi; bakmak bi gözüme şöyle. Sen *gitmemekmiş miydin* yani?"

"Gitmek mi? Ne gitmesinden bahsediyorsun sen yahu? Hiçbir yere gittiğim yok *benim*. Hem nereye gidecekmişim ki?"

"Peki madem, bana bakmak, patron, ben anlayamamak şimdi ama bi şeyler dönmektir burda. Bu *ben* mi olmaktır yoksa ben *kim* olmak? Ben *burada* mı olmaktır ya da *nerede* olmaktır ben? Bana bunun cevabını vermek sen şimdi işte!"

"Basbaya burada karşımdasın işte, ama bana kalırsa kafası karışık bir bunak olmuşsun sen, Jim."

"Ben bunamaktır di mi? Taam öyleyse, bunun cevabını vermek sen bana madem: Sen kanodan o kumluğa halat atmamakdın mıydı, salı bağlamaktındı karaya çıkmak için?"

"Hayır, yok öyle bir şey. Ne kumluğu ya? Kumluk mumluk görmedim ben."

"Kumluk falan görmemek sen yani? Bana bakmak bi sen – sen halat atmaktın, halat yerinden boşanmaktı, sal nehir aşağı yardıra yardıra gitmemekti mi, sen sisin ortasında kanoyla kalıvermemekti mi öyle yani?"

"Ne sisi yahu?"

"Ne *sisi* olmak, her yerdeki sis bütün gece olmak işte! Sen bana bağırmaktın seslenmemektin mi, ben sana bağırmak seslenmemek mi, biz adaların arasında yolumuzu şaşırmaktır, sonra birbirimizi kaybetmektik mi yani, birimiz kaybolmamaktı mı, öt'ki de nerde olduğunu bilmemek, o da kaybolmak olmadı mı yani, ha? Bu adaların arasında canıma okunmamaktı mı benim, az daha boğulmak ölmemek miydim yani? Öyle olmamaktı mı yani, patron? Söyle bana ne olmaktı?"

"Tamam, Jim, gelme bu kadar üstüme, kafam almıyor. Ne sis, ne ada gördüm ben, ne de dediğin gibi bir olay yaşadım, hiçbir şey olmadı. Burada tüm gece oturup lafladık, on dakika sonra da sen uyudun, sonra sanırım ben de uyuyakalmışım. O kadarcık zamanda içip sarhoş da olamazsın, ha doğru ya, sen rüya görüyordun öyleyse."

"Hadi ordan, hiç olmakır mı öyle şey! On dakkalık rüyada o kadar şeyi nasıl görmekim ben?"

"Olur tabi, sen bildiğin rüya gördün, çünkü o dediklerinin hiçbiri olmadı."

"Ama, Huck, hepsi o kadar gerçek gibi olmak ki..."

"İstediğin kadar gerçek gibiydi de, bir şey değişmez; senin anlattıkların hiç olmadı çünkü. Ben hep buradaydım, ondan biliyorum."

Jim beş dakika kadar ağzını açıp tek kelime etmedi, oturduğu yerde bunu düşündü durdu. Ardından dedi ki:

"Tamam, diyelim ki rüya görmektim ben, Huck; ama bu rüya en denişik, en sahici rüya olmamaksa, bana da Jim dememek kimse. Daha önce hiçbi rüya beni böyle yormamaktı."

"Tamam işte, arada bir olur öyle, çünkü bazen rüyalar da yorar insanı, diğer pek çok şey gibi. Ama senin bu rüyan epey bir değişikmiş; anlatsana başka neler gördün, Jim."

Jim hemen rüyasını anlatmaya girişti ve tüm olan biteni olduğu gibi de anlattı, sadece biraz abartıp ballandıra ballandıra anlattığı yerler vardı. Ardından, rüyasını 'orumlaması' gerektiğini söyledi, çünkü bu rüya ona gönderilen bir uyarıymış. İlk gördüğümüz kum adacığı bize iyilik yapmak isteyen bir adamı, akıntı ise bizi o yardım etmek isteyen adamdan uzaklaştırmaya çalışan başka bir adamı temsil ediyormuş. O arada bir duyduğumuz bağırışlar da bizi tehlikelere karşı uyarıyormuş ve biz o uyarıları iyice anlamaya çalışıp etmezsek de, o sesler bizi kötü şanstan uzak tutmak bir yana, kötü şansın tam orta yerine götürecekmiş. O girdiğimiz kum adacıklarının olduğu yer de, yakında kavgacı ve her türden kötü insanla yaşayacağımız sorunlarmış, ama eğer biz hep kendi işimize bakarsak, onlarla ağız dalaşına girip de onları kışkırtmazsak, bu dertlerden yırtar ve sisten kurtulup selamete, yani geniş ve ferah nehre çıkabilirmişiz; selamet dediği de özgür eyaletlerdi, bir kez oraya vardık mıydı artık hiçbir derdimiz tasamız kalmayacaktı.

Ben sala bindikten hemen sonra, hava bulutlanıp kararmıştı, ama şimdi tekrar açıyordu.

"Tamam anladım, rüyayı çok güzel yorumladın yorumlamasına da, Jim," dedim, "peki ya *bu şeyler* ne anlama geliyor?"

Elimle salın üstündeki yaprakları, çer çöpü ve kırık küreği işaret ettim. Artık bulutlar da kalktığından açıkça görülebiliyordu.

Jim, bir gösterdiklerime baktı, bir bana baktı, sonra gene gösterdiklerime baktı. Rüya gördüğüne artık o kadar inanmış olmalı ki, bunu kafasından çıkartıp da gerçekten olanları tekrar yerine koyamıyordu hemen. Ama taşlar kafasında yerine oturduğunda, gözünü bana dikip hiç gülümsemeden, dedi ki:

"Ne anlama mı gelmek? Söyliivermek ben sana. Oraya buraya koşturmaktım, sana baarmak seslenmektim, sonra ben çok yo-

rulmaktım, uyuyakalmaktım, içim sızlamaktı sen kaybolmaktın diye, ne kendim ne sal umrumda olmamaktı artık. Ama ben uyanmak, seni karşımda saa salim görmekince, gözlerimden yaş gelmekti sevinçten, ben az daa ayaklarına kapanmak öpmektim. Ama sen bu yaşlı Jim'e bi yalan sölemek onla dalga geçmek, bi tek bunu düşünmektin sen. Bak bu çerçöp *beş para etmemektir*; işte çöp insanlar da arkadaşlarının gafasına çamur sürmek, onnarı kandırmak utandırmak."

Sonra başka hiçbir şey söylemeden, yerinden ağır ağır doğrulup wigwama gitti. Zaten o kadarı bile yetmişti bana. Ettiği laflar öyle bir dokundu ki bana, sözlerini geri alsın diye ben *onun* ayağını öpebilirdim bu sefer.

Hatamı kabul edip de bir zenciden özür dileyerek gönlünü almaya karar vermem bir on beş dakikamı aldı; ama yaptım gene de, sonradan da buna hiç pişman olmadım. Bir daha ona böyle oyunlar oynamadım hiç, zaten onun bu kadar bozulacağını bilsem hiç yapmazdım.

16. BÖLÜM

Günün çoğunu uyuyarak geçirdik, gece olunca da yola koyulduk, biraz önümüzdeki sanki tören alayı geçiyormuşçasına uzun, kocaman bir salın ardında ilerliyorduk. Salın her ucundaki dörder tane uzun kürekten, salda aşağı yukarı otuz adam olduğunu tahmin ettik. Salın üstünde birbirinden uzakta beş wigwam duruyordu, ortasında da açık bir kamp ateşi ve hem önde hem de arkada bayrak direkleri vardı. Bu salın ayrı bir havası vardı, bunun gibi bir salda çalışmak da *cakalı* bir işti doğrusu.

Hava bulutlanıp da sıcak basmaya başladığında büyükçe bir dönemeci dönüyorduk. Nehir burada epey genişti, hem sağımız hem solumuzdaki kalın kalın ağaçlar dümdüz bir duvar gibi uzanıyordu; aralarında hiç boşluk yoktu, ışık bile sızmıyordu. Cairo'dan konuşup durduk, bir yandan da oraya vardığımızı nasıl anlayacağız diye düşünüyorduk. Bence biraz zor anlardık, çünkü duyduğum kadarıyla orada on-on iki tane ev ya var ya yoktu ve biz geçerken ışıklarını yakmamış olurlarsa eğer, bir kasabanın önünden geçtiğimizi fark edemezdik. Jim, iki büyük nehrin birleştiği yeri görürsek oradan anlarız, dedi. Ama belki biz bir adanın ucundan geçip yine aynı nehre katıldığımızı da sanabilirdik. Bu ihtimal Jim'i tedirgin etti – tabii beni de. Ee, ne yapacaktık şimdi? Benim fikrim, ışık gördüğümüz ilk yerde benim kanoyla kıyıya çıkıp, gördüğüm insanlara babamın bir yük teknesiyle arkadan geldiğini ve bu işlerde daha yeni olduğunu, Cairo'ya ne kadar yolumuz kaldığını öğrenmek istediğini söylemekti. Bu fikir Jim'in de aklına yattı, biz de pipolarımızı yakıp beklemeye koyulduk.

Şimdi yapacağımız tek şey, kasabayı kaçırmayalım diye gözümüzü dört açmaktı. Jim, kendisinin göreceğine çok emindi, çünkü gördüğü anda o artık özgür bir adam olacaktı ama eğer göremezse yine köleliğin serbest olduğu topraklara götürülecek ve özgürlüğü bir daha ağzına bile alamayacaktı. Durup durup yerinden fırlıyor, "Ahanda orda işte!" diyordu.

Ama dediği yerlerde hiçbir şey olmuyordu. Genellikle bataklıklardaki yalazlar ya da ateşböcekleri oluyordu gördükleri; o zaman da yerine oturup, kaldığı yerden çevreyi gözlemeye devam ediyordu. Jim, özgürlüğe bu kadar yakın olmanın elini ayağını titrettiğini, onu ateşler bastığını söylüyordu. Ne yalan söyleyeyim, onu böyle dinlerken, beni de ateşler basıyor, benim de elim ayağım titriyordu; çünkü kafam ancak ancak basmaya başlıyordu onun artık neredeyse özgür *olduğuna* – peki kimdi bunun suçlusu? *Bendim*, tabii ki. Ne yapsam da vicdanıma bunun hesabını veremiyordum. Bu duygu beni o kadar rahatsız etmeye başladı ki bir türlü kafamı vurup da rahatça uyuyamıyor, durduğum yerde duramıyordum. Daha önce tam farkında değildim yaptığım şeyin. Ama şimdi duruma iyiden iyiye uyanıyordum; bunu sindiremiyordum ve içim içimi gittikçe daha çok yiyordu. Onu sahibinden kaçıran *ben* değilim, *benim* suçum değil ki, diyerek kendi vicdanımı rahatlatmaya çalışıyordum ama bir faydası dokunmuyordu; vicdanım ayaklanıp her seferinde bana, "Onun firar ettiğini biliyordun, kıyıya çıkıp birilerine söyleyebilirdin" diyordu. Doğruya doğru – buna diyecek bir şey bulamıyordum. Vicdanım susmuyor, "O zavallı Bayan Watson sana ne yaptı da kölesinin gözlerinin önünde kaçmasına seyirci kaldın, nasıl oldu da tek kelime etmedin? O zavallı yaşlı kadının sana ne zararı dokundu da ona karşı böyle nankör olabiliyorsun? N'apsın kadıncağız, sana kitabını öğretmeye çalıştı, sana oturmasını kalkmasını öğretmeye çalıştı kendi bildiğince, sana karşı da iyi oldu hep. *Daha* ne yapsın?" diye çıkışıp duruyordu.

Kendimi öyle nankör ve alçak hissediyordum ki, yer yarılsa da içine girsem diyordum. Kendime söylene söylene, salda bir aşağı

bir yukarı volta atıyordum, Jim de hemen karşımdan aynı şekilde geliyordu. İkimiz de yerimizde bir rahat duramıyorduk. Jim ne zaman Cairo'yu gördüğünü sanıp da sevinçle yerinden zıplayıp "İşte Cairo" diye oynamaya başlasa beynimden vurulmuşa dönüyordum, bir de gerçekten orası Cairo *çıkarsa* vicdan azabımdan ölürdüm herhalde diye düşünüyordum.

Benim kendi kendime söylenip durduğum sırada, Jim hep bağıra çağıra konuşuyordu. Özgür bir eyalete varır varmaz yapacağı ilk şey, tek sent bile harcamamak ve para biriktirmeye başlamakmış; yeterince biriktirince de gidip Bayan Watson'ın evinin yakınlarındaki bir çiftlikte köle olan karısını satın alacakmış; sonra ikisi birden çalışıp biriktirdikleri parayla iki çocuklarını satın alacaklarmış, eğer çocukların sahibi olan adam onları satmaya razı gelmezse de, bu tür işler yapan kölelik karşıtı birini bulup çocuklarını çaldırttıracaklarmış.

Jim'in konuştuklarını dinlerken içim çekiliyordu. Daha önce böyle konuşmaya hayatta cesaret edemezdi. Özgürlüğün kokusunu aldığından beri nasıl da değişivermişti. Zaten ne demiş eskiler, "Zenciye elini verirsen kolunu kaptırırsın". İşte bütün bunlar hep benim düşüncesizliğimden oluyor diye dertleniyordum. Al işte, kaçmasına bir bakıma yardım ettiğim zenci, kararlı kararlı çıkmış bir de -kimdir bilmiyorum ama bana hiç zararı dokunmamış bir adama ait olan- çocuklarımı çalacağım diyordu karşımda.

Jim'in böyle konuştuğunu duydukça üzülüyordum, gözümde eskisi gibi değildi artık. Vicdanım beni hiç olmadığı kadar çok rahatsız ediyordu ki en sonunda dayanamayıp vicdanıma, 'Yeter artık, rahat bırak beni -daha hiçbir şey için geç değil- ışık gördüğümüz ilk yerde kıyıya çıkıp birilerine söylerim' demek zorunda kaldım. Bu karara varınca tüy gibi hafifleyip rahatladım, keyfim de yerine geldi. Çektiğim tüm o vicdan azabı gitmişti. Gözümü dört açıp kıyılarda bir ışık aranmaya başladım, bir yandan da kendi kendime bir şarkı mırıldanıyordum. Derken karada bir ışık göründü. Jim sevinçle bağırmaya başladı:

"Biz kurtulmak, Huck, güvendeyik artık! Kalk, sen de görmek, sevinmek! İşte nihayet Cairo'ya varmakız, içime doğmak, işte burası Cairo olmak!"

Ben de:

"Ben kanoyu alıp da gidip bir öğrenip geleyim, Jim. Belki de burası Cairo değildir, belli mi olur," dedim.

Üstüne oturayım diye eski ceketini de altıma sererek kanoyu hazır etti hemen, küreği de elime tutuşturdu, ben kürek çekip uzaklaşırken de, ardımdan şöyle seslendi:

"Yakında sevinçten ben bi baarmak, hepsi de Huck'ın sayesinde olmak demek; ben özgür bir adam olmak, Huck yoksa, ben özgür olmamaktım hiç; Huck sayesinde olmak bunlar hep! Jim seni hiç unutmamak, Huck; sen Jim'in hayatındaki en iyi dostu olmak, aslında gariban Jim'in *tek* dostu olmak şimdi Huck!"

Kan ter içinde kürek çekerek onu ihbar etmek için uzaklaşıyordum ama bu dediklerini duyunca içim bir tuhaf oluverdi. Yavaş gitmeye başladım o an, kıyıya çıkmaya karar vermem iyi mi oldu kötü mü oldu diye tereddüte kapılmıştım. Elli metre kadar açıldığımda, Jim ardımdan seslendi yine:

"Sen yürrümek koçum be; sen beyaz adamın dibi olmak, Huck! Gariban Jim'e söz vermek ve sözünü tutan tek beyaz adam olmak!"

Ne diyeyim, iyice kötü hissettim kendimi o an. Ama yine de yapmam *gerekiyordu*; şimdi *vazgeçemezdim*. Tam o sırada içinde eli silahlı iki adamın olduğu bir kayık göründü karşıdan, onlar durunca ben de durdum. Bir tanesi bana:

"Şuradaki şey nedir öyle?"

"Bir sal," dedim.

"Sal sizin mi?"

"Evet, efendim."

"Salda başka kimse var mı?"

"Sadece bir kişi var, efendim."

"Bak, bu gece şu dönemecin başının oradan nehrin yukarısına doğru beş zenci köle kaçmış. Senin saldaki adam beyaz mı siyah mı?"

Hemen cevap vermedim. Aslında vermek istedim ama kelimeler boğazımda düğümleniyordu. Bir-iki saniye cesaretimi toplayıp söyleyesim geldi ama adam gibi kalkıp da diyemedim – bir tavşan bile benden daha cesurdur. Cesaretimin gitgide kırıldığını hissedebiliyordum; ben de düşünüp durmayı bırakıp onlara dedim ki:

"Beyaz."

"Bir de gidip kendimiz bakalım iyisi mi."

"Ne iyi olur gitseniz," dedim ben de, "çünkü saldaki adam babam olur, hem belki de salı kıyıya, şu ışığın olduğu yere çekip bağlamamda bana yardım edersiniz. Babam çok hasta – annem de hasta, Mary Ann de..."

"Tüh be ya! Acelemiz var bizim ya, evladım. Ama sanırım gidip bir bakacağız mecburen. Hadi asıl küreğine öyleyse, gidiyoruz."

Ben kanoda, onlar kayıklarında kürek çekmeye başladık. Birkaç kere kürek çektikten sonra, onlara dönüp dedim ki:

"Babam size minnettar kalacak yeminle. Şu salı kıyıya çekelim diye kimden yardım istediysem hepsi de kaçtı gitti, kendi başıma da yapamıyorum."

"Bu çok gaddarca. Garip de aynı zamanda. Söyle bakayım evladım, nesi vardı babanın?"

"Ya, aslında şey... yani... pek bir şeyi yok aslında."

Kürek çekmeyi bıraktılar. Salla aramızda çok az mesafe kalmıştı artık. Birisi dedi ki:

"Evladım, bak yalan söyleme. Babanın nesi *var*? Kendin dosdoğru söylersen daha iyi olur senin için."

"Söyleyeceğim, efendim, dosdoğru anlatacağım... Ama n'olursunuz siz de bizi bırakıp gitmeyin. Babamın – efendim – şeysi var, siz biraz sala yaklaşıverseniz yeter, ben size halatı atarım önden, sala o kadar da yanaşmasanız da olur – n'olur gelin."

"Geriye çek kürekleri, John, geriye!" dedi birisi. Hemen kürekleri ters yöne çekmeye başladılar. "Uzakta kal, çocuğum – orada kal. Lanet olsun, rüzgâr o taraftan esip bize taşımıştır bile.

Baban çiçek çıkarıyor, sen de bunu gayet iyi biliyordun. Niye bize hemen söylemedin bunu? Herkese hastalık bulaştırmak mı istiyorsun sen?"

"Ama, ama..." dedim ağlamaklı bir sesle, "ilk başta yardım isterken herkese söyledim ama hepsi bizi öylece bırakıp gittiler."

"Ah be çocuğum, anladım şimdi. Bak, biz de senin şu haline çok üzüldük gerçekten, ama biz... işte anla yani, bize de çiçek bulaşsın istemiyoruz, tamam mı? Bak bana, sana ne yapacağını söyleyeyim. Sakın ola salı karaya kendin yanaştırmaya çalışma, paramparça edersin salı. Sen otuz kilometre kadar ilerle, sol tarafında bir kasaba göreceksin. Sen oraya varasıya güneş çoktan doğmuş olur, yardım isterken de insanlara sizinkilerin titrediğini ve ateşi olduğunu söyle sadece. Gene aptallık yapma, bırak insanlar kendileri tahmin etsinler hastalığın ne olduğunu. Biz burada sana iyilik yapmaya çalışıyoruz şimdi; sen aramıza otuz kilometre mesafe koy da öyle yol alalım, e mi çocuğum? Hem salı kıyıda o ışığın olduğu yere çıkarmanın bir faydası da olmazdı, orada sadece bir kereste deposu var. Bak şimdi, baban yoksul biridir herhalde, üstelik biraz da bahtsız sanırım. Bak, bu tahtanın üstüne bir parça altın bırakıyorum, yirmi dolar eder, sana doğru yolluyorum şimdi, yaklaşınca üstünden alırsın. Seni böyle bırakıp gitmek bana da koyuyor; ama ah be işte, Tanrım! Görüyorsun ya, çiçek hastalığıyla oyun olmaz işte!"

"Bekle bir dakika, Parker," dedi öbür adam, "bu yirmi dolarlık altın da benden olsun. Hadi selametle, çocuk; sen Bay Parker'ı dinle, gerisini merak etme."

"Hadi evladım – hadi selametle, selametle. Eğer kaçak zenci görürsen, gidip yardım çağırıp yakalattır, böylece biraz para da kazanabilirsin belki."

"Size de güle güle, bayım," dedim; "hiçbir kaçak zencinin geçmesine göz yummam elimden geldiğince."

Adamlar uzaklaşıp gittiler, ben de sala çıktım, kendimi kötü ve aşağılık hissediyordum, çünkü yanlış yapmış olduğumu biliyordum ve dahası doğru şeyi yapmaya çalışmanın da bir faydası

olmuyordu bana; ağaç yaşken *eğilir*, küçükken öğrenmemişim işte. Hayat senin üstüne geldiğinde, sana destek olacak ve işine dört elle sarılmanı sağlayacak bir şeyin yoksa, eninde sonunda yenilirsin. Sonra bir an için düşünüp kendime dedim ki, 'Dur biraz, diyelim ki doğru şeyi yapıp da Jim'i ele verdin, o zaman şimdi hissettiğinden daha iyi mi hissedecektin?' Hayır, kötü hissederim o zaman da – tıpkı şimdiki gibi. Madem öyle, doğru şeyi yapmaya çalışmanın ne faydası var, hem doğruyu yapmak daha sıkıntılı ve yanlış olanı yapmanın da hiç zararı yokken, sonuçta aynı şey olmuyor mu? Bu sorunun da cevabını veremiyordum. Ben de kafama takmamaya karar verdim artık, bundan böyle o anki duruma göre hangisi uygun gelirse gözüme, ona göre davranacaktım.

Wigwama girip baktığımda Jim yerinde yoktu. Her tarafa bakındım; ama yoktu ortalıkta. Ben de:

"Jim!" diye seslendim.

"Huck! Burda olmak ben! Onlar burdan gitmektir? Sen baarmadan söylemek!"

Nehre girip salın arkasındaki dümen sırığının altına saklanmış, bir tek burnunu sudan çıkarmış. Adamların artık uzaklaştığını söyleyince, Jim de salın üstüne çıktı ve dedi ki:

"Hep hepsini duydu ben! Sonra suya dalmaktım, onnar gelmekse, ben kıyıya yüzmektim. Onnar gelmemek, ben de sala gerisin geri yüzmek. Ama sen ne yapmak öyle ya, nasıl da kandırıvermek onları, Huck! O ne kurnazca numara *olmaktı*! Bak, çocuum, sen bu numaran gariban Jim'i kurtarmak – bu gariban Jim senin bu iyiliğini hiç unutmamak cancaazım!"

Sonra da parayı konuştuk. Kısa günün kârı dedik – kişi başı yirmişer dolar paramız olmuştu. Jim, o parayla buharlı gemiden güverteye birer bilet alabiliriz artık diyordu, geri kalanı da özgür eyaletlerde bizi istediğimiz yere kadar götürürdü. Salla otuz kilometre daha gitmek çok da zor değildi ama bir an önce varmak istiyordu artık gideceğimiz yere.

Gün ağarmak üzereyken salı bir kıyıya bağladık, Jim salı gizlemek için epey bir çabaladı bu sefer. Sonra da tüm gün uğraşıp eşyalarımızı bohçalara sardı, artık her an salı bırakıp gidebilirdik.

O gece saat on gibi, sola kıvrılan bir dönemecin aşağısında bir ışık görüp oraya yöneldik.

Kanoya atlayıp sorup soruşturmaya karar verdim. Çok geçmeden kayığın birinden çapari atan bir adam gördüm. Yaklaşıp sordum:

"Bayım, şuradaki kasaba Cairo mu acaba?"

"Cairo mu? Yok artık! Kafayı mı yedin sen?"

"Peki hangi kasaba acaba, bayım?"

"İlla öğrenmek istiyorsan, git de kendin bak. Ama burada az daha durup da kafa şişirmeye kalkma, yoksa gösteririm ben sana hangi kasabaymış!"

Küreğe asılıp sala geri döndüm. Jim'in morali çok bozulmuştu, belki bir sonraki kasaba Cairo'dur, diyerek onu teselli etmeye çalıştım.

Hava daha ağarmadan bir kasaba daha geçtik, gene kanoyla karaya çıkacaktım ama kıyı çok dikti, o yüzden gitmedim. Jim, Cairo'da öyle yüksek yerler yok, dedi. Bunu unutmuşum. Nehrin sol yakasına çok yakın bir kumlukta günü geçirdik. Derken içime bir şüphe düştü. Aynı şekilde Jim'in de. Jim'e dönüp:

"Biz belki de o sisli gecede Cairo'yu geçtik gittik," deyince, o da:

"Sakın sen öyle şeyler demek, Huck. Hiçbi gariban zencinin bi işi rast gitmemek. Ben hep söylemektim zaten, o ilan gömleenin bizimle işi daha bitmemektir diye," dedi.

"Keşke gözüm kör olaydı da o yılan gömleğini görmeyeydim, Jim – iki gözüm önüme aksaydı da gözüme bile ilişmeseydi."

"Senin suçun olmamak, Huck; sen nerden bilmek ki? Sakın sen kendini suçlamamak bunun yüzünden."

Hava aydınlandığında kıyının iç tarafından tertemiz Ohio suyunun aktığını görebiliyorduk kolayca, nehrin geri kalanı da her zamanki bulanık çamurlu suydu. Demek ki Cairo'yu bulmuştuk.

Oturup sonra ne yapacağımızı konuşup gözden geçirdik. Hemen kıyıya çıkmak iyi olmayacaktı; öte yandan salı da akıntıya karşı götüremezdik. Oturup karanlığın çökmesini beklemek ve sonra kanoyla şansımızı denemekten başka bir yol görünmüyordu. Biz de kavaklığın içinde tüm gün dinlenip güç topladık, karanlık çöküp de sala geri döndüğümüzde ise bizim kanonun yerinde olmadığını gördük!

Epey bir süre ağzımızı açıp da tek kelime etmedik. Ne diyecektik ki? İkimiz de bal gibi biliyorduk bunların hepsinin o çıngıraklı yılanın gömleği yüzünden olduğunu işte; öyleyse daha ne yapmaya anıp duracaktık onun adını? Bu sadece suçu ona atmaktan başka bir şeye de yaramayacaktı, öyle olunca bu bize daha çok kötü şans getirip durmaya devam edecekti, ta ki biz akıllanıp da çenemizi kapalı tutmasını öğrenene dek.

Bir süre daha konuşup ne yapsak diye düşündük, salla nehir aşağı biraz daha devam etmekten başka çaremiz yoktu, giderken uygun bir yer görünce de kıyıya yanaşıp orada bir kano satın alarak buraya geri dönecektik. Babamın yaptığı gibi etrafta kimseler yokken onu ödünç almamaya karar verdik, çünkü bu peşimize adam takardı.

Hava iyice kararınca salla yola koyulduk.

Başımıza gelen tüm bu işlerden sonra eğer aranızda hâlâ yılan gömleğine dokunmanın aptallık olduğuna inanmayan varsa, okumaya devam etsin, yılan gömleğinin bize daha da neler yaptığını öğrenince artık inanacaktır.

Bir kano alacaksan eğer kıyıda sıralanmış salların oralara bakman gerekir. Ama biz kıyıya bağlanmış sal falan görmedik hiç; o yüzden hiç durmadan üç saatten fazla yola devam ettik. Gece bulutlardan hava kapanıp, puslanmaya başladı, bu da en az sis kadar kötü bir şeydi. Görüş mesafesi azaldığından, insan önündeki nehrin nereye gittiğini bile göremez. Saat epeyce geç olmuş olmalıydı, ortalık çok sessizdi, tam o sırada karşımızdan nehir yukarı çıkan bir buharlı gemi göründü. Hemen feneri yaktık, herhalde gemi bizi böyle görür diye düşündük. Akıntıya karşı

giden gemiler genellikle bizlere pek yaklaşmazlar; açıktan seyredip kumlukları takip ederek resiflerin altındaki sakin suları tercih ederler; ama havanın böyle olduğu gecelerde, nehrin orta yerinden akıntıya karşı, sağa sola hiç bakmadan geçip giderler.

Buharlı geminin gittikçe yaklaşan sesini duyabiliyorduk ama dibimize gelene kadar onu görememiştik. Direkt üstümüze sürüyordu. Bunu buralarda sık sık yaparlar, dokunmadan ne kadar yakınına gelebileceğini görmek isterler, bazen geminin yandaki çarkı aşağıdaki teknenin bir küreğini falan parçalar, o zaman da sanki çok akıllıca bir iş yapmış gibi kaptan kafasını dışarı uzatıp gıcık bir şekilde kahkaha atar. İşte tam o sırada buharlı gemi üstümüze doğru geliyordu, bir manevra yapıp bizim dibimizden geçip gideceğini düşünüyorduk; ama yolunu bir parça bile olsun değiştireceğe benzemiyordu hiç. Bu büyük gemilerdendi ve sanki acelesi varmış gibi hızla geliyordu, etrafına ateşböceklerinin üşüştüğü siyah bir bulut gibi görünüyordu olduğumuz yerden; sonra n'oluyoruz demeye kalmadan gemi tepemizde bitiverdi. O an devasa ve korkunç görünüyordu, o sonuna kadar açılmış birer kızıl kor diş gibi parlayan ocak kapaklarıyla ve canavar gibi kocaman güvertesindeki süsler ve korkuluklarıyla. Birileri bize bağırmaya başladı, motorları durdurmaları için çanlar çalınıyordu, arka arkaya küfürler ve buhar ıslıkları duyduk – Jim, salın bir tarafından, ben de öbür tarafından kendimizi suya attığımız anda gemi gelip salımızı ortadan ikiye biçti.

Hemen suya daldım – iyice dibe doğru yüzmeye devam ettim, çünkü şimdi tam tepemden on metre çapında bir çark geçecekti ve ben de o çarkla aramda mesafe bırakmaya çalışıyordum. Suyun altında bir dakika kalabiliyordum hep; ama bu sefer bir buçuk dakika kadar kalmışımdır. Sonra soluğum bitip de patlayacak gibi olunca hızlı hızlı suyun üstüne çıktım. O hızla koltukaltlarımın hizasına kadar suyun üstüne çıktım, burnumun içine kaçan suları püskürtüp, derin derin nefes alıp soluklandım. Haliyle gürül gürül bir akıntı vardı; onun üstüne gemi de motorlarını on saniye kadar kapadıktan hemen sonra tekrar çalıştır-

mıştı, zaten bu gemiler salcıları çok da dikkate almaz; işte şimdi de gemi suyu köpürte köpürte nehirde ilerlerken o puslu havanın içinde gözden yitiyordu, ama sesini yine de duyabiliyordum.

Jim'e en az on kez seslenip durdum ama hiç karşılık alamadım; bir yandan 'suda olduğum yerde durabilmek için suyun içinde kıpırdanıp dururken' üstüme doğru gelen bir kalası tuttum, onu önüme koyup destek alarak, ayaklarımı çırpa çırpa kıyıya doğru yüzmeye başladım. Ama bir bakınca akıntının sol taraftaki kıyıya doğru aktığını ve tam da bir kavşakta olduğumu gördüm; ben de hemen yönümü değiştirip akıntı yönünde devam ettim.

Burası upuzun, üç kilometre kadar uzanan eğimli kavşaklardan biri olduğundan, kıyıya çıkmam epey zamanımı aldı. Ama karaya salimen çıkabildim, kıyıdan yukarı doğru tırmanmaya başladım. Çok fazla bir şey göremiyordum, ancak yine de el yordamıyla o taşlık bölgede en az beş yüz metre gitmişimdir, derken daha ben farkına bile varmadan kendimi büyük, eski tip, çift kanatlı ahşap bir evin önünde buluverdim. Tam kimselere görünmeden oradan uzaklaşayım diyordum ki, bir sürü köpek bir anda başımda toplaşıp bana hırlayıp havlamaya başladı, hiç kıpırdamadan olduğum yerde durmanın o an için yapılacak en akıllıca şey olduğunu biliyordum.

17. BÖLÜM

Daha bir dakika bile olmamıştı ki, birisinin kafasını pencereden çıkarmadan içeriden seslendiğini duydum:

"Tamam çocuklar, yeter! Kim var orada?"

Ben de:

"Benim," diye cevap verdim.

"Sen de kimsin?"

"George Jackson, bayım."

"Ne istiyorsun?"

"Hiçbir şey istemiyorum, bayım. Ben yoluma gidiyordum ama köpekler bırakmadı."

"Sen burada sinsi sinsi etrafı mı kolaçan ediyosun bakayım gecenin bu saatinde, ha?"

"Etrafı kolaçan falan ettiğim yok, bayım, ben buharlı geminin güvertesinden düştüm."

"A, güverteden düştün demek? Biriniz buraya bir fener getirsin, adım ne demiştin sen bakayım?"

"George Jackson, bayım. Daha çocuğum ben."

"Bak bana, eğer gerçeği söylüyorsan, korkmana gerek yok; sana kimse zarar vermeyecek. Ama sakın kıpırdayayım deme, olduğun yerde kal. Biriniz gidip Bob ve Tom'u kaldırsın, silahları da kapıp gelin buraya. George Jackson, yanında kimse var mı?"

"Hayır, bayım, hiç kimse yok."

Evin içinde insanların bir şeyler yaptığını duydum, sonra bir fener yandı. Adam kızarak:

"Çek şu ışığı dibimden, Betsy, seni yaşlı bunak – hiç kafan çalışmıyor mu senin? Ön kapının arkasında yere koy işte. Bob, sen ve Tom da hazırsanız, yerinizi alın," dedi.

"Hazırız."

"Şimdi söyle bakalım George Jackson, Shepherdson'ları tanır mısın?"

"Hayır, bayım; hiç duymadım."

"Anlarız şimdi doğru söylüyor musun, söylemiyor musun. Tamam, herkes hazır şimdi. Buraya yaklaş, George Jackson. Bak, sakın acele edeyim deme – yavaş yavaş gel. Eğer yanında birisi varsa da, söyle geri dursun – eğer birini görecek olursak, o kişi vurulur. Şimdi daha yaklaş. Yavaşça yürü; kapıyı kendin itip aç – ama sadece kafan geçecek kadar aç, duydun mu beni?"

Acele etmedim hiç; istesem de edemezdim zaten. Her seferinde ağır adımlarla ilerledim; ortalıkta hiç ses yoktu, kalbimin atışından başka bir şey duymadım sanırım. Köpekler de insanlar kadar sessizdi, sadece biraz ardımdan beni takip ediyorlardı. Kapının önündeki üç basamaklı kütükten merdivenlere geldiğimde içeriden gelen seslerden kapı kilitlerinin açıldığını, sürgülerin çekildiğini anladım. Elimi kapıya dayayıp, birisi "Tamam, o kadar yeter – şimdi kafanı içeri uzat," diyesiye kadar kapıyı ağır ağır ittim. Dediği gibi yaptım, o an kafamı bedenimden ayırıvereceklermiş gibi hissediyordum.

Yerde bir mum vardı; hepsi bana bakıyordu, ben de onlara baktım, bir on-on beş saniye boyunca bakıştık: Üç tane izbandut gibi adam silahlarını bana doğrultmuş dikiliyorlardı, bildiğiniz tırstım; içlerinde en yaşlısı, saçı kır, altmış yaşlarında biriydi, diğer ikisi de otuzlarını biraz geçmiş görünüyordu – hepsi de eli yüzü düzgün tiplerdi – en tatlıları da şu yaşlı, kır saçlı kadındı, onun arkasında da yüzlerini çok iyi seçemediğim iki genç kadın duruyordu. Yaşlı adam:

"Sanırım şimdi tamamdır. Gir içeri," dedi.

Ben içeri girer girmez yaşlı adam kapıyı kilitleyip sürgüledi, sonra da gençlere silahlarını alıp gelmelerini söyleyince, hepsi birden yerde yeni bir kilim serili büyükçe bir odaya geçip öndeki pencerelerden görünmeyen bir köşede toplaştılar – yan taraflarda da pencere yoktu. Mumu ellerine alıp bana baştan aşağıya

bir bakıp "İyi bari, Shepherdson'lardan değil *bu* – tipi hiç Shepherdson'ları andırmıyor," dediler birbirlerine. Ardından da yaşlı adam, "Kusura bakmazsın umarım, silahın falan var mı diye üstünü arayacağım da, kötü bir niyetim yok – sadece emin olmak için," dedi. O yüzden ceplerimi hiç karıştırmadan, elleriyle dışarıdan yokladı sadece, ardından da tamam dedi. Bana, artık rahatlayıp evimdeymiş gibi davranabileceğimi söyledi, sonra da ona kendimden bahsetmemi istedi, ama yaşlı kadın araya girerek:

"Gitme o kadar çocuğun üstüne, Saul, zavallı çocuk iliklerine kadar ıslanmış baksana; hiç düşünmüyorsun da aç mı bu çocukcağız diye," dedi.

"Ne desen haklısın, Rachel – düşünemedim işte."

Bunun üzerine yaşlı kadın:

"Betsy (zenci kadının adı buydu), haydi çabucak bu çocukcağıza yiyecek bir şeyler kap da gel; siz kızlardan biri de gitsin Buck'ı uyandırıp desin ki – ah, Buck gelmiş bile. Buck, bu küçük yabancıyı al da üstünü başını değiştirip, kuru bir şeyler giydir senin kıyafetlerinden," dedi.

Buck'la yaşıt gibiydik; on üç ya da on dört gibi gösteriyordu, ama benden daha yapılıydı. Üstünde uzun, gece gömleğinden başka bir şey yoktu ve saçı, üstü başı dağınıktı. Bir yandan yumruğuyla gözünü ovuşturup bir yandan da esneye esneye içeri girdi, öbür elinde de bir tüfek tutuyordu.

"Shepherdson'lar yok muymuş etrafta?" diye sordu.

"Hayır, yanlış alarmmış," dedi geri kalanlar.

"İyi öyleyse," dedi, "çünkü gelselerdi, bakardım icaplarına."

Hepsi birden gülüştü, ardından Bob:

"Deme ya Buck, sen gelesiye kadar çoktan kafa derilerimizi yüzmüşlerdi," dedi.

"İyi de kimse gelip beni uyandırmadı ki, beni hep geride tutuyorsunuz, kendimi gösteremiyorum ki bir türlü."

"Buck, takma kafana bunları, oğlum," dedi yaşlı adam, "kendini göstereceğin zamanlar da gelecek, hiç merak etme. Şimdi git de annenin dediğini yap sen."

Üst kattaki odasına çıktığımızda bana giymem için kalınca bir gömlek ve kemeri üstünde bir pantolon verdi, üstümü değiştirirken de bana adımı sordu, ama ben daha adımı söyleyesiye kalmadan bana ormanda evvelsi gün yakaladığı kestane kargası ve yavru tavşanı anlatmaya başladı, ardından bana, mum söndüğünde Musa nerede kaldı, diye sordu. Bilmediğimi söyledim; daha önce bu hikâyeyi hiç duymamıştım çünkü.

"Olsun, yine de bir tahmin et," dedi.

"Nasıl edeyim yahu," dedim, "ilk defa duyuyorum böyle bir şeyi."

"Olsun varsın, atıver sen de kafandan bir şeyler, ondan kolay ne var?"

"*Hangi* mum?" diye sordum.

"İşte öylesine bir mum işte," dedi.

"Bilmiyorum ki nerede kaldığını," dedim, "nerede kalmış ki?"

"*Karanlıkta* kalmış tabii akıllım! Başka nerede kalacaktı?"

"Ee, madem biliyordun nerede kaldığını, niye bana sordun ki?"

"Amma yaptın sen de ha, bilmece bu bilmece, anlamadın mı? Söylesene bana, daha ne kadar kalacaksın burada? Bana kalırsa hiç gitme bak. Çok güzel eğleniriz – hem şimdi okul da yok. Senin köpeğin var mı? Benim var bir tane – ta nehrin içine attığım sopaları bile gidip geri getiriyor. Sen pazarları saçlarının taranmasını ve diğer şapşalca şeyleri seviyor musun? Seni bilmem ama ben hiç sevmiyorum, annemin zoruyla yapıyorum hep. Ne biçim bir pantolon bu böyle, hiç sevmiyorum bunu! Mecburiyetten giyiyorum, yoksa giymezdim hiç, çok kalın. Senin işin bitti mi bari? Tamam öyleyse gel, yürrü bakalım, at arabası."

Soğuk mısır ekmeği, soğuk konserve et, tereyağı ve biraz da yağlı süt – aşağıya indiğimde yemem için bunları çıkarmışlardı, şimdi bile bundan daha iyisini yemiş değilim daha hiç. Buck, annesi ve diğer hepsi mısır koçanlarından yaptıkları pipolardan içiyorlardı; bir tek o zenci kadın, ortalıkta yoktu şimdi zaten, bir de o iki genç kadın içmiyordu. Onlar pipolarını içip sohbet ederken, ben de önümdekileri yiyip onlarla laflıyordum. Genç

kadınların ikisi de üstlerine birer örtü alıp sarınmışlardı, saçları da bellerine kadar geliyordu. Hepsi de bana sorular sorup duruyordu, ben de onlara babam, ben ve tüm ailemin Arkansas'ın ta en uzağındaki küçük bir çiftlikte nasıl yaşadığını, ablam Mary Ann bir adamla kaçıp evlendiğinden beri ondan bir daha hiç haber alamadığımızı, Bill'in de onları bulmak için peşlerine düştüğünü, ama sonra ondan da bir daha hiç haber alamadığımızı, Tom ve Mort öldükten sonra da ailede ben ve babamdan başka kimse kalmadığını, babamın da üzüntüden hasta olup bir deri bir kemik kaldığını; çiftlik bizim olmadığından, o ölüp gidince benim de kalan eşyalardan toparlayabildiğim ne varsa yanıma aldığımı, buharlı geminin güvertesinden bilet alıp nehir yukarı yola çıktığımı ama güverteden düştüğümü ve nasıl olup da oraya geldiğimi falan anlatıyordum. Bunun üzerine onlar da bana, burayı istediğim sürece kendi evim sayabileceğimi söylediler. Artık neredeyse sabah oluyordu, herkes yatmaya gitti, ben de Buck'la bir yattım. Sabah olup uyanınca, lanet olsun işte, onlara adımı ne diye uydurduğumu unuttum. Yataktan çıkmadan bir saat kadar hafızamı zorladım. Buck uyanınca da ona dönüp:

"Sen kelimelerin harflerini sırayla söylemesini becerebiliyor musun, Buck?" diye sordum.

"Tabii ki," diye cevap verdi.

"Ama bahse girerim benim adımı söylemesini beceremezsin," dedim buna karşılık.

"Her bahse varım, görürüz bakalım yapabiliyor muyum yapamıyor muyum," dedi.

"Tamam öyleyse," dedim, "hadi, göster bakalım."

"G-e-o-r-g-e-C-e-k-s-ı-n – al işte, oldu," dedi.

"Vay be," dedim, "oldu gerçekten de, pek sanmıyordum yapabileceğini bak. Zordur benim adım; öyle şak diye söyleyemezler çalışmadan."

Bir fırsatını bulduğumda oturup, yeni adımı yaza yaza alışmaya çalıştım, çünkü adımı *kendim* yazmam gerekirse bir çırpıda yazabileyim diye hazırlıklı olmalıydım.

Gayet güzel bir evde yaşayan, aynı zamanda iyi ve hoş insanlardı bunlar. Böylesine güzel ve kendine has tarzı olan bir kır evi görmemiştim hiç. Demirden bir kapı mandalı yoktu mesela, ya da ucunda tahta olan deri bir sicim de; tıpkı kasaba evlerindeki gibi pirinçten tokmak vardı onun yerine. Salonda yatak yoktu, daha önce de hiç yatak konulmamıştı odaya belli ki; oysa kasabadaki evlerin çoğunda mutlaka bir yatak olurdu salonda. Alt tarafı tuğladan bir de ocakları vardı, tuğlalara su döküp başka bir tuğlaya sürttürerek kırmızı ve temiz kalmasını sağlıyorlardı; bazen de kasabadakilerin yaptığı gibi, suyla karıştırdıkları İspanyol kahvesi denilen kırmızı bir boyayla tuğlaları yıkıyorlardı. Koca koca kütükleri bile tutabilecek kadar büyük, pirinçten bir ocak demirleri vardı. Şömine rafının orta yerinde bir saat asılıydı, saatin camının alt yarısına bir kasaba resmi çizilmişti, güneş de ortasında duran yuvarlak bir boşluktu, o boşluktan saatin sallanan sarkacı görünüyordu. Güzel oluyordu bu saatin tik-tak edişini dinlemesi; bazen de gezgin tamirciler uğrayıp saati temizleyip, ayarını yapıp kurarlardı, o zaman da saat çalışmaya bir başladığında yüz elli kez çalardı tekrar boşalana kadar. İstedikleri kadar çok para teklif etseler dahi, bu aile o saati gene de satmazdı kimselere.

Saatin her iki tarafında tebeşir gibi bir şeyden yapılmış, cafcaflı renklere boyanmış birer tane tuhaf, büyük papağan duruyordu. Papağanlardan birinin yanında kilden yapılmış bir kedi, diğer tarafında da bir köpek vardı; bunların üstüne basınca da ciyaklıyorlardı, ama ne ağızları oynuyor ne farklı bir şey yapıyorlar ne de bir hareket gösteriyorlardı. Ciyaklama sesi alt taraflarından geliyordu. Bu eşyaların arkasında da büyük yaban hindisi tüylerinden yapılma bir çift yelpaze duruyordu. Odanın orta yerindeki masanın üstünde de güzelce bir topraktan sepetin içine elmalar, portakallar, şeftaliler ve üzümler üst üste yığılmıştı, hepsi gerçeklerinden daha kırmızı, daha sarı ve güzel görünüyordu ama bunların hiçbiri gerçekten de meyve değildi, çünkü üstlerindeki boyanın kalktığı yerlerde, altından tebeşir midir nedir, yapıldığı malzeme görünüyordu.

Bu masanın üstünde muşambadan güzel bir örtü seriliydi, örtünün üzerinde kırmızı ve mavi renklerle çizilmiş kanatları açık bir kartal ve çevresinde de renkli bir kenarlık vardı. Dediklerine göre hepsi de Philadelphia'dan gelmişti bunların. Masanın her köşesinde düzgünce yerleştirilmiş biraz kitap da vardı. Kitaplardan birisi, ailece okumak için olan türden büyük, resimli bir İncil'di. Bir diğer kitap ise *Çarmıh Yolcusu* idi, kitapta ailesini terk edip giden bir adamdan bahsediyor ama nedenini söylemiyordu. O kitabı fırsat buldukça epey bir okudum. Kitaptaki cümleler ilginç gelmişti bana ama anlaması cidden zordu. Bir diğeriyse, *Dostluğun Hediyesi* diye içinde bir dolu güzel şey yazılı, şiirler de olan bir kitaptı; ama ben şiirleri okumadım. Bir başka kitapsa *Henry Clay'in Söylevleri* adlı bir kitaptı, bir tane de *Dr. Gunn'ın Aile Sağlık Rehberi* adında, birisi hasta olduğunda ya da öldüğünde ne yapacağını anlatan bir kitap daha vardı. Bir sürü kitabın yanı sıra bir tane ilahi kitabı vardı. Gayet sağlam ve güzel, hasır sandalyeler vardı orada – oturduğun yer eski sepetler gibi içine göçmüyordu.

Duvarda resimler asılıydı; genellikle Washington'ın, Lafayette'in resimleriydi bunlar, sonra savaş resimleri, İskoçyalı Mary'nin resimleri ve bir de *Bağımsızlık Bildirgesinin İmzalanışı* dedikleri resim vardı. Ayrıca karakalem dedikleri türden resimler de asılıydı duvarda, bir tanesi evin kızlarından birinin ölmeden önce, on beş yaşındayken yaptığı kendi resmiydi. Daha önce hiç böyle resim türü görmemiştim – çok daha kara renkliydi hepsi, normalde olduğundan daha koyu. Resimlerin bir diğerinde ince, siyah bir elbise giymiş bir kadın vardı, elbisesi koltuk altlarından sıkıştırılmıştı, kollarının ortası lahana gibi kabarık kabarıktı, kafasındaki şapkanın kürek gibi bir siperi ve önünde de siyah bir tülü vardı; ayağındaki keskiye benzer küçücük siyah terliklerini, ince beyaz ayak bileklerine siyah şeritlerle dolamıştı, bir salkımsöğüt ağacının altındaki mezar taşına sağ dirseğini yaslayıp, derinlere dalmış, uzanıyordu, yan tarafından sarkan diğer elinde de beyaz bir mendil ve el çantası tutuyordu, resmin altında da "Ey Yar, Seni Bir Daha Göremeyecek Miyim?" yazıyordu. Başka bir

resimde de genç bir kadının saçları tam tepesine doğru taranıp orada topuz yapılmıştı, topuzun arkasına da sandalye arkalığı gibi bir tarak tutturulmuştu, kadın bir yandan elindeki mendili yüzüne tutup ağlarken diğer elinde de ayakları tepetaklak gelmiş ölü bir kuş tutuyordu, bu resmin altında da "Cıvıltılarını Bir Daha Dinleyemeyeceğim, Ey Yar" yazıyordu. Bir başka resimde de, gözünden yaşlar süzülen genç bir kadın pencereden aya bakıyordu, elinde de zarfının bir köşesi siyah mum mühürlü, açılmış bir mektup vardı, diğer eliyle de boynundaki madalyon ve zincirini dudaklarına götürmüştü, bu resmin altında da "Ey Yar, Sen Gittin Mi Artık, Ah Gittin mi?" yazıyordu. Bunların hepsi güzel resimlerdi herhalde, ama işin aslı ben pek de sevemedim, çünkü moralim biraz bozukken bakacak olsam, içimi daha da karartıyorlardı. Evde o kızın öldüğüne üzülmeyen yoktu; kız ölmeseydi bu resimlerden daha bir sürü yapabilirdi diye o resimlere bakıp bakıp içleniyorlardı. Kızın genel halini bir düşününce, mezarlıkta daha çok keyif alıyordur herhalde dedim kendime. Kız hasta olunca en büyük eserim dediği bir resim üstünde çalışıyormuş ve her gün sabah akşam bari onu bitirinceye kadar yaşayabilmek için dua ediyormuş, ama buna hiç imkânı olmamış. Beyaz, uzun bir elbise giymiş genç bir kadının resmiydi bu; resimdeki kadın bir köprünün korkulukları üstüne çıkmış, saçlarını arkasına savurup, başını aya çevirmiş, yüzünden süzülen yaşlarla ha atladı ha atlayacak gibi duruyordu; bir yandan da göğsünün önünde iki kolunu birleştirmiş, diğer iki kolunu da öne doğru uzatmış ve öbür iki kolunu da aya doğru kaldırmıştı – amacı aslında hangi şeklin daha iyi durduğuna bakmak sonra da diğer kolları silmekmiş; hani diyordum ya, kız daha hangisini seçeceğine karar veremeden ölüp gitmiş diye, ailesi de o resmi odasındaki yatağının başucuna asmış, her yıl doğum günü geldiği zaman gidip resmin yanına çiçekler koyuyorlarmış. Diğer zamanlarda da resmi küçük bir perdeyle örtüyorlardı. Sevimli, hoş bir yüzü vardı resimdeki kadının aslında ama o kadar çok kolu vardı ki insan görünce örümcekleniyordu böyle.

Bu kızcağızın henüz sağken tuttuğu bir defter vardı, içine *Presbyterian Observer* gazetesinden kestiği ölüm ilanlarını, kaza haberlerini ve dertli hastaların hikâyelerinin anlatıldığı yazıları kesip yapıştırmış hep, bunların yanına da şiirler yazmış kafasından. Şiirleri iyiydi çok. Mesela bir kuyuya düşüp ölen Stephen Dowling Bots diye bir çocuk için şöyle bir şiir yazmış:

BU DÜNYADAN GÖÇÜP GİDEN
STEPHEN DOWLING BOTS'A AĞIT

Hasta mı olmuş, küçük Stephen,
Küçük Stephen yaşamıyor mu artık?
Gamlı yürekler daha da yanmadı mı?
Ağıt yakanların gözünde yaş mı kaldı?

Hayır; değildi kaderi öyle,
Küçüğüm, Stephen Dowling Bots'un;
Yüreklerdeki yangın yaktı herkesi amma,
Değildi bu olduğundan hasta.

Onu mahveden boğmaca değildi,
Ya da kızamık illeti;
O güzel adını bunlar kirletmedi,
Stephen Dowling Bots'un.

Aşk acısı değildi tasası derdi,
O kıvır kıvır saçlı kafasındaki;
Ne de mide sancıları düşürdü onu bu hale,
Ah Küçüğüm, Stephen Dowling Bots'um.

Değildi hiçbiri. Öyleyse dinle beni gözlerin yaşlı,
Anlatırken kaderinin hikâyesini ben.
Uçup gitti bu zalim dünyadan,
Düşerek bir kuyuya.

Çekip çıkardılar onu kuyudan, boşalttılar ciğerlerini ama,
Heyhat neylersin vakit artık çok geçti.
Ruhu uçup gitti yükseklere neşeyle,
İyilik ve güzellikler diyarına.

Emmeline Grangerford daha on dördüne basmadan böyle şiirler yazabildiyse, yaşasaydı kimbilir daha neler neler yazardı. Buck'ın dediğine bakılırsa onun için şiir yazmak işten bile değilmiş, hiç durup düşünmesi gerekmeden aklına geldiği gibi şiir yazabiliyormuş, bir satır yazdıktan sonra ona kafiye uyduramazsa, üstünü çiziverir ve hemen başka bir tane yazıp öyle devam edermiş şiire. İstediğin her şey hakkında yazabilirmiş; tek bir konuya da takılıp kalmazmış, yeter ki içinde biraz hüzün olsun. Ne zaman biri ölse, adam, kadın ya da bir çocuk fark etmez, daha ölünün cesedi soğumadan elinde ölen kişiyi 'anmak' için yazdığı yazıyla kapılarında bitiverirmiş. Ölenleri anmak gerek dermiş. Komşular bile aralarında, gidici hastası olanın evine önce doktor, sonra Emmeline, ondan sonra da cenazeyi kaldıran adam gelir diye konuşurlarmış hep – cenazeci hep en son geliyormuş, ama bir keresinde Emmeline'den önce gelmiş, o da Emmeline, ölen Whistler adındaki adamın ismine uygun kafiye bulacağım derken geciktiğinden olmuş. Bu durum onu çok üzmüş olmalı ki, ondan sonra bir daha eskisi gibi olmamış, günden güne zayıflayıp iğne ipliğe dönmüş ama gene de halinden şikâyet etmemiş, zaten çok da yaşamamış ardından. Zavallı kız; resimleri moralimi iyice bozup da ondan soğuduğumu hissettiğim zamanlar, kendimi onun eski odasına çıkıp da o hüzün dolu eski defterini alıp okuyayım diye zorladım. Bu aileyi sevmiştim, ölüleri dâhil ve aramızın hep böyle kalması için elimden geleni yapmaya da kararlıydım. Zavallı Emmeline sağken ölenler için şiir yazarmış hep, ama o ölünce kimseciklerin onun için iki satır bir şey yazmamış olması haksızlıktı; ben de oturup bir-iki satır yazayım bari dedim, ama olmadı, beceremedim bir türlü. Aile, Emmeline'nin odasını hâlâ hep temiz hep düzenli tutuyordu, eşyaları da hep o sağken sevdiği gibi düzenlenmişti ve kimse de çıkıp onun odasında yatmıyordu hiç. Evin yaşlı hanımı, bir sürü zenci kölesi olmasına rağmen odayla bizzat kendi ilgileniyordu; odaya çıkıp uzun uzun dikiş dikiyor ve çoğunlukla da İncil okuyordu.

Neyse, girişteki salonu anlatıyordum, pencerelerinde güzel perdeler asılıydı; üstünü sarmaşıkların sardığı şatoların ve su içmeye gelen sığırların resimlerinin olduğu beyaz perdelerdi bunlar. Küçük, eski bir de piyano vardı salonda, içine tencere tava falan koymuşlardı sanırım, evin genç kızları piyano başında toplanıp da "Son Halka Koptu" şarkısını söylüyor, "Prag Savaşı" şarkısını çalıyorlardı, onları dinlemesi kadar keyifli başka bir şey yoktu. Evin tüm odalarının duvarları sıvalıydı hep, çoğu odada da yerde halı vardı ve evin dışı da bembeyaz badanayla kaplıydı.

Evleri iki kanatlı bir evdi; iki kanadın arasındaki büyük açık alana hem zemin hem de çatı yapmışlardı. Serin ve rahat bir yer olduğu için bazen öğle sıcağında oraya bir masa atıyorlardı. Daha ne isteyebilirdim ki? Yemeklerin güzelliği bir yana boldu da aynı zamanda!

18. BÖLÜM

Albay Grangerford beyefendi bir adamdı. Tepeden tırnağa her şeyiyle soylu bir insandı; ailesi de tıpkı onun gibiydi. Hani derler ya köklü bir ailesi var diye, öyleydi işte; nasıl ki atların soyu sopu önemlidir, insanlar için de çok farklı değil aslında; bizim Dul Douglas da öyle söylerdi hep, herkes de onun kasabada soylu bir aileden gelen ilk kişi olduğunu kabullenirdi; babam da öyle derdi demesine ama kendisinin soyu sopu bir yayınbalığından hallice değildi. Albay Grangerford ince, uzun bir adamdı, hafif esmer, solgun bir teni vardı, yüzünde kızarıklığa dair en ufak bir iz bile yoktu – her sabah bu incecik yüzüne sinekkaydı tıraşını yapardı, incecik dudakları, küçücük burun delikleri ve kemerli bir burnu, kalın kalın kaşları ve içine gömük, insana sanki bir mağaranın içinden bakar gibi duran simsiyah gözleri, geniş bir alnı ve omuzlarına kadar uzanan siyah, düz saçları vardı. Elleri de ince uzundu, her gün hiç aksatmadan mutlaka temiz bir gömlek ve keten bir takım elbise giyerdi; baştan aşağıya bembeyaz bu takıma bakarken takımın parlaklığı insanın gözünü alırdı. Pazarları da düğmeleri pirinçten yapılma, kuyruklu bir mavi ceket giyerdi. Topuzu gümüşten, maun bir baston taşırdı yanında. Ağzından tek kelime bile cıvık, boş laf çıkmazdı, sesini yükselttiği de duyulmamıştı hiç. Görüp görebileceğiniz en iyi kalpli insanlardandı – bunu bir bakışta anlayıp ona güven duyardınız hemen. Arada bir gülümsediği de olurdu, onun gülümsediğini görmek güzel bir şeydi; ama bazen de yerinden doğrulup çakmak çakmak bakışlarıyla şimşekler çaktırırdı, işte o zaman önce bir ağaç tepesine kaçayım da konunun ne olduğuna sonra bakarım derdiniz. Onun yanında herkes doğru düzgün oturup

kalkar, nerede nasıl konuşulacağını bilirdi – uyarmasına gerek bile kalmazdı hiç. İnsanlar onun yanında olmaktan keyif alırdı; çoğu zaman güneşliydi çünkü – yani o varken sanki hava güzelmiş gibi hissettirirdi. Ama havası bir bulutlanmaya görsün, ortalık yarım dakikalığına da olsa öyle bir kararırdı ki o bile yeter artardı; sonra da bir hafta boyunca bütün işler aksamadan tıkır tıkır yürürdü.

Sabah olup da albay ve yaşlı hanım aşağı indiklerinde, tüm aile sandalyelerinden kalkıp onlara günaydın der ve onlar oturuncaya kadar da ayakta beklerdi. Ardından Tom ve Buck içki sürahisinin olduğu büfeye gidip, bitki ve köklerden yaptıkları içkiyi bir bardağa koyup albaya verirdi. Albay da Tom ve Bob içkilerini hazırlayıncaya dek elinde bardağı beklerdi. Sonra diğerleri "Saygılar, beyefendi ve hanımefendi" diyerek eğilip selam verir, ardından *beyefendi ve hanımefendi* de dünyadaki en kısa baş selamıyla "Sağolasın evladım" diyerek karşılık verir, sonra da üçü birden bardaklarını kaldırıp içerlerdi. Bob ve Tom dibinde kalan şekerin üstüne biraz viski ya da elma brendisiyle birlikte birer kaşık su ekleyip bana ve Buck'a uzatırdı, biz de evin büyüklerinin şerefine içerdik.

Bob en büyükleriydi, Tom da bir küçüğü. İkisi de esmer, uzun, siyah saçlı, siyah gözlü, uzun boylu, geniş omuzlu, filinta gibi gençlerdi. Onlar da tıpkı evin büyük beyi gibi tepeden tırnağa beyaz keten takım giyer ve geniş kenarlı Panama şapkalarından takarlardı.

Sonra Bayan Charlotte vardı bir de; yirmi beş yaşında, uzun boylu, gösterişli ve asil biriydi; siniri bozuk olmadığı sürece dünya tatlısı bir insandı ama tepesi bir atmaya görsün o an elin ayağın tutmaz olurdu korkudan, tıpkı babası gibi. Güzel de bir kızdı.

Kız kardeşi Sophia, o da güzeldi, ama bir başkaydı ondaki güzellik. Bir güvercin gibi yumuşak, narin ve tatlıydı ve yirmi yaşındaydı daha.

Evdeki herkesin, işini gücünü görsün diye kendine ait birer zencisi vardı – Buck'ın da. Benimkisi hep ense yapıyordu çünkü

başkasına iş yaptırtma huyum yoktur, ama Buck'ın zencisi sürekli bir oraya bir buraya koşuşturup duruyordu.

Ailenin nüfusu şimdi bu kadardı; eskiden sayıları daha çokmuş – üç oğulları varmış, öldürülmüşler; bir de Emmeline işte, o da eceliyle ölmüş.

Evin yaşlı beyinin bir sürü tarlası ve yüzden fazla da zenci kölesi vardı. Bazen buraya at sırtında birçok insan ta on beş-yirmi kilometre uzaktan gelir, beş-altı gün kalıp, nehir kenarında yiyip içip âlem yaparlardı; gündüzleri ormanda piknik yapıp danslar eder, akşamları da evde balo verirlerdi. Bu gelenlerin çoğu akrabaydı. Erkekler yanlarında silahlarını getirirdi. Kalburüstü, asil, güzel bir topluluktu doğrusu.

Bu civarda başka bir tane daha böyle aristokrat, soylu sülale vardı –beş-altı aileden oluşuyordu bunlar– çoğunun soyadı da Shepherdson'dı. Onlar da tıpkı Grangerford'lar gibi asil, atadan zengin, soy sop sahibi, kaymak tabakadandı. Shepherdson'lar da Grangerford'lar da aynı vapur iskelesini kullanıyorlardı; iskele evden üç kilometre kadar yukarıdaydı, o yüzden bazen bizimkilerle birlikte oraya gittiğimizde bir sürü Shepherdson görüyordum güzelim atların üstünde.

Bir gün Buck'la ben ormanda avlanmaya çıkmıştık, derken bir atın yaklaştığını duyduk. Biz tam yolu geçerken, Buck:

"Çabuk! Hemen ormana saklanalım!" dedi.

Hemen ağaçların arkasına geçip, yaprakların arasından yolu gözetlemeye koyulduk. Çok geçmeden yolun aşağısından, atıyla dörtnala, tüm görkemiyle gelen genç bir adam belirdi; ata binişindeki rahatlığına bakınca asker gibi göründü gözüme. Tüfeği eyer kayışında çapraz duruyordu. Onu daha önce de görmüştüm. Bu genç Harney Shepherdson'dı. Buck'ın silahı kulağımın dibinde patlayıp Harney'nin şapkasını yere düşürdü. Adam hemen silahını alıp tam saklandığımız yere doğru atını sürmeye başladı. Orada durup onu bekleyecek halimiz yoktu elbette. Hemen tabana kuvvet ormanın içine doğru bir koşu tutturduk. Çok sık ağaç-

lıklı bir orman değildi burası, o yüzden kurşunlardan gizlenip bu vartayı atlatabileyim diye sık sık dönüp ardıma bakıyordum; iki sefer de Harney'nin Buck'a nişan aldığını gördüm, sonra atını çevirip geldiği yöne doğru uzaklaştı – göremedim ama şapkasını almaya gitmiş olabilir. Eve kadar hiç soluksuz koştuk. Olanları anlatınca, evin yaşlı beyinin gözleri alev gibi parladı bir dakikalığına –hoşuna gittiğinden herhalde diye düşündüm– sonra yüzündeki ifade biraz yumuşayıp nazik bir şekilde:

"Bir çalılığın ardına gizlenip öyle ateş etmen hiç hoşuma gitmedi. Niye delikanlı gibi yola çıkmadın, evladım?" dedi.

"Shepherdson'lar öyle mi yapıyor, baba? Buldukları her fırsatı kullanıyorlar."

Buck olan biteni anlatırken, Bayan Charlotte da başını bir kraliçe edasıyla kaldırmış, burun delikleri iyice açık ve gözleri öfkeden parlar bir şekilde onu dinliyordu. İki genç adam da kara kara düşünür gibiydi ama ağızlarını açıp da tek kelime etmediler. Bayan Sophia'nın benzi atmıştı, ama adama bir şey olmadığını öğrenince yüzünün rengi geri geldi.

Mısırların yığılıp kurutulduğu ağaç altında baş başa kalır kalmaz Buck'a sordum:

"Onu öldürecek miydin, Buck?"

"Ne sandın? Tabii ki de öldürecektim."

"Niye, sana ne yaptı ki o?"

"O mu? Bana bir şey yaptığı yok onun."

"E öyleyse adamı ne diye öldürmek istedin ki?"

"Neyse ne – aramızda kan davası var, ondan işte."

"Kan davası dediğin ne be?"

"Kan davası ne mi, sen nerede büyüdün ettin yahu? Bilmiyor musun kan davası ne demek?"

"Daha önce hiç duymadım – neymiş peki?"

"Şey," dedi Buck, "kan davası şöyle oluyor şimdi: Adamın biri gider başka bir adamla dalaşır ve onu öldürür; sonra da ölen adamın erkek kardeşi gider kardeşini öldüren *adamı* öldürür, ondan sonra her iki tarafın erkek kardeşleri birbirlerini öldürürler; son-

ra da *kuzenler* girer işin içine – işte öyle öyle herkes öldürülür ve kan davası biter. Ama yavaş olur bu işler, öyle hemen olmaz."

"Peki sizin bu kan davası da mı uzun süredir var, Buck?"

"Hmm, bir *düşüneyim*! Bir otuz yıl falan olmuştur herhalde. Bir mevzuda anlaşamamışlar, sonra mahkeme falan açılmış, birisi de mahkemeyi kazanmış, sonra da mahkemeyi kaybeden kalkıp mahkemeyi kazananı çekip vurmuş – e başka ne yapsındı adam? Herkes öyle yapardı."

"Peki sorun neymiş, Buck – toprak mı?"

"Sanırım öyle – ama tam bilmiyorum."

"Şey, ilk kim vurmuş peki? Bir Grangerford mu yoksa bir Shepherdson mı?"

"Nereden bileyim *ben* yahu? Çok eskidenmiş bunlar."

"Bilen kimse yok mu peki?"

"Var tabii, babam biliyordur herhalde, bir de evin büyükleri; ama kavganın ilk başta neden çıktığını onlardan da hatırlayan yok."

"Çok ölen oldu mu peki, Buck?"

"Evet, bir sürü cenaze oldu. Ama her zaman öldürmezler. Babamın vücudunda birkaç saçma var mesela; ama çok da takmaz bunu kafasına açıkçası, çünkü ağır değiller, kilosunu çok artırmadı yani. Mesela Bob'u av bıçağıyla deşmişlerdi, Tom da bir ya da iki kez yaralanmıştı."

"Bu sene ölen oldu mu hiç, Buck?"

"Evet, bizden bir tane onlardan da bir tane oldu ölen. Benim kuzen Bud, daha on dört yaşındaydı; üç ay kadar önce, nehrin öbür tarafındaki ormanlıktan geçiyormuş, yanına da silahını almamış salaklığından, tenha bir yerde ardından bir atlının geldiğini duyup bakmasıyla elinde silahıyla atın üstünde beyaz saçları rüzgârda uçuşan yaşlı Baldy Shepherdson'u görmesi bir olmuş; attan inip de çalılıklara saklanıvereceği yerde bizimki kaçarak kurtulabileceğini düşünmüş; sonra başlamışlar kovalamacaya, yedi-sekiz kilometre kadar sürmüş bu kovalamaca, ama yaşlı adam her saniye arayı kapamış; en sonunda ise Bud kaçmanın

bir faydası olmayacağını anlayınca durup yüzünü adama döndürmüş kurşunları önden yiyeyim bari diye, yaşlı adam da atıyla yaklaşıp onu oracıkta vuruvermiş. Ama bu zaferini kutlayacak kadar vakti olmadı onun da, çünkü bir haftaya kalmadan bu sefer de bizimkiler *onu* haklayıverdiler."

"Bence o yaşlı herif korkağın tekiymiş, Buck."

"Bence korkak *değil*. Uzaktan yakından ilgisi yok. Shepherdson'lardan korkak çıkmaz – bir tane bile. Grangerford'lardan da çıkmaz korkak insan. Niye mi? O yaşlı adam bir keresinde yarım saat boyunca üç Grangerford'la birden çatıştı ve galip çıktı. Hepsi atlarının üstündeymiş; atından inip küçük bir odun yığının ardına geçmiş hemen, sonra da atını kurşunlara siper etmiş; ama Grangerford'lar atlarından inmemiş ve adamın çevresini sarıp ateş edip durmuşlar sürekli, o da karşılık vermiş. O ve atı yaralanıp kan kaybederek sendeleye sendeleye dönmüşler evlerine ama Grangerford'ları *gidip getirmek* gerekti – hatta birisi ölmüştü bile, bir diğeri de ertesi gün öldü. Yok efendim; eğer korkak bir adam arıyorsan hiç Shepherdson'ların arasında aramaya kalkıp da boşa zaman yitirme bak, onların arasından *öyle* korkak insan çıkmaz çünkü."

Sonraki pazar hepimiz toplanarak atlara binip beş kilometre kadar ötedeki kiliseye gittik. Diğer erkekler gibi Buck da silahını yanına aldı, kilisede hepsi silahlarını ya dizlerinin arasında tuttu ya da hemen ele kolay gelecek bir şekilde duvara dayadılar. Shepherdson'lar da aynını yaptı. Vaaz pek sıradandı doğrusu – yine kardeş sevgisi falan gibi bezdirici şeylerdi konusu; ama herkes eve dönerken yine de vaazın iyi olduğunu söyleyip durdu yol boyunca, herkesin de iman ve iyi şeyler yapmak, inayet ve kader ve daha bilmediğim bir sürü şey üzerine söyleyeceği ne çok şeyi varmış meğerse, ama bu pazar kadar zor bir pazar günü geçirmemiştim hiç.

Akşam yemeğinin üzerinden bir saat kadar geçince herkese bir ağırlık çökmüş, kimisi sandalyesinde kimisi odasında uyuklamaya başlamıştı ve ortam iyice sıkıcı bir hal almıştı. Buck ve bir köpek çimenliklere yayılmış fosur fosur uyuyorlardı. Ben de oda-

mıza gidip biraz kestireyim bari dedim. Odaya çıkarken o tatlı Bayan Sophia'yı bizim odanın bitişiğindeki odasının kapısında beklerken buldum, beni odasına alıp kapıyı usulca kapattı ve onu sevip sevmediğimi sordu, ben de sevdiğimi söyledim; sonra da onun için bir iyilik yapıp yapamayacağımı sordu ama kimselere söylememem gerekiyormuş, yapabileceğimi söyledim ben de. Ardından bana İncil'ini kilisede oturduğu yerde diğer iki kitabın arasında unuttuğunu söyleyip, benim hemen sessizce kimselere görünüp bir şey demeden oraya gitmemi ve kitabını alıp getirmemi rica etti. "Olur, gider gelirim" dedim ben de. Kimselere çaktırmadan evden çıkıp, sessizce yola koyuldum; kiliseye vardığımda ortalıkta bir-iki domuzdan başka kimsecikler yoktu, kilisenin kapısı kilitli değildi çünkü ve domuzlar böyle yaz sıcaklarında serin, tahta döşemelerde yatmasına bayılırlar. Siz de fark ettiyseniz eğer, çoğu insan mecbur kalmadıkça gitmez kiliseye; ama domuzlar öyle değildir hiç.

Kendi kendime dedim ki, bir şeyler dönüyor burada; çünkü genç bir kızın kalkıp da unuttuğu İncili için bu kadar endişe etmesi pek normal gelmedi bana. Kitabı alıp bir salladım, içinden küçük bir parça kâğıt düştü, üstünde de kurşun kalemle '*Saat iki buçuk*' yazıyordu. Kitabı bir daha iyice aradım taradım ama başka bir şey bulamadım. O kâğıtta yazan şeyin ne anlama geldiğini çözemedim, ben de kâğıdı alıp kitabın içine koydum tekrar, eve dönüp de yukarıya çıktığımda Bayan Sophia kapıda durmuş beni bekliyordu. Beni içeri çekip kapıyı kapadı; İncil'i eline alıp kâğıdı bulana dek sayfalarını karıştırdı, kâğıtta yazanı okur okumaz yüzü gülmeye başladı; daha ne olduğunu anlayamadan, sarılıp kucakladı beni ve dünyanın en iyi çocuğu olduğumu, bundan da kimseye bahsetmememi söyledi. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti bir dakikalığına, gözleri de parlıyordu ve bu haliyle çok güzel görünüyordu. Ben epey bir afallamıştım ama biraz soluklanınca ona kitaptan çıkan kâğıdı sordum, o da bana kâğıdı okuyup okumadığımı sordu, ben de okumadığımı söyleyince bu sefer bana el yazısı okuyup okuyamadığımı sordu, ben de 'sadece gazete ve ki-

taplardaki türden yazıları' okuyabildiğimi söyledim, o da buna karşılık, o kâğıdın bir anlamı olmadığını, sadece kitapta kaldığı yeri hatırlamak için kullandığı bir ayraç olduğunu söyledi, sonra da artık çıkıp oynayabilirsin dedi.

Bu olan biteni düşüne düşüne nehir yoluna koyuldum, çok geçmeden benim zencinin peşim sıra geldiğini fark ettim. Evden görülmeyecek kadar uzaklaştığımızda ise arkasına, sağına soluna bakındı bir an ve sonra koşarak yaklaşıp:

"Saip Cörç, eyer siz bataklaa gelmek, ben size bi sürü zehirli su yılanı göstermek," dedi.

Bende bir merak uyandırdı öyle demesi; çünkü dün de aynı şeyi söylemişti. Kimsenin gidip de zehirli su yılanlarının peşine düşecek kadar onları sevmeyeceğini bilmesi lazımdı oysa. Aklından ne geçiyor olabileceğini düşündüm ve ona dönüp:

"Tamam, göster bakalım," dedim.

Bir kilometreye yakın onu takip ettim, sonra bataklığa doğru yöneldi, bir o kadar da ayak bileklerimize kadar suyun içinde ilerledik. Küçük, düz bir yere vardık sonunda, burası kuruydu, etrafımız kalın ağaçlar ve çalılıklarla kaplıydı.

"İşte deh orda olmak, birkaç adım daha gitmek siz Saip Cörç, işte hepsi orda olmak yılanların. Ben onnarı önceden görmek nasılsa, şimdi görmek gerekmemek."

Sonra gene suların içinden yürüyüp uzaklaştı, çok geçmeden de ağaçlardan görünmez oldu. Gösterdiği yere doğru yürüdüm, az ileride bir yatak odası büyüklüğünde, etrafı sarmaşıklarla sarılı açık bir alana geldim, bir baktım ki orada yatan biri var – o da çıka çıka kim çıktı dersiniz? Benim eski dostum Jim'den başkası değildi bu!

Hemen gidip uyandırdım onu, beni tekrar gördüğüne çok şaşırıp sevinir diye düşünmüştüm ama öyle olmadı. Biraz sevinçten ağlayacak gibi oldu ama şaşırmadı. O gece benim arkamdan yüzmüş, her seslendiğimde beni duymuş ama karşılık vermemiş, çünkü birilerinin *onu* yakalayıp da tekrar köle yapmasından çekinmiş.

"Ben yaralanmak biraz, ondan hızlı yüzememek, ben epey arkada olmak seni son görmektimde; sonra seslenmemek sana çünkü seni sonra karada bulmak diye düşünmektim, ama ben o evi görmek, ben hemen yavaşlamak. Ben çok uzakta olmak, konuşmaları duyamamak – köpeklerden de korkmak çok; sonra ses seda kesilmek, ben anlamak sen eve girmek, ben de sabahı etmek için ormana girmek. Sabah başka zencileri görmek, onlar erkenden tarlalara çalışmaya gitmek, onlar bana yardım etmek burayı göstermek, köpekler beni burada bulamamak, çünküm arada su olmak, hem onnar her gün bana yicek bi şey getirmek, hem sen n'apmak etmek bana anlatmak."

"Peki niye benim Jack'e beni daha önce buraya getirmesini söylemedin, Jim?"

"Neye yaramaktı söylemek, Huck? Daha hiçbir şeyimiz hazır olmamak – ama şimdi hallolmak hepsi. Ben fırsatını bulmak, tava, tencere, yicek bi şeyler almaktım hep, bir de salı onarmak–"

"*Ne* salı be, Jim?"

"Bizim eski sal işte."

"Ne, bizim sal paramparça olmadı mı yani?"

"Hayır, tam parça olmamak – çok hasar bir kenarı görmek ama durumu idare etmek; işte bi tek eşyalarımızın çoğu gitmek. Biz iyi ki çok derine dalmak, suyun altından çok yüzmek, ama bizim gecenin o karanlığında ödümüz başımız kopmak, biz bi de bu kadar mankafa olmak, yoksa biz salı çoktan görmektik. Ne değişmek ki görmeksektik bilem, böyle daha bilem iyi olmak, sal şimdik sapsaalam ve yepisyenik olmak gene, hem de kaybolan eşyaların yerine yeni bi sürü eşyamız olmak."

"Salı nasıl oldu da yakaladın, Jim – ardından yüzüp de mi yetiştin?"

"Ben ormanın içinde olmak, nasıl yüzmek yetişmek arkasından? Yok, o iş öyle olmamak; zenci birkaçı ilerideki dönemecin orda bulmak salı, sal bir ağacın dallarına takılmak kalmak, sonna söütlerin arasındaki küçük derenin orya saklamak, zenciler aralarında hep konuşmak durmak sal kimin olmak diye, bu be-

nim kulağıma çalınmak, ben dimek onlara sal kimsenin olmamak, senle benim diye anlatmak, siz genç beyaz bir beyefendinin malına el koymak sonra da kırbaç yemek mi istemek diye sormak, meseleyi halletmek. Sonra ben her birine onar sent para vermek, pek hoşlarına gitmek, zenciler keşke daha çok sal bulsak azıcık zengin olsak demek durmak. Sağ olsunlar bu zenciler çok yardımcı olmak bana, bir dediğimi ikiletmemek hiç, canım benim. Bu Jack var ya bu Jack, bak o iyi bir zenci olmak, hem gafası da çok çalışmak."

"Evet, doğru dedin bak. Senin burada olduğunu hiç söylemedi bana; sadece gel dedi, bana bir sürü su yılanı gösterecekmiş güya. Hem bir sorun çıksa bile *Jack'in* bu işle bir ilgisi yok ki. Bizi hiç bir arada görmediğini söyleyebilir, yalan değil sonuçta."

Ertesi gün hakkında fazlaca bir şey anlatasım yok. Uzatmayıp, hemen kısa keseceğim sanırım. Şafak vakti uyandım, dönüp gene yatacaktım aslında ama ortalık çok sessizdi – kimsenin bir tıkırtısı da duyulmuyordu. Normal değildi bu. Derken Buck'ın da evde olmadığını fark ettim. Tamam deyip kalktım o merakla, alt kata indim – orada da kimsecikler yoktu; alabildiğine sessizdi ortalık. Dışarısı da aynı şekilde sessizliğe bürünmüştü. Bu ne demek oluyor şimdi, diye düşündüm. Odun yığınının orada benim Jack'i görüp:

"Ne olup bitiyor, ne var?" diye sordum.

"Siz bilmiyor mu, Saip Cörç?" diye karşılık verdi o da.

"Hayır, bilmiyorum," dedim ben de.

"Şey, Bayan Sophia kaçmak! Harbiden kaçmak. Gecenin bir vakti kaçmak gitmek – ama kimse bilmemek o tam n'ezman kaçmak; o Harney Shepherdson dedikleri delikanlıya kaçmak evlenmek için, insanlar öyle söylemek – aralarında öyle konuşmaklar en azından. Daha yarım saat olmak aile olanları öğrenmek –belki biraz daha fazla olmaktır– ama öğrenmeleriyle ayaklanmaları *bir olmak*, hiç vakit yitirmemek. Bir aceleyle silahlanmak, atlara bir binmek gitmek ki, siz hiç öyle bi şey *görmemektir*! Kadınlar da toplaşmak, akrabalarına haber vermeye gitmek, yaşlı Saip Saul

ve oğlanlar da tüfekleri kuşanmak, nehir boyunca peşlerine düşmektiler o Harney'i, Bayan Sophia ile karşı kıyıya geçmekten önce yakalamak öldürmek için. Bana kalırsa ortalık fena karışmak."

"Buck beni uyandırmamış bile."

"Tabii öyle *yapmakır*! Onnar seni bu işe karıştırmak istememek. Saip Buck silahını doldurmak, buraya bir Shepdherdson'la dönmemeksem, bana da kimse Buck dememek, demekti. Orda bolca Shepherdson olmak, eyer bi fırsat denk gelmek, o hiç affetmemek, vurmak bak."

Son hızımla nehir yoluna doğru bir koşu yardırdım. Çok geçmeden uzaklardan gelen silah seslerini duyar oldum. Buharlı gemilerin yanaştığı iskelenin yanındaki tomruk deposunu ve odun yığınlarını görünce, ağaçların altından ve çalılıkların aralarından, kendime uygun bir yer bulana kadar gizlice ilerledim, sonra da bir kavak ağacının öyle kolay ulaşılamayacak kadar yüksekteki çatal bir dalına çıkıp aşağısını izlemeye koyuldum. Ağacın biraz önünde, boyu bir-bir buçuk metre kadar olan bir odun yığını vardı; ilk başta onun arkasında saklanacaktım aslında ama iyi ki de öyle yapmamışım.

Tomruk deposunun önündeki açıklıkta dört-beş atlı adam bağıra çağıra küfredip, söve saya bir o tarafa bir bu tarafa gidip geliyordu; dertleri iskelenin az ötesindeki bir odun yığının ardına saklanmış iki genci dışarı çıkartmaktı ama gençler direniyordu. Odun yığınının nehre bakan tarafından ne zaman birisi kafasını çıkaracak olsa kurşunlar havada uçuşuyordu. İkisi de odun yığının arkasından her iki tarafı da görebilmek için sırt sırta verip çömelmişti.

Çok geçmeden adamlar bir o yana bir bu yana dolanırken sövüp saymayı bırakıp, atlarını depoya doğru sürmeye başladılar; tam o sırada odun yığınını kendine siper eden gençlerden biri odunların üzerinden iyice bir nişan alıp atlılardan birini eyerinin üstünden yere düşürdü. Hepsi hemen atlarından indi, düşen adamı alıp depoya götürdüler; işte tam o esnada fırsat bu fırsat diyerek iki genç kaçmaya başladı. Depodakiler bunu fark edene

kadar, gençler çıktığım ağacın olduğu yolun yarısına gelmişlerdi bile. Derken adamlar bunları gördükleri gibi atlarına binip bunların peşine düştüler. Aradaki mesafeyi azalttılar ama yetmedi gene de, gençler epey bir yol katetmişlerdi çünkü; derken bunlar gele gele benim olduğum ağacın önündeki odun yığınının oraya geldiler, arkasına geçip orada siper de alınca peşlerindeki adamlara karşı durumları daha üstün oldu. Gelenlerden birisi Buck'tı, diğeri de on dokuz yaşlarında, ince yapılı bir delikanlıydı.

Adamlar atlarıyla bir süre daha çevrede dolanıp ardından uzaklaştılar. Onlar gözden kaybolur kaybolmaz Buck'a seslenip durumu haber ettim. Sesimin ağaçtan gelmesine kafası basmadı ilk önce. Çok fena şaşırmıştı. Bana gözümü dört açmamı ve eğer adamları görecek olursam hemen ona haber vermemi söyledi; kesin bir şeytanlık ya da pislik yapmayı düşünüyorlardır – çok sürmez, birazdan gelirler bak, dedi. Keşke ağacın tepesinde olmasaymışım diye geçirdim içimden, ama aşağıya inmeyi de gözüm kesmiyordu. Buck bir yandan ağlayıp dövünürken bir yandan da sövüp saymaya başladı; o ve kuzeni Joe'nun (yanındaki delikanlıyı diyor) bunu yanlarına koymayacağını, intikamlarını alacaklarını söyleyip durdu. Buck'ın babası ve iki ağabeyi vurulup ölmüş, ama onlar da düşmanlardan iki ya da üç kişiyi haklamışlar. Shepherdson'lar onları pusuda bekliyormuş meğer. Babası ve iki ağabeyinin akrabalar yardıma gelene kadar beklemesi lazımdı, dedi Buck –Shepherdson'lar çok güçlü çıkmıştı çünkü. Genç Harney ve Bayan Sophia'ya ne olduğunu sordum Buck'a. Onların nehrin karşı tarafına geçip ellerinden kurtulduklarını, söyledi. İçimden sevinmiştim bu habere; ama Buck hâlâ o gün Harney'e ateş edip de vurmayı beceremediği için söylenip duruyordu kendine – hayatımda hiç böyle bir şey duymamıştım.

Sonra bir anda, bam! bam! bam! diye üç-dört el silah sesi duyuldu – adamlar ormanın içinden geçmiş, atları olmadan sessizce arkamızdan dolanıp gelmişlerdi! Buck ve Joe hemen nehre kaçtılar –ikisi de yaralanmıştı– onlar akıntıyla bir yüzerken, adamlar da kıyı boyunca peşlerinde koşturup bir yandan da ateş ediyor ve

"Gebertin şunları, öldürün gitsin!" diye bağrışıyorlardı. Bu olanları görmesi beni öyle kötü yaptı ki neredeyse ağaçtan düşecektim. *Tüm* olup biteni anlatmayacağım – çünkü anlatacak olursam yine çok kötü olurum. İçimden, keşke o gece kıyıya çıkmasaydım da bunların hiçbirini görüp yaşamasaydım diye geçirdim. Gördüklerim gözümün önünden hiç gitmeyecek; zaten sonradan kaç kere rüyamda görüp durdum.

Hava kararana dek ağaçtan bir yere kıpırdamadım, aşağı inmeye korkuyordum çünkü. Arada bir ormanın içinden silah sesleri geliyordu; iki kez de silahlı ve atlı adamların tomruk deposunun önünden dörtnala geçtiklerini gördüm; o yüzden de çatışmanın hâlâ sürdüğünü düşündüm. İçim öylesine acıyordu ki bir daha o evin yakınına bile gitmemeye karar verdim, çünkü bu olanlar bir şekilde benim suçumdu. Durup bir düşününce, o kâğıttaki yazının Bayan Sophia'nın saat iki buçukta Harney ile buluşup kaçacakları anlamına geldiğini çözmüştüm; keşke babasına o kâğıttan ve kızının o tuhaf hallerinden bahsetseydim diye düşündüm, hem belki o zaman babası kızını odaya kapatırdı ve bu olayların hiçbiri yaşanmamış olurdu.

Ağaçtan indiğimde kıyı boyunca akıntı yönünde bir süre hiç çaktırmadan, sessizce yürüdüm, az ileride su kenarında iki ceset buldum, onları çeke sürükleye kıyıya taşıdım; sonra yüzlerini örtüp oradan hızlıca uzaklaştım. Buck'ın yüzünü örterken biraz gözyaşı döktüm, çünkü o bana karşı hep çok iyi olmuştu.

Artık hava kararmıştı. Evin yakınından bile geçmeden, dosdoğru ormanın içine dalıp bataklığa yöneldim. Jim adasında yoktu, hemen aceleyle sık söğütlerin arasından geçerek salın olduğu dereye koştum, aklımda sadece bir an önce sala atlayıp bu berbat yerden kaçıp gitmek vardı. Ama sal yerinde yoktu! Aman Tanrım, korkudan yüreğim ağzıma geldi! Neredeyse bir dakika nefes bile alamadım. Sonra etrafa seslenmeye başladım. Yedi-sekiz metre ötemden bir ses karşılık verdi:

"Aman Tanrım! Bu sen mi, canım benim? Sen sakın ses çıkarmak!"

Jim'in sesiydi bu duyduğum – hiçbir ses öyle güzel gelmemişti kulağıma daha önce. Kıyıdan biraz koşup sala atladığım gibi Jim beni kucaklayıp sarıldı o sevinçle ve dedi ki:

"Şükürler olmak, Tanrı seni korumak, çocuum! Ben seni gene ölü sanmak! Jack daha az önce burada olmak; sen eve geri dönmemek, o da senin için ölmektir herhalde demek; ben salı daha şimdi almak, derenin ağzına çekmek, ben hazırlanmak burdan gitmek için ama Jack tekrar çıkmak gelmek, söylemek bu sefer sen *kesin* ölmektir. Şükürler olsun sağ salim kavuşmak, şimdi öyle mutlu olmakım ki, canım benim!"

Ben de:

"Tamam işte – bu iyi oldu bak; beni bulamayacaklar, sonra da öldüğümü ve nehirde sürüklenip gittiğimi düşünecekler – yukarıda birkaç şey var onlara böyle düşündürecek hem – hem biz daha niye burada duruyoruz ya, Jim, haydi bir an önce çıkar bizi nehre de gidelim artık," dedim.

Nehirde üç-dört kilometre uzaklaşıp da Mississippi'nin ortasına açılana kadar içim hiç rahat etmedi. Sonra da işaret fenerini astık, artık bir kez daha özgür ve güvendeydik. Dünden beri boğazımdan tek lokma bir şey geçmemişti, Jim biraz mısır çöreğiyle yayık sütü çıkardı, ayrıca biraz domuz eti, lahana ve birkaç yeşillik çıkardı –doğru düzgün pişirildiğinde etli lahanadan güzel yemek yoktur dünyada– ben karnımı doyururken bir yandan laflayıp güzel zaman geçirdik beraber. İkimizin de keyfi yerindeydi, ben kan davalarından kurtulduğuma seviniyordum, Jim de bataklıktan. "Salım salım güzel salım" diyorduk aramızda. Başka yerler hep sıkış tepiş, insanın üstüne üstüne geliyor, ama sal öyle mi ya? İnsan saldan başka nerede kendini bu kadar özgür, huzurlu ve rahat hissedebilir ki?

19. BÖLÜM

İki-üç günü daha geceye kattık; hani zaman su gibi akıp gitti desem yeridir; o kadar sessiz, sakin ve keyifli geçti ki günler. Durun size neler yapıyorduk anlatıvereyim. Nehir, aşağıya doğru epeyce genişliyordu – hatta bazı yerde iki-iki buçuk kilometre kadar genişlediği oluyordu; biz geceleri yol alıp, gündüzleri salı bir kenara çekip saklanıyorduk; havanın ağarmasına yakın karaya çıkıp salı bağlıyorduk – neredeyse her seferinde suların sakin olduğu bir kumluğa çıkıyorduk; çıkar çıkmaz da kestiğimiz kavak fidanları ve söğüt dallarıyla salın üstünü örtüp gizliyorduk. Sonra da olta atıyorduk. Ardından yüzmek için nehre girip hem yıkanmış oluyor hem de serinliyorduk; sonra da suyun anca dize kadar geldiği sığlıklarda, suyun içinde kum zeminde oturduğumuz yerden günün ağarmasını bekliyorduk. İşte o anlarda her yer alabildiğine sessiz –bir o kadar da kıpırtısız–, sanki tüm dünya uykuya dalmış gibi oluyordu, belki sadece kurbağaların vıraklamaları duyuluyordu ara ara. Suyun üzerinden ötelere doğru bakarken göze çarpan ilk şey soluk bir çizgi oluyordu; karşı yakadaki ormanın çizgisiydi bu, görüp görebileceğin tek şey oydu zaten, bir de gökyüzünde solgun bir nokta ve o solgunluğun gitgide yayılması, ardından nehrin renginin ötelerden hafif hafif açması ve o koyuluğun yerini griliğin alması; ilerideki küçük siyah noktaların iyice uzaklara doğru kayıp gidişi –küçük yük tekneleri, mavnalar falandı bunlar, ardında uzun, siyah bir çizgi bırakanlar da sallar olmalıydı, bazen bir kürek gıcırtısı ya da anlaşılmaz insan sesleri gelirdi kulağımıza; ortalık öylesine sessizdi ki ta uzaklardan gelen sesleri bile duyabiliyorduk; derken suyun üstünde çizgiler beliriyordu, çizgiye bir bakınca orada suyun içinde bir

ağacın olduğunu ve üstünden hızlı bir akıntı geçtiği için çizginin o şekli aldığını anlayabiliyordunuz; sonra da suyun üzerinden kıvrıla kıvrıla sisin toplanıp kalktığını da görebiliyordunuz, gökyüzü doğuda kızıla çalarken ışığı suya da yansıyordu ve nehrin karşı yakasındaki ormanın kenarında kütükten bir kulübe seçiliyordu; bir odun deposuydu orası sanırım, yanında da uyanık oduncunun ağır çeksin diye ıslattığı odunlar yığılı duruyordu; derken hoş bir esinti çıkıp seni olduğun yerde serinletiveriyordu, rüzgâr ormandaki çiçeklerin, ağaçların arasından estiğinden, tertemiz, taptaze ve mis gibi kokuyordu; ama her zaman öyle güzel kokmazdı rüzgâr estiğinde, çünkü bazen ölü balıkları, zarganaları falan atmış olurlardı, bu balıklar çürüyüp giderken öyle fena bir koku yayar ki yakınında duramazsın; ama sonra gün bir doğdu mu, güneşin altında her şeyin yüzü gülmeye başlar, kuşlar bile şakır şakır cıvıldar!

İnce bir duman tütse de kimse farkına varmazdı artık o saatten sonra, biz de tuttuğumuz bir-iki balığı oltalardan çıkarıp, pişirip sıcak sıcak bir kahvaltı hazırlardık. Sonra da nehrin yalnızlığını seyre dalar, tembellik edip oyalanırken olduğumuz yerde uyuyakalırdık. Derken bir ses duyup uyanır, sesin nereden geldiğini anlamak için sağa sola bakınırdık; nehir boyunca akıntıya karşı bacasından dumanı tüte tüte, zar zor ilerleyen buharlı bir gemi görürdük bazen; nehrin karşı yakasından da uzaklara doğru gittiğinden pek bir şey görülmezdi, belki geminin yandan mı yoksa arkadan mı çarklı olduğunu seçebiliyorduk ancak; sonra bir saat boyunca bir sessizlik çöker, ne bir ses seda duyulur ne de herhangi bir şey olurdu – sadece nehir ve onun gözü pek yalnızlığı kalırdı. Bir süre sonra bir salı geçip giderken görebilirdiniz uzaktan, muhtemelen üstünde de beceriksizin teki eline baltayı almış odun kırıyor olurdu; nedense hep salın üstünde yaparlar bu işi; baltanın güneşte parlayıp aşağı indiğini görebilirdin belki ama hiçbir şey duyulmazdı o an; sonra baltanın bir daha yukarı kalktığını görürdün, balta tam adamın kafasının üstüne geldiği anda, *tak!* diye sesi gelirdi kulaklarımıza – çünkü ses bize suyun üzerinden

anca gelebiliyordu daha. İşte günlerimiz böyle geçiyordu, tembel tembel oturup sessizliği dinliyorduk. Bir keresinde öyle ağır bir sis çökmüştü ki buharlı gemiler onları fark edebilsin diye tencere tavaları birbirine vura vura gidip geliyordu sallar, tekneler hep. Hatta bir mavna (ya da sal) neredeyse dibimizden geçip gitmişti de içindekilerin konuşmalarını, küfürlerini, kahkahalarını falan duymuştuk -kelime kelime anlaşılıyordu her dedikleri- ama görünmeyi bırak seçilmiyorlardı bile; insanın içi ürperiyordu öyle bir anda; sanki ruhlar havada süzülüp tam önünüzden konuşa konuşa geçiş yapıyormuş gibiydi çünkü. Jim onların gerçekten ruhlar olduğuna inandığını söyleyince ben de ona:

"Saçmalama; ruhlar öyle 'Ne lanet bir sismiş bu ya!' diye konuşmazlar," dedim.

Karanlık çöker çökmez küreklere asılıp nehre açılıyorduk, nehrin orta yerine geldiğimizde de kürekleri kaldırıp salı akıntıya bırakıyorduk; sonra ayaklarımızı saldan suya sarkıtıp bir yandan çubuklarımızı tüttürürken ondan bundan konuşuyorduk -sivrisineklerden yana rahat olduğumuzda- üstümüzde hiçbir şey olmadan, çırılçıplak geziyorduk sabah akşam. Buck'ın ailesinin benim için diktiği yeni giysiler de, içinde kendimi rahat hissedemeyeceğim kadar kaliteliydi, hem benim zaten giyinip kuşanmakla pek aram yoktur öteden beri, nedendir bilmem.

Bazen hiç gelen geçen olmaz o koskoca nehir saatlerce bir tek bize kalırdı. Karşı yakadaki kıyıları ve adacıkları izlerdik öyle; bir kıvılcım çarpardı gözümüze bazen -muhtemelen bir kulübenin penceresinden ışığı sızan bir mum olurdu bu-, bazen suyun üstünde bir-iki kıvılcım çarpardı gözümüze -bir sal ya da mavna olurdu onlar da-, bir keman sesi ya da bir şarkıyı duyabilirdiniz bazen de gelip geçen sallardan, teknelerden. Salın üstünde yaşamaktan güzeli yoktu gerçekten de. Tüm gökyüzü de bizimdi üstündeki benek benek yıldızlarla, sırtüstü yatıp yıldızları izlerdik, bir yandan da bu yıldızlar yapıldı mı yoksa birdenbire mi oluverdiler diye tartışırdık - Jim yıldızların yapıldığını düşünüyordu, bense onların birdenbire olduklarını; bana kalırsa o kadar

çok yıldızı tek tek *yapması* çok uzun sürerdi çünkü. Jim'e göre ise yıldızları ay *yumurtlamış* olabilirdi; aslına bakarsan çok da mantıksız gelmedi bu bana, o yüzden ben de bir şey demedim onun üstüne, çünkü bir keresinde bir kurbağanın neredeyse yıldızlar kadar çok sayıda yumurtladığını görmüştüm, o halde ay da yıldızları yumurtlamış olabilirdi. Kayan yıldızları ve arkalarında bıraktıkları izleri de seyrederdik. Jim'e göre bunlar bozulan yumurtalardı ve yuvalarından atılmışlardı.

Gecede bir ya da iki kez karanlığın içinden bir buharlı geminin çıkıp geldiğini görürdük ve gemi ara ara bacalarından bir sürü kıvılcım saçardı dışarıya, kıvılcımları yağmur gibi suyun üstüne düşerken izlemesi de çok keyifli olurdu; ardından gemi uzaklaşıp bir köşeyi dönerken ışıkları gözden kaybolur, çarkının suda çıkardığı foşurtular da duyulmaz olurdu ve nehir tekrar eski sessizliğine bürünürdü; gemi geçip gittikten epey bir sonra da çıkardığı dalga olduğumuz yere vurmaya başlar, salı da biraz sallardı; onun ardından, artık ne kadar bilinmez ama epey bir süre hiçbir şey duyulmazdı, belki ara sıra bir kurbağa ya da başka bir hayvanın sesi dışında.

Vakit gece yarısını geçince kıyıda yaşayan insanlar yataklarına çekilirlerdi artık ve iki-üç saat boyunca tüm o kıyılar kapkaranlık olurdu hep – kulübe pencerelerinde ışık falan görülmezdi. İşte bu ışıklar bize saatin geldiğini söylüyordu – onları ilk görüşümüz sabah oluyor demekti, biz de hemen saklanıp salı bağlayacak bir yer aramaya koyuluyorduk.

Bir gün, şafak tam söktü sökecekken bir kano buldum, akıntıyı enlemesine geçip karşı kıyıya –iki yüz metre var ya da yoktu– vardım, küçük dereden yukarı doğru selvi ağaçlarının arasından bir buçuk kilometre kadar kürek çekip biraz yiyecek meyve falan bulup bulamayacağıma baktım. Tam ineklerin geçtiği patikanın dereyi kestiği yeri geçerken, iki adamın kan ter içinde tabana kuvvet olduğum yere doğru koştuğunu gördüm. 'Tamam,' dedim, 'şimdi işim bitti işte.' Çünkü ne zaman birileri birilerinin peşinden koşuyor olsa, kesin ya *benim* ya da Jim'in peşindeler gibi

geliyordu bana. Bir an önce oradan uzaklaşabilmek için küreklere asılıyordum ki adamların çoktan yakınıma geldiğini ve hayatlarını kurtarmam için bana seslenip yalvardığını duydum -hiçbir şey yapmadıklarını ama gene de kovalandıklarını söylüyorlardı-, peşlerinde köpekli adamlar varmış. Hemen kanoya binmek istediler, ama onlara dedim ki:

"Gelmeyin sakın. Daha köpeklerin ve atların sesleri duyulmuyor bile; şuradaki çalılıkların arasından geçip dere yukarı biraz yol alacak kadar vaktiniz var; az ileride suyun içinden bana doğru yürüyüp öyle binin - böylece köpeklere izinizi kaybettirirsiniz," dedim.

Dediğim gibi de yaptılar, onları kanoya alır almaz hemen bizim adacığa doğru var gücümle küreklere asıldım, beş-on dakika geçmeden uzakta köpeklerin havlamalarını ve adamların bağıra bağıra konuştuklarını duyduk. Seslerden derenin ağzına doğru geldiklerini anlayabiliyorduk ama onları göremiyorduk; bir süre orada durup çevreye bakındılar sanırım; sonra, biz oradan uzaklaştığımızdan, sesleri gitgide duyulmaz oldu; ormanın içindeki derede bir buçuk kilometre kadar ilerleyip nihayet nehre ulaştığımızda her şey çok sessizdi, hemen bizim adacığa doğru kürek çektik, kavakların arasında kendimizi gizledik, artık güvendeydik.

Bu adamların birisi yetmiş yaşında vardı, belki daha bile fazlaydı, adamın kafası keldi ve favorileri iyice kırlaşmıştı. Başında iyice eskimiş yamuk yumuk bir şapka, üstündeyse kir pas içinde mavi bir yün gömlek vardı; yırtık pırtık eski kotunun paçalarını da çizmelerine sokuşturmuştu, elde örülmüş pantolon askıları vardı - hayır, askısı, sadece bir tane vardı çünkü. Kolunda dandik pirinç düğmeleri olan uzun kuyruklu kot bir ceket sarkıyordu, adamların her ikisinin de elinde kilimden yapılma büyük, şişkin, iyice eski püskü çantalar vardı.

Diğer adam da otuzlarındaydı, o da paçoz giyimliydi. Kahvaltıdan sonra yattığımız yerden birbirimizle konuşmaya başladık, sohbetin hemen başında anladığımız ilk şey bu adamların birbirini önceden tanımadığıydı.

"Senin başın niye dertte?" diye kel olan diğer adama sordu.

"Şey, dişleri tartardan temizleyen bir ürün satıyordum ben aslında -ürün tartarı temizlemesine çok güzel temizliyor, ama çoğu zaman diş minelerini de tartarla birlikte götürüyor- işte ben de kalmam gerekenden bir gece fazla kaldım kasabada, tam artık oradan kaçıp gidiyordum ki kasabanın bu tarafına gelen yolda sana rastladım, sen de bana peşinden adamların geldiğini söyledin ve seni kurtarayım diye bana yalvardın. Ben de, benim de başım dertte aslında, *seninle* kaçayım bari, deyip sana katıldım işte. Olan biten bu - senin olayın nedir?"

"Ben de neredeyse bir haftadır o kasabada içki karşıtı toplantılar düzenleyip halka konuşmalar yapıyordum, en küçüğünden en büyüğüne bütün kadınların hepsinin gözüne girmiştim; içkicilerin hakkından öyle bir geliyordum ki *deme gitsin,* gecede beş bazen altı dolar bile kazandığım oluyordu - kişi başı on sent topluyordum, ama çocuklarla zencilerden para almıyordum - tam işler gitgide güzelleşiyordu ki dün gece ortalıkta bir dedikodu dönmeye başlamış benim hakkımda; güya ben her fırsatını bulduğumda zulamdaki bir testiden gizli gizli içki içip öyle takılıyormuşum. Bu sabah zencinin biri gelip dürte dürte uyandırdı beni de öyle haberim oldu, adamlar köpekleri ve atları da alıp sessiz sedasız toplanıyorlarmış, fazla sürmez birazdan burada olurlar, sana kaçman için yarım saat süre verdiler, sonra peşine düşecekler, yakaladıklarında da hiç şansın yok seni bir kütüğe oturtup, katran ve tüye bulayacaklar, dedi. Kahvaltı için oyalanmadım artık - zaten çok da aç değildim."

"Bak ihtiyar," dedi genç olanı, "senle ben birlikte çalışırsak iyi anlaşacağa benziyoruz ha; ne dersin?"

"Neden olmasın? Senin esas meslek ne - necisin sen aslında?"

"Esas meslek dersen çekirdekten yetişme matbaa ustasıyım, ilaç yapmaktan da anlarım biraz; tiyatro oyuncusuyum aynı zamanda - tragedyalarda falan oynadım işte, duymuşsundur belki; yeri gelirse hastaları hipnotize edip manyetizma ile iyileştiririm,

frenoloji de bilirim, insanların kafasına dokunarak onların karakterlerini anlayabilirim; bir ara değişiklik olsun diye okullarda müzik ve coğrafya dersleri verdim; bazen başka konularda da konuşmalar yaparım insanlara -ooo, bende meslek çok- elimden her iş gelir, ama bana ağır iş demeyeceksin. Senin esas meslek ne peki, sen ne yapar edersin?"

"Senelerimi hekimliğe verdim ben. Hem kilisede hem dışarıda şifacılık yapıyorum, ellerimle şifa dağıtmakta epey iyiyimdir - kanser, felç ve bilumum hastalığa karşı işte; ayrıca çok da iyi fal bakarım, ama önceden gidip biraz araştırma yapacak birisi lazım yanıma. Kilisede vaaz da veririm en güzelinden, kasaba kasaba gezip kurduğumuz çadırlarda misyonerlik yaparım."

Bir süre kimse bir şey konuşmadı, bir sessizlik oldu; derken genç olanı; "Ah, ahh!" diyerek derin bir iç çekti.

"N'oldu, neye efkârlandın sen?" diye sordu kel kafalı olan da.

"Düşünüyordum da, ben böyle bir hayat sürecek adam mıydım, şu içine düştüğüm insanlara bak hele!" derken gözünün kenarını bir mendille silmeye başladı.

"Hadi ordan! Ne o, beğendiremedik mi kendimizi sana?" diye karşılık verdi kel olan şakayla karışık ama biraz ters bir şekilde.

"Yok, öyle değil, beğendim elbet, bana *müstahak* bunlar, herkes hak ettiğini yaşar; eskiden yüksek mevkilerde bir hayatım varken, beni bu hallere kim düşürdü peki? *Ben* kendim düşürdüm yine. *Sizlerden* bir şikâyetim yok, baylar - suçlamıyorum sizleri; hatta kimseden şikâyetçi değilim, olamam. Bu yaşadıklarımın hepsini hak ettim ben çünkü. Bırakın da bu zalim dünya gelsin üstüme en soğuk yüzüyle; ama bir şey var ki bildiğim, o da, bir gün bir yerlerde bana ait bir mezarın olacağıdır. Dönsün bahtın tekeri yine böyle tersime, bu dünya benden her şeyimi alabilir, hep aldı zaten -sevdiklerimi, malımı mülkümü, varımı yoğumu- ama bir tek onu benden alamaz. Gün gelecek, o mezarıma yatıp her şeyi unutacağım ve bu paramparça yüreğim huzur bulacak nihayet," derken gözlerini silmeye devam ediyordu.

"Başlatma şimdi paramparça yüreğine," dedi kel kafalı; "*biz* mi parçaladık yüreğini sanki, niye bize laflar, şekiller yapıyorsun böyle? Ne yaptık sana, ne zararımızı gördün?"

"Hayır, elbette bir şey yapmadınız. Sizleri suçladığım falan yok, baylar. Ben düşürdüm kendimi bu hallere hep – kendim ettim, kendim buldum. Müstahak tüm bu acılar bana – sonuna kadar hak ediyorum. Ağzımı açıp şikâyet bile etmem."

"Hangi yüksek yüksek mevkilerdeydin ki sen? Neydin yani sen bu hallere düşmeden önce?"

"Ah, ah, anlatsam da inanmazsınız ki bana; dünyada inanmaz kimseler zaten... boş verin gitsin o yüzden... dert etmeyin. Dünyaya gelişimdeki sır..."

"Dünyaya gelişindeki sır mı? Ne demeye getiriyorsun lafı?"

"Baylar," dedi genç olanı ağırbaşlı bir ifadeyle, "anlatacağım sizlere sırrımı, içimde bir his size güvenebileceğimi söylüyor çünkü. İşin aslı, bir düküm ben!"

Bunu duyan Jim'in gözleri neredeyse yerinden fırlayacaktı; sanırım benim de öyle olmuştur. Derken kel kafalı: "Yok artık, daha neler! Harbiden mi diyorsun?" dedi.

"Evet. Benim büyük-büyük babam, Bridgewater Dükünün en büyük oğluydu, geçen asrın sonlarında kaçıp özgürlüğün o tertemiz havasını içlerine çekebilmek için bu ülkeye gelmiş; burada evlenmiş ve öldüğünde ardında bir oğul bırakmış; onunla aynı zamanlarda kendi babası da ölmüştü ayrıca. Merhum dükün ikinci oğlu, tüm unvanları, hakları ve mülkleri eline geçirmiş – ama gerçek dük olan bebeği görmezden gelmişler. İşte ben de o bebek dükün soyundanım – hakiki Bridgewater Dükü benim; işte karşınızdayım tüm bu ümitsiz derbederliğim, malımdan mülkümden edilmişliğim ve peşimde adamlarla; beni hakir gören bu zalim dünyada harap ve bitap halim ve paramparça kalbimle ve bir sal dolusu suçluyla oturup kalkacak kadar düşmüşlüğümle, karşınızdayım işte!"

Jim adamcağıza çok acıdı, e ben de acıdım haliyle. Onu avutmaya, teselli etmeye çalıştıysak da bunun bir faydasının olma-

dığını, tesellisiz dertleri olduğunu söyledi; ama ona dük muamelesi yapacak olursak bundan çok memnun olurmuş; bizler de "Yaparız elbette, hele bir anlat nasıl olacağını da," dedik. Onunla konuşurken önünde eğilip aynı zamanda "Majesteleri,", "Lordum," ya da "Lord Hazretleri" demeliymişiz – ona sadece "Bridgewater" diye hitap etsek de bir sorun olmazmış, çünkü o bir isim değil, unvanmış zaten; bir de içimizden birisinin akşam yemeklerinde ona hizmet etmesi ve istediği ufak tefek işleri yapması gerekiyormuş.

Bundan kolay ne vardı canım, yapıverdik gitti biz de. Akşam yemeği boyunca Jim onun başında bekleyip hizmet edip durdu, sürekli "Macesteleri hangi yemek arzu etmekir acaba, bundan mı yoksam şundan mı?" diye çevresinde dört döndü, adamcağız bir mutlu oldu, bir mutlu oldu ki, sorma gitsin.

Ama yaşlı olan adam gitgide daha az konuşur eder oldu – ağzını açıp da pek bir şey demedi yemekte, üstelik dükün etrafında dört dönmemizden, adamı böyle tepemize çıkarmamızdan da pek memnun görünmüyordu açıkçası. Sanki aklında bir şey var gibiydi. Sonra akşamüstü bir ara düke dönüp:

"Bana bak, Bilgewater," diye seslendi, "senin bu hale düşmene ben de çok üzüldüm gerçekten, ama böyle dertleri olan bir tek sen değilsin."

"Nasıl değilmişim?"

"Değilsin, tabii ki de. Türlü türlü sinsiliklerle, haksızlıklarla yüksek mevkilerden ayağı kaydırılan tek kişi sen değilsin."

"Vah vah! Deme be!"

Yaşlı adamın, "Dedim bile, doğumuna dair bir sır saklayan tek kişi sen değilsin," demesiyle gözünden yaşlar gelmesi bir *oldu*.

"Hey, dur biraz. Sen ne demek istiyorsun?"

"Bilgewater, sana güvenebilir miyim acaba?" diye sordu hâlâ hıçkırıklar içindeki yaşlı adam.

"Son nefesime kadar sırrın bende güvende olacak!" Yaşlı adamın elini tutup sıktı ve "Senin doğumundaki şu sır nedir, anlat haydi!"

"Bilgewater, ben herkesin öldü sandığı Fransız tahtının veliahtıyım!"

Yok artık, daha neler duyacaktık! Jim'le ben birbirimize şaşkın şaşkın bakakaldık. Sonra dük sordu:

"Neyim dedin sen az önce?"

"Evet, dostum, doğru duydun - şu an tam karşında kayıp ve bedbaht veliaht duruyor. On Yedinci Lui'yim ben, On Altıncı Lui'den olma, Marie Antoinette'ten doğma."

"Sen ha! Hem de bu yaşta! Yok artık! Ne yani, sen şimdi şu vefat etti dedikleri Charlemagne benim mi diyorsun; neresinden baksan en az altı-yedi yüz yaşında falan olmalısın şimdi sen?"

"Çekmediğim dert, yaşamadığım çile kalmadı, Bilgewater; saçlarıma düşen şu aklar ve erkenden gelen şu kellik, hep ondan oldu. Evet, yurdumdan sürgün edilip de şimdi böyle kot pantolonlar içinde, sefil ve avare bir şekilde her gün acılar çekiyor da olsam, onurum ayaklar altında çiğnenmiş de olsa, şu an karşınızda Fransa kralının tahtının gerçek sahibi duruyor, baylar."

Adam öyle bir başladı ki ağlamaya durdurabilmenin imkânı yok, Jim de ben de ne yapacağımızı bilemedik, bizim de içimiz parçalanmıştı durumuna - ama yine de onun bizimle olmasından mutlu ve de gururluyduk. Biz de tıpkı daha önce düke yaptığımız gibi, *onu* da avutup teselli etmeye giriştik. Ama bize tesellilerimizin hiç fayda etmediğini söyledi, bu dertlerden kurtulabilmesi için ancak ölüp gitmesinden başka bir çare yokmuş ama insanlar ona bir krala davranılması gerektiği gibi davrandıklarında, yani onunla konuşurken tek dizlerinin üstüne çöküp "Majesteleri" dediklerinde, yemeklerde ilk önce ona hizmet ettiklerinde ve onun yanında o izin vermeden kimse oturmadığında falan kendisini çok daha iyi hissettiğini söyleyip durdu sık sık. Jim ve ben, bu sefer de ona majeste muamelesi çekmeye başladık, onu el üstünde tutup, getir götürünü, ufak tefek hizmetlerini yapıyor, o otur demeden de oturmuyorduk. Bu yaptıklarımız onun öyle hoşuna gitti, neşesini, keyfini öyle bir geri getirdi ki sorma gitsin. Ama dük buna gücenmiş gibiydi, suratını asmaya başlamıştı bir kere

ve durumun bu hale gelmesinden hiç de hoşnut görünmüyordu; halbuki kral gerçekten dostça davranıyordu düke karşı, hatta dükün büyük-büyük babası ve diğer tüm Bilgewater Düklerinin, *onun* babası tarafından muhabbetle anıldıklarını, sık sık saraya buyur edildiklerini söyledi; ama dük epey bir süre daha suratını astı, ta ki kral ona dönüp de şöyle diyesiye kadar:

"Görünen o ki, bu salda epey uzun bir süre daha birlikte olacağız, Bilgewater, böyle darılıp gücenmenin ne faydası var ki? Bir tek keyfimizi kaçırmış olursun. Dük olarak doğmadıysam suç bende değil ya, kral olarak doğmaman da senin suçun değil sonuçta... öyleyse niye buna kafa yoruyorsun sen? Olaylara iyi yanından bakmaya çalış derim ben her daim... budur benim olayım. Buraya düşmemiz o kadar da kötü olmadı aslına bakarsan... bolca kayıntımız var, e rahatımız da yerinde; haydi gel, ver elini bize, düküm, hepimiz dost olalım."

Dük elini uzatınca Jim ve benim içimizi bir sevinç kapladı. Tüm o huzursuz ortam dağılıp gitmişti ve bizler de rahatlayıp bir oh çekmiştik sonunda, çünkü saldaki en ufak bir kırgınlık, dargınlık işleri iyice zora sokacaktı öbür türlü; bir salda herkesin her şeyden önce isteyeceği ilk şey, insanların halinden memnun olması ve birbirlerine karşı doğru düzgün ve nazik davranmalarıdır.

Çok geçmeden anlamıştım zaten bu iki yalancının kral ya da dük falan olmadıklarını, en aşağılığından üçkâğıtçı ve sahtekârdan başka bir şey değildi bunlar. Ama yine de ağzımı açıp tek kelime etmedim bununla ilgili, hiç belli etmedim bildiğimi; en iyisi böyleydi; çünkü öyle olursa ne münakaşa çıkar ne de başınız derde girer. Onlara kral ya da dük dememiz gerekiyorsa da deyiverirdik, ne olacak, yeter ki aile içinde tadımız, huzurumuz kaçmasın; hem Jim'e söylesem de bir faydası olmazdı, ben de ona söylemedim. Babamdan hiçbir şey öğrenmemiş olsam dahi en azından, onlar gibi tipleri idare edebilmenin en iyi yolunun ilişmeyip, onları kendi hallerine bırakmak olduğunu öğrenmişimdir.

20. BÖLÜM

Kral ve dük yol boyunca bize bir sürü sorup durdular; yok niye salın üstünü örtüp ediyormuşuz, yok ne diye gündüzleri nehirde yol almak yerine karada oturup bekliyormuşuz falan – yoksa bu Jim firari bir zenci miydi diye. Ben de onlara:

"Olur mu hiç öyle şey! Sizce firar etmiş bir zenci hiç *güneye* mi gider?"

Bir düşününce bana hak verdiler. Ama yine de bazı şeylere dair onlara açıklama yapmam icap etmişti, ben de başladım anlatmaya:

"Ailemle birlikte Missouri'nin Pike diye bir kasabasında yaşıyorduk biz, ben de orada doğmuşum zaten, ama hepsi ölüp gitti, bir tek ben, babam ve de erkek kardeşim Ike kaldık. Babam bir gün tası tarağı toplayıp, nehir aşağı gidip Ben Amcamın yanında yaşamaya karar verdi; Orleans'ın yetmiş kilometre aşağısında, nehir kıyısında ufak bir toprağı var Ben Amcamın. Babam gariban bir adamdı, biraz da borcu harcı vardı sağa sola; borçlarını ödeyip temizlediğinde ise elimizde ancak on altı dolar ve zencimiz Jim kalmıştı. Ne yaparsak yapalım o kadarcık parayla iki bin üç yüz kilometre yol gidilmezdi, bileti güverteden bile alsak yetmezdi. Derken suların yükseldiği bir gün, babam şans eseri bu salı yakalamış; biz de New Orleans'a kadar bu salla gideriz diye düşündük sonra. Ama babamın şansı kısa sürdü; bir gece buharlı bir gemi bizim salın ön tarafının köşesini biçti geçti, hepimiz suya düştük ve parçalanmayalım diye çarkın altına doğru daldık; Jim'le ben salimen yukarı çıkabildik, ama zavallı babam sarhoştu, Ike da sadece dört yaşındaydı, bir daha hiç yukarı çı-

kamadılar. İşte sonraki bir-iki gün gerçekten çok sorun yaşadık insanlarla, çünkü sandallarıyla yanımıza gelip gelip Jim'i benden almaya çalışıyorlardı, onlara göre Jim kaçak bir zenciydi çünkü. Biz de o yüzden gündüz vakti yolculuk etmiyoruz artık; geceleri de kimse bize ilişmiyor zaten."

Dük:

"Durun bakalım, ben oturup bir düşüneyim de eğer istersek gündüzleri de yolculuk yapabilmemiz için bir yol bulayım öyleyse. Bunu etraflıca düşüneceğim – bu sorunu çözecek bir plan bulacağım. Bugünlük de böyle olsun artık, çünkü gündüz vakti şuradaki kasabanın önünden geçmek istemeyiz herhalde bu pek sağlıklı olmaz sanki."

Gece olup da hava iyice kararırken, yağmur yağacak gibiydi; çok uzaklarda, yere yakın bulutlarda sesi bize kadar ulaşmayan ısı şimşekleri çakıyordu, yapraklar da hışırdamaya başlamıştı bile – yağmur çok fena indirecekti belli ki. O yüzden, dükle kral bizim wigwama dalıp ne var ne yok, yataklar nasıl diye bakınmaya başladılar. Benim yattığım şilte samandandı, Jim'in şiltesiyse mısır koçanı yapraklarındandı; benimkisi daha rahattı, çünkü mısır koçanı yapraklarının arasına mutlaka mısır koçanları da karışmış olurdu, üstüne yattığında insana batar ve acıtır; o yatakta bir döneyim desen sanki kuru yapraklar üzerinde yuvarlanıyormuşsun gibi çatır çutur öyle bir ses çıkarır ki, insanı uykusundan eder. Dük benim yatakta karar kıldığını söyledi; ama kral buna onay vermedi ve:

"Zatıâlileriniz de takdir eder ki, aramızdaki mertebe farkından dolayı mısır yapraklı yatak benim yatmam için münasip değildir. Sayın Dük Hazretleri, mısır yapraklı yatak sizindir," dedi.

Jim'le beni ter bastı o an acaba yine bu ikisi birbiriyle dalaşacak mı diye ama dükün cevabıyla ikimiz de bir oh çektik:

"Her türlü eziyetin demir ökçesiyle ezilip çamurlarda sürünmekmiş benim kaderim zaten. Yaşadığım talihsizliklerden sonra o eski mağrur halimden eser yok şimdi; pes ettim, artık direnmiyorum, kabul ediyorum dediğinizi; buymuş benim kaderim de.

Kimim kimsem yok benim şu koca dünyada– bırakın da dertleri, acıları ben çekeyim; buna katlanabilirim."

Hava yeterince kararıp da ortalık sakinleşir sakinleşmez yola koyulduk. Kral bize nehrin ortasına açılıp öyle gitmemizi ve kasabayı iyice geçene dek hiç ışık göstermememizi söyledi. Bir süre daha ilerledikten sonra bir grup ışık gördük karada –kasabaydı yani orası–, kimselere görünmeden oradan da hemen geçip gidiverdik bir kilometre kadar. Bir o kadar da nehir aşağı uzaklaştıktan sonra işaret fenerimizi astık; saat ona doğru da yağmur rüzgârla birlikte öyle bir indirip esmeye başladı ki, şimşekler çakıyor ve her yeri aydınlatıyordu; o yüzden de kral, Jim'le bana hava düzelene kadar nöbet tutma görevi verdi, sonra da o ve dük wigwama girip uyumaya koyuldular. Saat on ikiye kadar aşağıda nöbet tutma sırası bendeydi, ama yatacak yerim olsa bile gidip yatmazdım gene de, çünkü böylesi bir fırtına her gün rastlayabileceğiniz türden bir şey değildi. Tanrım, rüzgâr öyle bir uğulduyordu ki! Her birkaç saniyede bir gözleri kamaştıran parlak bir şimşek çakıyordu, o anlarda epeyce geniş bir alanda suyun üstünde dalgaların çıkardığı köpükleri, yağmurdan dolayı çok net olmasa da adaları ve rüzgârda sağa sola sallanan ağaçları görebiliyordunuz; derken göğü güm güm yaran öyle bir *çatırtı*, öyle bir çatırtı kopuyordu ki! Sesi azalıp da tam bitti dediğiniz, ortalığın sessizliğe gömüldüğü o anda yeniden bir *şimşek* çakıyor ve ardından da gök gürültüsü gümbür gümbür geliyor ve sonra da duruyordu. Dalgalar yüzünden az daha saldan düşecektim kaç kere, ama üstümde giysi falan olmadığından bunu çok da dert etmedim. Suyun içindeki ağaçları ve dallarını da dert etmiyorduk; çünkü şimşekler çakıp durduğundan etrafımız aydınlanıyordu ve bizim de onlara takılmadan salın yönünü değiştirecek kadar vaktimiz oluyordu.

Gece nöbet tutma görevi bendeydi, biliyorsunuz, ama beni iyiden iyiye uyku bastırıyordu artık, Jim de bana nöbetin ilk yarısını benim yerime tutabileceğini söyledi; Jim çok iyi biri ya, böyle konularda hep yardımcı olur zaten. Ben de wigwama gir-

dim hemen ama dük ve kral bacaklarını öyle bir ayırıp yatıyorlardı ki kendime sığışacak bir yer bulamadığımdan çıkıp dışarıda yattım artık. Yağmuru da çok dert etmiyordum kendime, hava ılıktı ve dalgalar da şimdi önceki kadar büyük değillerdi. Ama saat iki gibi dalgalar tekrar yükselmeye başladı, Jim bana haber verecekti; ama fikrini değiştirmiş, çünkü ona dalgaların boyu henüz sorun yaratacak kadar büyük gelmemiş; ama bu konuda yanıldığı belliydi, çok geçmeden bir anda büyük bir dalga gelip beni saldan suya alaşağı etti. Jim bunu görünce gülmekten ölecekti neredeyse. Bu zenci de her şeye ne kadar da kolay gülebiliyordu böyle.

Ben nöbeti devralınca, Jim de hemen yatıp horul horul uyumaya koyuldu; epey bir süre sonra fırtına tamamıyla dindi; karada bir kulübenin ilk ışığını görür görmez de Jim'i dürte dürte uyandırdım ve hemen salı o gün için saklayacak uygun bir yer bulduk.

Kahvaltıdan sonra kral, ahı gitmiş vahı kalmış bir deste iskambil kâğıdı çıkardı ve dükle birlikte el başına beş sentten bir süre kâğıt oynadılar. Sonra da oynadıkları oyundan sıkılıp kendilerince bir "kampanya hazırlamaya" karar verdiler. Dük heybesine yöneldi ve bir tomar ilan ve afiş çıkarıp sesli olarak okumaya başladı. Afişlerden birinde, şu şu yerde, şu şu tarihte "Paris'ten gelen namı meşhur Dr. Armand de Montalban Frenoloji Bilimi üzerine bir konuşma yapacaktır ve girişi on senttir, yirmi beş sente de karakter analizi yapılmaktadır" yazıyordu. Dük bu doktorun *kendisi* olduğunu söyledi. Başka bir afişte ise dük bu sefer "Londra'nın Drury Lane'inden çıkma, Shakespeare tragedyaları oyuncusu, dünyaca meşhur Genç Garrick" oluveriyordu. Başka afişlerde de farklı farklı isimlere bürünüp, "çatal bir çubukla" su ve altın bulmak ya da "cadı büyülerini bozmak" gibi çok güzel işler çıkarıyordu. En sonunda ise dük durup şöyle dedi:

"Ama benim asıl tutkum tiyatroda oynamaktır. Sen peki kralım, tiyatroda rol aldın mı hiç?"

"Hayır, almadım," diye cevap verdi kral.

"O halde, alacaksın, hem de üç gün bile dolmadan, Sayın Bedbaht Kralım," dedi dük. "Buradan sonra varacağımız uygun olan ilk kasabada hemen bir salon tutup, III. Richard oyunundaki kılıç dövüşünü ve de Romeo ve Juliet'teki balkon sahnesini yapacağız. Buna ne diyorsun peki?"

"Para getirecekse eğer ben varım her türlü, Bilgewater, ama ben oyunculuk moyunculuk işlerinden hiç çakmam bak; öyle oturup çok tiyatro falan izlemişliğim de yoktur. Babamın sarayda tiyatro oynattığı zamanlarda da ben ufacık bir çocuktum. Sence ben öğrenebilir miyim bu işleri?"

"Kolay o iş! Hallederiz."

"Oldu bu iş, tamamdır, zaten benim de yeni bir tertip kurmam gerekiyordu çoktandır. Haydi, başlayalım o halde."

Demesi üzerine dük de krala, Romeo kimmiş, Juliet kimmiş, kimin nesiymiş bunlar diye her şeyi anlattı, kendisi hep Romeo rolünü oynamaya alışkın olduğundan, kralın Juliet'i oynayabileceğini söyledi.

"Ama Juliet gençten bir kızmış, benim bu kabak kafamla, ağarmış favorilerim o kız rolünde epey bir tuhaf olmaz mı?"

"Yok, sen o kısmını dert etme hiç; bu taşralı saftirikler onun farkına bile varmazlar zaten. Üstünde kostümün de olacağından her şey bambaşka olacak; şimdi Juliet yatmaya gitmeden önce balkona çıkmış ayı seyrederken üstünde gecelik ve başında da fırfırlı bir şapka olacak. İşte bunlar da o roller için giyeceğin kostümler."

İki-üç tane kalın perdelik basma bezden yapılmış elbise çıkardı, oyunda III. Richard ve diğer oyuncunun giyeceği ortaçağ zırhlarıymış onlar da, bir de pamuklu, uzun, beyaz bir gecelik ve onunla uyumlu fırfırlı bir başlık vardı. Kralın keyfi yerine gelmişti; dük de bu işlerin nasıl olduğunu göstermek için kitabını çıkarıp, rollerin konuşmalarını ve hareketlerini yapmaya başladı havalı havalı, kollarını açıp kasıla kasıla yürüyor, hoplayıp zıplıyordu, sonrasında da kitabı krala uzatıp kendi rolünü ezberlemesini istedi.

Dönemecin beş kilometre kadar aşağısında kendi halinde küçük bir kasaba vardı, akşam yemeği faslı bittikten sonra dük, gündüz yolculuk ederken Jim'i tehlikeye sokmayacak bir yol bulduğunu söyledi ama kasabaya gidip bu işi bir halletmesi gerekiyormuş. Bunun üzerine kral da kasabaya gidip ne var ne yok, ne çıkar eder bu kasabadan diye bir bakmak istedi. Kahvemiz kalmamıştı hiç; Jim de bana hazır kano gidiyorken onlarla gitmemi ve kahve almamı söyledi.

Kasabaya vardığımızda ortalıkta kimseler yoktu; sanki bir pazar günüymüşçesine sokaklar boş, kıpırtısız ve öylesine sakindi. Hasta olduğundan, güneşin altında, bir evin arka bahçesinde yatıp dinlenen bir zenci görüp onunla konuştuk; çok küçük, çok hasta ya da çok yaşlı olmayan kim varsa herkesin, ormanın üç kilometre kadar içinde yapılan dinî toplantıya gittiğini söyledi. Kral, yolu iyice öğrendikten sonra; "Ne yolabiliriz milletten diye ben gidip bir bakınayım oralarda öyleyse, sen de gel istersen benle," dedi.

Dük de bir matbaa arayacağını söyledi. Biraz dolanıp aradıktan sonra bir marangozun üst katında matbaayı bulduk – marangoz ve matbaacıların hepsi toplantıya gitmişti ve kapılar da kilitlenmemişti. Matbaa kirli, dağınık bir yerdi, yerlerde çöpler atılıydı, sağda solda mürekkep lekeleri ve duvarlarda boydan boya atların ve kaçak zencilerin resimleri olan ilanlar asılıydı. Dük ceketini çıkarıp "Tamamdır benim işim şimdilik," dedi. Bunun üzerine ben ve kral toplantının yapıldığı yere doğru yola koyulduk.

Yarım saat kadar yürüyüp de oraya vardığımızda, havanın sıcağından her yerimizden ter boşanıyordu. Bu toplantıya civar köy ve kasabalardan bin kadar insan gelmişti. Ormanın içi her tarafa bağlanmış atlar ve at arabalarıyla doluydu, hayvanlar bir yandan önlerindeki yalaklardan yemleniyor bir yandan da sinekleri uzak tutmak için kuyruklarını sallayıp kıpırdanıyorlardı. Ortaya diktikleri direklerin üstünde çatısını dallardan ördükleri çardaklardan vardı çevrede; birisinde limonata ve zencefilli çö-

reklerden satılıyordu, kenarında da bolca karpuz, mısır ve bostan mahsulü şeyler yığılıydı.

Vaazları verdikleri çardaklar da o gördüklerimizdendi, ama bunlar daha büyükçeydi ve daha çok insan alabiliyordu altına. Oturak sıraları, kütüklerin dıştaki dilimlerinden yapılmıştı, kütüğün eğimli yanına gelecek şekilde delikler açılıp ayak koymak için sopalar geçirilmişti. Ama arkanızı yaslayamıyordunuz. Çardağın bir ucunda da vaizler için yüksek bir sahne ve bir kürsü vardı. Kadınların başlarında güneşten korunmak için şapkalar takılıydı; bazılarının üstünde keten ve yün karışımı kaba kumaştan elbiseler vardı, bazıları da ekoseli pamuklu kumaştan elbiseler giyiyorlardı, aralarında genç olanlardan birkaçı da basmadan yapılma elbise giymişlerdi. Gençlerden bazıları yalınayaktı, bazı çocukların üstünde de ucuz yollu birer gömlekten başka bir şey yoktu. Yaşlı kadınların bazıları oturmuş örgü örerken, genç kızlarla erkekler de aralarında çaktırmadan işaretleşip, birbirlerine kur yapıyorlardı.

Karşımıza çıkan ilk çardaktaki vaiz bir ilahi okuyordu. Önce kendisi kitaptan iki cümle okuyor, ardından da herkes onun dediğini ilahi şeklinde söylüyordu, o kadar kişi aynı anda ve coşkulu bir şekilde söyleyince insanın içi bir hoş oluyordu; sonra iki cümle daha okuyor, insanlar da ilahiyi devam ettiriyorlardı. İnsanların coşkusu gitgide büyüdü ve topluluk ilahiyi daha gür bir sesle okumaya başladı; sonlarına doğru kimisi kendinden geçip inlemeye, dövünmeye, kimisi de bas bas bağırmaya başladı. Hemen ardından, vaiz de vaazına coşkulu bir giriş yaptı; sahnede kilim dokur gibi bir o yana bir bu yana gidip geliyor, durduğu kenardan da öne doğru eğiliyordu; tüm bunları yaparken de elleri kolları, vücudu oynayıp duruyordu, bir yandan da sesini son gücüne kadar kullanıyor, sözlerini bağıra bağıra söylüyordu; arada bir elindeki İncil'i havaya kaldırıp sayfalarını açıyor, elleriyle kitabı bir sağa bir sola sallarken, bağıra bağıra, "Issızlığın ortasındaki utanmaz arlanmaz yılan bu! Görün onu ve yaşayın!" di-

yordu. Topluluk de hep bir ağızdan, "Yüce Tanrının adıyla! *A-a-miin!*" diye karşılık veriyordu. Vaaz bu şekilde sürüyor, insanlar inleyip ağlamaya, dövünüp bağrışmaya devam ediyordu:

"Haydi, gelin, toplanın yaslıların yanında burada! Gelin bu yana, günahtan içi kararmışlar! (*Amin!*) Gelin bu yana hastalar, yarası beresi olanlar! (*Amin!*) Gelin ey aksaklar, körler, topallar! (*Amin!*) Gelin bu yana ey tefekkür edenler, gelin ey düşkünler, muhtaçlar, gelin siz de utancından kendini acı içinde harap edenler! (*A-a-miin!*) Paramparça olmuş ruhunuzu, tövbeler eden kalbinizi de alın gelin! Üstünüzde paçavralarla gelin, tüm günah ve kirlerinizi de getirin! Sizleri günahlarınızdan arındıracak su bedava, cennetin kapısı açık sizlere – ah, atın adımınızı içeri ve huzura erin!" (*A-a-miin! Yüce Tanrı! Şükürler olsun sana!*)

İçeride durum aynı böyle devam ededursun, insanların ağlaşmalarından, bağırıp yakarmalarından vaizin dediği tek kelime anlaşılmıyordu. Kalabalığın her tarafından insanlar, gözlerinde yaşlarla ayağa kalkıp, yas tutanların olduğu ön sıralara doğru var güçleriyle akın akın gelmeye çalışıyorlardı; nihayet yas tutacak olanlar ön tarafta toplaştıklarında ilahiler söylemeye, yakarıp bağırmaya ve deli gibi kendilerini saman zeminin üstüne atıp dövünmeye başladılar.

Gözüme çarpan ilk şey, bizim kralın da kalabalığın arasına karışıp sesiyle herkesi bastırması oldu; ardından sahneye doğru bir hamle yaptı, vaiz ona bir konuşma yapması ve hikâyesini anlatması için yalvar yakar oldu, bizimki de kabul etti hemen. Sahnedeyken insanlara, eskiden bir korsan olduğunu – tam otuz sene Hint Okyanusu'nda korsanlık yaptığını, geçen bahar girdikleri bir çarpışmada tayfasının çoğunu kaybettiğini anlatmaya başladı; niyeti, memleketine geri dönüp tayfasına yeni adamlar toplamakmış aslında, ama Tanrıya şükürler olsun ki dün gece soyulmuş, sonra da bindiği buharlı gemiden bunu cebinde tek metelik yokken karaya bırakmışlar ama böyle olduğuna da memnunmuş; çünkü başına gelenler hayatında yaşadığı en hayırlı şeymiş aslında, o sayede değişmiş ve hayatında mutluluğu ilk kez öyle

tatmış; şimdi her ne kadar meteliksiz garibanın teki olsa da, hemen çalışıp para biriktirerek, ilk fırsatta Hint Okyanusu'na geri dönmenin yollarını arayacakmış, oraya bir varınca, hayatının geri kalanında kendini artık o korsanları doğru yola getirmeye adayacakmış; bu işi de ondan iyi yapabilecek hiç kimse yokmuş, çünkü o okyanusta dolaşan bütün korsan tayfalarının hepsini iyi kötü tanıyormuş sonuçta; ama böyle de beş parasız olunca, oralara ulaşması maalesef biraz uzun sürermiş, ancak o yine de bir yolunu bulup gidecekmiş mutlaka ve oradayken de ne zaman bir korsanı doğru yola dönmeye ikna edecek olsa, o korsana dönüp, "Bana teşekkür etme hiç, beni şereflendirme bunun için; tüm bunlar Pokeville'de o günkü dinî toplantıya gelen o güzel insanlar sayesinde oldu, edeceksen onlara teşekkür et, onları şereflendir, çünkü onlar hayırsever insanlar, bizim beyaz kardeşlerimiz ve oradaki sevgili vaizimiz de bir korsanın sahip olabileceği en gerçek dosttu!" diyecekmiş.

Az sonra iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı bizimkisi, diğerleri de onunla bir ağlamaya başladı. Derken kalabalığın içinden birisi bağırarak, "Haydi pamuk eller cebe, para toplayalım bu kardeşimiz için!" dedi. Bunun üzerine beş-altı kişi para toplamak için hemen hamle yaptı, ama yine kalabalığın içinden birileri bağırarak, "Bırakın da adam *kendisi* dolaştırsın şapkasını!" diye seslenince, herkes o adama hak verdi, hatta vaiz de bu fikre katıldı.

Bunun üzerine kral, bir yandan bir mendille gözlerini silerken bir yandan da şapkasını eline alıp bütün kalabalığın arasında dolaştırmaya başladı, insanların arasında dolanırken de onlara hayır duaları edip, onların gururunu okşayacak şeyler söylüyor ve taa nerelerdeki gariban korsanlara karşı bu denli iyi oldukları için onlara teşekkür ediyordu; bir yandan da gözlerinin yaşları yanaklarına süzülen güzel güzel kızlar, kralın yanına gelip hatıra niyetine onu öpmek için izin istiyorlardı; kral da hemencecik izin veriyordu her seferinde; hatta kral, bu kızlardan bazılarını beş-altı kez sarılıp öptü – ardından insanlar, kralı evlerine davet

ettiler, "Gel, bizlerle bir hafta kal, bunu onur sayarız," dediler; ama kral onlara, "Bugün toplantımızın son günü zaten, kalmam gereksiz olur, hem bir an önce Hint Okyanusu'na dönmem lazım, o korsanları doğru yola getirmek için can atıyorum," diye cevap verdi.

Sala döndüğümüzde kral, milletten topladığı paraları saydı, tam seksen yedi dolar yetmiş beş sent para vardı elinde. Onun üstüne bir de, oradan ayrılıp eve dönmek için ormanda yürürken bir at arabasının altında üç galon viski görmüş, onları da kapıp getirmiş yanında. Kral, bu misyonerlik dümeniyle şimdiye kadar yaptığı o kadar vurgunun içinde, bugün yaptığının açık ara en büyüğü olduğunu söyledi. Uzun uzun konuşmanın çok gereği yoktur böyle misyonerlik toplantısı işlerinde, dedi, hem korsanların yanında, dinsizlerin, putperestlerin esamisi bile okunmaz.

Kral gelip de bize, yaptığı vurgunun havasını atana kadar dük *kendisinin* epey iyi bir iş çıkardığını düşünüyordu, ama sonra o da pek öyle düşünmez oldu. Gittiği matbaada çiftçilere dümenden iki küçük iş yapmış -satılık at ilanlarından basmış- parasını da almış, dört dolar. Sonra da gazete için on dolarlık reklam satın almış, ama peşin ödeme yapacak olurlarsa bu işi dört dolara da halledebileceğini söylemiş - onların da aklına yatmış, anlaşmışlar. Gazete yıllık zaten iki dolar ediyordu, ama dük onlara peşin ödemeleri koşuluyla tanesi yarım dolardan üç abonelik satmıştı; çiftçiler ise ödemeyi her zamanki gibi yakacak odun ve soğan ile yapmak istemişler ilk başta, ama bu işin başına daha yeni geçtiğini ve fiyatları zaten olabildiğince aşağı indirdiğini, o yüzden de nakit para alması gerektiğini söylemiş. Bir tane de kafasından uydurup yazdığı küçük bir parça şiir vardı -üç kıta bir şey- biraz tatlı biraz da hüzünlüydü sözleri şiirinin; adı da, "Ah, soğuk ve zalim dünya, ez ayaklarının altında bu kırık kalbi sen de" idi - bunun harflerini matbaada dizmiş ve gazetede basmaya hazır hale getirmişti, üstelik bu iş için para da almamıştı. Ama sonuçta dokuz buçuk dolar para vardı elinde, kısa günün kârı diyordu ona da.

Sonra bize, para almadan yaptığı ufak tefek işlerden bir tane daha gösterdi, çünkü o afişi bizim için hazırlamıştı. Afişte kaçak bir zencinin resmi vardı, omzundan uzanan sopasının ucunda da küçük bir bohça sarkıyordu, resmin altında da "200 Dolar Ödül" yazıyordu. Jim hakkında ne var ne yoksa hepsi afişte yazılıydı ve tıpatıp da Jim'i tarif ediyordu; geçen kış New Orleans'ın altmış kilometre aşağısındaki St. Jacques'ların plantasyonundan kaçtığını, kuzeye doğru gitmiş olabileceğini ve onu bulup getirenin ödülün yanında yaptığı masrafları da alacağını yazıyordu.

"Bakın," dedi dük, "artık bu geceden sonra, eğer istersek gündüzleri de yolculuk yapabiliriz nehirde. Yaklaşan birilerini görürsek Jim'in ellerini ayaklarını bir halatla bağlar, wigwamın içine sokarız çabucak, soran olursa da bu afişi gösterip anlatırız, işte biz bu zenciyi nehrin yukarı taraflarında yakaladık diye, sonra da buharlı gemiyle yolculuk edemeyecek kadar gariban olduğumuzdan, biz de bu küçük salı arkadaşlarımızdan ödünç aldık ve şimdi de gidip ödülümüzü alacağız, deriz. Aslında Jim'e kelepçe ve zincir taksak daha inandırıcı görünürdü belki, ama o zaman da bizim bu garibanlık hikâyesiyle uyuşmazdı, sanki altın kolyeler, bileklikler takmışız gibi görünürdük. O yüzden halat kullanacağız– tıpkı tiyatroda dediğimiz gibi: hikâyemizdeki uyumu ve birliği korumalıyız."

Bunun üstüne hepimiz dükün aslında ne kadar da zeki olduğunu söyledik durduk, çünkü gündüzleri de bir sorun yaşamadan yolumuza gidebilecektik artık. Çok geçmeden dükün matbaada tezgâhladığı dümenlerin kokusu çıkacak ve belli ki ortalık biraz karışacaktı ama biz de o vakte kadar epey bir uzaklaşmış olurduk kasabadan zaten diye düşünüyorduk; ondan sonra da kafamız rahat, canımız isterse yolumuza devam edebilirdik.

Saklandığımız yerde kıpırdamadık bile, kendimizi olabildiğince gizleyip salı nehre indirmek için neredeyse saat ona kadar bekledik; sonra da kasabadan epey öteye doğru açıldık, hatta kasaba iyice gözden yitene dek fenerimizi bile asmadık.

Jim, sabah dörtte nöbeti devralayım diye beni uyandırdığında;

"Huck, sen tahmin etmek bu yolculukta daha başka kıral mıral çıkmak karşımıza?" diye sordu.

"Yok," dedim, "pek sanmam, çıkmaz artık."

"Oh, iyi bari," dedi Jim, "böyle iyi olmak, ben istememek zaten. Bir, haydi iki kıral bir şey olmamak da, ben daha fazlasını istememek, bu kadarı yetmek. Bu kıral ayyaşın teki olmak, dük de az ayyaş olmamak hani."

Bu arada Jim, krala gidip gidip, onunla Fransızca konuşmasını, bu Fransızca dediklerinin nasıl bir şey olduğunu duymak istediğini söyleyip adamı sıkıştırıyormuş; ama kral ona bu ülkede çok uzun seneler geçirdiğinden ve bir sürü derdi olduğundan dolayı artık Fransızcayı unuttuğunu söylemiş.

21. BÖLÜM

Güneş çoktan doğmuştu bile, ama biz durup salı bağlamadan yolumuza devam ediyorduk hâlâ. Kral ve dük yattıkları çardan bir bir çıkıp geldiler, ikisi de içkinin sersemliğini üstlerinden atamamışlardı hâlâ ve bitkin görünüyorlardı ama sonra suya girip biraz yüzdüler de iyice bir kendilerine geldiler. Kahvaltı işi bittikten sonra kral salın bir köşesine geçti, önce çizmelerini çıkarıp paçalarını kıvırdı, rahatlasın diye ayaklarını suya sarkıtıp olduğu yere bir güzel kuruldu, piposunu yakıp tüttürürken, Romeo ve Juliet'i açıp ezberlemeye başladı. Bir süre sonra iyice ezberlediğini söyleyince, kalkıp dükle birlikte rollerini çalışmaya koyuldular. Dük, her cümlesinden sonra durup, krala nasıl söylemesi gerektiğini gösteriyordu; elini tutup kalbine götürdü, içini çekmesini gösterdi, bir süre daha çalıştıktan sonra kralın rolünü artık iyi yapabildiğini söyledi; "Ama sadece," dedi dük, "öyle öküz gibi böğüre böğüre *Romeo!* diye bağırmayacaksın – yumuşak yumuşak söyleyeceksin böyle, hasret çekiyormuş ve artık takatin kalmamış gibi; bak şimdi R-o-o-meo! Budur olay, tamam mı; Juliet dediğin böyle tatlı mı tatlı, gencecik bir kız çocuğu, nasıl anırsın öyle ayağına diken batmış eşek gibi?"

Ardından dükün meşe dallarından yaptığı iki uzun kılıcı çıkarıp, kılıç dövüşü sahnesini çalışmaya başladılar – dük kendisine III. Richard diyordu; onları ellerinde kılıçlarıyla salın üstünde bir oraya bir buraya zıp zıp zıplayıp dövüşürken izlemesi pek keyifliydi doğrusu. Derken kral hoplayıp zıplarken sendeledi, dengesini yitirip suya düştü, sonrasında ikisi de biraz dinlendi ve nehir boyunca başlarına gelen türlü çeşit macerayı konuşup anlatmaya koyuldular.

Akşam yemeği bittikten sonra dük krala dönüp şöyle dedi:

"Şimdi, Capet hanedanının varisi kral, sen de bu gösterimizin birinci sınıf, güzel bir gösteri olmasını istemez misin? Öyleyse içine biraz daha bir şeyler eklememiz icap eder. Seyirci bis isteyecek olursa diye en azından yapacak bir-iki numaramızın olması gerekir."

"Bis dediğin ne ola ki, Bilgewater?"

Dük, bisin ne olduğunu krala anlattı ve ardından dedi ki:

"Ben ya İskoç dansı ya da denizci dansı yaparım biste ve sen de –dur bir düşüneyim biraz– hah, tamam, buldum – sen de Hamlet'in tiradını yaparsın işte."

"Hamlet'in nesini, nesini?"

"Hamlet'in tiradı işte, duymuşsundur ya; Shakspere'in yazdığı en meşhur şey hani. Çok görkemlidir, olağanüstü güzeldir! Seyirciyi her zaman yakalar. O bölüm bendeki kitapta yok –bende sadece bir cildi var– ama hafızamı biraz zorlarsam, hatırlayıp yazabilirim sanırım. Şimdi kalkıp bir dakika boyunca bir aşağı bir yukarı yürüyeceğim ve görelim bakalım hatıralarımın saklandığı kasaların içinde o bölümü bulabilecek miyim."

Kalkıp salın içinde bir yukarı bir aşağı yürümeye başladı; bir yandan düşünüyor bir yandan da alnını çatıp duruyordu; sonra da kaşlarını kaldırıp eliyle alnını sıktı, bir ileri bir geri sallanmaya ve inler gibi sesler çıkarmaya başladı; ardından hafif bir uğultuyla bir iç çekti ve bir damlacık gözyaşı döktü. Çok hoşuma gitti onu öyle izlemesi. Derken, yavaş yavaş hatırlar oldu. "Dikkatli dinleyin beni," dedi. En asilinden bir duruş şekli seçti kendine, bir ayağını az öne koyup kollarını da iki yana açtı ve kafasını hafifçe geriye doğru atıp gökyüzüne bakmaya başladı; sonra bir yandan dişlerini gıcırdatırken bir yandan da kafayı yemiş gibi abuk sabuk sesler çıkartıp, arada küfür etti; sonra da ellerini kollarını oynatıp, göğsünü şişire şişire tiradı okudu ve bu sırada ulur gibi sesler çıkardı; doğrusu bu *benim* daha önce gördüğüm tüm oyunculukların hepsini tek başına ezip geçen bir gösteriydi. Sözleri de aynen şöyleydi – Dük krala öğretmeye çalışırken kolaycacık ezberleyivermiştim:

Olmak ya da olmamak; işte hançerim
Sonsuz yaşamı çekilmez kılar kendisi;
Kim sırtlanabilir ki böylesi bir yükü Birnam Ormanı kavuşuncaya dek Dunsinane'e,
Ölünce ne olacak korkusundan başka bir şey değil bu
Masum uykusunu katleden insanın,
Doğa görkemiyle sunmuşken yemeğin hasını,
Kaderin bir oyunuymuş der bağrımıza basarız oklarını
Bir meçhule uçup gitmektense.
Gösterelim saygımızı, susmalıyız artık:
Kaldırın uykusundan Duncan'ı vurun kapısına! Ah bir uyandırabilseniz keşke;
Kim kaldırabilir ki zamanın kamçılarını ve aşağılamalarını,
Zalimin eziyetini, ayaklar altındayken insanın onuru,
Adalet geç kalmış artık, diner bir gün belki tümüyle ızdırapların
Bir gecenin ortasında ölü ıssızlıkta esnerken mezarındakiler
Üstlerinde matem karası bilindik hep o aynı giysiler,
Bir keşfedilmemiş diyar ki gidip de döneni yok,
Üfler hastalığını dünyanın üstüne,
İşte azmin, metanetin gerçek rengi, masaldaki zavallı kedi misali,
Bile isteye hasta edilir böylece,
Ve evlerimizin üstüne çöken tüm bu bulutlar
Değiştirirler yollarını
Yaptıkları unutularak.
Muradıma erdim, gözüm açık gitmeyecek artık. Ama sus, güzeller güzeli Ophelia:
Açmayasın o mermer gibi koca ağzını,
Ama gitmelisin bir manastıra... hem de hemen şimdi!

Bizim ihtiyar bu konuşmayı beğenmişti, o kadar kısa sürede ezberledi ki, artık birinci sınıf bir gösteri çıkarabilirdi. Dünyaya geliş amacı buydu sanki; elini kolunu oynatışlarını, hele ki rolüne ısınmaya çalışırkenki bağıra çağıra konuşmalarını izlemesi pek keyifliydi doğrusu.

Bulduğumuz ilk fırsatta dük, gösteri için ilanlar bastırttı; ondan sonraki iki ya da üç gün boyunca nehirde ilerlerken, salımız hiç alışılagelmedik bir şekilde kıpır kıpır bir yer oluvermişti, çünkü salda hep kılıç dövüşleri ve -dükün deyişiyle- provalar oluyordu sürekli. Arkansas eyaletinin epey bir aşağılarına geçmiştik artık, bir sabah büyükçe bir dönemecin orada küçücük bir kasaba çıktı karşımıza; biz de salı kıyıdan bir kilometre kadar uzakta, tam da selvilerin önünü tıpkı bir tünelmiş gibi kapattığı ufak bir derenin ağzına bağladık, kanoyu aldık ve Jim hariç hepimiz kanoya binip, bu küçük kasabada gösterimizi yapmak için bir imkân var mıdır acaba diye bakmaya gittik.

Epey bir şanslıydık doğrusu çünkü akşamüstü kasabaya bir sirk gelecekti; çevre köy ve kasabalardan pek çok insan çeşit çeşit eski püskü at arabalarıyla ve kimileri de at sırtında, olduğumuz kasabaya gelmeye başlamışlardı bile. Sirk, gece olmadan işini bitirip gidecekti, bu da bizim gösterimiz için çok iyi bir fırsattı. Dük hemen gidip mahkeme binasını kiraladı ve biz de dağılıp her yere dükün bastırttığı ilanları astık. İlanda aynen şunlar yazıyordu:

Shakspere Yeniden Karşınızda!!!
Harika Bir Gösteri!
Sadece Bir Gece İçin!
Tüm dünyanın tanıdığı meşhur tragedya oyuncuları sizlerle;
Londra, Drury Lane Tiyatrosundan Genç David Garrick,
ve
Londra, Haymarket Kraliyet Tiyatrosu, Whitechapel, Pudding Lane, Piccadilly Tiyatrosu ve ayrıca Avrupa Kraliyet Tiyatrolarının deneyimli oyuncusu Edmund Kean, sizler için unutamayacağınız, olağanüstü bir Shakspere gösterisi sergileyecekler:
Romeo ve Juliet'ten Balkon Sahnesi!!!
Romeo .....Bay Garrick
Juliet .....Bay Kean
Kumpanyanın oyuncularının destek ve tam kadro katkılarıyla!
Yepyeni kostümler, hiç görmediğiniz dekorlar ve yeni malzemeler!

Ayrıca:
III. Richard oyunundan, usta işi, nefesinizi kesip kanınızı donduracak
Kılıç Dövüşü sahnesi!!!
III. Richard .....Bay Garrick
Richmond .....Bay Kean
Daha bitmedi!
Hamlet'in Ölümsüz Tiradı!!
Özel istek üzerine, Paris'te peş peşe 300 gece sahnelediği oyunuyla,
Usta Oyuncu Kean, sizler için sahneye çıkacak!
Sadece Bir Gece İçin, Sözleşmesi gereği Avrupa'ya dönmesi gerektiğinden dolayı!
Giriş: 25 sent; Çocuklar ve hizmetkârlar: 10 sent

İlanları astıktan sonra kasabada gezindik biraz. Dükkânların ve evlerin çoğu eski, yıkık dökük, boyasız şeylerdi; bu dükkân ve evleri, nehir taştığında su basmasın diye bir-bir buçuk metre yüksekliğinde kazıkların üstüne yapmışlardı. Evlerin çevresinde hep küçük küçük bahçeleri vardı ama görünüşe bakılırsa bu bahçelerde yetişe yetişe anca ayrıkotları, ayçiçekleri, kül yığınları, artık ahı gitmiş vahı kalmış çizmeler, ayakkabılar, kırık şişe parçaları, eski püskü bezler, paçavralar ve artık neredeyse kevgire dönmüş, işe yaramaz kap kacaktan başka bir şey yetişmiyordu. Çitleri de başka başka tahtalardan farklı farklı zamanlarda çakmışlardı; çitler hep yamuk yumuk, sağa sola eğilmiş gibi duruyordu, çitin kapılarında da menteşe niyetine deri bir kayıştan başka da bir şey yoktu. Çitlerin bir kısmına badana vurulmuştu vurulmasına ama ne zaman olduğunu bilen yok, ama düke göre sanki ta Kolomb zamanlarından kalma gibiydi. Bahçelere domuzlar girip duruyor, insanlar da onları dışarı çıkarmaya çalışıyordu.

Kasabadaki dükkânların tümü tek bir cadde üzerinde toplanmıştı. Önlerinde beyaz, bez tentelerden vardı, köylüler geldiğinde atlarını bu tenteleri tutan direklere bağlıyorlardı. Tentelerin altında boş kasalar duruyordu, kasabanın haybecileri de tüm gün boş

boş üstüne tünedikleri o kasaları bir yandan Barlow çakılarıyla çentiyor, bir yandan da tütün çiğniyorlardı; sonra da geleni geçeni süzüyor, ara ara da esneyip geriniyorlardı – hepsi çok paspal görünüyordu. Neredeyse şemsiye genişliğinde hasırdan şapkaları vardı çoğunun, ama ceket ya da yelek giymiyorlardı; birbirlerine Bill, Buck, Hank, Joe ve Andy diye sesleniyor, birbirleriyle konuşurken sanki böyle üşenirmiş gibi, kelimeleri yaydıra yaydıra, ağır ağır konuşuyorlardı, iki laflarının birisi de sinkaflı küfürdü illa ki. Her direğin dibinde en az bir haybeci bulunuyordu mutlaka, elleri de pantolonlarının cebinde duruyordu bunların hep; çiğnemeye tütün çıkardıkları ya da kaşındıkları zamanlar hariç tabii. Onların arasında otursanız, duyup duyabileceğiniz tek muhabbet şöyle bir şey olurdu:

"Hey, Hank, bana bi çimdik tütün versene."

"Olmaaz; anca bana kadar. Bill'e sor."

Bill, ona bir çiğnemelik tütünü ya veriyordu; ya da "Bende de kalmadı, bak istersen," diye bir yalan atıveriyordu. Bu haybecilerin bazılarının cebi hayatlarında bir sent bile para yüzü görmemiştir, parayı geçtim, çiğnemeye kendi tütünleri bile olmaz öylelerinin. Çiğnedikleri tüm tütün de birbirlerinden otlandıkları tütün olurdu hep; birbirlerinin yanına gidip gidip, "Hey, Jack be, bir kıyak geçsen de biraz tütün versene bana, bendeki son kalan tütünü de daha demin Ben Thompson'a vermiş bulundum bak harbiden" diye her seferinde ayrı bir yalan uyduruyorlardı; bu dediklerine de kansa kansa anca yabancılar kanıyordu zaten; ama Jack de yabancı falan olmadığından, o da başlıyordu verip veriştirmeye:

"*Sen* ha, ona ha, tütün verdin ha? Yedim ben de! Öyleyse kız kardeşinin kedisinin ninesi de gidip vermiştir tütün ona. Bak, Lafe Buckner, sen ilk önce benden şimdiye kadar aldığın tütünleri bir geri öde, ondan sonra ben de sana bir-iki ton tütün vereyim, hatta faiz falan da istemeyeceğim hani."

"Yok yaa, ama bir keresinde tütünümden birazını geri *vermiştim cidden de* sana."

"Verdin vermesine ama anca altı çiğnemelik tütün verdin. Hem benden aldığın iyi, dükkân tütünüydü, geri verdiğinse zencilerin çiğnediği paspal tütünlerdendi.

Dükkân tütünü dedikleri yassı, siyah bir tütün parçasıydı – bu adamlarsa genellikle doğal tütün yaprağını kıvırıp çiğniyorlardı. Birilerinden çiğnemek için tütün otlandıklarında genellikle bıçakla kesip ayırmazlardı tütünü; onun yerine o tütün parçasını dişlerinin arasına alıp o şekilde kemirmeye başlar, sonra da tabakayı elleriyle çekip ikiye ayırır, ardında da tütününü ödünç veren kişi üzgün gözlerle, verdiği tütün tabakasından arta kalan parçaya bakakalır ve: "Ağzında *çiğnediğini* bana ver de *bunun* kalanı senin olsun bari," diye imalı imalı konuşurdu.

Bütün kasabada çamura bulanmamış tek bir cadde ya da sokak yoktu; hatta çamurdan *başka* hiçbir şey yoktu desem yeridir – her yer katran karası bir çamurla kaplıydı ve bu çamur bazı yerlerde iki karışı bulsa da *genelde* sekiz-on santim derinliğindeydi. Etraf, homur homur ses çıkararak dolanan domuzlarla doluydu. Caddede bir anda yavrularını ardına takmış, tembel tembel gelen bir anne domuzun, gidip de kendini yolun tam orta yerine kondurduğunu görebilirdiniz, insanlar da mecburen onun etrafından dolanmaya başlıyorlardı artık; anne domuz bir yandan yavrularını emzirirken bir yandan da sanki maaşlı iş bulmuş gibi ağzı kulaklarında, erinip geriniyor, gözlerini kapatıyor, kulaklarını oynatıyordu. Derken bu haybecilerden biri peşine taktığı bir köpekle çıkagelir ve "Haydi oğlum! Bak *işte* orada! Tut, tut, tut! Aslanım benim!" diye köpeği domuzun üstüne salıverirdi. Domuz, o an zaten iki-üç köpeğin nefesi ensesinde, ciyaklaya ciyaklaya kaçarken, üstüne de kırk-elli tane köpek daha toplaşıp domuzun peşine düşer, bu haybecilerin alayı oldukları yerden doğrulup, köpekler gözden yitene kadar onları izler ve çıkardıkları şamataya da kahkahalarla gülerlerdi; sanki tüm bu yaygara için minnet duyuyor gibiydiler. Sonra, yine bir köpek dalaşı başlayana dek, eski köşelerine çekilirlerdi. Köpeklerin birbiriyle dalaşma-

larından başka hiçbir şey, bu haybecilerin hepsini birden böyle ayağa kaldırıp aynı anda keyiflerini yerine getiremezdi gerçekten de – ha, bir de başıboş bir köpeğin üstüne neftyağı döküp onu ateşe vermek ve bazen kuyruğuna teneke bağlayıp, ölesiye kadar koşuşturmasını izlemek var.

Nehir kıyısına yakın evlerden bazıları, zeminiyle birlikte iyice nehre doğru kaymıştı, evler yamuk yumuk bir halde, sanki her an nehre kapılıp gidecekmiş gibi duruyorlardı. Bu evlerde kimse yaşamıyordu artık. Kıyıya daha yakın kimi evlerin de altlarının bir köşesi mutlaka nehrin akışıyla mağara gibi oyulmuş olduğundan, evler havada asılı kalmış gibi görünüyorlardı. Tek tük de olsa o evlerden bazılarında hâlâ yaşayanlar vardı, ama cesaret ister öyle bir evde oturmak, çünkü nehir bazen ev kadar büyük toprak parçalarını bile oyup sürükleyebilirdi bir anda. Bazen nehir, ta dört yüz metre öteden başlar toprağın altını oymaya, toprağı oyarak içeriye doğru yavaş yavaş ilerler, derken yaz bittiğinde bir bakmışsın orada hiç toprak kalmamış, nehir alıp götürmüş ne var ne yoksa. Böyle kasabalar hep gerisingeriye doğru gider, çünkü nehir kasabayı alttan alta oyuyordur.

Öğlene doğru sokaklarda atların ve at arabalarının sayısı epeyce bir çoğaldı, üstüne daha bir sürü gelen de vardı. Dışarıdan gelen aileler, yanlarında getirdikleri yemekleri arabalarında yiyorlardı. Bir de su gibi viski içiliyordu ve ben üç tane kavgaya şahit oldum. Biraz sonra birileri bağırmaya başladı:

"Hah, geliyor bizim ihtiyar Boggs da! Muhabbete bakın şimdi millet! Hanimiş, hanimiş, ihtiyar Boggs ta köydeki yerinden kalkıp da buralara kadar aylık içkisini almaya mı gelirmiş?"

Haybecilerin hepsinin yüzü gülmeye başladı o anda; Boggs'u kendi aralarında böyle makaraya sarıp sarıp eğlendikleri belliydi. Haybecilerden birisi:

"Bu sefer kime sataşacak acaba? Sadece şu son yirmi yılda harcayacağım seni diye posta koyduğu adamlara dediğini yapmış olsaydı eğer, namı dünyayı sarmış olurdu zaten şimdiye," dedi.

Başka biri muhabbete dalıp, "İster misin bu Boggs moruğu gelip de bana çatsın bu gece, neşemizi bulurduk, ömrüme ömür katardı harbiden de," dedi.

Boggs atıyla dörtnala, Kızılderililer gibi çığlıklar ve savaş naraları ata ata geliyordu ve:

"Çekilin önümden, açın yolumu! Tepem atık zaten alayınıza, sefere çıktım, tabut fiyatları yerinden zıplayacak!" diye bağırıyordu yaklaşırken.

Çok sarhoştu, eyerin üstünde düzgün duramıyor, bir o yana bir bu yana sallanıp duruyordu; ellisini geçkin gösteriyordu ve kıpkırmızı bir yüzü vardı. O gelince, herkes ona küfürle karışık laf atıp sataşmaya ve aralarında gülüşmeye başladı, Boggs da onların küfürlerine aynen karşılık veriyordu, sıranın tek tek onlara da geleceğini ama şimdi acelesi olduğunu çünkü kasabaya şu Albay Sherburn moruğunu haklamak için geldiğini söylüyordu, onun altın kuralı yemeğin önce etli kısmını sonra ıvır zıvırını yemekmiş.

Beni görünce, atını bana yanaştırıp:

"Sen nerelerden düştün buraya çocuk? Ölmeye hazırsın demek?" dedi.

Sonra atını sürüp uzaklaştı. Çok korkmuştum, ama adamın biri bana:

"Bir şey yapacağı yok bunun, bakma sen ona; içip içip kafayı bulunca hep böyle yapar, ona buna kafa tutar, posta koyar. Aslında Arkansas'ın en iyi huylu, yaşlı maskarasıdır o – kimseye bir şey yaptığı görülmemiştir, ayıkken de sarhoşken de," deyince rahatladım.

Boggs atını kasabanın en büyük dükkânının önüne sürdü, önündeki tentenin altından kafasını eğip içeriye doğru bağırdı:

"Çık dışarı, Sherburn! Gel buraya da bana yamuk yapmak neymiş göstereyim sana. Buldum seni, itoğluit, şimdi yaktım çıranı!"

Boggs Sherburn'e dümdüz sövüp saymaya, ağzına geleni söylemeye devam etti; o sırada caddeden geçenler de toplaşmış olan

biteni izlerken bir yandan da kendi aralarında konuşup gülüşüyorlardı. Çok sürmedi, dükkândan elli beş yaşlarında, şekli şemaili, haysiyeti yerinde, saygın görünen bir adam çıktı -kılık kıyafetinden, onun bu kasabadaki en iyi giyimli adam olduğunu bile söyleyebilirdim- yürümeye başladığında, kalabalık her iki yandan geri çekilip adama yol açtı. Boggs'a, gayet sakin ve anlaşılır bir şekilde:

"Bak, artık burama kadar geldi ancak saat bire kadar çekerim kahrını; bire kadar dediysem bire kadar, fazlası değil. Ama ondan sonra, sen gene benim için böyle ileri geri konuşacak olursan, kendine kaçacak delik ara, ama nereye gidersen git, bulurum seni, bilesin," dedi ve arkasını dönüp içeri girdi.

Kalabalık bir anda makara yapıp gülüşmeyi kesmiş; durumun ciddiyetinin farkına varmıştı. Boggs atıyla uzaklaşırken Sherburn'e en yüksek perdeden sövüp saymaya devam ediyordu; üstünden çok geçmedi, Boggs tekrar çıkıp geldi ve dükkânın önünde durdu, yine küfredip ileri geri konuşmaya başladı. Etrafına toplanan insanlar onu susturmaya çalıştıysalar da fayda etmedi; ona saatin neredeyse bir olduğunu, on beş dakikaya kadar evine dönmesi *gerektiğini*, aklı varsa hemen şimdi gitmesini söylediler ama dinletemediler. Boggs avazı çıktığı kadar sövüp saymaya devam etti, şapkasını çamurlara atıp atıyla üstünde tepindi. Öfkesi geçmemiş olmalı ki, kır saçları uçuşa uçuşa atıyla caddenin bir aşağısına bir yukarısına gidip gelmeye başladı. Yanına yaklaşabilenler, onu attan indirip ayılana dek bir yere kapatmak için epey bir uğraş verdiler ama hepsi nafile - caddenin bir ucundan tekrar tekrar çıkıp çıkıp geliyordu, her gelişinde Sherburn'e bir posta daha sövüp sayıyordu. Derken oradakilerden biri, "Gidin kızını bulun hemen! Çabuk, kızını getirin buraya; dinlese dinlese bir onun sözünü dinler şimdi!" demeyi akıl etti.

Kalabalıktan birisi, kızı bulmak için hemen bir koşu yola koyuldu. Ben de caddenin aşağısına doğru biraz yürüyüp az ileride bir yerde durdum. Daha beş-on dakika oldu olmadı, Boggs sokağın ucundan tekrar çıktı geldi, ama bu sefer at sırtında değildi.

Olduğum yere doğru yan yan, sendeleye sendeleye geliyordu, kafasında şapkası yoktu, sağında solunda iki arkadaşı kollarından tutmuş, onu bir an önce oradan uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Boggs'un sesi soluğu kesilmişti, hatta biraz tedirgin olmuş gibi bir hali vardı; bu sefer yanındaki insanlara zorluk çıkarmasını bırak, kendisi acele acele, önden önden gidiyordu. Derken birisi seslendi:

"Boggs!"

Kimin seslendiğini anlamak için dönüp baktığımda Albay Sherburn'ü gördüm. Sokakta dimdik, hiç kıpırdamadan, öylece duruyordu, sağ elinde -Boggs'a nişan almıyordu ama- namlusunu havaya doğru tuttuğu tabancası vardı. Tam o anda, koşa koşa gelen genç bir kız gördüm, yanında da iki adam vardı. Boggs ve yanındakiler onlara kimin seslendiğini görmek için arkalarını döndüler ve tabancayı görür görmez iki adam hemen yanlara doğru zıplayarak Boggs'tan uzaklaştı; tabancanın namlusu hiç titremeden, ağır ağır aşağı inerken - iki namlunun da horozu kalkıktı. Boggs iki elini de havaya kaldırıp, "Aman Tanrım, ateş etme!" diye bağırdı, Dan! diye ilk el silah sesi duyuldu, Boggs geriye doğru sendeledi, elleriyle havaya pençe atar gibiydi - Dan! diye ikinci el silah sesini duyduk ardından, bu sefer olduğu gibi tüm cüssesiyle, güm diye, kolları iki yana açık şekilde yere yığıldı kaldı. O koşa koşa gelen genç kız, bir feryat koparıp az önce yere yığılan babasının üstüne kapandı ve hıçkıra hıçkıra ağlayarak, "Vurdu babamı, öldürdü onu!" dedi. Kalabalık iyice başlarına toplaştı hemen; birbirleriyle iteleşiyor, boyunlarını uzatarak içeri tarafta ne olup bittiğini görmeye çalışıyorlardı, daha içeride kalanlarsa onları geri geri itip, "Geri çekilin, geri çekilin! Adam hava alsın biraz, açılın!" diye bağırıyorlardı.

Albay Sherburn, tabancasını elinden yere bıraktı, topuğunun üzerinden askerce bir dönüş yaparak arkasını döndü ve yürüyüp gitti.

Boggs'u hemen kaldırıp oradaki küçük bir eczacı dükkânına taşıdılar, kalabalık yine aynı şekilde itişip kakışıyordu dükkânın

içini görebilmek için, tüm kasaba da arkalarında kuyruk olmuştu, ama ben hemen fırlayıp camekânın önünde çok iyi bir yer bulmuştum kendime, Boggs'u yatırdıkları yer çok uzağımda değildi ve içerisi iyi görülüyordu. Onu yere yatırırlarken başının altına büyük bir tane İncil yerleştirdiler, başka bir İncil'i de göğsünün üstüne koydular ama ilk önce gömleğini yırtıp açtılar, o anda kurşunlardan birinin girdiği yeri gördüm. Zorla, iç çeke çeke belki on-on iki kez daha nefes alıp vermiştir, her nefes alıp verişinde, göğsündeki İncil hafifçe kalkıp iniyordu – sonra bir daha hiç kıpırdamadı, ölmüştü. Feryat figan, çığlık çığlığa ağlayan kızını babasının yanından alıp başka bir yere götürdüler. Kız on altı yaşlarında gibiydi, çok tatlı ve kibar bir görünüşü vardı, ama çok korkmuştu ve beti benzi solmuştu.

Kasaba halkının tümü oraya üşüşmüştü, herkes camekânın önüne geçip içeriyi görebilmek için birbirini itip kakıyor, dirsekliyor, eğilip bükülerek aralardan geçmeye çalışıyordu, ama içeriyi görebilen yerlerde duranlar yerlerinden hiç kıpırdamıyor ve arkalarındaki kalabalık da buna karşılık, "Haydi artık, daha ne kadar bakacaksınız millet; yetmedi mi bu kadar baktığınız hâlâ, hep siz izleyecek değilsiniz ya, çekilin kenara da biz bakalım biraz, sizler kadar bizim de hakkımız bu," diyerek söylenip duruyordu.

Derken bu karşılıklı söylenmeler, atışmalar iyice artmaya başladı, kavga mavga çıkar, beladan uzak durayım diyerek sıvıştım oradan. İnsanlar sokaklara akın etmişti, herkeste bir heyecan vardı. Boggs'un nasıl vurulduğunu gören herkes, olayın nasıl olduğunu anlatıp duruyordu; ne zaman birisi anlatmaya başlasa, hemen çevresinde bir kalabalık toplanıyor, kafalarını ileriye doğru uzatarak anlatılanlara kulak vermeye çalışıyordu. Uzun boylu, uzun saçlı ve kafasının arkasında taşıdığı beyaz kürkten büyük, silindir şapkasıyla ince, kuru bir adam, tutacak yeri kıvrık bir bastonla, çevresinde toplananlara, sokakta Boggs'un ve Sherburn'ün durduğu yerleri göstere göstere yürüyordu; insanlar da onu oradan oraya takip ediyor ve yaptığı her hareketi dikkatle izliyordu, arada bir anladıklarını göstermek için de başlarını

sallıyorlardı; sonra da ellerini bellerine koyup adamı izliyor, adamın bastonla işaretlediği yerlere daha bir yakından bakabilmek için de öne doğru eğiliyorlardı; derken adam kaşlarını çatarak, şapkasının ucunu gözlerinin tam üstüne getirip bir hışımla, tam Sherburn'ün durduğu yere geçip hiç kıpırdamadan, dimdik durdu ve "Boggs!" diye bağırdı ilk önce, sonra da havaya doğru kaldırdığı bastonunu omuz hizasına gelene kadar ağır ağır indirdi ve "Dan!" dedikten sonra, geriye doğru kurşun yemiş gibi sendeledi ve hemen sonra bir daha "Dan!" dedikten sonra bu sefer de kendini sırtüstü yere atıverdi. Olaya şahit olanlar, adamın çok mükemmel anlatıp gösterdiğini, olayın aynı bu şekilde gerçekleştiğini söylediler. Onu dinleyen on-on iki kadar kişi, yanlarındaki içkileri çıkartıp ona da birer fırt verdiler.

Hal böyleyken, sokaktan birisi, Sherburn'ü linç etmek gerek, diye bağırdı. Adamın bağırmasının üstünden daha bir dakika bile geçmemişti ki, herkes aynı şeyi söyler olmuştu; hepsi o öfkeyle bir anda toplaşıp, bağıra çağıra çıktılar yola; giderken Sherburn'ü asmak için sağda solda gördükleri çamaşır iplerini de topluyorlardı.

22. BÖLÜM

İnsanlar o öfkeyle bir anda toplaşıp, Sherburn'ün evine doğru yola koyuldular; hep bir ağızdan Kızılderililer gibi çığlıklar, naralar ata ata gidiyorlardı, yollarında kim varsa, ne varsa kendini bir kenara atmak, yoldan çekilmek zorundaydı, yoksa ayaklar altında ezilirdi, bakamazdınız bile. Çocuklar, kalabalığın önünden kaçabilmek için çığlık çığlığa koşuşuyorlardı; yol boyunca tüm pencerelerden kadınların kafaları sarkıyordu, her ağaçta zenci bir çocuk vardı, her parmaklığın arkasında genç kız ve erkekler kafalarını uzatmış, olan biteni izliyorlardı; ama yakınlaştıkça kalabalık hemen çil yavrusu gibi dört bir yana dağılıp ayak altından çekiliyorlardı. Korkudan ödleri kopmuş, ağlayan bir dolu kadın ve kız vardı.

Sherburn'ün bahçesindeki çit kazıklarının önünde izdiham vardı, gürültüden insan kendi içinden geçirdiği sesi bile duyamazdı. Küçük, altı-yedi metre genişliğinde bir bahçeydi önünde durdukları. Kalabalıktan birileri, "Yıkın şu çiti! Yıkın gitsin!" diye bağırmaya başladı. Anında bir patırtı, bir curcuna koptu, insanlar çit kazıklarını kırıp parçalamaya başladılar, çok sürmeden çit yere indi, kalabalığın ön tarafındakiler içeriye dalga dalga doluşmaya başladılar.

Tam onlar bahçeye daldıkları anda, Sherburn de, sanki önceden kafasında tasarlamış gibi gayet sakin bir şekilde, tek kelime etmeden elinde çift namlulu tüfeğiyle kapısının önündeki sundurmanın tepesinde beliriverdi. Bir anda o şamata kesildi, içeri doluşan insan dalgası geriye çekildi.

Sherburn ağzını açıp tek kelime etmiyor – sadece orada durmuş, aşağıdakilere bakıyordu. Tüyler ürperten bir sessizlik vardı

ve bu pek hayra alamet görünmüyordu. Sherburn gözünü kalabalığın üzerinde şöyle bir gezdirdi ağır ağır; ne zaman birileriyle göz göze gelecek olsa, insanlar da gözlerini ona dikip bakıyorlardı ama bu çok sürmüyordu; çünkü insanlar bakışlarını bir süre sonra kaçırıyor ve korkup sinmiş görünüyorlardı. Derken Sherburn değişik bir kahkaha attı; o bildiğimiz neşeli kahkahalardan değil, yediğin ekmeğin içinden kum çıktığında attığın tür kahkahalardan.

Sonra Sherburn, gayet sakin ve insanlara tepeden bakar bir ifadeyle:

"*Siz*, şimdi kalkıp da birilerini linç edeceksiniz, öyle mi? Şaka mı bu? Sizde nerede o yürek ki gelsin de bir *erkeği* linç etsin! Siz, olsa olsa yolu buraya düşmüş, kimsesiz ve düşkün kadınları katran ve tüye bulayacak kadar cesursunuz, gücünüz onlara yetiyor diye kalkıp bir *erkeğin* kılına dokunacak kadar cesur mu sanıyorsunuz kendinizi? Siz gibilerden on bin tanesi gelse bir araya, vız gelir tırıs gider bir *erkeğe* – yeter ki gece karanlığında arkasından dolanıp yaklaşmayın.

Tanıyor muyum sizi? Elbette tanıyorum, hem de çok iyi, Güney'de doğup büyüdüm, sonra da gidip Kuzey'de yaşadım ben; ortalama insan nasıl olur her yerde bilirim. Ortalama insan korkaktır. Kuzey'de adamın tepesine çıkarsın istediğin gibi, adam bir şey demez; anca evine gidip, olan bitene dayanacak mütevazı bir ruh için dua eder. Güney'de ise tek bir adam çıkıp, hem de gündüz vakti, içi adam dolu bir posta arabasını ve içindekileri bir başına soyuverir. O gazeteleriniz sizlere hep ne cesur insanlar olduğunuzu söyleyip durduğundan, kendinizi hep diğer insanlardan daha cesur *zannediyorsunuz* – ama sizin cesaretiniz de anca *herkesinki* kadar, daha cesur falan değilsiniz yani. Sizin şu mahkemelerdeki jürileriniz var ya, niye katilleri asmıyorlar mesela? Asmazlar çünkü astıkları adamın dostlarının, bir gece vakti karanlıkta yaklaşıp da onları sırtından vuracağından korkarlar – ki *vururlar* da zaten.

O yüzden de sizin mahkemeleriniz, jürileriniz bu katilleri hep beraat ettirir; sonra da *adamın* biri bir gece vakti ortaya çıkar, peşine de takar yüz tane maskeli korkak, gidip o aşağılık herifi linç ediverirler. Ama sizin yanlışınız şu, gelirken yanınıza erkek almamışsınız, bu biiir; karanlığı beklememişsiniz ve maskeleriniz de takılı değil, bu da ikii. Yanınızda getire getire şu Buck Harness'ı getirmişsiniz -*bin şahit ister* ona adam demeye- hatta o sizi kışkırtmış olmasaydı, siz anca konuşup durur, nefesinizi tükettiğinizle kalırdınız.

Buraya gelmek istemediğinize de eminim. Ortalama adam dediğin beladan sakınır, tehlikeden uzak durur. *Sizin* de işiniz olmaz öyle şeylerle, değil mi? Ama şuradaki Buck Harness gibi adam bozuntusunun biri kalkıp da 'Linç edelim, Linç edelim!' diye bağırınca, geri durmayı da yediremezsiniz kendinize; insanların sizin ne mal olduğunuzu görmesinden çekinirsiniz -*korkaklar* sizi- sonra da bağırıp çağırmaya, atıp tutmaya başlarsınız; ardından böyle bir adam bozuntusunun peşine takılır, yolda o öfkeyle yeminler edip, ne büyük şeyler yapacağınızı konuşa konuşa buraya kadar gelirsiniz. Dünyanın en zavallı şeyidir sürü olmak; ordu da aynı böyledir işte - bir sürü; yürekleriyle, cansiperane savaşmaz onlar, sayılarından ve komutanlarından ödünç aldıkları cesaretle savaşırlar. Ama bir sürünün başında bir *erkek* yoksa, o sürünün hali acınasıdan da *ötedir.* Şimdi *size* ne yapacağınızı söyleyeyim; hepiniz kuyruğunuzu kıstırıp, buradan tıpış tıpış geri gidip, geldiğiniz deliklere gireceksiniz. Eğer gerçekten de bir linç başlatmak istiyorsanız, onu da karanlık çökünce yapın, Güneyli olduğumuz belli olsun, değil mi; gelirken maskelerinizi takmayı da unutmayın, ha bir de yanınızda bir tane *adam gibi adam* getirin de bir şeye benzesin linciniz. Şimdi *dağılabilirsiniz* - o adam bozuntusunu da alın götürün buradan," derken, silahını sol koluna yatırmış horozunu kaldırıyordu.

Kalabalık bir anda geriye çekildi, ardından çil yavrusu gibi dört bir yana dağılıverdi, Buck Harness da, o hengâmede topuk-

ladı oradan, hali pek paçoz görünüyordu. Canım istese kalırdım daha orada ama istemedim.

Onun yerine sirke gittim, bekçiler gidene kadar sirkin arka taraflarında oyalandım, ilk fırsatta da çadırın altından içeriye daldım. Aslında yirmi dolar değerinde bir parça altınım ve biraz da param vardı, ama şimdi harcamasam daha iyi olur diye düşündüm, çünkü para bu, ne zaman lazım olacağı belli olmaz, hele ki böyle evinden çok uzaklarda, yabancıların arasındaysan. Parayı hiç harcamayacak değilim aslında, hatta başka bir yolu yoksa eğer, sirklerde para harcanmasına karşı da değilim, ama durup dururken de parayı sirklere *kaptırmanın* gereği yok.

Gerçekten de on numara bir sirkti. Kadınlarla erkekler içeriye, atların sırtında ikişer ikişer, yan yana girdiler, gördüğüm en muazzam gösteriydi; erkekler sadece don ve atlet giymişti, hepsi yalınayaktı ve atların da üzengileri yoktu; ellerini çok rahat bir şekilde bellerine koyup atların üstünde durabiliyorlardı –sanırım yirmi kişi vardılar– ve kadınların hepsinin tenleri ayrı, kendileri ayrı bir güzeldi; üstlerindeki elmaslarla süslenmiş milyon dolarlık elbiseleriyle, sanki sahici kraliçeler bir araya gelmiş gibi görünüyorlardı. İnanılmaz bir manzaraydı doğrusu; böylesini hiç görmemiştim hayatımda. Sonra teker teker atların sırtında ayağa kalkıp, ortadaki çember şeklindeki sahnenin çevresinde oldukça zarif, incelikli ve usta hareketlerle dalga dalga dönmeye başladılar, erkeklerin de hepsi havalı, dik duruşlu, boylu boslu, sırım gibi tiplerdi; atın üstünde giderken sallanan başları sanki çadırın tavanına değecek gibiydi, kadınların üstündeki gül yaprakların olduğu o ipeksi elbiseleri, okşarcasına kadınların kalçalarını sarıyor ve o halleriyle bir sahildeki en alımlı güneş şemsiyesi gibi ortalıkta salınıyorlardı.

Sonra gitgide hızlanmaya başladılar, hepsi dans ediyordu, önce bir bacaklarını kaldırıyorlardı havaya, sonra diğerini, atlar gitgide daha fazla yan yatmaya başlamışlardı; sunucu da sahnenin tam ortasındaki direğin yanında kırbacını şaklatıp "Hey! Hey!" diye bağırıyordu, palyaço da onun arkasından komiklik-

ler yapıyordu; derken hepsi birden atların dizginlerini bıraktılar, kadınlar ellerini kalçalarının üstünde birleştirirken, erkekler de kollarını önlerinde bağladılar ve atlar da sırtlarını kambur yapa yapa, o hızla daha bir yana doğru yattılar! Sonra da birer birer atlarından sahneye atlayıp orta yerde sıra oldular ve şimdiye kadar gördüğüm en tatlı selamı verdiler, ardından da hızla sahneyi terk ettiler ve o anda çadır alkıştan yıkılacak gibi oldu, seyirciler çılgın gibi, avuçları patlarcasına alkışlıyordu onları.

Sirkte, baştan sona pek çok hayret uyandıran hareketler, numaralar yaptılar; palyaço da gösteri boyunca hiç boş durmadı, insanlar en çok ona güldü. Sunucu ona ağzını açıp da bir şey demeye kalmadan, palyaço anında yapıştırmış oluyordu cevabını, hem de kimsenin aklına bile gelmeyecek en komiğinden laflarla; o palyaço nasıl onca lafı bir anda, hiç takılmadan, taşı gediğine koyar gibi düşünüp de *söyleyebiliyordu* acaba, orasını hiç anlayamadım zaten. Ben bir yıl oturup düşünsem, bulamam o lafları. Derken sarhoşun biri sahneye inmek istedi – canı atlara binmek istiyormuş; kendisi de en az sirktekiler kadar iyi bir at binicisiymiş dediğine göre. Aralarında tartışma çıktı, adamı sahneden uzaklaştırmaya çalışıyorlardı, ama adam fena inatlaşıyordu, tüm gösteri durma noktasına geldi. Sonra bağırış ve yuhalamaların ardından, seyirciler adamla dalga geçmeye başladılar, adam buna iyice dellendi, olduğu yerde tepiniyor ve sövüp sayıyordu; seyirciler buna iyice sinir oldular, aralarından bazıları sıralarından kalkıp sahnenin önüne kadar inip, "Vurun şunun ağzına bir tane! Atın bunu dışarı!" diye bağırıyordu; bir-iki kadın da korkudan çığlık atmaya başladı o esnada. Hemen sonra sunucu kısa bir konuşma yaptı, umarım bir daha böyle bir şey yaşamayız, dedi, ayrıca adam eğer başka bir sorun çıkarmayacağına söz verirse ve gözü de atın üstünde durabilmeyi kesiyorsa, onun ata binmesine izin verebileceklerini söyledi. Seyirciler bu fikre hep birlikte güldüler ve onay verdiler, adam da sahnede ilerleyip atın başına geçti. Adamın ata binmesiyle bir, at huysuzlandı; hoplayıp zıplamaya, kişneyip tepinmeye, bir oraya bir buraya gidip gelmeye başladı;

sirkin iki adamı dizginlerinden tutarak atı zapt etmeye çalışıyordu, sarhoş adam da kollarını atın boynuna dolamıştı, at her zıpladığında ayakları havaya kalkıp kalkıp iniyordu, seyircilerin hepsi oldukları yerde ayağa kalkmış bir yandan bağırıyor bir yandan da gözlerinden yaşlar gelinceye kadar kahkahalar atarak adamı izliyorlardı. Adamların o kadar uğraşmasına rağmen en sonunda at hiç zapt edilmez oldu, iplerinden boşanmış bir şekilde ortadaki çemberin etrafında dönüp durmaya başladı; üstünde de o ayyaş atın boynuna sıkı sıkı yapışmış bir şekilde ayağının biri önce atın bir tarafından yere sarkıyor, sonra zıplıyor, atın diğer yanından öteki ayağı yerlere sarkıyordu ve seyirciler çılgın gibi eğleniyordu. Ama yine de bu, bana o kadar eğlenceli gelmedi; çünkü onun içinde bulunduğu tehlikeyi izlerken benim bacaklarım titriyordu. Ama adam uğraşa uğraşa eyerin üstünde doğrulmayı ve dizginleri eline alıp atı kontrol etmeyi başardı; bir dakika geçmeden dizginlerini bırakıp atın üstünde doğrulup ayağa kalktı! Bunu yaparken de at sanki sirkte yangın çıkmış gibi hızla koşmaya devam ediyordu. Adam atın üstünde ayakta o kadar rahattı ki, hiçbir derdi tasası yokmuş gibi süzülüyordu ve sanki hayatında ağzına hiç içki koymamış gibi ayıktı – derken üstündeki giysileri çıkarıp çıkarıp atmaya başladı. Lahana gibi kat kat giyinmişti, üstünden çıkarıp attıklarından çadırın içinde nefes alacak hava kalmamıştı neredeyse, tamı tamına on yedi kat giysi çıkardı üstünden. Onca kıyafetin altından, eli yüzü düzgün, sırım gibi bir adam çıktı ortaya, görüp görebileceğiniz en cafcaflısından, güzel mi güzel bir giysi vardı üstünde, atı kamçılaya kamçılaya epey bir hızlandırdı – en sonunda da attan hızla inip eğilerek selamını verdi ve dans ede ede soyunma odasının yolunu tuttu, seyirciler zevkten dört köşe olmuş bir şekilde âdeta ulur gibi bağırarak gösteriyi ayakta alkışlıyordu. Sunucu tongaya getirildiğini anlamıştı artık, herkesin gözünde dünyanın en rezil rüsva sunucusu *oluverdi* bir anda. Neden mi öyle? Kendi adamlarından birinin oyununa gelmişti çünkü! O sarhoş taklidi yapan adam tüm bu şakayı kendi kafasında planlayıp, kimselere söylemeden gerçekleştirmiş

olmalıydı. Ben bile bu oyuna hemen koyun gibi inanıp, kandığım için kendimi kötü hissettim, sunucunun yerinde olmayı -elime bin dolar para saysalar bile- istemezdim. Bilmiyorum, bu sirkten çok çok daha iyi sirkler vardır belki de, ama ben onlara hiç denk gelmedim daha. Zaten bu sirk, *benim* için fazlasıyla iyiydi; bir daha sirk gördüm mü kaçırmam artık hiç, mutlaka giderim, gerekirse *bilet* bile alırım.

Aynı gece biz de *kendi* gösterimizi yaptık -gele gele on-on iki kişi geldi izlemeye- gösteri anca kendi masrafını çıkarttı yani. Seyirciler gösteri boyunca sürekli gülüp durdular, onlar güldükçe dük dellendi; ardından gösterinin bitmesini beklemeden herkes çıktı gitti, bir çocuk hariç, o da uyuyakalmıştı zaten. Dük, "Bu Arkansas'lı mankafalar kim, Shakspere'i anlamak kim; onların tek istediği şey ucuz komedi – hatta ucuz komedi bile fazla bunlara. Ama ben anlarım onların dillerinden, bilirim ben ne yapacağımı!" dedi. Ertesi sabah gidip ambalaj kâğıtları ve biraz da siyah boya alıp geldi, oturup ilanları hazırladıktan sonra da köyün her yerine gidip astı. İlanlarda şöyle yazıyordu:

ADLİYE BİNASINDA!
SADECE 3 GECELİĞİNE
Dünyaca Meşhur Tragedya Oyuncuları!
Londra Tiyatrosu ve Kraliyet Tiyatrosu Oyuncularından
GENÇ ve YETENEKLİ DAVID GARRICK
Ve
USTA OYUNCU EDMUND KEAN!
Sizlere, Heyecan Dolu bir Tragedya sunarlar:
KRALIN LEOPAR DEVESİ,
YA DA
SARAYDA GIRGIR!!!
Giriş: 50 senttir.

Hepsinin altında da en büyük harflerle şöyle yazıyordu:

KADINLAR VE ÇOCUKLAR İÇERİ ALINMAYACAKTIR.

"Bak, şu son satırı yazdım ya, bu ilgilerini çekip de onları getirmezse, ben Arkansas'ı hiç tanımamışım demektir!" dedi dük.

23. BÖLÜM

Kral ve dük tüm günlerini bir sahne kurup perde hazırlamaya ayırdılar, alttan ışık gelsin diye yerlere mum dizdiler; hemen o gece içerisi tıklım tıklım oluvermişti bile. Salon hıncahınç dolunca, dük kapıda bekleyip bilet kesmeyi bıraktı ve arka taraftan dolanarak sahneye çıktı, perdenin önünde durup kısa bir konuşma yaptı; konuşmasında izleyecekleri bu tragedyanın, tragedya tarihindeki en heyecan uyandırıcı, en nefes kesici tragedyalarından biri olduğunu söyleyerek gösteriyi övdü de övdü, başrol oyuncusu Usta Edmund Kean'i de yerlere göklere sığdıramadı; böyle konuşa konuşa seyircilerin beklentilerini iyice yükselttikten sonra perdeyi açtı, hemen ilk sahnede kral elleriyle yere çömelip dört ayak olmuş, çırılçıplak, hoplaya zıplaya ortaya çıktı, vücudunun her yeri görkemli bir gökkuşağı gibi renk renk, şerit şerit boyanmıştı. Kıyafetinin gerisini hiç sormayın ama çılgınca ve de inanılmaz komik görünüyordu. İnsanlar gülmekten kırılıyorlardı; zıp zıp zıplayarak sahneden ayrılınca bir kahkaha ve alkış tufanı koptu, kralı tekrar sahneye çıkarıp da numarasını bir daha yaptırasıya kadar içerisi bağırıştan, tezahürattan yıkıldı neredeyse, sonra bir daha sahneye çağırıp numarayı tekrar yaptırdılar. Öküz bile olsa, bizim bu saftorik moruğun o parlak kıyafetleriyle sahnede yaptıklarına kahkahalarla gülerdi.

Ardından dük perdeyi indirdi ve seyircileri selamladı, tragedyanın sadece iki gece daha sahnede olacağını söyledi, çünkü Londra'daki Drury Lane tiyatrosundaki oyunlarının tüm biletleri çoktan tükenmişti ve oraya yetişmeleri gerekiyordu; seyircileri bir daha selamladıktan sonra onlara, eğer bu bilgilendirici ve eğ-

lendirici gösteriden memnun kaldılarsa, bunu eşe dosta anlatmaları, onların da gelip izlemesini sağlamaları için ricada bulundu.

Seyircilerin yirmi kadarı hep bir ağızdan bağırmaya başladı:

"Ne, bitti mi? *Bu kadarcık* mıydı?"

Dük, seyircilere gösterinin bittiğini söyledi. O anda ortalık fena karıştı. Herkes "Dolandırıldık! Kazıklandık!" diye deli gibi bağırmaya başladı, sahneye çıkıp oyuncuların üstüne yürümeye başladılar. Ama iyi görünümlü, iri kıyım bir adam sırasının üstüne zıplayıp insanlara seslendi:

"Bir dakika durun, beyler! Kulak verin bana bir," dedi, seyirciler bağırışmayı kesip adamı dinlemeye başladılar. "Evet, doğru, dolandırıldık – çok fena dolandırıldık. Ama bu yüzden bütün kasaba ölünceye kadar bizimle dalga geçsin mi isteriz? *Hayır*, hiç istemeyiz hem de. Şimdi buradan sessiz sedasız, olay çıkarmadan ayrılacağız, sonra da bu gösteriyi ballandıra ballandıra insanlara öyle bir anlatacağız ki kasabanın *geri kalanı* da bizim gibi gelip bu gösteriyi izlesin! İşte o zaman hepimiz aynı koşullarda olmuş oluruz. Size de mantıklı gelmiyor mu bu?" diye sordu. (İnsanlar aralarında, "Haklısın, doğru düşünmüşsün yargıç!" diye konuşmaya başladılar.) "Öyleyse anlaşalım – kimse yediğimiz kazıktan hiçbir yerde bahsetmeyecek, tamam mı? Şimdi evlerinize gidin ve çevrenizdeki herkese de gelip bu tragedyayı izlemelerini tavsiye edin."

Ertesi gün, bizim gösterinin ne kadar da muazzam bir gösteri olduğu haberleriyle çalkalanıyordu kasaba. Salon o gece yine iğne atsan yere düşmeyecek gibi doldu, bu gelenleri de aynı şekilde kazıkladık. Ben, kral ve dük hep birlikte sala, evimize döndük ve akşam yemeği yedik; derken gece yarısına doğru Jim ve benden, salı olduğu yerden çıkarıp nehrin ortalarına doğru götürmemizi ve kasabanın üç-dört kilometre aşağısında bir yerlere bağlayıp gizlememizi istediler.

Üçüncü gece salon gene hıncahınç doldu – ama bu sefer gelenler yeni tipler değil, önceki iki gösteriye gelenlerdi. Kapıda dükün yanında oyalanıyordum; içeri giren herkesin ya ceplerin-

de bir şişkinlik ya da ceketlerinin altında sarılıp gizlenmiş bir şeyler olduğunu gördüm – parfüm şişesi sandım ilk, ama uzaktan yakından ilgisi yoktu iyi bir kokuyla. Sanki bir fıçı dolusu çürük yumurta ya da lahana gibi şeyler getirmişlerdi ve eğer ben kedi ölüsü nasıl kokar biliyorsam, ki çok da iyi bilirim, o zaman altmış dört tane birden ölü kedi salonun içindeydi diyebilirim. Orada biraz daha oyalanıp insanları ite kaka içeriye girmeyi denedim ama bu kadar türlü çeşit kokuya daha fazla dayanamadım. Artık içerisi insan almayacak kadar dolunca, dük adamın birinin eline bir çeyreklik tutuşturdu ve kapıya biraz bakıp göz kulak olmasını istedi, oradan da sahne kapısına doğru yöneldi, ben de peşinden gittim; köşeyi dönüp de sokağın karanlığına çıkar çıkmaz, dük bana:

"Evler epey bir ardımızda kalana kadar hızlı hızlı yürü, ondan sonra da sala kadar ardından atlılar kovalıyormuş gibi son hızınla koş!" dedi.

Tıpkı dediği gibi yaptım, o da yaptı. Sala ikimiz aynı anda vardık, iki saniye içinde salı çözüp nehrin üstünde gitmeye başlamıştık bile, her yer zifiri karanlık, sessiz ve sakindi, yavaş yavaş nehrin ortalarına doğru yaklaşırken kimse tek kelime etmedi. Zavallı kralın seyircilerle çok renkli ve eğlenceli zamanlar geçirdiğini düşünüyordum, ama hiç de düşündüğüm gibi çıkmadı; çünkü çok geçmeden kral wigwamdan dışarı çıkıverdi ve bizlere dönüp:

"Anlatsana bakayım, gene tuttu mu bizim bu eski numara, dostum?" diye sordu. Kral saldan ayrılıp da kasabaya hiç gitmemiş bile.

Köyden on beş-yirmi kilometre uzaklaşıncaya kadar hiç ışık yakmadan, akıntıyla ilerledik. Ardından fenerimizi asıp akşam yemeğimizi yemeye koyulduk; kral ve dükün birbirlerine, insanları nasıl kazıkladıklarını anlatıp kahkaha atmaktan neredeyse çeneleri kopacaktı.

"Sizi gidi acemi göçmenler, sizi gidi tahta kafalılar! Adım gibi *biliyordum* ilk gece gelenlerin rezil olmamak için hiç ses-

lerini çıkarmayıp, kasabanın geri kalanını da bizim için oltaya getireceklerini ve gene biliyordum üçüncü gece tüm bu olanlara kurulup bize o şekilde geleceklerini; akılları sıra intikam alma sırası *onlara* geçti güya. Evet, sıra onların artık, buyursunlar bakalım, yüzleri ne hale gelmiştir kim bilir, gidip görmek için para bile öderdim şimdi bak. Acaba içeride ne yapacaklar getirdikleri onca şeyle, *merak ettim* doğrusu. Canları isterse piknik yapsınlar mesela – zaten bir sürü yiyecek içecek getirmişlerdi yanlarında," dedi dük.

Bizim haytalar üç gece içinde dört yüz altmış beş dolar para topladılar. Daha önce birilerinin hiç bu şekilde tomar tomar para kaldırdığını görmemiştim. Derken herkes uyuyup da horlamaya başlayınca, Jim bana seslenip:

"Huck, sen şaşırtmamak mı böyle işler yapmak bu kıral tayfası?" diye sordu.

"Hayır," dedim, "şaşırtmıyor."

"Nasıl şaşırtmamak Huck ya?"

"Şaşırtmaz beni, çünkü bunların cinsi böyle, bence bunların alayı böyledir."

"Huck ama tokatçı bu kırallar ve düzenbaz olmak; aynen öyle olmak... bunlar bildiin düz dolandırıcı olmak!"

"Tamam işte, ben de onu diyorum ya; benim anladığım kadarıyla bu kralların hepsi böyle düzenbaz ve tokatçı zaten."

"Harbiden öyle mi olmak?"

"Bir okusan onlar hakkında yazılanları, anlarsın sen de. Bak Sekizinci Henry'ye mesela; bizim kral *onun* yanında kilise okulundaki idareci sayılır be! İkinci Charles'a bak, On Dördüncü Louis'ye, On Beşinci Louis'ye, İkinci James'e, İkinci Edward'a, Üçüncü Richard'a ve hatta kırk tane daha getir bak hep aynı; hatta Saksonların Yedi Krallarına bak, onlar da vakti zamanında ortalığı çok fena yakıp yıkmışlar, karıştırmadıkları, fitne fesat çıkarmadıkları yer kalmamış. Ah, sen Sekizinci Henry'nin gençkenki şaşaalı zamanlarını bir bilsen var ya, çok *değişik* bir adammış yahu! Her gün başka bir kadınla evlenir, ertesi gün

de kadınların kellesini uçurttururmuş. Bunu da çok sıradan bir şey yaparmış gibi, sanki kahvaltıda yumurtasını nasıl istediğini söyler gibi, umursamaz bir şekilde yaparmış. 'Nell Gwynn'i getirin buraya' dermiş mesela, hop, kadını alıp getirirlermiş. Ertesi sabah da, 'Vurun kellesini bunun!' dermiş, hop, kadıncağızın kellesini uçururlarmış. 'Jane Shore'u getirin bana' dermiş sonra, hop, o kadını da getirirmiş adamları, ertesi sabah kral gene aynı şekilde, 'Vurun bunun kellesini!' dermiş – hop, uçururlarmış onun da kellesini. 'Gidin, haber salın güzeller güzeli Rosamun'a' dermiş, adamları hop kadının kapısında bitiverir, kadını alıp getirirlermiş. Ertesi sabah yine aynı şey; 'Vurun bunun kellesini.' Her gece sarayına getirttiği kadınlardan bir masal anlatmasını istermiş; tam bin bir tane masal biriktirinceye kadar bu iş böyle sürmüş gitmiş, sonra da bu masalları alıp kitap yaptırtmış, adını da *Kıyamet Kitabı* koymuş; kitabın adı cuk diye oturmuş, her şeyi anlatıveriyor aslında. Sen kralları nereden tanıyıp bileceksin Jim, ama ben tanırım onları; yalnız bizim şu hergele, benim tarihten bildiklerimin arasında en temiz sayılabilecek krallardan biri diyebilirim sana. Bak bu Henry durdu durdu kafayı bizim ülkeye taktı, bizle dalaşmak istedi. Peki nasıl yaptı bunu – uyarı mektubu mu yolladı, gözümüzü mü korkutmaya kalktı? Hayır, hiçbirini yapmadı. Ortada hiçbir şey yokken, kalktı Boston limanında ne kadar çay varsa hepsini denize döktürüverdi, ardından bağımsızlık bildirgesi diye bir şey uydurup yazdırıverdi, sonra da hadi sıkıyorsa gelin bakalım, dedi. *Adamın* tarzı böyleydi – kimseye hiç göz açtırmıyordu. Kendi babasından, koskoca Wellington Dükünden bile şüphelenmiş. Peki, ne yapmıştır bu durumda sence? Çık karşıma da anlat diye hesap mı sormuştur? Hayır, onu bir şarap fıçısında tıpkı kedi boğar gibi boğdurtturmuş! Bir de, birisi parasını düşürmeye, sağda solda bırakmaya görsün onun yakınlarında, bu Henry hiç affetmezmiş öyle fırsatları, hemen alıp cebine indirirmiş parayı. Diyelim ki bununla bir iş yapacaksın; oturup anlaştınız, işin parasını da verdin, yapacak diye bekliyorsun, ama sen gidip de o işin başında durmazsan, unut o işi

sen, yapmaz çünkü. Yapsa da tam tersini yapar zaten. Diyelim ki bir konuda tartışıyorsun onunla, ağzını bir açtı mıydı, söyleyeceği her şeyin yarısı yalandır öbür yarısı da gerçek değildir eğer hemen susmuyorsa. İşte, bu Henry de böylesi bir böceğin tekiydi; ama kasabadakiler ucuz kurtuldular gene de, bizimkilerin yerine ya o Henry denen kral olsaydı yanımızda, kesin çok daha fena çarpılırdı kasabalı. Ha, kalkıp da bizimkiler kuzu gibi masum dediğim falan yok, çünkü bizimkiler de az değiller, biliyorum, ama sadece soğuk gerçekleri konuşacaksak, şunu söyleyebilirim; o kart tekenin yanında, bizimkilerin esamisi okunmaz. Ama sonuçta adam kral mı? Kral. O zaman, onu öyle kabul edip, ona göre davranacaksın. Zaten bunların alayı böyle, hepsi de alçak herifin teki. Hep yetiştirilme tarzından oluyor böyle."

"Ama bu bizimkisi *kokmak* leş gibi ya, Huck."

"Evet, bunların hepsi kokar, Jim. Bir kralın kokmasına karşı yapacak bir şey yok; tarih boyunca bulunamamış bir çaresi."

"Ama ya dük, o az daha iyi birine benzemek bazı yönlerden."

"Evet, dükler bir başka olur zaten. Ama o kadar da başka değil. Bizimkisi orta karar, ne çok iyi ne çok kötü bir dük. Hele içip de kafayı bulduğu zamanlar, onu bir kraldan ayırt edebilmenin imkânı yok."

"Aman, ben çok da meraklısı onnarın olmamak, Huck. Ben bunlara dayanmak zor zaten."

"Ben de aynı senin gibi düşünüyorum, Jim. Ama bu adamlar geldiler bulaştılar bir kere bize, bize düşen de onları oldukları gibi kabul edip, ona göre davranmaktır artık. Bazen, keşke kralların hiç olmadığı bir ülke olsa da oraya gitsek diye geçiriyorum içimden."

Şimdi bu adamların gerçek kral ve dük olmadıklarını Jim'e söylesem, bize ne faydası olacaktı ki? Hiçbir şeye yararı olmazdı; hem dediğim gibi: bizimkileri kim görse gerçek kral sanırdı.

Sonra gidip yattım, nöbet sırası bana geldiğinde Jim gene beni uyandırmamış; bunu sık sık yapıyordu. Gün doğarken kalktığımda onu, oturduğu yerde başını dizlerinin arasına almış, kendi

kendine kederli bir şeyler mırıldanıp ağlarken gördüm. Onu fark etmemiş gibi yaptım, gördüğümü belli etmedim. Derdi belliydi. Uzaklardaki karısını ve çocuklarını düşünüp düşünüp iç geçiriyordu belli ki, keyfi hiç yoktu ve üstelik evini özlemişti; çünkü hayatı boyunca evinden hiç bu kadar uzaklaşmış değildi; o da en az beyazların kendi ailelerine düşkün olduğu kadar kendi ailesine düşkündü. Bu düşünce ilk başta aklıma yatmamıştı ama sonradan doğal bir şeymiş gibi geldi bana. Benim uykuda olduğumu sandığı çoğu geceler Jim, "Zavallı küçük Elizabeth! Ah zavallı küçük Johnny! Ah, ne zor şey olmak bu; ah, ben sizleri bir daha göremememek dünya gözüyle, hiç görmemek!" diye bir kenarda içli içli sözler mırıldanır, ağlayıp yasını tutardı. Çok iyi bir zenciydi bu Jim ya.

Ama bu sefer onunla biraz da karısı ve çocukları hakkında konuşayım dedim; derken başladı dökülmeye:

"Bu sefer ben çok kötü olmak be, çünküm ben az önce kıyıdan bi ses duymak, kapı çarpma sesi gibi bir ses olmak, benim aklıma getirmek, ben bir keresinde zavallı küçük Elizabeth'ime kötü davranmak çok... daha yeni döört yaşında olmak daha o zaman, çok fena kızıl geçirmekti, üstünde yavrumun güçlü bir büyü olmaktı, toplamak kendini yeni yeni daha... ben bi gün ortalarda dolanmak, sen kapıyı kapat seslenmek ona. Hiç oralı bile olmadı olmamak... orda durmak bana öyle sırıtmak... sabrımdı iyice taşmak, yüksek bi sesle bi daha sormak: 'Sen beni duymamak? Ben demek sen kapıyı kapa!'

Çocuk istifini hiiç bozmamak, sırıtıp durmak hâlâ. Benden günah gitmek demek, o hışımla yanına gitmek ve, 'Sen söz nasıl benim *dinlememek!*' demek, çocuğun gafasının yanına bi tokat atmak! Sonra çıkmak öbür odaya gitmek... orda on dakika durmak durmamak, geri dönmek... kapı ardına kadar açık olmaktı *hâlâ* ve çocukcaaz da mahsun mahsun durmak odada... başını önüne eğmek... gözünden yaşlar süzülmek... ağlamak... Tanrım, ben deliye *dönmektim* öfke o an! Tam çocua sağlam bir tokat daha yapıştırmaktım ki, o anda –kapı içeri dooru açılan kapı ol-

maktı– tam o anda, *rüzgâr* öyle bir esmek ki kapı hemen çarpıp kapanmak... Çocuun arkasından *güm!* diye... Büyyük bir gürültü çıkarmak – aman Tanrım! Ben çok – çok şey olmak, benim çocuk o gürültüye dönüp bakmamak bile! Dünyam kararmak o anda; kendimi bir anda böyle... işte öyle hissetmek – ben bilmemek bunu *nasıl* anlatmak şimdi... Elim ayağım titremek ama usulca dışarı çıkmak, çocuğun etrafından dolanmak... ben hiç çaktırmamak, kapıyı açmak... sonra sessizce arkasına doğru yaklaşmak, o hiç beklememek, ben bir anda *Bom! Çocuk kılını bile kıpırdatmamak!* Ah, Huck, ahh, işte o anda ağlamakım sel olmak, ben onu kucağıma almak ve zavallı yavrucağımdan af dilemektim, Yüce Tanrıya yakarmaktım, bu Jim kulu perişan olmak, onu affetmeksin diye, ama ben ölene dek kendimi asla affetmemek! Kızım, basbaya sair ve dilsiz olmakmış Huck, zavallı yavrum yok duymak ve konuşmak – ve ben ona haksız yere kötü davranmaktım!"

24. BÖLÜM

Ertesi gün, akşam karanlığı çökerken nehrin ortalarında karşımıza çıkan söğütlerle kaplı küçük bir adacıkta durup salı sakladık, nehrin hem sağ hem de sol tarafında birer tane köy vardı, bizim dükle kral hemen kafa kafaya verip bu köylerden ne çıkartabiliriz diye planlar yapmaya başladılar. Jim, düke seslenip, hiç değilse bu sefer çok oyalanmamalarını, çünkü bütün gün öyle eli ayağı bağlı bir şekilde wigwamın içinde durmanın hiç de kolay olmadığını söyledi. Ne zaman saldan ayrılıp bir yere gitmemiz gerekse, Jim'in elini ayağını bağlamamız gerekiyordu; birileri onu tek başına ve serbest bir halde görecek olursa, Jim'in yakaladığımız firari bir zenci olduğuna kesinlikle inanmazdı. Dük de buna karşılık, bağlı durmanın elbette zor olduğunu, bunun için bir çare bulacağını söyledi.

İnanılmaz bir şekilde çalışıyordu kafası bizim dükün, çok geçmeden bir çare bulmuştu bile. Jim'e, Kral Lear'ın kostümünü giydirdi – perdelik kalın basmadan uzun bir cüppe, beyaz at kılından bir peruk ve yanlarda da favoriden oluşuyordu bu kostüm; sonra oyun için kullandıkları boyalardan alıp geldi ve Jim'in suratını, ellerini, kollarını ve boynunun her yerini, sanki dokuz gün önce boğularak ölmüş de morarmış gibi solgun, uçuk bir maviye boyadı. Jim bu haliyle, gördüğüm en ürkütücü şeydi. Ardından dük gidip bir tahta parçasını tabela yapıp üstüne de şöyle yazdı:

Üşütük Arap – kafasını attırmadıkça zararsızdır.

Ardından tabelayı alıp bir çıtaya çiviledi, sonra onu wigwamın bir buçuk metre önüne dikti. Jim bu yeni durumdan memnundu, işine gelmişti. Her gün elleri ayakları sıkı sıkıya bağlı

durup yatmak tam bir ömür törpüsü; duyduğun her seste korkuyla titremekten daha iyidir böylesi, diyordu. Dük, Jim'e artık rahat olabileceğini söyledi, ama eğer birileri gelip bir şey diyecek ya da sağı solu kurcalayacak olursa da Jim önce wigwamın içinden zıplayarak dışarı çıkacak, deli deli tuhaf hareketler yaparken, arada bir de vahşi hayvanlar gibi uluyacaktı; onu görenler de işte o zaman Jim'e hiç bulaşmadan yanından uzaklaşmak isteyeceklerdir, dedi. Bana çok mantıklı geldi dükün bu düşüncesi; zaten alıp getirsen adamın birini koysan Jim'in karşısına, adam daha Jim uluyasıya kalmadan anında topuklardı oradan. Neden mi? Çünkü Jim sadece bir ölü gibi görünmüyordu, bambaşka türden korkunç bir ölüye benziyordu o haliyle.

Bizim tokatçılar, bu kasabada da "Sarayda Gırgır" numarasını çekelim diyorlardı, iyi para bırakıyordu o dümen ama yine de tam emin olamadılar, çünkü önceki kasabada olanların haberi şimdiye kadar buralara ulaşmış olabilirdi. Tam istedikleri gibi bir plan yapamadılar bir türlü; en sonunda dük, ben bir-iki saat yattığım yerden düşüneyim bu meseleyi madem, kafayı çalıştırıp tam bu Arkansas kasabasına göre bir dümen tezgâhlayacağım, dedi; bunun üzerine kral da öteki kasabaya gidip öylesine bakınacağını söyledi; kafasında bir şey yoktu şimdi ama Tanrının ona en makbul yolu göstereceğinden emindi -bence şeytan diyecekti ama karıştırdı. Son durduğumuz yerde hepimiz kendimize dükkânlardan yeni giysiler almıştık; kral kendi kıyafetlerini giydi, bana da kendiminkileri giymemi söyledi. Hemencecik giyiniverdim. Kral, baştan aşağı siyah giyinmişti, üstündekilerle şık ve resmî bir adama benziyordu. Giydiklerinin bir insanı bu kadar değiştirebildiğini bilmezdim hiç. Niye mi? Niyesi mi var; bizim kralı bu kıyafetleri giymeden önce uzaktan bile görseniz onun aşağılık ve huysuz moruğun teki olduğunu şıp diye anlayıverirdiniz; şimdiyse o beyaz kunduz kürkü şapkasını çıkarıp, hafifçe eğilerek gülümseyip selam verdi miydi öyle bir görünüyordu ki, kolaylıkla onun Nuh'un gemisinden az önce inmiş biri olduğunu, ya da yaşlı Levitikus'un ta kendisi olacak kadar asil, temiz kalpli,

iyiliksever ve kendini dine adamış biri olduğunu sanabilirdiniz. Jim kanoyu temizleyip hazır etti, ben de küreğimi kaptım hemen. Kasabanın yukarısında, beş kilometre kadar açıkta, karşı kıyıdaki burnun ucunda büyük bir buharlı gemi demirlemişti – birkaç saattir oradaydı, navlun yüklüyorlardı gemiye. Derken kral:

"Şu üstüme başıma bakıyorum da, şimdi insanlara nereden geldiğimi söylerken, St. Louis ya da Cincinnati, o da olmadı şöyle büyük, havalı bir şehir ismi bulup söylemem gerekir. Çek bakalım gemiye, Huckleberry; köye kadar o gemiyle gideceğiz," dedi.

Kralın bu emrini tekrar etmesi hiç gerekmedi, çünkü ben de bir an önce buharlı gemiye binmek istiyordum. Köyün bir kilometre kadar yukarısında kanoyu karaya yanaştırdım, sonra da kıyıdaki yüksek kayalıklar boyunca durgun sularda biraz kürek çektim. Derken karşımıza temiz yüzlü, masum görünüşlü, gençten biri çıktı; bir kütüğün üstünde oturmuş soluklanırken yüzünün terini siliyordu, çünkü hava öyle böyle değil, aşırı sıcaktı; üstelik yanında da iki tane büyük heybe duruyordu.

Kral, "Kanonun burnunu kıyıya çevir," dedi, ben de dediğini yaptım. "Yolculuk ne tarafa, delikanlı?"

"Buharlı gemiye bineceğim; Orleans yolcusuyum."

"Atla bakalım kanoya," dedi kral buna karşılık. "Dur bir dakika, uşağım heybelerine yardım etsin. Haydi koş, yardım et beyefendiye, Adolphus!" dedi beni kastederek.

Hemen kalkıp dediği gibi adamın heybelerine yardım ettim, ardından üçümüz birden kanoyla yolumuza devam ettik. Genç adam teşekkür ede ede bir hal oldu; hava böyle sıcakken bir de o eşyaları taşıması belli ki onu çok yormuştu. Krala sizin yolculuk nereye diye sordu, kral da ona nehrin yukarılarından geldiğini, bu sabah diğer köyde indiğini ve şimdi de üç-dört kilometre ötedeki bir çiftlikte yaşayan eski bir dostunu görmeye gittiğini söyledi. Genç adam da krala:

"Sizi görür görmez, işte bu Bay Wilks dedim kendi kendime, kesin o, işte az daha yetişiyordu vaktinde dedim. Ama sonra biraz düşününce de, yok, hayır, bu Bay Wilks olamaz, o olsa nehir

yukarısından kanoyla geliyor olmazdı, dedim. Siz, Bay Wilks *değilsiniz*, değil mi?" dedi.

"Hayır, değilim, benim adım Blodgett – Elexander Blodgett – hatta sanırım *Rahip* Elexander Blodgett demek daha doğru olur, çünkü Tanrı'nın yoluna kendini adamış aciz bir hizmetkârım. Ama Bay Wilks'in zamanında varamamasına üzülürüm doğrusu, hele ki önemli bir şeyleri kaçırdıysa – umarım kaçırmamıştır."

"Aslında mal mülkten yana bir şey kaçırdığı falan yok, hepsini tamı tamına alır almasına da kardeşi Peter ölüm döşeğindeyken yetişemedi –ha belki bunu çok da dert etmiyor olabilir, orasını tam bilemeyiz elbette– ama kardeşi ölüp gitmeden önce *onu* dünya gözüyle bir kere olsun görebilmek için her şeyini feda ederdi; son üç hafta boyunca ağzından düşürmedi kardeşlerini, hep onları andı durdu, başka hiçbir şey konuşmadı; kardeşini en son çocukken görmüş –William'ı da hiç görmüşlüğü yokmuş– William sağır ve dilsiz olan diğer kardeşi, o da en fazla otuz ya da otuz beş yaşlarındaymış. Bu kardeşlerin arasından bir tek Peter ve George kalkıp da bu memlekete göçmüşler; George evli olan kardeşiydi, o ve karısı geçen yıl öldüler. Kardeşlerden geriye kala kala sadece Harvey ve William kaldı artık; işte dedim ya, onlar da vaktinde yetişemediler."

"Haber yolladılar mı peki kardeşlerine?"

"Tabii ki yolladılar, hem de Peter hastalanıp yataklara düşer düşmez; bir ya da iki ay olmuştur, çünkü Peter ta o zamandan hissetmişti, ben bu sefer atlatamayacağım galiba deyip duruyordu. Yaşı bir hayli geçkindi, George'un kızları da ona bakıp ilgilenemeyecek kadar küçüktüler, bir tek kızıl saçlı olan Mary Jane hariç; George ve karısı ölüp gittikten sonra Peter iyice yalnız kalmıştı ve artık hiç yaşamak istemiyor gibiydi. En çok da Harvey'yi görmek istiyordu, bir de William'ı elbette, işte bu şey meselelerinden dolayı – vasiyet yani, çünkü oturup da vasiyet yazacak türden biri değildi kendisi. Harvey için bir mektup bırakmış, mektupta da parayı nereye sakladığını ve kalan malının mülkünün nasıl pay edilmesini istediğini belirtmiş; böylelikle George'un kızları-

nın ele güne muhtaç olmadan yaşayabileceklerini yazmış – George, kızlarına bir şey bırakmamıştı çünkü. Ve o mektup da Peter'a yazdırabildikleri tek şey olmuş.

"Sence ne oldu da Harvey çıkıp gelmedi? Nerede yaşıyor ki o?"

"Harvey mi? O İngiltere'de yaşıyor –Sheffield'da– orada papazmış, bu ülkeye hiç gelmemiş daha önce. Hem çıkıp gelecek kadar fazla bir zamanı da yoktu zaten – hatta mektubu almamış bile olabilir."

"Ahh, ah, çok kötü olmuş zavallı adamcağızın kardeşlerini göremeden göçüp gitmesi... Sen Orleans'a mı gidiyorum demiştin?"

"Evet, ama bu daha yolun başı. Daha önümüzdeki çarşamba Rio de Janeiro'ya giden bir gemiye bineceğim, amcam orada yaşıyor da."

"Yolun epey uzun senin belli ki. Ama çok seveceksin bence; keşke ben de gidebilseydim. Mary Jane en büyükleri miydi bu arada? Diğerleri kaç yaşlarında peki?"

"Mary Jane on dokuz yaşında, Susan on beş, bir de Joanna var kendini hayır işlerine vermiş olan, yarık dudaklı kız, o da on dört vardır."

"Ah, zavallıcıklar! Bir başlarına kalakaldılar demek bu soğuk ve zalim dünyada."

"Daha kötü bile olabilirdi durumları. Ama yaşlı Peter'ın dostları vardır ve o dostları da kızları koruyup kollayacaklardır. Hobson var mesela Baptist kilisesinde papaz, sonra papaz yardımcısı Lot Hovey var, bir de Ben Rucker ve Abner Shackleford var, ha bir de avukat olan Levi Bell var, Doktor Robinson var, sonra bu insanların eşleri var bir de, dul Bartley var – var oğlu var yani kısacası; ama bu saydıklarım Peter'ın en içli dışlı olduğu yakın dostlarıydı, bazen İngiltere'ye yolladığı mektuplarında bu dostlarından bahsedermiş ki Harvey gelecek olursa dostları kimmiş kolayca bilebilsin."

Bizim ihtiyar, o genç adamdan öğrenebileceği her şeyi öğrenene kadar sorular sorup durdu. Hakkında soru sormadığı bir tek şey ya da kişi kalmadı yeminle; o küçük ama kendi halindeki

huzurlu kasabada, Wilks'lere ve Peter'ın işlerine dair de ne var ne yoksa sordu soruşturdu – Peter, tabakhanede deri tabaklıyormuş, George marangozluk yapıyormuş, Harvey'ye gelince, o da kiliseden ayrılmış muhalif bir papazmış; işte bu şekilde sorular sormaya devam etti bir süre daha. Derken:

"Sen niye buharlı gemiye binmek için onca yolu teptin ki böyle?" diye sordu bizimkisi.

"Çünkü Orleans'a giden büyük gemiler belki burada durmaz diye işimi sağlama alayım dedim. Eğer yüklerini almış gidiyorlarsa, hayatta durmazlar buralarda bir şey için. Ama Cincinnati'ye gidenler durur bak, gerçi bu St. Louis'ye giden gemilerden."

"Nasıldı peki Peter Wilks'in hali vakti?"

"Epey bir yerindeydi aslında. Evi vardı, toprağı vardı, hatta bir kıyı köşeye üç-dört bin dolar kadar nakit para sakladığı falan konuşuluyor."

"Ne zaman vefat etti demiştin sen?"

"Yok, dememiştim öyle bir şey, ama dün gece vefat etti işte."

"O halde cenazesi yarın olur, değil mi?"

"Evet, öğlene doğru olur."

"Nasıl desem ki, insan üzülüyor haliyle tabii ki; ama her birimiz, sırası geldikçe göçüp gidecek bu dünyadan. Bu durumda bize düşen de, o zaman geldiğinde hazırlıklı olmaktır; ancak ondan sonra huzur içinde gidebiliriz."

"Çok haklısınız efendim, anacığım da hep böyle derdi zaten."

Gemiye ulaştığımızda yükleme işi bitmek üzereydi, çok geçmeden de gemi limandan ayrıldı. Kral gemiye binmekle ilgili tek kelime etmediğinden, buharlı gemiye binme hevesim de kursağımda kaldı. Gemi gidince, kral bana bir buçuk-iki kilometre kadar daha kürek çektirip kimselerin olmadığı bir yerde kıyıya çıktı ve bana:

"Şimdi hızlı hızlı kürek çekerek geriye dönüyorsun ve dükü kapıp buraya getiriyorsun hemen, bir de o yeni heybeleri de unutmayın gelirken. Eğer olur da öbür kasabaya gitmişse, düş peşine, neredeyse ara bul ve onu almadan da geri gelme. Gelmek

falan istemezse de söyle ona ne yapıyorsa bıraksın. Haydi, göreyim seni," dedi.

Onun aklından neler geçirdiğini, neye niyetlendiğini anlamıştım; ama ağzımı açıp tek kelime etmedim bununla ilgili elbette. Dükle birlikte geri döndüğümüzde, önce kanoyu sakladık, sonra da bu ikisi bir ağaç kütüğünün üstüne oturdular, kral, o genç adamdan dinlediği her şeyi –tek kelime bile atlamadan– düke anlatmaya başladı bir bir. Üstelik anlatırken bir yandan da İngilizler gibi konuşacağım diye çabalıyordu; onun gibi bir aylak için hiç de fena değildi yaptığı İngiliz taklidi. Ama ben aynı onun gibi yapamam elbette, o yüzden de nasıl yaptığını anlatmayı hiç denemeyeceğim bile; ama konuşurken onu bir dinleseniz, gerçek İngiliz sanırdınız, o derece iyi yaptı yani. Ardından da dedi ki:

"Ne dersin Bilgewater, altından kalkabilecek misin bu sağır dilsiz numarasının?"

Dük de, "O iş bende, merak etme sen; daha önce sahnede çok oynadım sağır ve dilsiz rolü," diye cevap verdi. Ardından da buharlı gemi beklemeye koyuldular.

İkindiye doğru bir-iki gemi geçti ama işlerine yaracak türden değillerdi, yani nehrin yeterince yukarılarından çıkıp gelmiyordu o gemiler; en sonunda uzaktan büyükçe bir gemi göründü, bizimkiler durması için hemen gemiye el ettiler. Gemiden bizi almak için kıyıya bir filika yolladılar, bindik hemen; gemi Cincinnati'den demir almıştı; gemicilere sadece yedi-sekiz kilometre kadar yolculuk yapıp ineceğimizi söylediğimizde, adamlar dellendi ve bir süre bize söylenip durdular, sonra da bizi karaya çıkartmayacaklarını söylediler. Ama kral gayet sakin bir şekilde:

"Eğer bu beyefendiler, gemide yolculuk etmek ve filikayla karaya çıkarılmak karşılığında adam başı her kilometre için birer dolar ödeyecek olurlarsa, bu gemide yolculuk etmemizde bir sorun olmaz, değil mi?" diye sordu.

Bu teklif üzerine adamlar yumuşayıp, yelkenlerini suya indirdiler, bizi götürmeyi kabul ettiler; köye geldiğimizde ise bizi filikayla kıyıya bıraktılar. Bir filikanın geldiğini gören yirmi-yirmi

beş kadar adam, hemen koşa koşa yanaşacağımız yere geldi. Kral, adamlara:

"Baylar, acaba aranızdan biri bana Bay Peter Wilks'in nerede yaşadığını söyleyebilir mi?" diye sordu. Adamlar önce birbirlerine şöyle bir baktılar ve kafalarını sanki "Ben size demedim mi bunlar onlar diye?" gibisinden salladılar. Sonra içlerinden birisi, sakin ve nazik bir ses tonuyla:

"Çok üzgünüm bayım, ancak sizin için yapabileceğimiz tek şey, size onun *dün gece* nerede yaşadığını söylemek olabilir," dedi.

Bizim aşağılık moruk, bir anda tüm hayatı yerle bir olmuş gibi bir hal takınıverdi kaşla göz arasında, kendini adamın üstüne bırakıverdi ve çenesini adamın omzuna dayayıp hüngür hüngür ağlamaya başladı.

"Ah benim zavallı kardeşim – seni dünya gözüyle son bir kez göremeden bizi bırakıp da nerelere gittin böyle, ahh, ah, nasıl dayanırım ben *bu acıya*!" diye diye ağlamaya devam etti.

Sonra da ağlaya ağlaya arkasına dönüp, elleriyle düke bir sürü aptal saptal işaret yaptı, bunun üstüne dük bir anda heybesini elinden bırakıp hüngür hüngür ağlamaya başlamasın mı? Bizim bu iki sahtekârdan daha iyi üzgün rolü yapabilecek başka sahtekâr görmedim hiç.

Adamlar, bunların çevresine toplaşıp, denilebilecek her şeyi söyleyerek onları teselli etmeye, avutmaya çalıştılar, hatta tepeyi tırmanırlarken bizimkilerin omuzlarına yaslanıp ağlamasına izin verdiler, heybelerini bile taşıdılar yokuş yukarı, yolda onlara kardeşlerinin ölüm döşeğindeki son anlarını anlattılar, kral da düke dönüp dönüp el işaretleriyle olan biteni tekrar anlatıyordu, ikisi de ölen deri tabaklayıcısı için sanki on iki havari ölmüşçesine ağlayıp sızlıyor, dövünüyorlardı. Daha önce böyle bir şey gördüysem, zenci olayım. İnsanlığımdan utandım resmen.

25. BÖLÜM

Daha iki dakika geçmeden haber kasabada yayılıverdi, insanlar her bir yandan sökün ediyor, koşa koşa geliyorlardı, kimisi ceketini bile koşarken giyiyordu. Çok geçmeden kendimizi bir kalabalığın ortasında bulduk, insanların yürürken çıkardığı ses sanki askerlerin geçişi gibiydi. Evlerin pencere ve avlularında insan doluydu; her dakika birisi bir çitten uzanıp:

"*Onlar* mıymış, onlar mıymış?" diye sorular soruyordu.

Kalabalığın içinde koşar adım gidenlerden birisi de dönüp:

"Onlar tabii ki de, ya ne sandın?" diye cevap veriyordu.

Nihayet vardığımızda, evin önündeki sokak insan kaynıyordu, kapının önünde de üç kız bekliyordu. Mary Jane kızıl saçlı *çıktı* gerçekten de, ama ne fark ederdi ki, kızın öyle böyle değil, inanılmaz bir güzelliği vardı, yüzü gözü ayın on dördü gibi parım parım parlıyordu, amcalarının gelişine de çok sevinmişti. Kral kollarını açınca Mary Jane koşarak krala sarıldı, yarık dudaklı olanı da düke; işte artık *bir aradaydılar*! İstisnasız herkes -en azından kadınlar- onların nihayet tekrar birbirlerini bulmalarına ve böyle mutlu olmalarına çok sevindiklerinden, sevinç gözyaşları döktüler.

Sonra kral kimseler görmeden -ama benden kaçmadı- dirseğiyle dükü dürttü ve ardından çevresine bir bakınıp köşedeki iki sandalye üstüne koyulan tabutu gördü ve dükle birlikte bir elleri birbirlerinin omzunda diğer elleri gözlerinde, ağır ağır, tüm ciddiyetleriyle tabuta doğru yürümeye başladılar; herkes geri çekilip onlara yol açtı, tüm konuşmalar ve gürültü bir anda kesiliverdi, insanlar birbirlerine "Şşt" diyor ve tüm erkekler şapkalarını çıka-

rıp başlarını öne eğiyorlardı; oda öylesine sessiz bir hal almıştı ki, yere iğne düşecek olsa sesini duyabilirdiniz. Tabutun başına vardıklarında eğilip içine baktılar, ikinci kere bakmadılar bile, ama öyle bir ağlamaya başlayıp, öyle bir yaygara kopardılar ki sesleri ta Orleans'tan bile duyulmuştur kesin; sonra da kollarını birbirlerinin boynuna doladılar ve çenelerini de birbirlerinin omzuna dayayıp üç, belki dört dakika kadar hüngür hüngür ağladılar, ben hayatımda böyle kolayca gözyaşı akıtabilen iki adam ne gördüm ne duydum. Gerçi odada bulunan diğer insanlar da o biçim ağlıyordu; o yüzden de ortalığı daha önce hiç görmediğim kadar rutubet bastı. Sonra ikisi tabutun iki yanına geçti, diz çöküp alınlarını tabuta yaslayarak, kendilerini sanki dua ediyormuş gibi bir şekle soktular. Yaptıkları bu ağlama dümeni içerideki o kalabalığı hiç görülmemiş bir şekilde etkiledi, onlar da artık kendilerini tutamayarak koyuverdiler gözyaşlarını, hıçkıra hıçkıra, bağıra çağıra ağladılar – o zavallı kızlar da ağlıyordu; neredeyse kadınların hepsi kızların yanına gidip vakur bir şekilde, tek kelime bile etmeden kızları alınlarından öpüyor, ardından da ellerini kızların alınlarına koyup yaşlı gözleriyle yukarıya doğru bakıyorlardı, sonra da tekrar hıçkıra hıçkıra gözyaşlarına boğuluyor, bir yandan gözlerini silerken sırayı başka bir kadına veriyorlardı. Hiç bu kadar iğrenç ve mide bulandıran bir şey görmedim.

Derken kral olduğu yerden doğrulup biraz öne çıktı, önce kendini topladı ve ağzından tükürük saça saça, gözyaşları içinde uyduruktan bir konuşma yapmaya başladı; bu dünyadan göçüp giden ağabeylerini kaybetmenin, hele hele dört bin kilometre yol gelip de onu henüz sağken bir görememiş olmanın o ve zavallı kardeşi için ne acı bir deneyim olduğunu anlattı; ancak bu elim kayba karşılık, tüm kasaba halkının döktüğü kutsal gözyaşlarıyla acılarına ortak olmasının kendileri için tatlı ve ulvi bir imtihan olduğunu söyleyerek, hem kendi hem de kardeşinin kalbinin ta en derinlerinden teşekkür etti, çünkü bu teşekkür öyle ağızlarıyla edebilecekleri türden bir teşekkür değildi, zira kelimeler kifayetsiz ve donuk kalıyordu; işte böyle dandik, saçma sapan ne varsa

konuştu durdu, anlattıklarından içim kalktı; hemen ardından ağlamaktan gözleri şişmiş bir halde en yapmacığından ama sanki çok dindar biriymiş gibi bir âmin çekti ve ardından hızını alamayıp kendini salıverdi, hüngür hüngür gözyaşlarına boğuldu.

Bu sözlerin ağzından çıkmasıyla birlikte, kalabalığın içinden birisi bir şükür ilahisi okumaya başladı, insanların geri kalanı da hemen tüm güçleriyle ilahiye eşlik etti; bu ilahi insanın içini ısıtıveriyor, sanki kilisede işiniz bitmiş de artık gidebilirmişsiniz gibi iyi hissettiriyordu. Müzik kadar güzel bir şey *var mı* ya; hele ki ruhunuzu o yağcılıkla vıcık vıcık eden onca boş lakırdının üstüne hiçbir şey gelip de ortalığı böylesine ferahlatıp, kulağınıza bu kadar içten ve güzel gelemez.

Bu kralın çenesinin duracağı yoktu, şimdi de kalkmış ailenin yakın dostlarından birkaçı bu akşam rahmetli ağabeylerinin külleriyle ilgili olarak ne yapacakları konusunda yardımcı olmak için akşam yemeğinde onlara eşlik ederlerse eğer, yeğenleri ve kendisinin çok mutlu olacağını söylüyordu; ayrıca şuracıkta yatan zavallı ağabeyleri sağ olup da bir konuşabilseymiş keşke; kral, ağabeyinin kimlerin adını dost diye söyleyeceğini çok iyi biliyormuş, çünkü o dostlar onun için pek kıymetliymiş ve mektuplarında sık sık onlardan bahsedermiş; o yüzden de kral o dostların isimlerini anmadan geçemeyeceğini söyleyerek başladı isimleri sıralamaya: Papaz Hobson, Papaz Yardımcısı Lot Hovey, Bay Ben Rucker, Abner Shackleford, Levi Bell, Doktor Robinson ve eşleri, ve de dul bayan Bartley.

Papaz Hobson ve Doktor Robinson, kasabanın ta öbür ucunda ava çıkmışlar – demem o ki, doktor hasta birini öteki tarafa yolcu ederken, papaz da o adama doğru yolu tarif ediyordu. Avukat Bell ise işleri dolayısıyla Louisville'deymiş. Ama geri kalan dostları hep buradaydılar, hepsi de gelip kralla el sıkışıp konuştular; ardından dükle de el sıkıştılar ama onunla hiç konuşmadılar, sadece ahmak ahmak sırıtıp kafalarını salladılar, dük de onlara elleriyle türlü çeşit işaretler yapıp henüz konuşamayan bebekler gibi "Aguu- guu-guu—aguu" gibi seslerle karşılık verdi.

Kral hâlâ saçma sapan konuşmaya devam ediyordu, neredeyse kasabadaki herkesin ve hatta her köpeğin isimlerini saya saya hallerini hatırlarını sordu, kasabada şu ya da bu zamanda olmuş, George'un ya da Peter'ın ailesinin yaşadığı ufak tefek ne var ne yoksa hepsinden bir şekilde bahsetti. Sürekli olarak da bunları hep Peter'ın ona yazdığı mektuplardan bildiğini konuşmasının arasına sıkıştırıyordu; ama bunlar hep yalan dolandı elbette: bu bildiklerinin hepsini buharlı gemiye giderken kanoya aldığımız o saf genç adamdan öğrenmişti aslında.

Sonra da Mary Jane babasının ardında bıraktığı mektubu kapıp getirdi, kral da mektubu yüksek sesle okudu ve ağladı. Mektupta yazıldığına göre, oturdukları ev ve üç bin dolar ederinde altın, kızlara bırakılmıştı, tabakhane (o da iyi iş yapıyormuş hani), diğer birkaç ev ve arazi (onların da değeri yedi bin dolar civarındaymış) ve üç bin dolar değerinde altın da Harvey ve William'a bırakılmıştı, mektupta ayrıca altı bin dolar nakit paranın mahzenin neresinde gizlendiği de yazıyordu. Bizim iki düzenbaz da bunun üzerine hemen mahzene inip paraları bulup getireceklerini ve her şeyi de tastamam ve dosdoğru bir şekilde halledeceklerini söylediler; benden de bir mum kapıp onların ardından gelmemi istediler. Mahzenin kapısını ardımızdan kapadık; paraları bulur bulmaz hepsini yere döktüler, ne de güzel bir manzaraydı o, hepsi de çil çil, sarı sarı paralar. Kralın gözleri nasıl da parlayıverdi hemen öyle! Kral dükün omzuna bir şaplak atıp:

"Oy, oy, oyy, *bundan* daha güzel bir şey olabilir mi bu dünyada ya! Yoktur bence, hiç sanmam! Sen ne dersin Biljy, bu dümen bizim Gırgır tezgâhına beş basar, öyle *değil mi*?" dedi.

Dük de, "Çok doğru diyorsun," diyerek ona hak verdi. Sevinçten paraları avuçlayıp parmaklarının arasından şıkır şıkır yerdeki yığının üstüne döküyorlardı. Kral, düke dönüp:

"Bunun üstüne konuşmanın bir gereği mi var; servet yapıp ölmüş bir adamın kardeşi olup, üstüne bir de varislerinin temsilcisi olmak tam bize göre bir iş, Bilge. İşte bunlar hep benim Tanrı'ya olan güvenim sayesinde gerçekleşiyor. Uzun vadede bu işten daha

iyisi yok. Denemediğim iş kalmadı, bu işten daha kıyak başka bir iş falan yok!" dedi.

Öylesi bir para yığınına bakmak bile insanın gözünü doyururdu, saymaya gerek duymadan alır bir kenara koyardı; ama yok, bizimkilerin parayı sayacağı tuttu. Oturup başladılar saymaya ama para dört yüz on beş dolar eksik çıktı. Bunun üzerine kral:

"Lanet olasıca herif, ne yaptı acaba bu dört yüz on beş dolarla?"

Bir süre bunun üzerine düşündüler, sonra da mahzende aranmadık, bakılmadık en ufak yer bırakmadılar. Ardından dük dedi ki:

"Bak şimdi, bu adam epey bir hasta değil miydi sonuçta, olsa olsa bir yanlışlık yapmıştır sayarken – bana kalırsa öyle olmuştur yani, başka ne olabilir ki? Bence takmayalım artık bunu kafaya, insanlara da hiç bahsetmeyelim bundan. O kadar eksikten bir şey olmaz."

"Ah, eksik çıkmasa iyiydi gerçi, tamam o kadarcık eksikten bir şey *olmaz* olmasına ama benim kafamı kurcalayan şey o değil ki – yukarıda *sayım* yaparken ne yapacağız, aklım işin o kısmında benim. Bizim hiç olmadığımız kadar dürüst, açık ve dosdoğru olmamız gerekiyor yukarıda insanların yanında biliyorsun. Şimdi de bu kadar parayı yüklenip yukarıda herkesin gözleri önünde tek tek saymamız da lazım – ki böylece kimse de bizden en ufak bir şüphe etmez. Ama ölüp gitmiş adam burada altı bin dolar var demişken, biz kalkıp da..."

Dük, "Hele bir dur, o açığı da biz kapatıverelim," diyerek cebindeki çil çil paralara davrandı.

Kral, "Bak bu dediğin cidden harika bir fikir, dük – sende de zehir gibi kafa *varmış* ya. Bizim şu eski Gırgır dümeni nasıl da işimize yarıyor gene baksana," dedi ve ceplerindeki paraları çıkarıp yerdeki yığına katmaya başladı.

Ceplerinde neredeyse hiç para kalmamıştı ama böylece altı bin doları da tastamam denkleştirmiş oldular.

"Dinle," dedi dük, "bir fikir daha geldi aklıma. Yukarı çıkıp da paraları saydıktan sonra git ve paranın *hepsini kızlara ver.*"

"Dük, sen yok musun seen, dur sarılasım geldi sana! Senden başka kimsenin aklına gelmezdi bu fikir bak. Hay sen aklınla bin yaşa e mi. Böyle esaslı tezgâh yoktur başka yerde, kusursuz oldu bu numaramız. Haydi şimdi sıkıyorsa birisi bizden şüphelenmeye kalksın da görelim – bu hareketimizle bizden şüphelenebilecek herkesi ters köşe yaparız."

Yukarı çıktığımızda herkes masanın etrafında toplaştı, kral da tek tek paraları saymaya başladı ve masanın üstünde düzenli bir şekilde her biri üç yüz dolardan yirmi tane para yığını oluşturdu. Odadaki herkes aç gözlerle paraya bakıyor ve ağızlarından akan suyu yalıyordu. Ardından paraları tekrar çuvala koydular, o esnada kralın derin bir nefes alıp yeniden bir konuşma yapmaya hazırlandığını gördüm. Şöyle konuştu:

"Dostlar, şuracıkta yatan zavallı kardeşim, bu dertlerle dolu fani dünyada geride bıraktıklarına karşı cömertliğini hiç esirgememiş. Sevdiği, kol kanat gerip koruduğu ama artık anasız babasız kalan bu kuzucuklar için büyük bir cömertlik örneği göstermiş. Ve evet, burada onu tanıyan herkes bilir ki, eğer sevgili kardeşleri William ve beni incitmekten çekinmeseydi, kızlarımıza karşı *daha bir* cömert olurdu mutlaka. Sizce de öyle *olmaz mıydı*? *İçimde* buna dair en ufak bir kuşku yok. Kardeşleri olarak onun dileklerini şimdi gerçekleştirmeyeceğiz de ne zaman gerçekleştireceğiz? Bu denli çok sevdiği, tatlı, masum kuzucuklarını böyle zor zamanlarında soymaya – evet *soymaya* kalkarsak amcaları olarak onların yüzüne nasıl bakabilirdik? Eğer William'ı tanıyorsam –ki tanıdığımı *sanıyorum*– o da... neyse, hemen soralım kendisine." Kral, düke dönüp elleriyle yine bir sürü işaret yaptı, dük de bir süre boş boş, aptal gibi baktı krala; sonra birdenbire ne dediğini anlamış gibi yapıp, gene anlaşılmaz agulu magulu sesler çıkararak yerinde sevinçle zıplayıp, krala doğru koştu; o an orada hiç sarılmadıysa on beş defa sarılmadan bırakmamıştır kralı.

Sonrasında da kral, "Biliyordum işte; *bu hareketiyle kardeşimin* nasıl hissettiğini sanırım herkes anlamıştır artık. İşte burada, Mary Jane, Susan, Joanner, gelin alın parayı – *hepsini* alın hem de. Bu sizlere, şurada bedeni soğumuş ama artık mesut olan rahmetlinin armağanıdır."

Mary Jane koşup krala, Susan ve yarık dudaklı da gidip düke sarıldılar, ardından da hayatımda hiç görmediğim kadar çok sarılma ve öpüşme gördüm. Herkes duygulanarak, gözleri yaşlar içinde gidip gidip bizim düzenbazlarla el sıkıştı. Sürekli olarak:

"Ah, sizler ne kadar da gönlü zengin insanlarmışsınız böyle! Ne kadar da hoş bir şey yaptınız! Nereden geldi aklınıza bu incelik!" deyip duruyorlardı.

Bunun ardından insanlar birbirleriyle ölüp giden adam hakkında konuşmaya başladılar yine, ne kadar da iyi biriydi, ne elim bir kayıp falan öyle şeyler işte; çok geçmeden insanların arasından kendine yol açа açа, sert mizaçlı, ciddi görünümlü biri girdi içeri, kimseyle konuşmadan durup dinlemeye ve etrafını izlemeye başladı; kimse de ona bir şey demedi, çünkü o esnada kral konuşmaya devam ediyor ve insanlar da dikkatini ona vermiş kralı dinliyorlardı. Kral, lafının ortasındaydı daha; konuşmasını sürdürüyordu:

"...çünkü onlar, bu hastalığa mağlup düşen abimizin en yakın dostlarıydı. İşte bu yüzden bu akşam davetlimiz oldular; ancak yarın bize istisnasız *herkesin* katılmasını isteriz – herkesin hem de; çünkü abimiz herkese saygılı ve de sevecen olmuştur hep, bu nedenle de onun cenaze cümbüşünün herkese açık olması icap eder," dedi.

Bizimkisi gene zırvalamaya devam ediyordu, adam kendi sesine hayrandı sanki; iki lafın arasında sürekli cenaze cümbüşü deyip duruyordu, dük bu duruma dayanamadı ve en sonunda ufak bir parça kâğıda "*Cenaze Töreni* diyeceksin, koca bunak!" yazıp kâğıdı katladı ve insanların üzerinden, yine agulu mugulu sesler çıkara çıkara krala uzattı. Kral yazıyı okudu, kâğıdı cebine koyup konuşmasını sürdürdü:

"Zavallı William, bakmayın siz onun böyle özürlü olduğuna, onun altın gibi bir *kalbi* vardır. Herkesi cenaze törenine davet etmeyi unutma sakın – herkesi güzelce ağırlayalım diye yazmış bana. Ama bunu düşünüp endişe etmesine gerek bile yoktu – ben de şimdi onu söylüyordum tam da," dedi.

Ardından odanın içinde bir o yana bir bu yana dolaşa dolaşa zırvalarına devam etti, hiç bozuntuya verdiği de yoktu, ikide bir cenaze cümbüşü deyip duruyordu hâlâ. Üçüncü kez yine cümbüş dediğinde, durup açıklama gereği duymuş olacak ki şöyle konuştu:

"Cümbüş dedim, ama genel kullanımı öyle olduğu için demedim, çünkü genel kullanımı öyle değil –yaygın bir şekilde kullanılan ifade cenaze törenidir çünkü– ama cümbüş doğru olan kullanım şeklidir. Biz İngiltere'de cenaze töreni lafını kullanmıyoruz artık – zira eskidi gitti o kelime. İngiltere'de artık cümbüş kelimesi kullanılır oldu. Cümbüş çok daha iyi bir ifade, çünkü demek istediğimiz şeyi tam karşılıyor cümbüş kelimesi. Yunancadaki dışarıda, açık, evin içinde olmayan şey anlamına gelen *cümbo* kelimesi ile İbranicedeki dikmek, üstünü kapamak, yani *gömmek* anlamına gelen *büşüm* kelimelerinden türetilmiş bir kelimedir cümbüş. İşte anlattığım gibi, cenaze cümbüşleri halka açık cenaze törenleri olmuş oluyor böylece."

Bu kadar *rezil* bir adam daha önce hiç görmemiştim. O sert görünüşlü adam, kralın gözünün içine baka baka bir kahkaha attı. Herkes bir şaşkınlık içindeydi. İnsanlar, "Ne var *doktor*, n'oluyor?" demeye başladı, Abner Shackleford da onlara:

"Robinson, senin haberin yok galiba? Bu adam Harvey Wilks."

Kral istekli bir şekilde öne çıkıp, gülümseyerek elini adamın omzuna doğru uzattı ve:

"Rahmetli kardeşimin sevgili doktor arkadaşı *siz misiniz*? Ben de..."

Doktor da, "Çek o ellerini üstümden!" diye karşılık verdi. "*Sen* şimdi İngilizler gibi konuşuyorsun, *öyle mi*? Daha kötü bir

taklit yapamazdı kimse. *Sen* şimdi kendine bir de Peter Wilks'in kardeşiyim diyorsun, ha? Sen düzenbaz herifin tekisin olsa olsa!"

Herkes bir anda "Neler oluyor yahu!" demeye başladı. İnsanlar doktorun etrafında toplaşıp onu sakinleştirmeye ve ona Harvey'nin Harvey *olduğunu* nasıl kırk çeşit yolla ispatladığını, herkesi hatta köpekleri bile adıyla bildiğini anlatmaya çalıştılar, bir yandan da aman Harvey'nin ve zavallı kızların duygularını incitmesin diye ona *yalvarıp* duruyorlardı; ama ne fayda, doktor açtı ağzını yumdu gözünü, bir adam hem İngiliz olduğunu söyleyip hem de bu kadar kötü bir taklitle konuşuyorsa, o adam bir sahtekârın, yalancının tekidir dedi. Zavallı kızlar krala sarılıp ağlamaya başladılar; doktor birdenbire olduğu yerden kalkıp *kızlara* yönelip şöyle dedi:

"Babanızın olduğu gibi sizin de dostunuzum ve bir dost *olarak* uyarıyorum sizleri, çünkü tüm samimiyetimle sizleri koruyup kollamaktır niyetim; başınıza bir iş, bir bela gelmesini istemem, o yüzden de bu sahtekâra yüz vermeyin, onunla tüm bağınızı koparın; bu ipsiz sapsız cahilin ettiği o aptalca laflara, yok Yunancaymış yok İbraniceymiş diye uydurduklarına kanmayın. Bu adam bas bas ben sahtekârım diye bağırıyor, anlamıyorsunuz – nereden öğrenmişse öğrenmiş, size üç beş tane boş isim söyledi, bir-iki olay anlattı diye hemen bunları *delilden* sayıyorsunuz, kendilerinden bunca saflığı hiç ummazdım ama buradaki aptal dostlarımın da etkisiyle kendi kendinizi kandırıyorsunuz. Mary Jane Wilks, bil ki ben sizin dostunuzum ve bunu kendim için söylemiyorum. Şimdi lütfen beni dinle ve bu aşağılık sahtekârı buradan def et – sana yalvarıyorum dediğimi yap, yapar mısın lütfen?"

Mary Jane kendini toplayıp duruşunu dikleştirdi... nasıl da güzel görünüyordu öyle!

"Cevabım *budur*," dedi ve içi para dolu çuvalı alıp kralın ellerine koyuverdi, ardından, "Alın bu altı bin doları, benim ve kız kardeşlerim adına dilediğiniz gibi yatırım yapın, makbuz falan da istemiyorum," diye ekledi.

Ardından Mary Jane kralın bir koluna girdi, diğer koluna da Susan ve yarık dudaklı kız girdi. Bunun üzerine herkes alkış tutmaya ve ayaklarını gümbür gümbür yere vurmaya başladı, kral da başını dimdik kaldırıp etrafa gururla gülümsüyordu. Doktor da:

"Pekâlâ, öyle olsun; ben diyeceğimi dedim, gerisine *karışmıyorum* artık. Yine de sizleri uyarıyorum, öyle bir zaman gelecek ki, bugünü düşündüğünüz her an kahrolup yataklara düşeceksiniz," diyerek çekip gitti.

"Tamamdır, doktor," dedi kral alaycı bir ifadeyle. "Öyle bir şey olursa, söylerim seni çağırtsınlar o zaman." Bunu duyan herkes gülmeye başladı ve kralın lafı gediğine oturttuğunu söyledi.

26. BÖLÜM

İnsanlar ayrıldıktan sonra kral Mary Jane'e dönüp, kalabilecekleri fazladan odaları var mı yok mu diye sordu, o da bir odalarının olduğunu ve o odayı William Amca için düşündüğünü, az daha geniş olan kendi odasını da Harvey Amcaya vereceğini söyledi, kendisi de kız kardeşlerinin odasındaki çocuk karyolasında yatacaktı; bir de tavan arasındaki kuytu bölmede saman bir döşek varmış. Kral, tavan arası uşağım için yeterli olur dedi – uşak dediği de bendim.

Ardından Mary Jane bizleri yukarı çıkarıp odaları gösterdi, sade ama güzel odalardı. Eğer Harvey Amca rahatsız olacaksa, odasındaki elbise ve öteberisini toplayabileceğini belirtti ama kral, eşyaların ona bir rahatsızlık vermeyeceğini söyledi. Elbiseler duvara asılmıştı, önlerinde ise tavandan yere kadar, basmadan bir perde çekiliydi. Odanın bir köşesinde eski bir sandık, diğer köşesinde ise bir gitar kutusu duruyordu, etrafta da kızların odalarını süslemek için koydukları birkaç süs eşyası ve biraz da pılı pırtı vardı. Kral bu eşyalar ve giysiler kalabilir, bir zararları yok, hem burayı daha bir sıcak ve hoş göstermişler dedi. Dükün odası ise daha küçüktü ama içerisi oldukça iyi görünüyordu, benim yatacağım kuytu bölme de hiç fena değildi.

O gece evde büyük bir yemek verildi, kadınlar ve erkeklerin hepsi de yemeğe katılmıştı, ben kral ve dükün sandalyelerinin arkasında bekleyip onlara hizmet ettim, zenciler de misafirlerin geri kalanına hizmet etti. Mary Jane masanın en başında oturuyordu; yanı başında da Susan ikide bir çöreklerin iyi pişmediğini, turşuların ne kadar kötü çıktığını, kızarmış tavukların ne kadar da tatsız tutsuz olduğunu falan söyleyip sofradaki yemeklere ku-

sur bulup duruyordu – kadınların böyle durumlarda etrafındakilere kendini zorla övdürmek için ettiği türden laflar işte; herkes de gayet farkındaydı, sofrada her şey dört dörtlüktü; bunun üzerine insanlar da sofrayı ve Mary Jane'i, yemeklerde hep ettikleri türden birbirlerini pohpohladıkları, konuşmuş olmak için konuştukları laflarla överek, "Bu çöreklerin rengini ve lezzetini *nasıl* böyle güzel tutturuyorsun?", "Ne olursun bize de söyle, nereden *aldın* bu güzelim turşuları?" diyerek sohbet ettiler.

Yemek faslı sona erdikten sonra ben ve Yarık dudak, tabaklarda arta kalanlarla mutfakta karnımızı doyurduk, diğerleri de zencilere sofrayı kaldırmakta ve bulaşıkta yardım ediyorlardı. Yarık dudaklı kız, bana sürekli İngiltere ile ilgili sorular sorup durmaya başladı ve zaman zaman ne cevap vereceğimi bilemediğim anlar oldu.

"Sen hiç kralı gördün mü?" diye sordu.

"Kimi diyorsun? Dördüncü William'ı mı? Görmez olur muyum hiç? Bizim kiliseye gelir hep." Dördüncü William'ın öleli yıllar olduğunu biliyordum ama hiç bozuntuya vermeden devam ettim. Kralın bizim kiliseye geldiğini söylediğimdeyse şöyle dedi:

"Nasıl yani? Hep mi sizin kiliseye gelip gider?"

"Elbette – hep bizim kilisededir kendisi. Tam bizim karşı sıramızda onun oturduğu bölüm hatta – vaizin kürsüsünün öbür yanında yani."

"Peki Londra'da yaşamıyor muydu o?"

"Evet, orada yaşıyor. Ya başka nerede *yaşayacaktı* ki?"

"Ama *siz* Sheffield'da yaşamıyor muydunuz, o nasıl oluyor peki?"

İşte bu seferki soru hiç düşünmediğim yerden gelmişti. Boğazıma kemik takılmış gibi öksürmeye başlayıp, durumu toparlayacak bir şey düşünmek için zaman kazanmaya çalıştım. Ardından:

"Aslında Sheffield'da olduğu zamanlar bizim kiliseye gelir demek istedim. Bizim oraya da yazları gelir ancak, deniz banyosu yapacağı zamanlar yani," diyerek durumu kurtarmaya çalıştım artık.

"Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin? Sheffield deniz kenarında bile değil ki!"

"Kim demiş deniz kenarında diye?"

"Sen dedin ya!"

"Ağzımdan öyle bir şey *çıkmadı* benim."

"Dedin işte!"

"Demedim diyorum sana."

"Ben de dedin diyorum işte!"

"Desem bilmez miyim hiç, demedim öyle bir şey."

"Pekâlâ, ne dedin öyleyse?"

"Dedim ki, kral bizim oralara *banyo* yapmaya gelir – böyle dedim işte."

"Ben de onu diyorum ya, eğer orada deniz yoksa nasıl deniz banyosu yapacak peki?"

"Bak şimdi, sen Congress suyu* gördün mü hiç?"

"Evet, gördüm."

"Bunun için Congress'e mi gitmen gerekti?"

"Tabii ki gerekmedi, niye gereksin ki?"

"Aynı o şekilde işte, Dördüncü William'ın da deniz banyosu yapmak için illa ki deniz kıyısına gitmesi gerekmiyor."

"Ee, nasıl yapıyor deniz banyosunu o zaman?"

"İnsanların aynı burada Congress suyunu aldıkları gibi – fıçılar içinde geliyor suyu. Sheffield'daki sarayda büyük ocaklar var, kral suyunu sıcak ister zira. Deniz kıyısında olsalar bile o koskoca denizi ısıtamazlar ki. O kadar suyu ısıtacak imkânları yok çünkü."

"Tamam, şimdi anladım. Lafı niye dolandırıyorsun, en başta böyle deseydin ya."

Böyle karşılık verince, biraz rahatlayıp keyfim yerine geldi, tam yırttım bu sefer de diyordum ki kendime, bu kez de:

"Peki, sen de gider misin kiliseye?" diye sordu.

"Elbette – hep giderim."

---

* New York-Saratoga yakınlarındaki Congress kaynağından çıkan tuzlu, mineralli sudan söz ediyor. *-çev.*

"Kilisede nerede oturuyorsun peki?"

"Nerede mi oturuyorum? Kendi bölmemizde."

"*Kimin* bölmesinde, *kimin* bölmesinde?"

"Kimin olacak canım, *bizim* – yani Harvey *Amcanızın*."

"Onun bölmesi mi? *O* ne yapsın kilisede öyle ayrı bölmeyi?"

"Ne yapsını mı var, oturmak için elbette, ya ne yapacaktı *başka*?"

"Ama kürsüsünde olması gerekmiyor mu onun aslında?"

Hay aksi, gene boş bulunup bir gaf yapmıştım, Harvey'nin papaz olduğu aklımdan çıkıvermişti, boğazıma bir daha tavuk kemiği kaçmış gibi numara yaptım ve üstüne su içerken biraz düşünüp:

"Sen bir kilisenin tek bir papazı mı olur sanıyorsun yoksa?" dedim.

"Tabii ki, ne yapacaklar ki birden fazlasını?"

"Ne mi yapacaklar! Hem de bir kralın önünde vaaz verirken ha? Hayatımda senin gibi bir kız hiç görmedim. On yedi papaz olur, en az hem de."

"On yedi mi! Neler diyorsun sen! Sonunda cennete gitmeme bunun *engel* olacağını bilsem bile, beni bağlasalar o kadar uzun süre oturup da vaaz dinleyemem kilisede. En az bir hafta sürüyordur onların vaazları bir de."

"Yok, daha neler, *hepsi* aynı günde vaaz vermiyor ki – her seferinde *biri* veriyor vaazı."

"Ee, o zaman da geri kalanlar ne yapıyorlar o halde?"

"İşin aslı çok fazla bir şey yapmazlar. Ortalıkta dolanırlar, bağış tabağını gezdirirler – kilisenin diğer ufak tefek işleriyle ilgilenirler. Ama dediğim gibi, çok da bir iş yaptıkları söylenemez genel olarak."

"E, pek bir iş yapmıyorlarsa *ne diye* duruyorlar orada o zaman?

"Niye mi? Bu işlerin *usulü* böyle de ondan. Sen de hiçbir şey bilmiyormuşsun ha."

"Öyle saçma bir şeyi bilip de *ne yapacağım*? İngiltere'de uşaklara nasıl davranıyorlar peki? Burada zencilerimize davrandığımızdan daha mı iyi davranırlar?"

"*Yok artık*! Uşak dediğin insan bile sayılmaz orada. Köpeklere bile uşaklardan daha iyi davranırlar."

"Bizde olduğu gibi tatilleri yok mu onların orada, Noel'de, yılbaşında, Dört Temmuz'da falan?"

"Ah, aç kulağını da bir dinle! Şu dediğini birisi duysa, *senin* İngiltere'ye hiç gitmediğini şıp diye anlayıverir. Niye mi, Yarık du - ay, Joanna, koskoca yıl geçer biter ama onlar hiç tatil yüzü görmezler; ne bir sirke gidebilirler, ne bir tiyatroya, ne zencilerin yaptığı eğlencelere, ne de başka bir yere."

"Kiliseye bile mi?"

"Kiliseye bile ya."

"Ama *sen* hep gidiyormuşsun ya kiliseye?"

Hay senin! Gene boş bulunup saçmalamıştım. Ben ihtiyarın uşağıydım ya! Ama dakikasında durumu kıvırabilmek için, hususi uşaklarla herkese hizmet eden uşakların aynı olmadığını ve hususi uşakların istese de istemese de kiliseye gitmesi ve aileyle birlikte oturması *gerektiğini* söyledim, çünkü kanun öyle deyiverdim. Ama bu dediğimin durumu toparlamama pek bir faydası olmamıştı sanki, çünkü hiç de ikna olmuşa benzemiyordu. Bunun üzerine:

"Dosdoğru söyle şimdi, bana anlattıkların hep yalandı, değil mi?" diye sordu.

"Bizde yalan yok, doğruydu hepsi," dedim ben de.

"Hepsi gerçek miydi yani?"

"Gerçekti tabii ki de. Her kelimesi hem de," dedim ben de.

"Elini bu kitabın üstüne koyup yemin eder misin peki?"

Bakınca kitabın aslında bir sözlük olduğunu fark ettim, ben de elimi dediği gibi kitabın üstüne koyup yalan söylemediğimi ve doğruyu konuştuğumu söyledim. Kitaba el basıp yemin etmemin ardından sanki biraz daha ikna olmuş gibiydi, şöyle dedi:

"Pekâlâ bakalım, dediklerinin birazına inanıyorum; ama geri kalanına hiç inanacak değilim."

O esnada arkasında Susan'la birlikte içeri giren Mary Jane, "Neymiş o inanmadığın şey bakayım, Joe?" diye sordu. "Onunla

böyle kaba bir şekilde konuşman hiç doğru değil; o burada bir yabancı ve tanıdığı kimsecikler yok. Sana da öyle davransınlar ister miydin hiç?"

"Hep böyle yapıyorsun zaten, Maim, daha kimseye bir şeycikler olmadan koşup gelirsin yardıma. Ona hiçbir şey yapmadım. Anlattıkları biraz abartılıydı bana göre, ben de ona bu dediklerinin hepsini yutmuyorum dedim sadece; tek *söylediğim* buydu. Bu kadarcık bir şeye de dayanabilir herhalde, değil mi?"

"Ha o kadarcık ha bu kadarcık, hiç fark etmez; o şimdi evimizde ve bir yabancı, sana da öyle konuşmayı hiç yakıştıramadım. Eğer sen onun yerinde olsaydın, çok utanırdın; o yüzden senin de *başkalarını* utandıracak şeyler söylememen gerekir."

"Ama Maim, o bana dedi ki..."

"Ne *dediğini* boş ver şimdi sen – konumuz o değil. Konumuz senin ona *nazik* davranman, onunla bu şekilde konuşup ona kendi memleketinde ve kendi insanlarının arasında olmadığını anımsatman."

Ben şimdi oturup bizim ihtiyar sürüngenin bu kızcağızı soymasına seyirci mi kalıyorum, yapılır mı bu *böylesi* bir kıza yahu, diye kendi kendime düşündüm.

Derken *Susan* damdan düşer gibi araya girdi ve belki inanmayacaksınız ama yarık dudaklıyı çok fena payladı!

Al bak, o sürüngenin paralarını soymasına seyirci kaldığım *bir diğer* kız da bu işte, dedim kendime.

Ardından Mary Jane tekrar araya girdi, gene tatlı tatlı ve sevecen bir şekilde konuşuyordu – huyu böyleydi onun; ama sözünü bitirdiğinde zavallı Yarık dudak utancından yerin yedi kat dibine girmişti, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

"Tamam, tamam öyleyse," dedi diğer kızlar da; "ondan özür dile en azından."

Yarık dudak benden özür diledi; hatta o kadar güzel diledi ki... Öyle bir özür diliyordu dinlemeye doyamaz insan; keşke ona bin tane daha yalan atsam da, benden bir daha öyle özür dilese diye geçirdim içimden.

Al işte, bak bu da soyulmasına göz yumduğun kızlardan *bir diğeri* dedim kendime. Özür dilemesi bittiğinde, kızların hepsi birden ben yabancılık çekmeyeyim, kendimi dostlar arasında ve evimde hissedebileyim diye ellerinden geleni yaptılar. Kendimi o kadar aşağılık, alçak ve adi hissettim ki... kararımı vermiştim artık; sırf bu kızların hatırına o parayı ya çalacaktım ya da bu uğurda can verecektim.

Ardından çıktım – yatmaya gidiyorum demiştim ama hemen yatmayacaktım. Nihayet tek başıma kaldığımda oturup düşünmeye başladım. Acaba kimselere çaktırmadan doktora gidip de bu sahtekârların foyasını mı düşürsem diye aklımdan geçirdim. Yok; öyle olmazdı bu iş. Doktor bunu kimden öğrendiğini söyleyebilirdi; ondan sonra da kral ve dük benim başıma epey bir iş açarlardı. Kimseler görmeden Mary Jane ile mi konuşmalıydım acaba? Yok, onu da yapamazdım. Kızın suratına bir bakışta şıp diye anlarlardı kesin; hem para bizim sahtekârlardaydı zaten ve anlayacak olurlarsa da buradan parayla birlikte hemen toz oluverirlerdi. Haydi diyelim ki kız bir yerden yardım bulup geldi, ama daha sorun çözülmeden adım mutlaka karışırdı bu işe yine. Yok, o da olmazdı, o yüzden de geriye tek bir yol kalıyordu. O parayı ne olursa olsun çalmak zorundaydım; ama bu işi de öyle bir şekilde yapmalıydım ki kimseler benden şüphe etmemeliydi. Bizim kral ve dük burada iyi yere tezgâh açmışlardı, bu aile ve kasabayı iyice bir dolandırmadan bir yere gidecekleri de yoktu, bu da benim için hâlâ fırsat var demekti. Parayı çalıp uygun bir yere saklarım, nehir aşağı yeterince uzaklaştıktan sonra da Mary Jane'e bir mektup yazıp, parayı sakladığım yeri söylerim diye düşündüm. Ama parayı bu gece çalabilsem çok iyi olacak gibi geliyordu bana, çünkü doktor gerçekten de dediği gibi bu işin peşini kovalamayı bırakmamış olabilirdi; o zaman da bizimkileri korkutup kasabadan kaçırtabilirdi.

Önce gidip odalarını bir kolaçan edeyim diye düşündüm. Yukarı kattaki koridor zifiri karanlıktı ama yine de dükün odasını bulmayı başardım, ellerimle yoklaya yoklaya odada sağı solu

kurcalamaya başladım; ama sonradan bir daha düşündüm de bu kral canını emanet eder ama parasını bir başkasına emanet etmez dedim kendime; o yüzden de kralın odasına gittim ve bu sefer de onun odasını el yordamıyla karıştırmaya başladım. Çok geçmeden, içerisi bu kadar karanlıkken bu işi beceremeyeceğimi fark ettim, ama bir mum yakmak da mümkün değildi şimdi. O yüzden de başka bir yöntem uygulamaya karar verdim – bir kenarda gizlenip çaktırmadan onları dinlemeyi yani. Tam bunları düşündüğüm esnada, yaklaşan ayak seslerini duydum, hemen yatağın altına gireyim diye hamle yaptım; ama yatak, olduğunu sandığım yerde çıkmadı; onun yerine Mary Jane'in elbiselerinin önündeki perdeyi tutmuşum, hemen perdenin arkasına geçip kendimi elbiselerinin arasına gizledim, çıt çıkarmadan, tıpkı bir heykel gibi onları beklemeye koyuldum.

İçeri girip kapıyı kapadılar; dük girer girmez eğilip yatağın altına bir göz gezdirdi. Az önce iyi ki yatağı bulamamışım diye seviniyordum içimden. Ama yine de, böyle gizli saklı bir iş çeviriyorsa insan, aklına ilk yatağın altına saklanmanın gelmesi çok normal bir şey bence. Oturup konuşmaya başladılar, ilk kral konuştu:

"Senin derdin ne bakayım? Çabucak söyle ne söyleyeceksen, çünkü biz burada oyalanırken aşağıdakilere bizim hakkımızda konuşacak fırsat vermiş oluyoruz, bizim de inip onlarla birlikte yas tutup ağlamamız lazım."

"Bak, bu kadarı yetsin bence, Capet. İçim hiç rahat değil, huzursuz ve tedirgin oluyorum. Şu doktor kafamı kurcalayıp duruyor. Aklından ne geçiriyorsun, planın ne, söyle bana. Benim de aklımda iyi bir plan var ve sanırım senin de kafana yatar."

"Senin planın nedir dük?"

"Planım şu; saat sabah üç demeden buradan uzayalım, hemen nehir aşağı bir yol tutturup bu vurduğumuz voliyle gidelim. Bir düşünsen bu parayı ne kadar kolay elde ettiğimizi anlarsın – kendi elleriyle parayı bize geri *verdiler*, kafamıza çarptılar sanki; yoksa biz bu parayı geri çalmak zorunda kalacaktık. O yüzden

bence bu işi tadında bırakalım ve parayı alıp buralardan toz olalım bir an önce."

Dükün bu dediği canımı sıkmıştı. Bir-iki saat önce bilseydim bunu, her şey farklı olurdu, ama şimdi planım bozulmuştu ve kendimi kötü hissediyordum. Kral sinirli bir şekilde:

"Ne! O kadar malı mülkü, evleri falan satmadan mı gidelim diyorsun yani? En az sekiz-dokuz bin dolar edecek malı mülkü kalkıp da başkalarına, biz yiyemedik, siz yiyin diye bırakıp gidecek iki aptala mı benziyoruz? Hem hepsini kolayca iyi fiyata okutabiliriz," dedi.

Dük homurdanarak, "Elimizdeki altın çuvalı bize yeter de artar bile, bu işin peşini bırakalım, uzatmayalım artık – o yetimlerin *her şeylerini* de çalmayıverelim," dedi.

"Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin?" dedi kral da buna karşılık. "Şu elimizdeki para dışında biz onların bir şeylerini çalmıyoruz ki! Kabak satacağımız malı mülkü *alanların* başında patlayacak asıl; çünkü evlerin, malın mülkün gerçek sahipleri olmadığımız ortaya çıkar çıkmaz -biz ortalıktan kaybolduktan sonra fazla sürmez zaten bunu anlamaları da– satışlar geçersiz sayılacak ve her şey kızlara geri dönecek. Yani senin o yetimler evlerine tekrar kavuşacaklar; bu kadarı da *onlara* yetiversin artık, hepsi de genç ve dinç insanlar, kolaylıkla geçinip giderler. Büyük bir sıkıntı yaşamazlar, merak etme sen. Bak bir düşün şimdi – bu dünyada binlerce hatta on binlerce insan var, durumu o kadar bile iyi olmayan. Çok düşüncelisin ama onların şikâyet edecekleri bir durumları olmayacak."

Kral, bu şekilde aralıksız konuşa konuşa dükün başını öyle bir şişirdi ki, dük en sonunda dayanamayıp, tamam öyle olsun madem dedi, ama yine de burada daha fazla kalmalarının aptalca olduğunu söylüyordu, hele ki tepelerinde açıklarını kollayan bir doktor varken. Ama kral:

"Başlatma şimdi doktorundan! Sen niye bu kadar çok takıyorsun ki kafana *onu*? Kasabadaki tüm saftirikler bizden yana değil

mi? Bu da bir kasabanın yeterince büyük bir çoğunluğu olmuyor mu?" dedi.

Tam merdivenlerden inmeye yeltenmişlerdi ki, dük krala dönüp:

"Parayı koyduğumuz o yer içime sinmedi benim," dedi.

Bu dediği hoşuma gitmişti, çünkü onların konuşmasından işime yarayacak hiçbir ipucu çıkaramayacağımı düşünmeye başlamıştım.

"Niye öyle dedin ki şimdi?" diye sordu kral da.

"Niyesi mi var? Mary Jane şu andan itibaren yas tutuyor olacak da ondan; yapacağı ilk şey de zencilere odalarını toplattırıp, giysilerini, ötesini berisini falan bir yere kaldırttırmak olacak; bir zenci ortalığı toplarken falan para bulup da onun içinden birazını cebine indirmez mi sanıyorsun sen?"

"Senin kafa çalışmaya başladı yine, dük," dedi kral; olduğum yerden bir metre ötede, perdenin altından elini uzatıp sağı solu yokluyordu. Korkudan titrememe rağmen duvara yapıştım ve hiç kıpırdamadan durdum; eğer beni yakalayacak olurlarsa, bunlar bana ne der diye düşündüm; sonra da yakalanırsam esas ben ne yaparım diye düşünsem daha iyi olur dedim. Daha tam olarak ne yapacağımı düşünmeye fırsat bulamadan, kral eliyle paraların olduğu çuvalı bulup çıkardı, neyse ki benim orada olduğumu fark etmemişti. Çuvalı alıp kuştüyü yatağın altındaki içi saman dolu şiltenin bir açıklığından içeri iyice ittirdiler ve böyle daha iyi oldu dediler; çünkü zenciler toplasa toplasa kuştüyü yatağı düzeltip toplardı, altındaki içi saman dolu şilteyi ise yılda anca iki kez ters yüz ederlerdi; bu yüzden para artık güvendeydi ve çalınma tehlikesi kalmamıştı.

Ama ben ne yapacağımı biliyordum. Onlar merdivenin daha yarısını inmemişlerdi ki, ben para çuvalını sakladıkları yerden çıkarıp almıştım bile. Gene el yordamıyla ilerleye ilerleye tavan arasındaki yerime çıktım ve daha iyi bir yer buluncaya kadar çuvalı orada saklamaya karar verdim. Aslında parayı evin dışında bir yere saklamak daha akıllıca olur diye düşündüm, çünkü adım

gibi biliyordum ki paranın yerinde olmadığını fark ettikleri an, bunlar evde aranmadık yer bırakmaz, her yerin altını üstüne getirirlerdi. Sonra üstümü başımı değişmeden, olduğum gibi yatağa attım kendimi ama bu işin içinden nasıl çıkarım diye düşünüp durmaktan, istesem de uyuyamıyordum. Derken kral ve dükün yukarıya doğru geldiklerini duydum; yattığım yerden kalkıp merdivenlerin başında ellerimi çeneme koyup uzanarak, bakalım ne olacak diye beklemeye koyuldum. Hiçbir şey olduğu yoktu.

Ben de sesler kesilinceye, gece geç saatlere kadar olduğum yerde bekledim, evin erkencileri de daha kalkmadan merdivenden sessizce kayarak aşağı indim.

27. BÖLÜM

Sessizce kapılarına gidip içeriye kulak verdim, horul horul uyuyorlardı. Parmak uçlarıma basa basa merdivenlerden aşağı sessizce indim. Ortalık alabildiğine sessizdi. Yemek yedikleri odanın kapısındaki bir yarıktan içeriyi gözledim ve cenazenin başını bekleyen adamların sandalyelerinde uyuduklarını gördüm. Yemek odasının kapısı, mevtayı yatırdıkları salona açılıyordu ve her iki odada da birer mum yanıyordu. Kapıyı aralayıp ilerledim, salon kapısı açık duruyordu ama içeride Peter'ın cansız bedeninden başka kimse yoktu; ardından ön kapıya doğru yöneldim ama kapı kilitliydi ve anahtarı da ortalıkta görünmüyordu. Tam o sırada birinin arkamdaki merdivenden aşağı indiğini duydum. Hemen salona koşup aceleyle etrafa bakındım ve paraları saklayabileceğim tek yerin tabutun içi olduğunu anladım. Tabutun kapağı iki-üç karış kadar aralıktı, o aralıktan da rahmetlinin yüzünü örten ıslak bez ve giydirdikleri kefen görünüyordu. Paranın olduğu çuvalı hemen kapağın altına, ellerini göğsünde birleştirdikleri yerin oralarda bir yere, ellerinin soğuğundan içim ürpere ürpere sıkıştırdım ve hemen odanın öbür ucuna koşup kapının ardına saklandım.

Bu gelen Mary Jane'di. Ağır ağır tabutun başına gitti ve diz çökerek içine baktı; sonra mendilini çıkarıp ağlamaya başladığını gördüm, ama sesi bana kadar gelmiyordu, sırtı bana dönüktü çünkü. Hemen oradan uzaklaştım; yemek odasından geçerken cenazenin başında bekleyen adamlar acaba uyandı ya da beni fark ettiler mi diye emin olayım istedim; kapıdaki çatlaktan içeriye baktığımda her şeyin yolunda olduğunu gördüm. Adamlar aynı bıraktığım gibi duruyorlardı.

Kimselere görünüp ses etmeden yukarıya, yatağıma çıktım; canım çok sıkılmıştı bu olanlara, çünkü o kadar risk almış, başıma dert açmıştım ve boşa gitmişti hepsi. Para koyduğum yerde dursa bari diyordum kendime; çünkü nehir aşağı iki-üç yüz kilometre falan uzaklaştıktan sonra Mary Jane'e bir mektup yazıp durumu anlatabilirdim, o zaman da mezarı tekrar kazdırıp parayı alabilirdi ama mutlaka bir şey çıkar ve işler de tahmin ettiğim gibi yürümezdi işte; tabutu çivilerken bulurlardı parayı mesela, olacağı buydu. Kral parayı tekrar eline geçirmeye görsün, ondan sonra imkânı yok bir daha o parayı çalmak için fırsat bile bulamazsın. Sessizce merdivenlerden kayıp da parayı koyduğum yerden alıvereyim diye *içim içimi yiyordu*, ama gözüm kesmiyordu açıkçası. Zaman hızla geçiyor, gitgide sabah oluyordu, zaten birazdan da cenazenin başını bekleyenler kıpırdanmaya başlarlardı ve ben de enseleniverirdim oracıkta – hem de bende olmaması gereken, kimsenin, al sen sahip çık buna diye bana vermediği altı bin dolar parayla. Aman neme lazım, hiç bulaşmayayım bu işe dedim kendime.

Sabah olup da merdivenlerden aşağı indiğimde, salonun kapısı kapalıydı ve cenazenin başını bekleyen adamlar gitmişti. Etrafta aile üyeleri, dul Bayan Bartley ve bizimkilerden başka kimse görünmüyordu. Olan biten bir şey var mı anlayabileyim diye hepsinin yüzüne bakıp durdum ama pek bir şey çıkaramadım.

Öğlene doğru cenazeyi kaldıracak olan levazımatçı ve yardımcısı eve geldi, tabutu alıp odanın orta yerine koydukları iki sandalyenin üstüne yerleştirdiler, ardından komşulardan da sandalye isteyip, evdekilerle birlikte hepsini sıra sıra dizerek salonu, oturma odasını ve yemek odasını sandalyeyle doldurdular. Tabutun kapağı bıraktığım gibi duruyordu ama etrafta bu kadar insan dolanırken, gözüm kesip de gidip kapağın altına bakamadım.

Çok geçmeden insanlar akın akın gelip içeriyi doldurmaya başladı; kadınlar ve evin kızları tabutun başındaki ön sıraya geçip oturdular, insanlar yarım saat boyunca ağır ağır, tek sıra halinde tabutun önünden geçerken bir dakika tabutun başında durup ölü

adamın yüzüne baktılar, kimileri de birkaç damla gözyaşı döktü, her şey olabildiğince ağırbaşlı, ciddi ve sessizdi; bir tek kadınlar ve kızların ellerinde mendil vardı, hepsi başlarını öne eğmiş sessizce ağlıyor, mendilleriyle de gözlerini siliyorlardı. İçeride duyulan tek ses insanların ayaklarının yere sürtme sesiyle, sümkürüp burunlarını silerken çıkardıkları sesti – çünkü insanlar kiliseden başka hiçbir yerde cenazelerde olduğu kadar çok sümkürüp de burunlarını silmezler.

İçerisi iyice dolunca, levazımatçı, giydiği siyah eldivenleriyle, o sakin ve teselli veren tavrıyla, insanların arasında bir kedi kadar sessizce dolaştı, artık son dokunuşlarını yaparak eşyaları kendi tertibine göre düzenleyip, insanları rahat ettirmeye çalıştı. Ağzını açıp tek kelime etmiyordu; insanların yerlerini değiştirip sandalyelerine oturttu, sonradan gelenleri aralara sıkıştırdı, insanlar geçebilsin diye araya yol bile açtı ama bütün bunları sadece başını hareket ettirerek ve eliyle işaret ederek yaptı. Gördüğüm en cılız adamlardan biriydi, odanın içinde siz fark etmeden bir oraya bir buraya gidiyordu, sanki gizli saklı bir şey yapıyormuş gibi karda yürüyüp izini belli etmeyen bir hali vardı; yüzünde en ufak bir tebessüm bile görmedim, şu duvarın bile yüzü gülerdi belki ama onunki değil.

Emaneten küçük bir org bulup getirmişlerdi ama bozuk çıkıyordu sesi; artık her şey hazır olunca genç bir kadın gelip orgun başına oturdu ve çalmaya başladı; orgdan gacır gucur, acı çekermiş gibi sesler çıkıyordu ama insanlar yine de çalınan ilahiye hep birlikte eşlik ettiler, o an aramızdaki en şanslı kişi Peter'dan başkası değildi bence. İlahinin ardından yerinden doğrulan Papaz Hobson tabutun başına gelip, ağır ağır, büyük bir ciddiyetle konuşmasına başlamışken, sanki kıyamet kopuyormuş gibi havlayan köpeğin mahzenden gelen sesi duyuldu; tek bir köpekti havlayan ama çıkardığı gürültü dayanılır gibi değildi ve susacağı da yoktu; papaz, konuşmasını kesip olduğu yerde durup beklemek zorunda kaldı – zaten o gürültüde insan kendi kafasının içindeki sesi bile duyamazdı... Böyle bir an için son derece uygunsuz bir durumdu

bu ve kimsenin de ne yapacağını bilir bir hali yoktu. Derken uzun bacaklı levazımatçı, papaza sanki "Merak etme, ilgileniyorum şimdi" der gibi bir el işareti yaptı. Başını hafifçe öne eğip kendine yol açа açа, duvarın yanından süzülür gibi hızla ilerlerken, insanların başlarının üzerinden omuzları görünüyordu sadece. O hızla ilerleyedursun, aşağıdan gelen gürültü de gitgide artıyor ve daha rahatsız edici bir hal alıyordu; en sonunda odanın iki köşesini dolandı ve aşağıya doğru mahzenin yolunu tutup gözden kayboldu. Daha iki saniye bile geçmeden aşağıdan önce küt diye bir ses duyuldu; sonra köpek bir-iki kere daha akıllara ziyan bir iniltiyle uludu, nihayet sustu ve ortalık tekrar ölüm sessizliğine büründü, papaz da o ciddi konuşmasına kaldığı yerden devam etti. Bir-iki dakika geçmemişti ki levazımatçı tekrar odada göründü, sırtını ve omuzlarını duvara yaslayarak, kayarcasına, hızla ilerlemeye başladı; odanın üç tarafını da dolaştı, sonunda olduğu yerde yükseldi ve ellerini ağzının önüne perde yapıp boynunu da papaza doğru uzatarak, insanların başlarının üzerinden yüksek sesle fısıldadı ve, "*Fare tutmuş!*" dedi. Ardından yine hafifçe öne eğilip duvarın yanından kayarak yerine geçti. Böylece hepsinin merakı giderilmiş oldu, çünkü doğal olarak aşağıda ne olduğunu bilmek istiyorlardı. Böyle küçük şeylerin değeri parayla ölçülemez, ama bir insanı çevresinde sevilir sayılır yapan da yine böyle ufak tefek iyiliklerdir. O an kasabada bu levazımatçı kadar sevilen ve hayranlık duyulan başka hiç kimse yoktur herhalde.

Cenaze töreni iyi olmasına iyiydi ama epey bir bezdirici ve de uzundu; sonrasında ise kral araya girip her zamanki zırvalarla dolu konuşmalarından birini daha yaptı, en nihayet bu işler de sona erince, levazımatçı tabutun başına doğru elindeki tornavidayla hızla ilerledi. İşte o an beni ter basmaya başladı, gözümü bile kırpmadan levazımatçıyı izliyordum. Ama tabutun başka hiçbir yerini ellemeden kapağı yavaşça kapattı ve hızlı bir şekilde tabutu sımsıkı vidaladı. Şimdi apışıp kalmıştım işte! Para tabutun içinde mi değil mi hiç bilmiyordum. Bir yandan da, ya parayı birisi gelip de kimselere çaktırmadan tabutun içinden yü-

rütmüşse ne yaparım diye düşünüp duruyordum – bu durumda Mary Jane'e mektup yazıp yazmayacağımı *ben* nereden bilecektim peki? Diyelim ki mektubu yazdım ve gidip mezarı yeniden kazıp tabutu çıkardılar ama içinden para mara çıkmadı, o zaman Mary Jane neler düşünürdü benim hakkımda? Lanet olsun, işte o zaman da nereye gitsem beni bulur, üstüne bir de hapse tıkarlar dedim kendime; o yüzden de şimdi iyisi mi hiç ses etme, göze batma, mektup falan da yazmaya kalkma diye düşündüm; işler iyice karman çorman olmuştu, kızlara iyilik yapayım derken, her şeyi elime yüzüme bulaştırmıştım!

Cenazeyi defnettikten sonra eve döndük, hemen insanların yüzünden ne var ne yok diye anlamaya çalıştım. Elimde değildi, içim hiç rahat değildi. İnsanların yüzlerinden de bir şey çıkaramadım; yüzlerinden bir şey anlaşılmıyordu.

Kral o akşam herkesle tek tek sohbet etti, insanlarla tatlı tatlı konuşup hiç olmadığı kadar dost canlısı bir şekilde davrandı; insanlara İngiltere'deki cemaatinin artık onu merak edip endişelenmeye başlamış olabileceğini laflarının arasına sıkıştırıp durdu, işte o yüzden de şu mal mülk işlerini hızlıca halledip bir an önce memleketine geri dönmesi gerekiyordu. İnsanlarla konuşurken bu kadar az bir zamanı olduğu için ne kadar da üzgün olduğunu söyleyip duruyordu, onlar da üzülüyordu daha fazla kalamayacakları için ama durumu anladıklarını söylüyorlardı. İnsanlara, dönerken elbette o ve William'ın kızları da yanlarına alıp gideceklerini söylüyordu; onlar da bunu memnuniyetle karşılıyordu, çünkü böylesi kızlar için daha iyi olacaktı ne de olsa kızlara akrabaları sahip çıkmış olacaktı; kızlar da buna sevinmiş hatta heyecanlanmışlardı, çünkü böylece onları üzen her şeyi unutup geride bırakabileceklerdi; bunun üzerine kızlar, krala satış işlerini bir an önce bitirmesini, kendilerinin de onlarla birlikte gitmeye hazır olduklarını söylediler. Ah zavallı kızlar, ne kadar da sevinip mutlu olmuşlardı hemencecik öyle, vicdanım hiç razı gelmiyordu kızların böyle aptal yerine konularak yalan dolanlarla kandırılmasına, ama öte yandan araya girip, işin aslını

astarını anlatıp da bu gidişatı değiştirecek doğru düzgün bir yol gelmiyordu aklıma da.

Kral, hiç vakit kaybetmeden eve, zencilere ve tüm mala mülke fiyat biçip açık artırmaya çıkardı – satış aslında cenazeden iki gün sonra olacaktı; ama isteyen herkesle özel görüşerek açık artırmadan önce de satış yapabileceğini söyledi.

Cenaze töreninin daha ertesi günü öğle saatlerinde kızların neşesi, keyfi, bütün sevinci kaçıverdi; çünkü iki köle taciri çıkıp gelmişti, kral da evin zencilerini, karşılığında üç gün vadeli bir senet alıp iyi bir fiyata sattı, tacirler zencileri yanlarına alıp gittiler, iki oğlan Memphis'e, nehrin yukarısına, anneleri de Orleans'a, nehrin aşağısına satıldılar. Zavallı kızların ve zencilerin acıdan yürekleri yanıyordu sanki; ayrılırlarken birbirlerine sarılıp sarılıp öyle bir ağlaştılar ki onları izlemeye dahi dayanamadım. Kızlar, ailenin bu şekilde bölünüp de ayrı ayrı uzak yerlere satılacağını hiç beklemediklerini söylediler. Ne yapsam da, kızların ve zencilerin o zavallı, içler acısı halleri, birbirlerinin boynuna sarılıp ağlaşmaları hiç çıkmıyor aklımdan; aslında o an satışın geçersiz olduğunu ve zencilerin de bu anlaşılınca bir-iki hafta içinde geri döneceklerini bilmiyor olsaydım, kendimi tutamayıp çoktan patlar ve bizim çeteyi de olduğu gibi ele verirdim.

Bu satış işi kasabada ortalığı ayağa kaldırdı, bir sürü insan çıkıp geldi ve bizimkilerin yüzlerine karşı, böyle iş olmaz, bir anayla evlatları böyle ayrı ayrı satılmaz, rezalet bu yaptığınız, diyerek tepki gösterdi. Bu yüzden bizim düzenbazların kasabadaki itibarları epey bir sarsıldı ama o aptal ihtiyar, dükün tüm uyarılarına ve karşı çıkmasına rağmen yine de bildiğini okumaya devam etti; dükün iyiden iyiye endişelenip, huzursuz olduğunu anlamak hiç zor değildi.

Ertesi gün açık artırmanın yapılacağı gündü. Gündüz havanın iyice aydınlandığı sırada, kral ve dük, tavan arasında yattığım yere gelip beni uyandırdılar, bir bakışta yüzlerinden bir şeylerin ters gittiğini anladım hemen. Kral bana:

"Sen evvelsi gece benim odama mı girdin?" diye sordu.

"Hayır, majesteleri," diye cevap verdim – çünkü etrafta başka kimse olmadığında, çete olarak biz bizeyken, onunla hep öyle konuşurdum.

"Dün girdin mi peki, yani dün gece?"

"Hayır, majesteleri, girmedim."

"Namusun üzerine yemin et, doğruyu söyle – sakın bana yalan söylemeye kalkma."

"Namusum üzerine yemin ederim, majesteleri, size doğruyu söylüyorum. Mary Jane Hanım, size ve düke odalarınızı gösterdiğinden beri odanızın yakınından bile geçmedim."

Bu sefer dük sormaya başladı:

"Peki, başka birilerinin odaya girdiğini falan gördün mü hiç?"

"Hayır, dük hazretleri, hatırladığım kadarıyla kimseyi görmedim sanırım."

"İyice düşün, öyle cevap ver."

Biraz düşündüm, bir çıkış yolu bulduğumu fark ederek; şöyle yanıt verdim:

"Şey, aslında zencilerin birkaç kere odanıza girip çıktıklarını gördüm."

İkisi de bunu duyunca şaşırdılar, sanki böyle bir yanıt duymayı hiç beklemiyormuş gibi bir halleri vardı, ama hemen ardından sanki aslında *bekledikleri* yanıt buymuş gibi davrandılar. Sonra dük:

"Ne diyorsun, *hepsi* birden mi yani?" diye sordu.

"Hayır... hepsini birden girerken görmedim sonuçta... yani en azından hepsinin birlikte girdiklerini sanmıyorum, *ama* bir keresinde girmiş olabilirler sanırım."

"Demek öyle ha! Ne zaman oldu bu dediğin peki?"

"Cenaze töreninin olduğu gündü. Sabahtı... ama çok erken değildi saat, çünkü uyuyakalmıştım o gün. Tam merdivenden aşağı iniyordum ki onları gördüm."

"E, ne duruyorsun, *anlatsana* haydi! Ne yapıyorlardı? Nasıl davranıyorlardı?"

"Bir şey yapıp ettikleri yoktu. Bir tuhaflık da sezmedim gördüğüm kadarıyla. Parmak uçlarına basa basa gittiler sonra da; yani onları gördüğümde belli ki siz majestelerinin odasını temizleyip toplamaya gelmişler gibi gelmişti bana, sizi uyanmışsınızdır sanıyorlardı galiba; ama bakıp da sizin henüz *kalkmamış* olduğunuzu görünce, sizi uyandırıp da azar işitmeden oradan uzaklaşmak için öyle parmak uçlarında yürüyorlardı sanırım, eğer sizi zaten o esnada uyandırmadılarsa elbette."

"Hay ben *böyle* işin var ya!" dedi kral; ikisinin de bunu duyunca afalladıkları ve canlarının fena sıkıldığı çok belli oluyordu. Bir dakika öylecene durup başlarını kaşıya kaşıya düşündüler, ardından dük iğrenç bir ses çıkararak kendi kendine güldü ve dedi ki:

"Bak sen şu zencilerin bize çekip de yutturdukları numaraya hele! Üstüne, bir de buralardan gidiyorlar diye *üzülmüş* gibi yapmaları yok muydu! Ben bile inandım *üzüldüklerine*, sen de inandın, herkes inandı. Sakın *bana* zencilerin oyunculuk kabiliyetleri falan yok demeye kalkma. Ah, öyle güzel de rol kestiler ki, onlara kanmayacak *adamın* alnını karışlarım. Bana soracak olursan onlarda cevher var, cevher. Eğer biraz sermayem ve bir tiyatrom olsaydı var ya, bir tek onlar olsun yeterdi bana, başka bir şey istemezdim; ama biz ne yaptık, kalkıp kendi ellerimizle onları neredeyse yok pahasına satıverdik. Evet, daha parası bile elimize geçmiş değil. Sahi, *nerede* onlara karşılık aldığın senet şimdi?"

"Senet bankada vadesinin dolmasını bekliyor. Ya nerede *olacaktı*?"

"Oh, *iyi bari*, ona da şükür."

Çekiniyormuş gibi yaparak sordum:

"Ters giden bir şeyler mi var?"

Kral, bir hışımla bana dönüp çemkirdi:

"Orası seni alakadar etmez! Sen o çeneni kapalı tut ve kendi işine bak – artık ne işin varsa. Bu kasabada olduğumuz sürece, *bunu* da aklından çıkarayım deme sakın – anladın mı şimdi beni?" Ardından düke dönüp, "Görünen o ki susup, bu mevzuyu

içimize atmaktan başka çaremiz yok; bununla ilgili tek kelime bile *etmeyeceğiz*."

Tam merdivenden aşağı inerlerken dük yine pis pis gülmeye başladı ve:

"Satışlar hızlı *ama* kârlar küçücük! Aman ne güzel ne güzel," diye söylendi.

Kral bu sefer de dönüp ona çemkirmeye başladı:

"Onları çabucak satıp elden çıkardım, ama bizim iyiliğimizi düşündüğümden öyle yaptım. Eğer bu işten hiç para kazanamayıp üstüne zarar ettiysek, bu niye bir tek benim suçum oluyor şimdi, senin hiç suçun yok mu bu işte yani?"

"Sen benim lafımı zamanında şu kadarcık bile dinlemiş olsaydın, şimdi *onlar* hâlâ bu evde olacaklardı ama biz *değil*."

Kral, düke söylenebildiği kadar üst perdeden söylendi gene, ondan sonra lafı dolandırıp yine *bana* getirdi. Zencileri öyle tuhaf bir şekilde odasından çıkarken görmüş olmama rağmen gidip de krala bunu *anlatmadım* diye beni bir güzel haşladı yine – dünyanın en aptal insanı bile olsa, orada zencilerin bir işler karıştırdığını *anlayabilirmiş* çünkü. Sonra da kendi kendine küfür ederek, hayıflanıp durdu bir süre daha, ardından da bütün bunların, o gün uykusunu tam alamadan kalktığı ve uyandıktan sonra her zamanki gibi yatak keyfi yapmadan odasından erken çıktığı için başlarına geldiğini söyledi, bir daha hayatta uykumu almadan ve yatak keyfimi yapmadan çıkmam odamdan deyip durdu. Sonra da birbirlerine laf yetiştire yetiştire gittiler; benimse keyfim epey bir yerine gelmişti doğrusu, çünkü bütün suçu zencilerin üzerine attığım halde zenciler bundan hiç zarar görmemişti.

28. BÖLÜM

Yavaş yavaş kalkma saati gelmişti artık. Önce tavan arasının merdivenlerinden, sonra aşağı kata giden merdivenlerden indim; kızların odasının önüne geldiğimde açık olan kapıdan Mary Jane'i o eski sandığının yanı başında otururken gördüm; sandığın kapağı açıktı ve Mary Jane İngiltere'ye gitmek için hazırlık yapıyor, sandığın içine eşyalarını yerleştiriyordu. Ama o esnada eşyalarını toplamayı bırakmış, dizinde katladığı bir elbiseyle oturduğu yerde yüzünü ellerinin arasına almış ağlıyordu. Onu o halde görünce bayağı bir içim sızladı; kimin sızlamazdı ki... İçeri girdim ve:

"Bayan Mary Jane, biliyorum, dayanamazsınız, içiniz elvermez insanları üzgün görmeye, *ben* de aynı öyleyimdir – yani çoğu zaman. Söyleyin bana, nedir sizi bu kadar üzen şey?" deyince anlatmaya başladı.

Tam da tahmin ettiğim gibi çıkmıştı – zencilerine üzülüyordu. İngiltere'ye yapacağı o güzel yolculuk için neredeyse tüm şevki kırılmış, bütün hevesi kaçmıştı; satılan anne ve evlatlarının birbirlerini bir daha asla göremeyeceğini bile bile oralarda *nasıl* mutlu olabileceğini düşünüp üzülüyordu – sonra daha da içlenip hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı, titreye titreye ellerini havaya kaldırdı ve:

"Ah Tanrım, onların birbirlerini bir daha asla göremeyeceğini düşünmek bile ne kadar acı!" diye yakardı.

"Ama *görecekler*, hem de iki haftaya kalmaz. Buna *eminim*," dedim bir anda hiç düşünmeden! Başka bir şey dememe kalmadan boynuma sarılmıştı bile ve bana "*bir daha* söyle n'olursun, *bir daha* söyle, *bir daha!*" diyordu.

Boşboğazlık edip, ne var ne yok dökülüvermiştim bir anda, şimdi de ne yapacağını bilemez bir haldeydim. Diyeceklerimi kafamda toparlayabilmek için biraz izin istedim; gelip yanıma oturdu, oldukça sabırsız, bir o kadar heyecanlı ve nasıl da güzeldi öyle – sanki ıstırap veren dişini çektirip de nihayet oh çeken birisi gibi rahatlamış ve neşesi yerine gelmiş görünüyordu. Ona anlatacaklarımı kafamda şöyle bir tarttım. Zor durumdayken kalkıp da doğruları pat diye söyleyiveren bir kişi, bir sürü riski göze almış demektir diyordum kendime. Gerçi daha önce hiç böyle bir şey gelmemişti başıma, ama ondan da pek emin değildim yine de; ama görünen oydu ki şu an doğruyu söylemek yalan söylemekten çok daha iyi ve hatta *daha güvenli* görünüyordu, öyle bir durumun içinde bulmuştum kendimi bir anda. Ben bunu aklımın bir köşesine yazayım da sonra fırsat bulunca oturup adamakıllı düşüneyim bir dedim kendime, böyle olması biraz tuhaf gelmişti bana, alışık olduğum bir şey değildi çünkü. Başıma hiç böyle bir şey gelmemişti. En sonunda kararımı verdim, ne olacaksa olsun artık dedim içimden; bu sefer gerçekleri olduğu gibi anlatacaktım, bu barut dolu bir fıçının üstüne oturup sonra da acaba şimdi bir kibrit çaksam nereye kadar uçarım diye merak etmek gibi bir şey olacaktı ama olsun varsındı artık. Mary Jane'e dönüp:

"Bayan Mary Jane, şöyle kasabaya yakın bir yerlerde gidip de üç-dört gün kalabileceğiniz bir yer var mı acaba?" diye sordum.

"Evet var; Bay Lothrop'ların evi, neden sordun ki?"

"Şimdilik orasını düşünmeyin siz. Şimdi ben kalkıp size, zencilerinizin tekrar bir araya geleceğini, hem de iki hafta içinde burada, evinizde olacaklarını söylesem –hatta bunu nereden bildiğimi de size *ispat etsem*– siz Bay Lothrop'ların evinde dört gün kalır mısınız, bana onu söyleyin."

"Dört gün ne ki!" diye cevap verdi; "Bir yıl bile kalırım!"

"Tamam öyleyse," dedim. "Sözünüzden başka bir şey istemem *sizden* ama başkası olsaydı İncil'i öpüp yemin ettirirdim." Gülümsedi ve yüzü öyle tatlı kızardı ki... Ardından "Eğer sizin için

bir mahsuru yoksa kapıyı kapatmalıyım şimdi – hatta sürgülemem de gerek," dedim.

Kapının sürgüsünü çekip, tekrar yerime oturdum ve:

"Sakın bağırmayın. Sakince oturun ve bir erkek gibi karşılayın anlatacaklarımı. Size doğruyu söylemek zorundayım; siz de sağlam durun, metin olun lütfen, Bayan Mary, çünkü anlatacaklarım çirkin şeyler; bunun sizin için zor olacağının da farkındayım ama bunu anlatmanın başka bir yolu yok işte. Bu sizin amcalarınız diye ortalıkta dolananlar var ya, onlar sizin amcanız falan değil; en bayağısından bir çift dolandırıcıdan başka bir şey değil onlar. Oh be, en zor kısmı atlattık, şimdi geri kalanını dinlemek bunun kadar zor gelmeyecektir size," dedim.

Anlattıklarım onu sarsmış, şaşkına çevirmişti haliyle ama artık sığ sulardan çıkmıştım, o yüzden de durmaksızın devam ettim anlatmaya; olup biten her haltı tek tek anlatıyordum, ben anlattıkça gözlerinden daha fazla ateş çıkıyordu; buharlı gemiye giderken yolda görüp de kanoya aldığımız o saftirik delikanlıdan başladım, kralı kapıda görüp de kollarına atılıp sarılışını ve kralın onu on altı-on yedi defa öpmesine kadar geldim ki bir hışımla olduğu yerden kalktı. Yüzü akşam güneşi gibi kıpkırmızı olmuştu öfkeden.

"Hayvan herifler! Gel haydi, kaybedecek değil bir dakika, bir *saniyemiz* bile yok – onları katran ve tüye bulatıp nehre attıralım!" dedi.

Ben de:

"Tamam, attırırız elbette. Ama bunu siz Bay Lothrop'ların evine gitmeden *önce* mi, yoksa..." diye sordum.

"Ah, neler *diyorum* ben öyle!" dedi ve tekrar yerine geçip oturdu. "Bakma sen benim lafıma şimdi, lütfen duymadın farz et. *Unut gitsin, olur mu*?" O ipek gibi pürüzsüz elini elimin üstüne öyle bir koyuşu vardı ki, o an ölsem de gam yemezdim artık. "Kusura bakma, düşünemedim bir an, nasıl öfkelendiysem artık," dedi. "Şimdi anlatmaya devam et haydi, söz, bir daha öyle

yapmayacağım. Sen bir tek ne yapacağımızı söyle, ben aynen öyle yapacağım."

"Bu iki sahtekâr ne anasının gözüdür bilemezsiniz," dedim, "mecbur olduğumdan bir süre daha onlarla yolculuk etmem gerekiyor, istesem de istemesem de – sebebini şimdi anlatmayayım iyisi mi; ama siz şimdi kalkıp da bunları ele verecek olsanız, tüm kasabalı bir olup beni onların pençelerinin arasından bir güzel çekip kurtarır kurtarmasına, *ben* de rahat ederim ama şimdi sizin bilmediğiniz birisi daha var, işte o zaman da onun başı büyük derde girer. Bizim *onu* da düşünmemiz ve korumamız gerekmez mi, sizce de öyle değil mi? Elbette gerekir. Öyleyse onları hemen ele vermeyeceğiz."

Bunları konuşurken aklıma güzel bir fikir geldi. Jim ve benim bu sahtekârlardan yakayı kurtarmamızın bir yolunu bulmuş olabilirdim; onları burada hapse tıktırdıktan sonra biz de yolumuza giderdik. Ama salda gündüz vakti yolculuk yaparken karşımıza çıkacak insanların sorularıyla bir başıma muhatap olmak istemiyordum açıkçası; o yüzden de yaptığım planı uygulamayı epey geç saatlere bırakmam gerekiyordu.

"Bayan Mary Jane," dedim, "size ne yapacağımızı söyleyeyim şimdi, Bay Lothrop'ların evinde o kadar uzun süre kalmanıza gerek bile kalmayacak hatta. Orası buradan ne kadar uzakta?"

"Beş-altı kilometre ya var ya yoktur – kasabanın biraz ötesinde hemen, şu tarafta kalıyor işte."

"Tamamdır, bu işimize yarayacak işte. Şimdi siz kalkıp oraya gideceksiniz, kimselere bir şey çaktırmadan, dikkat falan çekmeden gece saat dokuz ya da dokuz buçuğa kadar orada oyalanın sonra da uygun bir bahane bulup, onlardan sizi buraya geri getirmelerini isteyin. Buraya saat on birden önce gelecek olursanız, bu pencerenin önüne bir mum yakıp koyarsınız, yok ben o vakte kadar çıkıp gelemezsem, saat on bire *kadar* bekleyin, *sonrasında* hâlâ gelememişsem eğer, bu ben artık yola çıktım, güvendeyim ve buradan gitmişim demektir. İşte o vakit de çıkıp insanlara aslında ne olup bittiğini anlatabilir ve bu haybecileri hapse tıktırabilirsiniz."

"Tamam o zaman," dedi. "Aynen öyle yaparım."

"Ama olur da ben kaçamayıp onlarla birlikte yakalanırsam, benim size önceden her şeyi anlattığımı söylemeli ve bana tüm gücünüzle sahip çıkmalısınız."

"Elbette sahip çıkıp seni kollayacağım! Saçının bir teline bile dokundurtmam kimseleri!" derken burun deliklerinin genişlediğini ve gözlerinin de öfkeyle parladığını görebiliyordum.

"Kaçmayı başarabilirsem eğer," dedim, "bu yağmacıların sizin amcanız falan olmadığını kanıtlamak için burada olamayacağım, gerçi burada *olsam* bile bunu ispat edemeyebilirdim. Onların dolandırıcı, sahtekâr serseriler olduğuna dair yemin ederdim bir tek, elimden ancak o gelirdi, gerçi o da bir şeydir sonuçta. Ama bunu benden çok daha iyi yapabilecek başkaları da var, hem kimseler onların şahitliğinden şüphe falan etmeye de kalkmayacaktır benimkisi gibi. Durun yazıvereyim size şimdi onları nasıl bulacağınızı, bana bir kalem ve kâğıt verir misiniz lütfen? İşte burada bulacaksınız: 'Sarayda Gırgır, Bricksville'. Bu kâğıdı sağlam bir yere koyun ve kaybetmeyin sakın. Mahkeme, bakalım kimmiş bu adamlar dediğinde, siz de ispat edebilmek için şahit olarak Bricksville halkını gösterin, gidip sorsunlar orada hele bir, Sarayda Gırgır tiyatrosunu oynayan adamlar yakalandı, aranızdan şahitlik etmek isteyen var mı diye, bütün Bricksville halkı anında toplaşıp, koşa koşa gelir buraya Bayan Mary, hem de ne geliş ne geliş. Zaten adamları bulsalar bir kaşık suda boğacaklar. Biraz öfkeli de olacaklardır şahitlik yapmaya geldiklerinde ayrıca."

Sanırım artık ne yapacağımızı kararlaştırmıştık, bunun üzerine ben de:

"Hiç sesimizi çıkarmayalım, açık artırma da onların düşündüğü gibi yapılsın varsın, siz dert etmeyin orasını. Satışı acil cinsinden yaptıkları için, alıcıların parayı toplayıp ödemek için daha bir gün süreleri olacak, onlar da o paraları almadan hayatta bu kasabadan ayrılmazlar; işte siz de o zaman planladığımız gibi çıkıp bunları ifşa edeceksiniz ve satış geçersiz sayılacak, para mara da *alamayacaklar* haliyle. Zencilerin işi de aynı öyle olacak – o

satış da geçersiz sayılacak ve zenciler de çok geçmeden geri dönecekler. Çünkü *zencilerin* parasını daha alamadılar. Bu sefer işleri çok zor, fena köşeye sıkıştılar, Bayan Mary," dedim.

"Tamam öyleyse, ben bir koşu kahvaltıya ineyim şimdi, ondan sonra dosdoğru Bay Lothrop'ların evine yollanırım artık," dedi.

"Hayır, *onu* öyle yapmayacağız, Bayan Mary Jane," dedim, "bunun başka hiçbir yolu yok; kahvaltıdan *önce* gitmelisiniz siz."

"Nedenmiş o?"

"Sizce ben neden en başından beri ısrarla gitmenizi istiyorum, Bayan Mary?"

"Şey, bunu hiç düşünmemiştim aslında – bilemedim şimdi de... Neden istiyorsun?"

"Nedeni mi var, sizin yüzünüz o kösele suratlı insanlarınkinden değil de ondan. Siz hemen belli edersiniz, yüzünüzden tıpkı büyük harflerle yazılmış bir kitap gibi her şey kolaylıkla okunabiliyor. Şimdi aşağı inince, amcalarınız size günaydın öpücüğü verdiklerinde siz hiçbir şey belli etmeden aynı masada oturup karşılıklı kahvaltı yapabileceğinizi mi düşünüyorsunuz yani?"

"Tamam, tamam, anladım artık! Olur, kahvaltıdan önce giderim – benim için de daha iyi olur böylesi. Peki ya kardeşlerim, onların yanında mı kalacaklar?"

"Evet, siz şimdi onları dert etmeyin. Birazcık daha dayanmaları gerekiyor. Eğer hepiniz birden toplaşıp giderseniz, kesin şüphelenirler. Sizin onları hiç görmemeniz lazım, kardeşlerinizi de... hatta kasabadan kimselere görünmeden gidin giderken; şimdi sizi yolda gören biri tutup da amcalarınız nasıl bu sabah diye soracak olsa, bir şeyler olduğunu yüzünüzden bir bakışta çıkarıverir. O yüzden de siz kimselere görünmeden dosdoğru varın yolunuza gidin, Bayan Mary Jane, ben işlerin gerisiyle ilgilenirim burada. Bayan Susan'a gidip, Bayan Mary Jane amcalarınıza sevgilerini iletti, kendisi biraz kafa dinleyip hava almak için yürüyüşe çıktı ya da bir arkadaşına uğrayacakmış, duruma göre akşam geç saat ya da sabah erkenden geri dönermiş diye söylerim artık."

"Bir arkadaşını görmeye gitti kısmında sorun yok ama onlara sevgilerimi ileteceğimi hiç sanmıyorum doğrusu."

"Tamam o halde, ben de o kısmı söylemeyiveririm." Orada *ona* söylenecek en uygun şey oydu çünkü – hem bir zararı da yoktu kimseye. Küçücük bir şeydi ve başımıza bir iş de açmazdı; bazen insanların işlerini kolaylaştıran böyle ufak tefek şeylerdir işte; Mary Jane'in içi rahatlayıverdi o cevabı alınca, kibarlık parayla mı sanki.

Ardından şöyle dedim: "Bir şey daha var – şu paraların olduğu torba."

"Ah, evet, paralar onlarda ya; bir de paraları *nasıl* aldıkları aklıma geldikçe kendimi aptal gibi hissediyorum."

"Hayır, o konuda yanılıyorsunuz. Para onlarda değil çünkü."

"Nedir doğrusu, o zaman para kimde?"

"Keşke bilebilsem, ama bilmiyorum işte. Para *bendeydi* aslında, çünkü parayı onlardan çalmıştım; alıp size teslim edecektim hesapta; parayı sakladığım yeri de biliyorum ama korkarım para artık o koyduğum yerde değil. Çok çok özür dilerim Bayan Mary Jane, inanın bana çok üzgünüm ama elimden ne geliyorsa yaptım gerçekten; iki gözüm önüme aksın ki. Az daha paralar elimde yakalanıyordum, ben de paraları ilk gördüğüm yere sokuşturuverip hemen oradan tüydüm – ama çok da iyi bir yer seçmemişim belli ki."

"Bırak artık kendini suçlayıp durmayı – hiç iyi bir şey değil bu; yapabileceğin bir şey yokmuş, ne yapalım; hem senin suçun da değildi öyle olması. Nereye saklamıştın ki paraları?"

Kızcağızın aklına ölen babasını getirip de acılarını tekrar deşmek istemedim; hem ben ağzım varıp da nasıl derdim bu kıza şimdi para torbasını tabutun içinde yatan babanın karnının üstüne koydum diye? O yüzden bir süre hiçbir şey diyemedim; sonra da:

"Size parayı nereye koyduğumu şimdi değil de sonra söylesem olur mu, Bayan Mary Jane? Uygun görürseniz eğer, paranın yerini bir kâğıda yazıp size veririm, Bay Lothrop'ların evine giderken yolda okursunuz. Sizin için de uygun mudur böylesi?" dedim.

"Tamam, olur."

Ben de bir kâğıda: "Torbayı tabutun içine koydum. Gecenin bir vakti siz tabutun başına gelmiş ağlarken, para tabutun içindeydi. Ben kapının arkasına saklanmış ve sizin o halinize çok üzülmüştüm, Bayan Mary Jane," diye yazdım.

Kızcağızın gecenin bir vakti tabutun yanında bir başına sessizce ağlayışı geldi yine aklıma da gözlerim doldu, oysa o şeytanlar hem kızın evinin çatısı altında yatıyorlar hem de onu aptal yerine koyarak dolandırıp, soymak istiyorlardı; kâğıdı katlayıp ona uzattım, o an onun da gözleri dolu dolu oldu; elimi sımsıkı tutarak:

"*Hoşça* kal. Her şeyi senin anlattığın gibi yapacağım, tamam; ama olur da seni bir daha göremezsem, seni hiç unutmayacağımı ve hep aklımın bir köşesinde olacağını bil isterim, senin için *dua* da edeceğim!" dedi ve gitti.

Bana dua etmek mi! Beni birazcık tanısaydı, böyle boyunu aşan bir işe kalkışmazdı bile. Ama eminim ki benim için dua etmiştir – öyle bir insandı o işte. Aklına yatıp da kafasına koyacak olsa, İsa'nın onu gammazlayan havarisi Yahuda için bile dua edecek kadar yürekli bir kızdı – sözünün eriydi de belli ki. İstediğinizi söyleyin, ama bana kalırsa Mary Jane gördüğüm tüm kızların hepsinden daha delikanlıydı doğrusu; yürek yemiş gibi cesurdu. Siz şimdi buna yağcılık diyeceksiniz ama yağcılık falan yaptığım yok. Hele o güzellikleri yok mu –dışı ayrı güzel, içi ayrı güzel bir kız o– başka kızlar onun yanında halt etmiş. O kapıdan çıkıp gittiğinden beri, bir daha hiç görmedim onu; hem de hiç, ama onu kaç milyon kere düşünmüşümdür, benim için dua edeceğini söylerkenki hali çıkmak bilmedi aklımdan; eğer bir faydası dokunacağını bilsem, ben de hiç durmaz hemen *onun* için dua etmeye başlardım, ölene kadar hem de.

Gidişini gören olmadığından, belli ki Mary Jane arka taraftan çıkmış gitmiş. Susan ve Yarık dudaklıyı görünce onlara: "Sizin bir aile mi ne varmış nehrin öbür tarafında oturan, hani sizin de ara ara görmeye gittiğiniz, neydi onların adları?" diye sordum.

"Bir sürü var, ama en çok Proctor'lara gideriz," dediler.

"Tamam, onlar işte," dedim. "Az daha unutuyordum, Bayan Mary Jane alelacele hazırlanıp onların yanına gitti, aileden birisi çok hastaymış, giderken size bunu haber etmemi istedi."

"Hangisi hastalanmış ki?"

"Bilmiyorum; unuttum işte ya gene... ama sanırım adı şeydi..."

"Aman Tanrım, *Hanner* olmasa bari!"

"Çok üzgünüm, şimdi hatırladım da," dedim, "maalesef hastanın ismi Hanner'dı."

"Yok, değildir canım, daha geçen hafta sapasağlamdı. Durumu o kadar mı kötü müymüş peki?"

"Kötü de laf mı? Evdekiler tüm gece oturup başını beklemişler Bayan Mary Jane'in dediğine göre; sabahı çıkaramaz diyorlarmış."

"Vah vah, bak sen şu olana şimdi! Hastalığı neymiş peki?"

Aklıma şöyle usturuplu bir hastalık ismi de gelmedi ki bir türlü, ben de aklıma ilk gelen hastalığı söyleyiverdim artık:

"Kabakulak olmuş."

"Yok ninenin kabakulağı! Kabakulak olan hastanın başı öyle sabaha kadar beklenmez ki!"

"Tamam, beklenmez beklenmesine ama bu *tür* kabakulağın başında beklemeyip de ne yapacaklar? Bu kabakulak bambaşka bir kabakulak. Yepyeni bir türmüş bu, Bayan Mary Jane öyle söyledi çünkü."

"Nasıl yeni bir tür oluyormuş o?"

"Başka şeyler de karışmış onun içine çünkü."

"Nasıl başka şeyler?"

"Kızamık var, boğmaca var, yılancık var, verem var, sarılık var, beyin humması var, varoğluvar daha işte."

"Daha neler! Buna *kabakulak* denmez ki o zaman?"

"Ben size Bayan Mary Jane'in dediğini söylüyorum."

"Öyleyse ne yapmaya sadece *kabakulak* diyorlarmış ki ona?"

"Çünkü *kabakulak* da ondan. Onunla başlamış her şey."

"Ben bu dediklerinden hiçbir şey anlamıyorum. Haydi adamın biri geldi, yürürken ayak başparmağını bir yere vurdu diye-

lim, üstüne bir de zehir içmiş olsun, sonra gidip bir kuyuya düşsün, o da yetmesin boynunu kırsın ve kafası yarılıp beyni akmış olsun sonunda, o zaman biri çıkıp da bu adam neden öldü diye sorunca, hangi mankafalı kalkıp da buna 'yürürken *ayak baş parmağını* taşa vurdu' diye cevap verir ki? Çok saçma olmaz mıydı bu? Evet. Çok *saçma* olurdu elbette. *Bu* da aynı öyle işte. Bulaşıcı mıymış hastalığı peki?"

"*Bulaşıcı* da laf mı şimdi? Bir de soruyorsun. Bir *tırmık* insanı illa ki bir yerinden yakalamaz mı – hele ki karanlıkta? Eğer tırmığın bir dişine basmadıysan bile mutlaka bir diğerine basmışsındır, ama yine de kurtuluşun yoktur, o tırmığın sapı tak diye gelip yüzüne çarpar ya, o tırmık gibi bir şey bu cins kabakulak da işte – öyle paspal çalı tırmıklarından da değil, bir musallat oldu mu gitmek bilmez."

"Demek o kadar kötü," dedi Yarık dudak. "Hemen gidip Harvey amcaya haber..."

"Tabii, hemen git," dedim. "*Hemen git hatta durduğun kabahat zaten.* Ben olsam hiç oyalanmazdım burada."

"Niye öyle dedin şimdi?"

"Bir düşünün isterseniz, siz de anlarsınız o zaman. Amcalarınız, bir an önce İngiltere'ye geri dönmemiz lazım deyip durmuyorlar mı? Onlar hiç kendileri önden İngiltere'ye gidecek kadar vicdansız olabilir mi, hiç sizin o koca yolculuğu bir başınıza yapmanıza razı gelirler mi sanıyorsunuz siz? *Siz* de biliyorsunuz ki sizi beklerler. Buraya kadar anlaştık. Sizin Harvey Amcanız papaz değil mi? Tamam işte; öyleyse sizce bir *rahip* kalkıp da gemi memurunu kandırmaya yeltenir mi hiç? *Gemideki memuru* mu aldatacak yani? Hem de Bayan Mary Jane'i bulaşıcı hastalığı olmasına rağmen gemiye aldırmak için? Bunu yapmayacağını da *biliyorsunuz.* E peki ne *yapacak* öyleyse? Kalkıp da şunu diyecek, 'Ne yazık ki, kilisemin sorunlarıyla ben ilgilenemeyeceğim, kilisem hakkında hayırlısı olsun; burada yeğenim çok korkunç ve karışık mikroplu bir kabakulağa yakalanmış olabilir, o yüzden de birinci vazifem, burada durup üç ay bekleyerek onun hasta-

lığa yakalanıp yakalanmadığını anlamaktır.' Ama siz bunu dert etmeyin, bildiğiniz gibi yapın gene, eğer Harvey Amcanıza söylemeniz gerekiyorsa da..."

"Ne söylemesi canım, İngiltere'ye gidip de güzel güzel gezmek dururken, burada Mary Jane'e hastalık bulaşmış mı diye üç ay bekleyecek miyiz bir de? Amma aptalca konuştun sen de ha!"

"Şey, hiç olmazsa bir-iki konu komşuya haber verseydiniz bari."

"Bak şu dediğine bir de! Sen de ne süzme bir salakmışsın ha! *Anlamıyor* musun hiç, hemen gidip amcamıza *yetiştirirler* haberi. İyisi mi biz kimselere bir şey demeyelim."

"Şey, sanırım haklısın... evet, bir düşündüm de *haklısın* kesinlikle."

"Ama yine de Harvey Amcaya gidip Mary Jane yürüyüşe çıktı diye söyleyelim de aklı kalmasın onda."

"Evet, Bayan Mary Jane de öyle yapmanızı istemişti zaten. 'Harvey ve William Amcalarıma sevgilerimi ve öpücüklerimi iletsinler benim adıma, ben nehrin öbür tarafına Bay–, Bay– *neydi* adı o zengin ailenin, hani Peter Amcanız severmiş çok? Hani var ya işte, '...onları görmeye gidiyorum' demişti zaten."

"Apthorp'ları diyorsun sanırım, değil mi?"

"Tabii ya; nasıl isimlerse bunlar da artık, insan çoğu zaman unutuveriyor. Neyse, Mary Jane böyle söyleyin dedi zaten. 'Ben şimdi Apthorp'lara, mutlaka açık artırmaya katılsınlar, evi onlar alsın diye konuşmaya gidiyorum, Peter Amcam da öyle olsun isterdi çünkü; onları evi almaya ikna edene kadar orada duracağım, sonra da yorgunsam orada yatıya kalırım, yoksa çıkar gelirim eve; ama kalsam bile sabah erkenden dönerim,' dediğini söyleyecekmişiz. Ayrıca Proctor'ları hiç karıştırmayın diye de tembih etti, sadece Apthorp'ların bahsi geçecekmiş anlatırken – e bu yalan da değil çünkü Bayan Mary Jane'in kendisi söyledi bana, oradan biliyorum; gitmişken Apthorp'larla ev meselesini de görüşecekti *gerçekten de*."

"Tamam öyleyse," diyerek dışarı çıktılar, Mary Jane'in mesajını, sevgilerini ve öpücüklerini iletmek için amcalarını beklemeye koyuldular.

Şimdi tamam olmuştu her şey işte. Kızlar, İngiltere'ye gitme sevdasına ağızlarını açıp da tek kelime etmezlerdi; ayrıca Mary Jane'in burada, Doktor Robinson'un çevresinde olacağına, gidip de açık artırma için uğraşması, kral ve dükün de işlerine gelirdi. Şimdi keyfim yerine geldi işte; aferin, temiz iş çıkardın, diyordum kendime – Tom Sawyer bile bu işi daha iyi halledemezdi doğrusu. Ama o işleri daha usulüne uygun ve kendi havasını katarak yapardı mutlaka, ben o kadarını beceremiyorum daha, öyle alışmamışım işte.

Açık artırmayı kasaba meydanında bir başlattılar, akşama kadar uzattıkça uzattılar; bizim ihtiyar, mezatçının dibinden hiç ayrılmıyordu, kendisini çok dindarmış gibi göstermek için de ara sıra elindeki küçük İncil'den bir şeyler okuyarak ya da tumturaklı birkaç şey söyleyerek lafa karışıyordu, dük ise meydanda bir orayı bir burayı dolanıyordu, tek yapabildiği şey, ga-guu diye sesler çıkararak insanların ona acımalarını sağlayıp, ilgilerini açık artırmaya çekmeye çalışmaktı.

Nihayet açık artırma bitmek üzereydi, tüm mal mülk, her şey satılmıştı artık; mezarlıktaki küçük bir parsel dışında her şey. *Onu* da satmadan gidecekleri yoktu buradan; bizim bu kral kadar tamahkâr, *gözü doymak bilmeyen* birini hiç görmedim. Onlar son kalan yeri de satmaya çalışırken, iskeleye buharlı bir gemi yanaştı, iki dakika geçmeden içinden insanlar inmeye başladılar, bağıra çağıra, kahkahalar atıp şamata yapa yapa bize doğru yaklaşırken seslendiler:

"Bakın size *kimleri kimleri* getirdik! Buyurun, Peter Wilks'in mirasına talip iki takımımız var artık – bas parayı, bul mirasçıyı!"

29. BÖLÜM

Gemiden inenler, iki adamı aralarına almış getiriyorlardı, bunlardan birisi çok iyi görünümlü, yaşlı bir beyefendiydi, diğeri ise yine eli yüzü düzgün, daha gençten bir adamdı ve sağ kolu askıya alınmıştı. Tanrım, ne curcunaydı o öyle; insanlar bağıra çağıra konuşup kahkahalar ata ata gelirken, coştukça coşuyorlardı. Bunun neresi komikti ki, aksine hiç de şakaya gelir yanı yok gibi geldi bana, kral ve dük de durumun farkına varınca biraz korkarlar sandım. Yüzleri bembeyaz olur herhalde, diyordum içimden. Ama bembeyaz olur mu *onlar*, birazcık bile solmadı renkleri. Dük, çaktığını hiç belli etmeden, halinden gayet memnun bir şekilde gaa-guu diye sesler çıkara çıkara ortalıkta dolanmaya devam etti, sanki insanlara süt dağıtıyormuş gibi rahattı; kral ise durduğu yerden yaklaşan kalabalığa öyle acır, öyle üzgün bir şekilde gözlerini dikti ki, o bakışlarından sanki bu dünyada böyle aşağılık dolandırıcıların var olmasının bile ona karın ağrıları verdiğini, o yüzden de içinin parçalandığını falan sanırdınız. Oyunculuğu hayran olunmayacak gibi değildi. Kasabanın ileri gelenlerinin çoğu onu desteklediklerini göstermek için kralın yanında toplandılar. Gemiden daha yeni inen o yaşlı adam neredeyse şaşkınlıktan ölecek gibiydi. Ama biraz sonra konuşmaya başladı, daha ilk cümlesinde tıpkı bir İngiliz *gibi* konuştuğunu anladım – bizim kralın konuşması gibi değildi onunki, gerçi kralın konuşması da bir taklit için hiç *fena sayılmazdı*. Yaşlı adamın tam olarak neler dediğini söyleyemem, konuşmasını taklit de edemem ama kalabalığa dönüp şöyle bir şeyler dedi:

"Gördüklerime çok şaşırdım, çünkü bunu hiç beklemiyordum; lafı dolandırmadan dürüstçe ifade etmeliyim ki böyle bir

şeye karşı hiç hazır değildim – şimdi bunlarla uğraşacak ne gücüm ne takatim var; kardeşim ve benim yolda başımıza gelmedik iş kalmadı; o kolunu kırdı, üstüne bir de valizlerimiz dün gece vakti yanlışlıkla yukarıdaki kasabada indirildi. Ben Harvey, Peter Wilks'in kardeşiyim, bu da William, diğer kardeşi oluyor kendisi, sağır ve dilsizdir aynı zamanda – bir kolu kırılıp da askıya alındığından, bu aralar işaretlerle bile pek anlaşamaz. Bizler, dediğimiz gibi Peter Wilks'in kardeşleriyiz; bir-iki gün içinde valizlerimiz buraya ulaşır ulaşmaz da bunu ispat edebilirim. Ama o vakte dek başka bir şey demeyeceğim, otele gidip orada bekleyeceğiz," dedi.

Ardından yaşlı adam yanındaki yeni sağır-dilsiz genç adamla birlikte otele doğru yöneldi; kral arkalarından gülerek, onlar hakkında atıp tutmaya başladı:

"Kolunu mu kırmış – *kesinkes* öyle olmuştur zaten, *değil mi*? Öyle güzel bir zamanda kırılmış ki kolu hem, tam da işaretlerle konuşması gereken bir sahtekârın işaretlerle konuşmayı öğrenmesinden az önce. Valizleri mi kaybolmuşmuş bir de! *Külahıma* anlat sen onu! Ama yine de zekâ fışkıran bir bahane – *mevcut koşullar* altında yani!"

Kral adamların arkalarından bir daha gülünce, üç-dört kişi hadi bilemedin beş-altı kişi hariç herkes onunla birlikte güldü. O kişilerden biri doktordu; diğeri ise elinde artık kilim parçalarından yapılmış eski moda bir heybeyle gemiden daha az önce inen bir beydi, gözü açık birine benziyordu, şimdi de doktorla fısır fısır bir şeyler konuşuyordu, ara ara da kralı gözünün ucuyla kesiyor ve ikisi birden kafalarını sallıyorlardı – bu adam Levi Bell'di, Lousville'e giden avukat işte; gülmeyen bir diğer kişi ise iri yapılı, gürbüz bir adamdı, az önce diğer yaşlı beyefendinin konuştuklarını dinlemişti, şimdi de kralı dinliyordu. Kral lafını bitirdiğinde, bu gürbüz adam herkesin duyabileceği bir şekilde krala sordu:

"Baksana bana, madem Harvey Wilks sensin, söyle o halde ne zaman geldin bu kasabaya?"

"Cenazeden bir gün önce, dostum," diye cevap verdi kral.

"Kaçtı saat sen geldiğinde?"

"Akşam oluyordu – güneşin batmasına bir-iki saat falan vardı."

"Buraya *nasıl* geldiniz peki?"

"Cincinnatti'den *Susan Powell'a* bindik, onunla geldik."

"Madem buraya öyle geldiniz, ne diye *sabahleyin* Pint tarafında dolanıyordunuz öyleyse – bir kanoda hem de?"

"Sabahleyin Pint'te falan değildim ben."

"Yalan söylüyorsun."

Kalabalıktan insanlar hemen etrafını sararak, yaşlı bir adamla, hele ki bir rahiple bu şekilde konuşmaması için yalvar yakar oldular.

"Pabucumun rahibi! Yalancı ve sahtekârın biri o. O sabah Pint'teydi diyorum size. Benim evim orada değil mi? Ben oralarda dolanırken bu da oradan geçiyordu işte. Onu bizim evin o tarafta *gördüm*. Kanoyla geçiyordu, yanında Tim Collins ve bir de çocuk vardı."

Doktor araya girerek:

"O çocuğu tekrar görecek olsan, tanır mısın peki, Hines?" diye sordu.

"Tanıyabilirim sanırım, pek emin değilim. Hah, dur, şurada işte, görünce tanıdım hemen."

Gösterdiği çocuk bendim. Doktor insanlara dönüp:

"Komşular, bu yeni gelenler sahtekâr mıdır değil midir orasını bilemem; ama *bu ikisi* sahtekâr değillerse de ben hiçbir şey bilmiyorum, başka da bir şey demiyorum size. Şimdi yapmamız gereken şey belli oldu sanırım, biz bu işin aslını astarını araştırıp öğreninceye kadar, bunların buradan kaçıp gitmelerine engel olacağız. Haydi gel Hines; gelin, haydi sizler de gelin. Bu ikisini de alıp hep beraber meyhaneye gidiyoruz şimdi, bir yüzleşsinler bakalım öbür gelenlerle, herhalde *bir şeyler* anlaşılır, belli olur yüzleşmelerinden," dedi.

Herkes bir anda coşuvermişti, ama kralın dostları pek sevinmediler buna; hepimiz yola koyulduk. Güneşin batmasına az vardı. Doktor yol boyunca beni elimden tutup götürdü, çok sıkmıyordu elimi ama *bırakmıyordu* da.

Hepimiz otelin altındaki geniş salona girdik, hemen bir-iki mum yakıp, yeni gelen ikiliyi bulup getirdiler. Konuşmaya önce doktor başladı:

"Bu iki adamın çok da üstüne gitmek istemiyorum ama *bence* bunlar dolandırıcı; bilmediğimiz suç ortakları da olabilir ayrıca. Eğer suç ortakları varsa, Peter Wilks'ten kalan para çuvalını çoktan alıp da buradan gitmiş olamazlar mı şimdiye? Olmaz olmaz demeyin. Diyelim ki bu ikisi dolandırıcı değil, o zaman da kendilerinin kim olduğunu güzelce ispat edene kadar, o parayı getirip bize teslim etmeye bir itirazları olmaz herhalde, değil mi?"

Bu fikre herkesin aklı yattı. Çetemiz, daha işin başlangıcında bu adamların avucuna düşmüştü, köşeye sıkışıp kalmıştık. Ama kral alabildiğine kederli bir halde şöyle dedi:

"Beyler, para keşke koyduğum yerde olsaydı, bu işin açıkça, hakkaniyetle soruşturulmasına engel olmam düşünülemez bile; ama ne var ki, para koyduğum yerde yok; inanmazsanız birini gönderin, gidip baksın."

"Nerede öyleyse?"

"Şöyle ki; yeğenimden paraları onun yerine sahip çıkmak için aldığım gibi yatağımın altındaki samanlık şiltenin içine bir güzel sakladım, orası kimsenin aklına gelmez diye düşündüm; burada çok kısa bir süre kalacağımız için bankaya yatırmasam da olur diyordum. Nereden bileyim buradaki zencilerin böyle olacağını, ben onların İngiltere'deki dürüst uşaklar, hizmetkârlar gibi olduğunu sanıyordum. O zenciler daha o günün sabahında, ben merdivenlerden aşağı iner inmez, hemen ardımdan odama girip parayı çalmış; sonra ben onları sattım ya, hiçbir şey belli etmeden çektiler gittiler, bense para hâlâ yerinde sanıyorum, daha haberim bile yok yani. Uşağımın da bununla ilgili söyleyecekleri var, beyler."

Doktorla birlikte diğer pek çoğu inanmasa da inanmış gibi yapıp, "Deme ya!" dedi. Adamlardan biri bana, sen zencilerin parayı çaldığını gördün mü, diye sordu. Ben de, hayır, görmedim dedim; onları sadece bir keresinde sessizce ve biraz telaşlı

bir şekilde odadan çıkarlarken gördüm, onda da aklıma kötü bir şey gelmemişti, çünkü herhalde efendimi uyandırıp kızdırmadan gitmeye çalışıyorlar diye düşünmüştüm dedim. Tam soruları bitmişti ki doktor bana dönüp:

"*Sen* de mi İngiliz'sin bakayım?"

Benim evet dememle bir, doktor ve yanındakiler gülüşerek "Yok ya!" dediler.

Ondan sonra genel soruşturmaya döndüler, kaç saat geçti ama soruşturma bitmek bilmedi bir türlü, kimsenin de yemekten bahsettiği yoktu, karınları da mı acıkmadı bunların – konuştukça konuştular, tartıştılar; hayatımda bu kadar karmaşık bir durum *görmemiştim* doğrusu. Krala, anlat bakalım hikâyeni diyerek önce onu konuşturdular, ardından da diğer yaşlı beyefendiyi; önyargılı kaz kafalılar hariç herkes, yaşlı beyefendinin gerçeği, diğerinin de yalan söylediğini *anlayabilirdi*. Ardından benden bildiklerimi anlatmamı istediler. Kralın bana solundan, gözünün ucuyla öyle bir bakış atışı vardı ki o an tarafımı doğru seçmem gerektiğini hatırladım. Ben de başladım Sheffield'ı anlatmaya, oradaki yaşantımızdan ve İngiltere'deki Wilks ailesinden falan bahsettim; ama çok da bir şey anlatmaya kalmadan, doktor yine gülmeye başladı; avukat olan Levi Bell de bana dönüp şöyle dedi:

"Otur oğlum, sen otur; ben olsam o kadar kasmazdım kendimi. Belli ki pek alışık değilsin yalan konuşmaya, hemen uyduramıyorsun öyle; senin biraz bunları çalışman lazım, çok belli ediyorsun yalan söylediğini."

Adamın bu iltifatını düşünecek halde değildim, sadece bana soru sormayı bıraktıklarına seviniyordum.

Doktor tam bir şeyler anlatmaya başlamıştı ki, durup avukata döndü ve:

"Keşke en başından beri burada olsaydın, Levi Bell," dedi. Kral hemen araya girerek elini uzattı ve:

"A-a, siz rahmetli kardeşimin mektuplarında sık sık bahsettiği o eski dostu musunuz yoksa?" dedi.

Avukat ve kral el sıkıştılar, avukat gülümsedi, memnun olmuş gibi bir hali vardı, bir süre oldukları yerde lafladılar, ardından bir köşeye geçip alçak sesle konuşmaya başladılar; sonrasında da avukat çıkıp herkesin duyabileceği bir şekilde:

"O şekilde hallolur öyleyse. Ben sizinkiyle birlikte kardeşinizin talimatnamelerinizi de alıp gönderirim, oradan teyit edebilirler böylece," dedi.

Ardından kâğıt kalem bulup çıkardılar ve kralın önüne koydular; kral, oturduğu yerde elinde kalem, kafasını bir yana yatırmış, dilini ısırırken, kâğıda birkaç satır bir şeyler karaladı; sonra kalemi kraldan alıp düke uzattılar – işte o an, dükü ilk defa beti benzi atmış görüyordum. Kalemi istemeye istemeye aldı ve o da kâğıda bir şeyler yazdı. Sonra avukat, yeni gelen yaşlı adama dönerek:

"Lütfen siz ve kardeşiniz bu kâğıda bir-iki satır yazı yazıp imza atar mısınız?" diye sordu.

Yaşlı adam kâğıda bir şeyler yazdı ama yazısı hiç okunmuyordu. Avukat kafası iyice karışmış bir halde:

"Ne desem *bilemedim* şimdi," dedi; cebinden bir tomar eski mektup çıkardı ve onları incelemeye başladı, sonra yaşlı adamın yazısını inceledi, ardından kralınkini, sonra *mektuplara* bir daha göz gezdirip: "Bu eski mektuplar Harvey Wilks'in yazdığı mektuplar, bunlar da şu *ikisinin* yazdıkları; bu mektupları *onların* yazmadığı çok açık," deyiverdi (kral ve dük tam şapa oturmuştu şimdi, avukatın onları satışa getirdiğini anlayınca nasıl da aptal aptal bakakaldılar anlatamam). "Şu elimdeki de *bu* yaşlı beyefendinin yazısı, daha bir bakışta, kolaylıkla bu mektupları onun yazmadığı belli oluyor... hatta işin aslı, bu çiziktirdiği şeylere pek *yazı* da denemez ya! Bu mektuplar da..."

Yeni gelen yaşlı adam araya girerek:

"İzninizle açıklayayım lütfen. Benim yazımı bu kardeşimden başka kimse okuyamaz – o yüzden de mektuplarımı benim için o temize çeker. Yani o mektuplarda gördükleriniz hep *onun* yazısıdır, benimki değil," dedi.

"*Tamam, bakalım!*" dedi avukat. "O zaman işler *değişir.* Yanımda William'ın yazdığı mektuplar da var; eğer kardeşinizden şuraya bir-iki satır yazı yazmasını isteyebilirseniz, biz de böylelikle mektupları karşılaştırabi..."

Yeni gelen yaşlı adam, "Ama kardeşim sol eliyle yazı *yazamaz* ki," diyerek avukatın sözünü kesti. "Şimdi sağ elini kullanabiliyor olsaydı, hem kendisinin hem de benim mektuplarımı onun yazmış olduğunu sizlere gösterebilirdik. Bakın elinizdeki iki mektuba da lütfen – ikisi de aynı elden çıkma."

Avukat mektuplara tekrar bir göz attı ve:

"Sanırım dediğiniz gibi, ama değilse bile iki mektup da büyük benzerlik gösteriyor, daha önce kaçmış gözümden bu demek ki. Vaay, işe bak sen! Tam doğru yoldayız, neredeyse mevzuyu çözdük diyordum ki bu konuda tıkandık kaldık. Ama bu arada *bir* şey ispatlanmış oldu: *bunların hiçbiri* Wilks falan değil," dedi başıyla kral ve dükü göstererek.

Sonra ne oldu dersiniz? Bizim katır kafalı yaşlı saftirik *o an bile* direndi. Gerçekten de direndi. Bu yapılan incelemenin hiç adil olmadığını söylemeye başladı. Kardeşi William'ın böyle tuhaf şakaları olduğunu herkesin bildiğini, orada eğreti ve *gönülsüz* yazdığını, William kalemi daha eline alır almaz gene o tuhaf şakalarından birini yapacağını *anladığını* söyledi. Sonra hızını alarak kendini öyle bir kaptırdı ki konuştukça konuştu, artık *kendi* söylediği yalanlara bile inanır hale gelmişti; ama çok geçmeden yeni gelen yaşlı adam, kralın sözünü kesti ve şöyle dedi:

"Aklıma bir şey geldi: Aranızda karde– yani rahmetli Peter Wilks defnedilmeye hazırlanırken yanında olan var mı?"

"Evet, var," dedi kalabalıktan birisi, "ben ve Ab Turner, birlikte yaptık. O da burada şimdi."

Bunun üzerine yaşlı adam krala dönerek:

"Belki bu beyefendi bana rahmetli kardeşimin göğsündeki dövmenin ne dövmesi olduğunu söyleyebilir," dedi.

Kral, hızla bir titreyip kendini toparlamasa, akıntıyla altı oyulan kıyı parçası gibi göçüverecekti resmen; soru hiç beklemediği

yerden gelmiş, bir anda neye uğradığını şaşırmıştı; öyle bir lafı ansızın *kim* duysa altında kalır, ezilirdi zaten, *bizimkisi* adamın göğsünde ne dövmesi olduğunu nereden bilecekti ki? Beti benzi biraz soldu kralın, engel olamıyordu; içerisi alabildiğine sessizdi ve insanlar hafif öne doğru eğilmiş, krala bakıyorlardı. *Bu kez* pes eder artık diyordum kendime – daha fazla direnmenin bir faydası yoktu çünkü. Peki, pes etti mi dersiniz? İnanması zor belki ama pes etmedi. Sanırım aklından, insanları bıktırana kadar yorarak sayılarının azalmasını beklemek geçiyordu, böylece ilk fırsatını bulduğunda dükle birlikte buradan tüyecekti. Neyse, kral, oturduğu yerden hafif hafif gülümseyerek şöyle dedi:

"Hıh! *Çok* zor bir soru bu, öyle *değil mi*? *Evet*, bayım, göğsünde ne dövmesi olduğunu hemen söyleyivereyim size. İnce, küçük mavi bir ok – dövmesi bu işte; yakından bakmazsan göremezsin bile. *Daha* ne konuşuyorsun sen – hey?"

Adamdaki yüz, yüz değil *köseleydi* sanki.

Yeni gelen yaşlı adam anında Ab Turner'la arkadaşına döndü, gözleri sanki krala, işte *şimdi* kucağıma düştün der gibi parlıyordu:

"Buyurun – ne dediğini hepiniz duydunuz! Peter Wilks'in göğsünde öyle bir işaret var mıydı peki?" diye sordu.

İkisi birden, "Hayır, biz öyle bir iz, işaret falan görmedik," dediler.

"Çok güzel!" dedi yeni gelen yaşlı adam. "Çünkü aslında sizin *gördüğünüz* dövme (gençken kullandığı takma ismin baş harfleri olan) soluklaşmış P ve B harfleridir, bir de W; aralarında böyle tireler de var diyerek bir kâğıda "P – B – W" yazıp gösterdi. "Gördüğünüz dövme aynı böyle değil miydi?"

Yine ikisi birden:

"Hayır, *değildi*. Biz aslında hiçbir iz, dövme falan görmedik," dediler.

Bunu duyunca, bir anda kalabalığın tepesi *atıverdi*, hepsi birden bağırıp çağırmaya başladı:

"Bunların *alayı* sahtekâr! Bir güzel derslerini verelim bunların! Boğalım gitsin! Onları katran ve tüye bulayıp, kasabanın dışına kadar direğe oturtalım!" diye her kafadan bir ses çıkıyor, gürültüden ortalık yıkılıyordu. En sonunda avukat masanın üstüne çıkıp insanlara güçlükle de olsa şöyle seslendi:

"Beyler – *bey*efendiler! Bana kulak verir misiniz lütfen, *çok kısa* konuşacağım – LÜTFEN, beni bir dinler misiniz? Bu işi çözmenin bir yolu daha var – gidip mezarı kazıp bakacağız."

Bu öneri insanların aklına yatmıştı.

Hepsi birden "Hurraa!" diye coşkuyla bağırdı, tam dışarı çıkıp yola koyulmak için hareketlenmişlerdi ki, avukat ve doktor onlara şöyle seslendi:

"Durun, durun! Bu dördünü yanınızdan ayırmayın, çocuğu da takip edin, *onları* da alın, öyle gidiyoruz."

Bağırarak, "Tamamdır, onları da alalım!" diye cevap verdiler. "Dövme falan çıkmazsa bunların alayını orada linç ediveririz hem!"

Ne yalan söyleyeyim, şimdi korkmaya *başlamıştım* işte ama kaçmanın da bir yolu yoktu. Hepimizi kollarımızdan kavradılar ve nehrin iki-üç kilometre aşağısındaki mezarlığa gitmek için hep beraber yola koyulduk; yolda, hem de akşamın dokuzunda öyle bir duyurmuşuz ki geldiğimizi, kasabalı da ardımız sıra bize katıldı.

Tam bizim evin önünden geçerken, içimden keşke Mary Jane'i kasaba dışına yollamasaydım diye geçirdim; çünkü şimdi burada olsaydı, ona bir göz kırpışımla yanımızda bitiverir ve onları içeri tıktırıp da beni kurtarırdı bu ölücülerin elinden.

Nehrin yanındaki yoldan, birbirinin peşi sıra dizilmiş yaban kedileri gibi yolumuza devam ediyorduk, tam bundan daha korkunç bir görüntü olamaz demeye kalmadan, hava iyice kararıp üstüne de şimşekler bir orada bir burada çakmaya başladı, rüzgâr yaprakları iyice sallıyordu. Hayatım boyunca bu kadar büyük ve tehlikeli bir belaya hiç bulaşmamıştım; kafam allak bullak olmuştu, hiçbir şey düşündüğüm gibi gitmiyordu. İşler hesapta

yoluna giriverecekti, canım isterse orada rahat rahat kafama göre takılıp, oturduğum yerden çıkacak şamatayı izleyecektim güya; olur da işler zora girerse diye arkamda Mary Jane de vardı, o hemen gelip beni kurtarırdı bir şey olsa. Ama şu hale bak ki şimdi burada bu beklenmedik ölümümle benim aramda sadece dövmeler vardı. Bir de hiç dövme çıkmazsa var ya...

Bu konuyu düşündükçe sinirlerim bozuluyordu; gelgelelim bu konu da aklımdan çıkmak bilmiyordu. Hava iyice kararmaya başlamıştı, kalabalığın arasından sıvışıp kaçmak için vakit uygundu; ama Hines –yani o iriyarı gürbüz adam– beni bileğimden öyle bir kavrayıp tutmuştu ki, dev Goliath'ın elinden bile daha kolay kaçıp kurtulurdum. Beni peşi sıra sürüklüyordu, epey bir heyecan yapmıştı, ben de ona yetişmek için koşturuyordum mecburen.

Kalabalık mezarlığa vardığında, sanki nehirmiş de taşmış gibi akın akın içeri daldı. Aradıkları mezarı bulduklarında bir baktılar ki ellerinde kürekten bol bir şey yok ama içlerinden birisi bile lazım olur diye bir fener kapıp getirmemiş. Şimşeklerin ışığıyla idare ederiz şimdilik diye kazmaya başladılar, bir yandan da birisini gidip bir fener bulsun gelsin diye en yakın eve, ta bir kilometre uzağa yolladılar.

Öylesine canhıraş bir şekilde kazıyorlardı ki... O esnada hava artık tümden kararmış, yağmur hızlanıp, rüzgâr ıslık çalmaya başlamıştı; şimşekler de daha bir parlak çakıyor, ardından da gök gümbür gümbür yarılıyordu; ama bunlar kendilerini kazmaya öyle bir kaptırmışlardı ki, bunların hiçbirinin farkında bile değillerdi. Şimşek çaktığında bir an için o koca kalabalıktaki her yüzü tek tek seçebiliyor, küreklerin mezarın dışına attığı toprağı bile görebiliyordunuz; ama hemen bir saniye sonra karanlık her şeyi silip süpürüyordu, hiçbir şey göremiyordunuz.

Nihayet tabutu yukarı çıkartıp kapağının vidalarını sökmeye başladılar, o esnada kalabalık da tabutu görebilmek için birbirlerinin üstüne omuzlarıyla abanıp itişip kakışarak üşüştü; böyle bir manzara görmemişsinizdir hayatınızda; üstüne bir de o karanlı-

ğı düşünün, işte öyle korkunçtu halimiz. Hines, tutup çekiştirdiği bileğimi çok fena acıtmıştı, sanki benim orada olduğumu bile tümüyle unutmuştu, soluk soluğa kalmış, heyecanla bekliyordu.

Birdenbire öyle bir şimşek çaktı ki, her yer bir anda aydınlanıverdi. Tam o sırada birisi bağırdı:

"Tanrım, nasıl olur, şuna bakın, para çuvalı göğsünde duruyor!"

Hines da herkes gibi şaşkınlıktan bağırıp çağırıyordu; daha yakından göreyim diye kalabalığın arasına girip ilerleyebilmek için hızla öne doğru atıldı, işte o an bileğimi koyuvermesiyle bir, ben de o karanlık yola kendimi atıp son hız oradan öyle bir topukladım ki anlatılır gibi değil.

Bütün yol bir tek bana kalmıştı, ben de uçarcasına koşuyordum. Evet, o kapkara geceyi, çakıp duran şimşekleri, şakır şakır yağan yağmuru, rüzgârın ıslığını ve kulakları yırtan gök gürültülerini saymazsak, benden başka kimse yoktu etrafta; ama ben gene de tabana kuvvet öyle bir yardırıyordum ki görme gitsin!

Kasabaya vardığımda, ortalık fırtına yüzünden bomboştu, o yüzden arka sokakları boş verip direkt ana yoldan devam ettim koşmaya; eve yaklaşırken bir yandan gözümü eve dikip takibe aldım. Evde hiç ışık yoktu, ev karanlığa gömülmüştü; nedendir bilmem çok üzülmüş ve hayal kırıklığına uğramıştım. Tam evin önünden geçip gitmek üzereyken, Mary Jane'in penceresinde bir *ışık* beliriverdi! Kalbim neredeyse patlayacak gibi güm güm atıyordu artık; sonraki saniye evi ve her şeyi ardımda, karanlığın içinde bırakmıştım bile, bir daha buralara hiç geri gelmeyecektim. Mary Jane ise gördüğüm kızların en iyisi, en delikanlısıydı.

Kasabadan yeteri kadar uzaklaşmıştım artık, bizim kum adacığı ileride görünüyordu, hemen ödünç almalık bir sal ya da bir tekne aranmaya başladım, şimşeğin ilk çakışında gözüme zincirle bağlı olmayan bir tanesi ilişti, hemen onu kaptığım gibi suya sürdüm. Şansıma kıyıya sadece halatla bağlı bir kano çıkmıştı bu. Bizim adacık nehrin ilerisinde, orta göbeğinde bir yerlerdeydi, oraya daha epey bir yolum vardı ama ben yine de hiç zaman yi-

tirmeden kürek çektim; en sonunda salın yanına vardığımda öyle yorgun bir haldeydim ki, şurada biraz dinleneyim diyecek olsam yattığım yerden kalkamayacaktım, o yüzden hiç durmadım. Hemen sala atladığım gibi seslendim:

"Haydi kalk, Jim, gidiyoruz, çöz şu salı hemen! Şükürler olsun, paçayı kurtardık onlardan!"

Jim hemen çıktı geldi sesimi duyunca, sevinçten kollarını açıp bana doğru koşmaya başladı; ama şimşek çaktığında onu görmemle bir yüreğim ağzıma geldi, salda iki adım gerilemeye kalmadan suya düştüm. Kılığının biraz yaşlı Kral Lear, biraz da boğulmuş bir Arap olduğunu tamamıyla unutmuştum, korkudan neredeyse altıma kaçırıyordum. Jim koşup beni sudan çıkardı hemen, ardından sarılıp, sağ salim gelebildiğime dualar etmeye başladı, beni gördüğüne ve nihayet kral ve dükten paçayı kurtardığımıza çok sevinmişti, ama ben:

"Şimdi sırası değil, sabaha sakla, kahvaltıda konuşuruz bunları! Haydi çözüver şu salı da gidelim buradan hemen!" diyerek onu engelledim.

İki saniye içinde de nehrin akışına kaptırmıştık kendimizi, ne güzel *şeymiş* yeniden özgür olmak, koca nehirde bir başına gitmek ve kimsenin gelip de rahatsız etmemesi. Yerimde duramıyordum – kalkıp oynayasım geldi sevinçten; topuklarımı birbirlerine tak-tak diye vura vura hoplayıp zıplamaya başladım; topuklarımı daha üçüncü vuruşumda, kulağıma çok tanıdık bir ses çalındı, hemen nefesimi tutup sesi dinlemeye başladım; al işte, başka kim olabilirdi ki onlardan başka, ilk şimşek çakar çakmaz da geldiklerini gördüm! Küreklere var güçleriyle asıldıklarından, kayıkları suyu yara yara ilerliyordu! Kral ve dük yine bizi bulmuştu.

O anda elim ayağım çözülüverdi, salın tahtalarının üstüne bırakıverdim kendimi, artık teslim olmuştum, ağlamamak için yapabileceğim bir tek bu vardı.

30. BÖLÜM

Sala atladıkları gibi kral üstüme yürüdü ve beni yakamdan tuttuğu gibi sallamaya ve söylenmeye başladı:

"Bizden yakanı kurtarabileceğini mi sandın, ha köpek eniği seni! Yoksa yola bizsiz mi devam edecektiniz artık, ha?"

"Hayır, majesteleri, olur mu hiç öyle şey? *Lütfen* efendim, durun, yapmayın!" dedim.

"Çabuk öyleyse, hemen söyle *ne yapacaktın* madem, yoksa seni ayaklarından tutup tepetaklak sallarım!"

"Durun, yemin ederim her şeyi olduğu gibi anlatacağım, majesteleri. Benim kolumdan tutan adam bana karşı iyi davrandı, aynı ben kadar bir çocuğu varmış, geçen sene ölmüş, beni de böylesi tehlikeli bir düzenin içinde görmeye dayanamadığından olsa gerek, tam altınların bulunup da insanların şaşırdığı ve tabutun başına hücum ettiği sırada kulağıma eğilip, 'Buradan hemen topukla, yoksa kesin seni de asarlar' dedi ve kolumu bıraktı, ben de hemen tüydüm oradan. *Benim* orada kalmamın kime ne faydası olacaktı ki? Bir şey de gelmezdi *elimden*, hem oradan kaçma fırsatım varken, orada kalsaydım da *beni* assalar daha mı iyiydi? Ben de tabana kuvvet koşmaya başladım, bu kanoyu buldum sonra da; buraya gelir gelmez de Jim'e, acele etmesini, yoksa beni yakalayıp asacaklarını söyledim, sonra da maalesef sizin ve dükün artık yaşamadığınızı anlattım, öyle çok üzülmüştüm ki, Jim de aynı şekilde üzülüyordu, geldiğinizi görünce ne kadar çok sevindik bilemezsiniz; inanmazsanız Jim'e sorun."

Jim de onlara, aynı anlattığım gibi olduğunu söyledi. Kral da, "Kapa çeneni!" diye çemkirdi ona, sonra yine bana dönüp, "Ah, evet, *kesin* aynı dediğin gibi olmuştur!" diyerek yine sallamaya

başladı beni, bir yandan da "Şuracıkta boğuvericem seni şimdi!" diye söyleniyordu. Ama dük araya girdi:

"Bırak şu çocuğu, seni aptal ihtiyar! *Sen* olsan başka bir şey mi yapardın sanki? Az önce oradan fırsatını bulmuş da kaçarken, *bu çocuk* nerede acaba diye sordun mu hiç? *Ben* öyle bir şey hatırlamıyorum."

Bunun üzerine kral ellerini üstümden çekti, bu sefer de kasabaya ve içindeki herkese ayrı ayrı sövüp saymaya, beddua etmeye başladı. Ama dük onun sözünü kesip:

"*Kendine* söv esas sen iyisi mi," dedi, "çünkü o kadar küfürü bir tek sen hak ediyorsun. Ta en başından bu yana, yaptığın bir tane işte bile en ufak akıl, mantık yok; bir tek şu kendinden pek emin, ukala ukala uydurduğun o mavi ok dövmesi hikâyesini saymazsak. Bak o parlak bir *fikirdi* – çok da güzel uydu doğrusu; bizi kurtaran da o oldu zaten. Eğer onu uydurmasaydın, o İngilizlerin valizleri gelinceye kadar bizi alıp nezarethaneye tıkarlardı, sonra da bir hapishaneye yollarlardı kesin! Ama uydurduğun o hikâye onları mezarlığa kadar sürükledi, tabuttan çıkan altınlar ise işin ayrı bir güzelliği oldu; çünkü saftirik kasabalılar altınları görünce o heyecanla tabutun başına hücum ederken, bizi unutup da kolumuzu bırakmasalardı eğer, biz bu gece boyun bağlarımızla uyuyor olacaktık –hem sıkıyorsa *takma* o bağı– öldükten sonra bile *taşıyacaktık* boynumuzda üstelik," dedi.

Bir dakika kadar ikisinin de sesi çıkmadı – düşünüyorlardı; sonra da kral sanki ağzından kaçırırcasına:

"Vay be! Biz de altınları *zencilerin* çaldığını sanıyorduk!" dedi.

Bunu duyunca içim bir cız etti doğrusu!

"Evet ya," dedi dük, her kelimenin üstüne alaycı bir şekilde ağır ağır, bastıra bastıra, "biz de öyle sanıyorduk."

Kral yarım dakika kadar sessiz kaldı, sonra o da lafı uzata uzata:

"En azından, *ben* öyle sanıyordum." dedi.

Dük de aynı onun gibi lafı ağzında yaya yaya:

"Hiç de bile, asıl ben öyle sanmıştım," dedi.

Kral buna çıkışarak:

"Baksana, Bilgewater, sen ne demeye çalışıyorsun öyle?" dedi.

Dük de hiç duraksamadan:

"Ha, ne demesi mi kalmış? Esas benim sormam lazım sana onu, *sen* ne demeye çalışıyordun asıl diye?"

Kral oldukça alaycı bir tavırla; "Bırak bunları ya!" dedi. "*Ben* bilemem ama... belki de uyurken sen ne yapıp ettiğini pek hatırlamıyorsundur."

Dük bir hışımla krala çıkıştı:

"*Bırak* bu saçma sapan lafları artık; alnımda enayi mi yazıyor benim? Sanki *ben* bilmiyorum o parayı tabuta kimin sakladığını?"

"*Evet*, bayım! Eminim *çok iyi* biliyorsundur, zira bu işi sen kendin yaptın!"

"Yalan atma!" diyerek dük kralın üstüne yürüdü. Kral bağırmaya başladı:

"Çek şu ellerini üstümden! Bırak boğazımı! Tamam, sözlerimin hepsini geri aldım!"

Dük de:

"Bırakırım, ama önce kabul et sen suçunu bir, parayı oraya *sen sakladın* işte, birkaç güne kalmaz da beni bir şekilde başından defedip, buraya geri gelerek mezarı kazacaktın ve böylece paraların hepsinin üstüne bir başına konuverecektin, öyle değil mi?" diye karşılık verdi.

"Dur bir dakika, dük... tek bir şey soracağım, dosdoğru, dürüstçe cevap ver öyleyse; parayı oraya ben koymadım dersen, gerçekten sana inanacağım ve sözlerimin hepsini de geri alacağım."

"Seni ihtiyar madrabaz, ben yapmadım işte, sanki bilmiyorsun. Oldu mu şimdi!"

"Tamam öyleyse, sana inanıyorum. Ama şu soruma da bir cevap versene – ama kızıp dellenmek *yok*; hiç mi geçmedi *aklından* paraları alayım da saklayayım diye peki?"

Dük bir süre hiçbir şey diyemedi; ama az sonra:

"Aklımdan geçirdiysem de *geçirdim*, ne var bunda, ama tutup da *yapmadım* ya. Ama sen, sadece bunu düşünmekle kalmayıp, üstüne bir de *yaptın*!" dedi.

"Tanrı şu canımı hiç almasın ki doğruyu söylüyorum, dük. Bak, ben aklımdan geçirmedim, *yapmazdım* falan demiyorum, hatta *yapacaktım* da; ama sen – yani bir başkası benden hızlı çıktı."

"Bak bu yalan işte! Sen yaptın diyorsam sen yaptın, şimdi *söyle* bakayım kim yaptı, yoksa..."

Kralın soluğu iyice kesilmişti, güçlükle nefes alarak hırıltılı bir şekilde:

"Yeter! Tamam, kabul, *ben yaptım*!" dedi.

Bunu duyduğuma öyle sevinmiştim ki az önceki halimden eser yoktu, şimdi daha bir rahatlamıştım. Bunun üzerine dük de ellerini kralın boğazından çekerken şöyle konuştu:

"Eğer bir kere daha inkâr etmeye kalkarsan, seni şuracıkta boğuverirm. Ne *güzel* de yakışıyor sana orada oturup bebek gibi ağlamak – yaptığın onca şeyi düşününce tam sana göre. Hayatımda senin gibi her şeyi bir başıma ben develeyeceğim diyen birini hiç görmemiştim – ve sana da hep güvenmiştim, tıpkı kendi öz babam gibi. Kendinden utanmalısın, bir kenarda durup, suçun o zavallı zencilerin sırtına yüklenmesine ağzını açıp da tek kelime bile etmedin. Senin o uyduruk hikâyene *inanacak* kadar aptal olduğum aklıma geldikçe kendime kızıyorum. Lanet olsun sana, şimdi anlaşılıyor o zaman neden paradaki açığı kapamaya o kadar istekli olduğun – benim Gırgır oyunundan, sağdan soldan kazandığım üç kuruş paraya da çökecektin, *her şeyi* alacaktın aklın sıra değil mi?"

Bunun üzerine kral burnunu çeke çeke, ürkekçe:

"Niye öyle diyorsun ki, dük? Açığı kapatmak senin fikrindi, benim değil," dedi.

"Kes şu ağlamayı! Ağzını açayım deme sakın, kes sesini!" diye karşılık verdi dük. "Senin aklına uyduk da ne *geçti* elimize *şimdi*? Onlar paralarını bir güzel geri aldılar, üstüne *bizim çalışarak kazandığımızla* tamamladığımız parayı da aldılar, *sadece* birkaç

dolar harcamışızdır belki o paradan da. Sen git yat artık, bir daha da *hayatın* boyunca *bana* sakın açık kapamaktan falan bahsedeyim deme!"

Kral usulca wigwamın içine girip kendini avutmak için hemen şişesine yöneldi, çok geçmeden dük de *kendi* şişesini alıp başladı içmeye; yarım saat geçmeden tekrar içli dışlı oluvermişlerdi, içmeye devam ettikçe iyice can ciğer oldular, en sonunda da birbirlerinin kollarında horlaya horlaya sızıp kaldılar. İkisi de epeyce içip kafayı bulmuşlardı, ama kralın bir daha parayı onun sakladığını inkâr edecek kadar kafayı bulmadığını fark ettim. Bu işime gelmiş ve beni rahatlatmıştı işte. Tabii ki onlar horlamaya başlar başlamaz da, Jim'le uzun uzun konuşmaya başladık, ona olan biten her şeyi anlattım.

31. BÖLÜM

Üzerinden günler günler geçti ama bir daha kasabalarda hiç durmadık; akıntıyla nehir aşağı ilerledik sadece. Artık havaların daha sıcak olduğu güneydeydik, evimizden çok çok uzaklarda. Üstünü İspanyol yosunu sarmış ağaçlara rastlamaya başladık, yosunlar dallardan uzun, gri sakallar gibi sarkıyordu. Bu, İspanyol yosunlarını ilk görüşümdü, ormanı ağırbaşlı ve heybetli gösteriyorlardı. Bizim dolandırıcılar artık tehlikede olmadıklarını düşünmüş olmalılar ki, yine köylere dadanıp iş yapmaya başladılar.

Alkol karşıtı bir toplantı düzenlediler ilk olarak; ama o gün ikisini de sarhoş edecek kadar parayı bile çıkartamadılar. Sonra başka bir köyde dans okulu açtılar; ama daha ilk dans hareketlerini yapar yapmaz, kangurularının bile onlardan daha iyi dans ettiğini gören ahali onları dans ettire ettire kasabadan sepetledi. Başka bir sefer de güzel ve etkili konuşma dersleri verecek oldular; ama yeterince güzel konuşamadıklarından olsa gerek, dinleyiciler pek etkilenmedi ve güzel ve etkili bir şekilde onlara küfürler ede ede, kral ve dükü kasabanın dışına dek kovaladılar. Bir ara misyonerliğe el attılar, hipnotizma ve doktorluğu da denediler, hatta fal bile bakmaya başladılar, artık ne iş olursa ucundan kıyısından bulaştılar; ama işleri hep ters gitti ve en sonunda da dımdızlak, beş parasız kaldılar; nehir aşağı giderken tüm gün salda yayılıp, yattıkları yerden düşünüp duruyorlardı ama ağızlarını bıçak açmıyordu, hiç keyifleri yoktu ve çaresiz görünüyorlardı.

En sonunda yattıkları yerden bir toparlanıp wigwamın içine bir geçtiler, iki-üç saat çıkmadılar; orada kafa kafaya vererek, fısır fısır, gizli saklı bir şeyler konuşmaya başladılar. Jim ve ben

buna fena uyuz olmuştuk. Bu hiç hayra alamet değildi çünkü. Jim'le ben, onların hiç olmadığı kadar büyük bir şeytanlık peşinde olduklarını tahmin ediyorduk. Mevzuyu aramızda epey bir konuştuk, düşünüp taşındık, kral ve dükün, bu sefer ya bir ev, dükkân falan soyacaklarına, ya da sahte para işine gireceklerine kanaat getirdik en sonunda. İşte o zaman bizi bir korku aldı doğrusu, sonra da ne olursa olsun öyle işlere bulaşmayacağımıza dair aramızda sözleştik, eğer bizi kendi işlerine en ufak şekilde dahi bulaştıracak olurlarsa da, o an onlardan kurtulduğumuz gibi izimizi kaybettirene kadar kaçmaya başlayacaktık. Bir sabah erken vakit, salı çok iyi ve güvenli bir yer bulup gizledik; salı sakladığımız yer Pikesville diye ufak tefek, bakımsız bir köyün üç-dört kilometre kadar aşağısındaydı; kral karaya çıktığında bize gizlenmemizi ve orada olduğumuzu belli etmememizi söyledi, kendisi köyde "Sarayda Gırgır" oyunu buralarda da duyulmuş mu diye ortamı koklamaya gidiyordu. (İçimden; 'Soyacak evi *diyorsun* yani,' diyordum, 'ama evi soyup da geri döndüğün zaman beni, Jim'i ve salı burada göremeyince bunlara ne oldu acaba diyeceksin ve hayatın boyunca da bir cevap bulamayacaksın.') Eğer öğlene kadar geri dönmemiş olursa, dük ve benim bir sorun olmadığını anlayıp arkasından köye gelmemizi söyledi.

Biz de olduğumuz yerden kıpırdamadık, orada bekledik. Dük, endişeli adımlarla, bir yandan terleye terleye, salın içinde bir o yana bir bu yana dönüp dolanıyordu; bizi her şey için azarlıyordu, sanki hiçbir şeyi doğru düzgün yapamıyormuşuz gibi, yaptığımız en ufak şeye bile bir sürü kusur buluyordu. Ortada kesin bir şeyler dönüyordu. Öğle olup da kral hâlâ ortalıkta görünmeyince keyfim yerine gelmiş, sevinmiştim; şimdi bir şeyler değişebilirdi işte – belki de bu *aradığımız* fırsattı. Sonra ben ve dük köye doğru yola koyulduk ve köye varınca da kralı aramaya başladık; onu küçük, izbe bir meyhanenin arka tarafındaki bir odada zil zurna sarhoş halde bulduk; etrafını sarıp onunla alay eden aylak köylülere laf yetiştiriyor, var gücüyle küfürler edip, tehditler savuruyordu, ama öyle içmişti ki bırak onlara bir şey yapmayı,

ayakta durup da yürüyemiyordu bile. Dük, kralı görünce "Seni aptal ihtiyar!" diyerek ona söylenmeye başladı, kral da hiç geri durmayıp aynı şekilde karşılık verince bunlar birbirlerine girip verdiler, ben de tam o anda oradan öyle bir topukladım, yolların tozunu öyle bir attırdım ki, nehir yolunu bir geyik gibi seke seke geçtim; fırsat bu fırsat diyordum, bir daha benim ve Jim'in yüzünü göremesinler diye ne gerekiyorsa yapmaya kararlıydım. Salı sakladığımız yere vardığımda nefes nefese kalmıştım ama içim sevinçten coşuyordu, hemen bağırdım:

"Jim, hemen çöz şu salı! Bu sefer yırttık işte!"

Ama sesime bir karşılık gelmemişti, wigwamdan dışarı kimse çıkmadı. Jim yoktu! Bir daha bağırdım – sonra bir daha – sonra bir daha; ormanın içinde bir o yana bir bu yana koşturdum haykıra haykıra, ona bağırıp sesimi duyurmaya çalışıyordum; ama hiçbir faydası olmadı... benim eski dostum Jim gitmişti, yoktu. Sonra da olduğum yere çöküp ağlamaya başladım; tutamıyordum kendimi. Ama çok uzun süre de oturamadım. Çok geçmeden tekrar yola çıktım; bir yandan da ne yapmalı etmeli diye düşünüyordum, yolda yürüyen bir çocuk gördüm, ona üstünde böyle böyle tuhaf giysileri olan bir zenci görüp görmediğini sordum, o da:

"Evet, gördüm," diye cevap verdi.

"Ne tarafta gördün peki?" diye sordum bu sefer.

"Silas Phelps'in evinin oralarda, buradan üç kilometre kadar aşağıda. Kaçak zencinin tekiymiş, yakalayıverdiler onu. Sen de mi onu arıyordun?"

"Yok yahu! Bir-iki saat önce ormanda ona rastladıydım da, bağıracak olursan ciğerini sökerim – şimdi otur oturduğun yere, bir yere de kıpırdamaya kalkma, demişti bana; ben de dediğini yaptım. O saatten beri oradaydım işte, kalkıp gelmeye korktum."

"İyi bari," dedi, "artık korkmana gerek yok, çünkü onu yakaladılar. Güney'de bir yerlerden mi kaçmış ne galiba."

"İyi ki yakalamışlar onu."

"Aynen *öyle*! Bir de iki yüz dolar ödül varmış o zenciyi bulup getirene. Tıpkı yolda yürürken para bulmak gibi bir şey bu."

"Evet, aynen öyle – ah, azıcık daha büyük olsaydım keşke; onu *ilk* ben görmüştüm çünkü. Onu yakalayan kim peki?"

"Yaşlı bir adam yakaladı –buralı değildi– karşısına çıkan bu fırsatı da kırk dolara sattı, çünkü işi varmış, bekleyemezmiş, nehrin yukarı tarafına gitmesi gerekiyormuş. Olacak iş mi bu! Ben olsam var ya, yedi yıl bile *beklerdim.*"

"Aynı ben gibi dedin bak," dedim çocuğa. "Ama belki de sattığı fırsat o kadar etmiyordur bile, yoksa niye o kadar ucuza satıversin ki. Belki de bu işte bir yamukluk vardır."

"*Ne* yamukluğu olacak; ip gibi dosdoğru bir iş. El ilanını kendi gözlerimle gördüm. Kaçak zenci hakkında her şey yazıyordu ilanda, en ufak noktasına kadar hem de – resmini çizmişler gibiydi sanki, kaçıp geldiği plantasyonu da yazıyordu, New*rleans*'ın aşağılarından bir yer mi neydi... Hayır, *güzel abim, bu* işte bir yamukluk mamukluk falan yok, her bahse varım. Varsa az tütün versene bana çiğnemelik?"

Hiç tütünüm yoktu, çocuk da yürüyüp uzaklaştı. Ben de sala geri döndüm, wigwamın içine oturup düşünmeye başladım. Ama aklıma bir fikir gelmiyordu. Düşünmekten başıma ağrılar girdi ama yine de bu işten kurtulacak bir çözüm yolu bulamadım. Bunca yolu tep, bu düzenbazların her işini gör, yine de elde var sıfır; her şey tepetaklak olmuş, tüm planlarım bozulmuştu; bu dolandırıcılar Jim'i tezgâha getirmiş, onu yine ömür boyu köleliğe mahkûm etmişlerdi, hem de ailesinden çok uzakta... ve tüm bunları da sadece kırk kirli dolar için yapacak kadar vicdansızdılar.

Bir keresinde kendi kendime, Jim'in *illa* köle olması gerekiyorsa, ailesinin yanında, evinde köle olsun bari, bundan bin kat iyidir diye geçirmiştim içimden, o yüzden de Tom Sawyer'a bir mektup yazayım da, o da gidip Bayan Watson'a Jim'in yerini söylesin iyisi mi, diye düşündüm. Sonra iki nedenden dolayı bu fikrimden vazgeçtim: bir kere Bayan Watson, ondan kaçıp gittiği ve yaptığı nankörlük için Jim'e sinirlidir hâlâ ve onun yüzünü bile görmek istemeyeceğinden, Jim'i yine güneyde bir yere satıverir; haydi satmadı diyelim, hiç kimse öyle nankör zencilerden hazzet-

mez, bunu da Jim'e sık sık hatırlatıp her yerde yüzüne vuracaklardır, Jim de kendisinin iyice beş para etmez ve namussuz biri olduğunu düşünecektir sonra da. Ah, bir de *beni* düşün! İnsanlar her yerde, Huck Finn'in kaçak bir zencinin özgürlüğüne kavuşmasına yardım ettiğini konuşacaktır; ondan sonra da o kasabadan artık kimi görürsem göreyim, utancımdan her an çizmelerini yalayıp parlatmaya hazır olmalıydım. Böyledir bu işler işte: birisi bir gün utanç verici bir şey yapar, sonra da bunun sonuçlarıyla yüzleşmek istemez. Durumu gizleyebildiği sürece de bunun utanç verici bir şey olduğunu düşünmez. İşte ben de tam böylesi bir durumun içindeydim şimdi. Bunu düşünüp durdukça vicdanım daha çok sızlıyor ve kendimi gitgide daha adi, namussuz ve aşağılık biri gibi hissediyordum. En sonunda Tanrı'nın eli suratımda şaklar gibi her şey kafama dank etti ve yediğim bütün bu haltların hepsinin yukarıdan izlendiğini hatırladım; bana hiçbir zararı dokunmamış zavallı, yaşlı bir kadının zencisini çalarken de Tanrı izlemişti beni, şimdi bu durumda daha iyi anlıyordum ki o yukarıdan her zaman bizi izliyor ve yaptığım sefilce şeylere artık bir dur diyordu; bir an için öyle bir korktum ki olduğum yere çöküp kaldım. Durumu kafamda yumuşatabilmek için kendi kendime, zaten günahkâr yetiştirildiğimi, o yüzden de tek suçlunun ben olmadığımı falan söyleyip duruyordum, ama içimden bir ses de sürekli olarak, 'Pazar okulu vardı, oraya gitseydin ya; eğer Pazar okuluna gitmiş olsaydın, zencilere senin gibi davrananların sonsuz cehennem ateşinde yanacağını öğretirlerdi sana orada' diyordu.

Baştan aşağı ürperdim. Kararımı vermiştim artık, dua edecektim; şimdiki bu hallerimi bırakıp da daha iyi bir çocuk olmazsam ne olayım dedim. Hemen diz çöktüm. Ama bir türlü söyleyecek bir şey bulamıyordum. Niye bulamıyordum ki? Durumu ondan gizlemeye çalışmanın bir faydası yoktu. *Kendimden* de saklayamazdım gerçekleri. Niye dua ederken söyleyecek bir şey bulamadığımı da çok iyi biliyordum. Çünkü kalpten gelmiyordu diyeceklerim; çünkü doğru dürüst birisi değildim; çünkü ikili

oynuyordum. Ağzım artık günahlardan uzak duracağını *söylermiş* gibi yaparken, içimin derinliklerinde bir yer en büyük günahlardan birine sımsıkı sarılmıştı. Kendimi zorlayarak dilime, doğru şeyi yapacağımı, yediğim haltları temizleyeceğimi ve gidip de o zencinin sahibine zencisinin nerede olduğunu yazacağımı *söylettirmeye* çalışıyordum ama aklımın bir köşesinde bunun koca bir yalan olduğunu da gayet iyi biliyordum, O da biliyordu. İşte, yalancıktan dua mua edemezmişsin – bunu öğrenmiş oldum böylelikle.

İçim çok büyük bir sıkıntıyla dolmuştu, hem de tıka basa; ne yapacağını bilemez bir haldeydim. En sonunda aklıma bir fikir geldi; kendi kendime, şimdi gidip mektubu yazayım önce bir; ondan sonra da dua edebilecek miyim bir bakarım, dedim. Bunu der demez içimin ne kadar hafiflediğine ve sıkıntımın nasıl da geçtiğine ben bile şaşırdım doğrusu. Hemen kalemi, kâğıdı çıkarttım; keyfim yerindeydi ve biraz da heyecanlıydım, oturup yazmaya başladım:

> *Bayan Watson, kaçak zenciniz Jim, Pikesville kasabasının üç kilometre kadar aşağısında, Bay Phelps'in çiftliğinde; eğer ona ödül parasını gönderirseniz, zencinizi geri yollayacaktır.*
> *Huck Finn*

Hayatımda ilk defa kendimi bu kadar iyi ve günahlarından arınmış hissediyordum o anda; artık şimdi güzelce dua edebilirdim. Ama hemen dua etmedim, kâğıdı yere koyup oturduğum yerde düşünmeye başladım – demek bunda da bir hayır varmış diye düşünüyordum, yoksa neredeyse yoldan çıkacak ve hatta cehennemde yanacaktım. Böyle şeyler düşünüp durdum bir süre. Ardından nehir üzerinde yaptığımız yolculuğu düşünmeye başladım; Jim'in yüzü gözümün önünden gitmiyordu hiç; tüm o yolculuk boyunca nehirde yol alırken, gece, gündüz, ay ışığında, bazen fırtına varken bile onunla konuşur, şarkılar söyler ve gülüşür eğlenirdik. Beni ona karşı soğutup, sinirlendirecek şeyler düşünmeye çalışsam da nedense hiç öyle şeyler bulup çıkaramıyor-

dum, hep tam tersine iyi şeyler geliyordu aklıma. Kendi tuttuğu nöbetin üstüne bir de benim nöbetimi tutuyordu sırf ben az daha uyuyabileyim diye; sislerin içinden çıkageldiğimde ve bataklıkta, kan davası çatışmasının olduğu yerin ilerisinde tekrar onu bulduğumda ne kadar sevindiğini hatırlıyordum; hep öyle zamanlar geliyordu aklıma; Jim, hep canımın içi diyerek severdi beni, beni rahat ettirmek için de elinden geleni yapardı, her zaman için ne kadar da iyi biri olmuş meğerse; en son olarak da, insanlara salda çiçek hastalığı var diyerek onu kurtarışım geldi aklıma, bana ne kadar da çok minnet duymuştu o zaman, ve bu gariban Jim'in bu dünyadaki en iyi ve *tek* dostu sensin, demişti bana; ardından da gözüme Bayan Watson'a yazdığım mektup ilişti bir an.

Tam iki arada bir derede kalmıştım. Mektubu alıp elimde tuttum. Tir tir titriyordum, çünkü artık bir karar vermek zorundaydım, hem de vereceğim kararın sonsuza kadar sürecek bir karar olduğunu da gayet iyi biliyordum. Nefes bile almadan bir dakika kadar düşündüm ve sonra kendi kendime dedim ki:

"Peki madem, cehenneme gideceksem de *giderim*!" ve mektubu yırtıp attım.

Ne korkunç düşüncelerdi bunlar, ne fena şeyler söylüyordum öyle, ama laf bir kere çıkmıştı ağzımdan. Söylediğim gibi de kalsın dedim, almadım sözlerimi geri; artık iflah olmam ben diye düşündüm. O düşüncelerin hepsini kafamdan söküp attım, yine işi şeytanlığa, serseriliğe vuracaktım, bana yakışanı da budur dedim içimden, zaten öyle yetiştirilmiştim, başka türlüsü bana uymazdı. Şimdi ilk olarak hemen işe koyulmam ve Jim'i tekrar kölelikten çekip kurtarmam gerekiyordu; aklıma başkaca daha kötü bir şey gelirse, onu da yapacaktım; battı balık yan gider dedim artık, madem girmiştim bu işe, tam olsun bari dedim.

Sonrasında ise Jim'i nasıl kurtarırım diye epey bir kafa patlattım, binbir türlü fikir geçirdim; en sonunda da işime yarayacak bir plan yaptım. Nehirde az ötede üstü ağaçlıklı bir adayı gözüme kestirdim, hava iyice kararır kararmaz, sessizce salıma atladığım gibi adaya yöneldim, adaya varınca da salı sakladım ve yatıp uyu-

maya koyuldum. Gece boyunca mışıl mışıl uyudum, hava daha aydınlanmadan kalkıp kahvaltımı yaptım, dükkânlardan aldığımız giysileri çektim üstüme, birkaç elbiseyle birkaç parça eşyamı da bohça yapıp içine koydum, sonra da kanoya geçip karaya doğru kürek çekmeye başladım. Phelps'lerin çiftliğinin az aşağısında kaldığını düşündüğüm bir yerde karaya çıktım, bohçamı hemen ormanın içine sakladım, kanonun içine de taş koyup, sonrasında lazım olunca onu kolayca bulup çıkarabileceğim bir yerde, nehrin kıyısındaki küçük buharlı bir hızarhanenin dört yüz metre kadar aşağısında, suya batırdım.

Ardından vurdum kendimi yola, hızarhanenin önünden geçtiğim sırada üstünde "Phelps'in Hızarhanesi" yazan tabelayı gördüm, iki-üç yüz metre daha yürüyüp çiftlik evlerine ulaştığımda ise, çevreyi dikkatle bir kolaçan ettim, hava iyiden iyiye aydınlanmış olmasına rağmen ortalıkta henüz kimseler görünmüyordu. Ama bunu hiç de kafama takmadım, kimseyi görmek istediğim falan da yoktu zaten – sadece etrafı tanıyıp anlamaya çalışıyordum. Yaptığım plana göre, çiftliğe köyden gelir gibi yapacaktım, nehrin aşağısından değil. Çevreme bir daha bakındım ve yine dosdoğru kasabaya doğru yollandım. Kasabaya varır varmaz karşıma çıka çıka dük çıktı. "Sarayda Gırgır" oyunu için ilanlar asıyordu –üç gecelik bir performans– aynı geçen sefer yaptıkları gibi. *Amma da* yüzsüz ve arsızmış bu sahtekârlar! Ben daha saklanayım demeye kalmadan burnumun dibinde bitivermişti dük. Beni gördüğüne şaşırmış bir hali vardı.

"*N'aber* ya! Nereden geliyorsun *sen* böyle?" dedi. Sonra da, sanki beni gördüğüne memnun olmuş gibi istekli bir şekilde, "Sal nerede peki? Salı güzel bir yere sakladın ya?" diye sordu.

Ben de:

"Ne salı, ben de tam size aynı şeyi soracaktım, dük hazretleri," diye cevap verdim.

Bir anda az önceki neşesi kaçıvermişti.

"Ne yapmaya *bana* soracakmışsın ki bunu?" dedi.

"Şey," dedim, "dün kralı o izbe meyhanede gördüğümde, onun biraz ayılıp da eve dönmesi en az birkaç saat sürer dedim kendime; o yüzden ben de o ayılana kadar vakit öldüreyim bari diye kasabada dolaşmaya çıkmıştım. Adamın biri yanıma geldi, karşı kıyıya koyununu götürecekmiş, kayıkta ona yardım etmem için bana on sent teklif etti, ben de onunla gittim; koyunu kayığa bindirmeye çalışırken, adam tutmam için koyunun yularını bana verdi, kendisi de koyunun arkasına geçip onu ittirmeye başladı, ama koyun benden güçlü çıktı ve elimden kaçıp uzaklaşmaya başladı, biz de hemen peşine düştük. Yanımızda bir köpeğimiz de olmadığından, koyun yoruluncaya kadar dağ bayır peşinden gittik artık. Akşam olduğunda biz hâlâ koyun kovalıyorduk; en sonunda koyunu yakalayabildik, sonra da sala geri döndüm işte. Sakladığımız yere gidip salı göremeyince, kendi kendime, 'Herhalde kral ve dükün başı bir derde girdi ki böyle apar topar gitmeleri gerekti; ama benim zencimi de alıp götürmüşler, o benim bu dünyadaki tek zencimdi, şimdi ise bambaşka bir yerdeyim ve ne elimde ne de avucumda üç kuruşum var, malım mülküm de kalmadı artık, ben nasıl yaşarım buralarda' diye kara kara düşünüp durdum ve yere çöküp ağlamaya başladım. Tüm geceyi ormanda geçirdim. Peki, sala *ne oldu* öyleyse? Ya Jim'e ne oldu – ah zavallı Jim!"

"En adiyim *biliyorsam* – salı diyorum yani. O aptal ihtiyar gidip bir alışverişler yapmış, kırk dolar para almış o işten de, onu o meyhanede bulduğumuzda da kasabanın haybecileri çoktan onu kafa kola alıp kumar oynattırmışlar, ısmarlattırdıkları viskinin parası dışında son elli sentine varana dek tüm parasını tokatlamışlar; onu oradan kaldırıp, ayıltıp da salın başına dönesiye kadar saat epey bir geç olmuştu, bir de baktık sal yerinde yok, biz de, 'O küçük serseri salımızı çaldı, bizi de burada ekip nehir aşağı kaçtı' diye düşündük."

"Niye kendi *zencimi* atlatıp da kaçayım canım? Bu dünyada sahip olduğum tek zencim, tek malım o benim."

"Bak biz orasını hiç düşünmemiştik. İşin aslı, biz onu *kendi* zencimizmiş gibi görmeye başlamıştık iyiden iyiye. Tanrı biliyor ya, az derde girmedi başımız onun yüzünden. E baktık sal yok, bir yandan da meteliğe kurşun atıyoruz, tekrar "Sarayda Gırgır" dümenini yapmaktan başka bir çaremiz kalmadıydı artık. O zamandan beri de açlıktan midem kazınıyor, cebimdeki son bir barut atımlık kalan para da suyunu çekti gitti oyun için harcarken. Nerede bakayım o on sent? Ver onu bana."

Epey bir param vardı, o yüzden on sentini çıkarıp ona verdim, verirken de yiyecek bir şeyler alsın, bana da versin diye yalvardım, çünkü hiç başka param yok ve dünden beri kursağımdan tek lokma yiyecek geçmedi dedim. Ağzını açıp da tek kelime bile etmedi. Ama hemen sonra bir hışımla bana dönerek:

"Sence o zenci gidip de bizi gammazlar mı? Var ya, onun derisini yüzeriz öyle bir şey yapmaya kalkarsa!" dedi.

"Nasıl gammazlasın ki? Zaten kendisi kaçak değil mi şimdi?"

"Hayır! O yaşlı bunak sattı onu, bana da beş kuruş bile koklatmadığı gibi sonra da gidip ona buna kaptırdı parayı."

"*Sattı mı*?" dedim ve ağlamaya başladım. "Nasıl olur ya, o *benim* zencimdi, parası da benim param. Nerede o şimdi? Zencimi isterim ben."

"Sen o zenciyi bir daha *zor* görürsün, demedi deme – o yüzden de kes şu ağlayıp zırlamayı da bana bak; ya *sen* bizi gammazlamaya kalkışacak olursan? Bizi hele bir gammazlamaya *kalk*!"

Lafının devamını getirmedi, ama gözlerini öyle bir belertmişti ki, dükü daha önce hiç o kadar çirkin görmemiştim. Ben yine ağlayıp mızmızlanmaya devam ettim:

"Ne diye gidip de sizi gammazlayacakmışım ya, zamanım bile yok onun için hatta. Benim çıkıp zencimi bulmam lazım hemen şimdi."

Dükün içi yine de pek rahat etmişe benzemiyordu, kolunun altına sıkıştırdığı ilanlar rüzgârda pır pır ederken, o da öylece duruyor ve alnını kırıştırmış düşünüyordu. En sonunda şöyle dedi:

"Bak sana ne diyeceğim. Biz daha üç gün buralardayız. Eğer gidip de bizi gammazlamayacağına dair bana söz verirsen ve o zencinin de bizi gammazlamasına engel olursan, sana onu nerede bulacağını söylerim."

Ben de söz verdim, anlatmaya başladı:

"Bir çiftçi var, adı da Silas Ph–" dedi ve durdu. Görüyor musunuz yaptığı şeyi, ilk başta doğruyu söylüyordu ama bir anda öylece durdu ve diyeceklerini kafasından bir daha geçirip tarttı; sanırım fikrini değiştiriyordu. Ve değiştirdi de. Zaten bana güvendiği falan da yoktu; sadece burada bulundukları üç gün boyunca ayak altında dolaşmayayım diye öyle yapıyordu. Ardından devam etti:

"Senin zencini satın alan adamın adı Abram Foster –hatta Abram G. Foster– buradan altmış kilometre kadar geride kalıyor yeri, Lafayette yolunda yaşıyor."

"Tamamdır öyleyse," dedim ben de. "Oraya yayan üç günde varırım. Hemen bu akşamüstü de çıkarım yola."

"Hayır, akşamüstüne kalma sakın, hemen *şimdi* çıkmalısın yola; boş yere burada vakit kaybetme, ha bir de yolda birileriyle gevezelik etmeye falan kalkmayasın sakın. Ağzını tut, dilini yut, dosdoğru yürümeye devam et, işte o zaman başın *bizimle* derde girmez, duydun mu dediğimi?"

Tam da beklediğim emri verdi, ben de öyle dedirttirmeye çalışıyordum zaten. Çünkü planlarımı gerçekleştirebilmek için yalnız kalmam gerekiyordu.

"Haydi, kaybol şimdi bakalım," dedi. "Gidip Bay Foster'a da ne anlatırsan anlat artık. Belki de Jim'in senin zencin *olduğuna* inandırabilirsin onu –bazı enayiler evrak mevrak da istemiyorlarmış– en azından bu kadar güneyde öyle enayiler olduğunu duymuştum. Belki o ilanların ve para ödülü mevzusunun gerçek olmadığını söylersen, zencinle rahatça yolculuk edebilmek için uydurduğunu adama açıklarsan, sana inanabilir. Haydi şimdi yol al ufak ufak, adama da git istediğini söyle; ama *gidip gelirken* sakın gevezelik etmeye falan kalkmayasın, uyarmadı deme."

Bunun üzerine dükün yanından uzaklaştım, dediği tarafa doğru yöneldim. Hiç sağıma soluma bakmadan ilerliyordum ama içten içe de onun beni izlediğini hissedebiliyordum. Ama yorulup peşimi bırakacağını da biliyordum. Bir kilometre kadar hiç durmadan yol aldım, sonra da gerisin geri ormanın içinden dönüp Phelps'lerin çiftliğinin olduğu tarafa yöneldim. Sağda solda hiç oyalanmadan planımı derhal uygulamaya koymam gerekiyordu, çünkü bu adamlar buradan kaçıp gidinceye kadar Jim'in çenesini kapalı tutmam lazımdı. Bir daha böyle adamlarla başımın derde girmesini hiç istemiyordum. Ben bunlardan göreceğimi gördüm, bundan sonra da yüzlerini artık şeytan görsün diyordum içimden.

32. BÖLÜM

Oraya ulaştığımda, sanki günlerden pazarmışçasına, her yer alabildiğine sakindi, hava sıcaktı ve de güneş parlıyordu; ırgatlar tarlalara çalışmaya gitmişlerdi; havada uçuşan sineklerin ve böceklerin belli belirsiz vızıltıları, etrafı daha bir ıssızlaştırıp sanki herkesler ölmüş de artık kimse kalmamış gibi insana kendini iyice yalnız hissettiriyordu; olur da bir esinti çıkıp yaprakları hışırdatacak olsa, insanın içini parçalanırdı, çünkü o hışırtı insana sanki -yıllardır ölü olan- ruhların aralarında fısıldaşması gibi gelirdi ve nedense o ruhların sanki hep *sizin* hakkınızda konuştuklarını sanırdınız. Genellikle bu tür şeyler insana, keşke *ben* de ölüp gitsem, vazgeçtim bu dünyadan dedirttirir.

Phelps'lerin plantasyonu, şu hepsi de birbirine benzeyen ufak tefek pamuk çiftliklerinden biriydi. İki dönümcük arazinin çevresine bir çit çekilmiş, çitin dibine de basamakları fıçıları andıran boy boy kütüklerden bir tane çit merdiveni koyulmuştu; bu merdiven hem çitin öbür tarafına geçmeye hem de kadınların kolayca ata binmesine yarıyordu; arazide yer yer, cılız da olsa ot bitmişti ama arazinin çoğu tıpkı havı gitmiş eski bir şapka gibi kel ve düzdü; beyazlar için büyükçe, iki katlı, ahşap bir ev vardı - kütükleri baltayla yontmuşlar ve aralardaki boşlukları da çamur ya da harçla kapamışlardı, bu kapadıkları yerlere de bir ara badana yaptıkları anlaşılıyordu; evin yanındaki üstü örtülü geçitten, duvarları yuvarlak kütükten, üstü açık bir mutfağa geçiliyordu; mutfağın hemen arkasında da et tütsülemek için ahşap bir kabin vardı; onun karşısındaysa zencilerin kaldığı yan yana üç tahta kulübe duruyordu; arkadaki çitlere sırtını dayamış tek bir küçük kulübe ve öte tarafta da tuvalet, kül silosu ve sabun kaynattıkları

kazanın da olduğu diğer kulübeler göze çarpıyordu. Mutfak kapısının yanındaki tezgâhın üstünde bir kova su ve içmek için de sukabağı duruyordu; az ileride av köpeklerinden birisi güneşin altında yatmış uyukluyordu, bakınca başka köpeklerin de aynı şekilde etrafta uyuduğu görülüyordu; ilerideki köşenin orasını üç ağaç gölge yapmıştı; çitlerin dibinde bir yerde de yan yana kuşüzümüyle frenküzümü çalıları vardı; çitin ötesindeyse önce bir karpuz bostanı sonra da pamuk tarlaları uzanıyordu, pamuk tarlalarının bittiği yerde de orman başlıyordu.

Biraz dolaşmaya çıktım, kül silosunun yanındaki çit merdiveninden tırmanıp mutfağa yöneldim. Daha birkaç adım ilerlemiştim ki bir dokuma çıkrığının ağıt yakar gibi, bir yükselip bir azalan belli belirsiz iniltisini duydum; işte o an kendime şimdi ölmüş olsaydım keşke dedim – çünkü insana kendisini o ses kadar garip ve yalnız hissettiren başka bir ses *yoktur* şu koca dünyada.

Yürümeye devam ettim, belli bir planım yoktu; sadece Tanrı'nın vakti zamanı gelince doğru kelimeleri bana söylettireceğine güveniyordum; çünkü daha önce de işleri ne zaman oluruna bıraksam, Tanrı söylemem gerekenleri bana söylettirivermişti.

Yolu yarıladığımda, önce bir köpek sonra bir köpek daha üstüme gelmeye başladı, ben de hemen tabii ki kıpırdamadan, onların yüzüne karşı durdum. Köpekler öyle çok gürültü patırtı çıkardılar ki! On-on beş saniye içinde tıpkı bir geminin dümen çarkına benzemiştim –dümenin kollarını da köpekler oluşturuyordu– on beş tane kadarı çevremi sarmış, boyunlarını ve burunlarını bana uzata uzata havlayıp uluyor, bir bu kadarı daha yolda geliyordu; baktığın her yerde, çitlerin üstünden, eşeden köşeden, her yerden çıkıp çıkıp geldiklerini görebiliyordun.

Zenci kadınlardan biri elinde oklavayla mutfaktan beliriverdi, köpeklere "*Git* buradan, Tige! Sen de git Spot! Hoşşt, hoşt! Haydi, gidin hepiniz!" diye bağırmaya başladı, ardından oklavayı köpeklerin önce birine sonra diğerine geçirmesiyle bir, köpekler acı içinde uluyarak uzaklaştı, ardından diğerleri de onları takip etti, ama daha iki saniye geçmeden yarısı geri döndü, ancak bu

sefer bana dostça davranıyor, kuyruklarını sallıyor, kendilerini sevdirmeye çalışıyorlardı. İyidir av köpekleri, insana zarar vermez onlar zaten.

Kadının ardından önce küçük bir zenci kız çocuğu, sonra da iki oğlan çocuğu çıktı geldi, üstlerine geçirdikleri uzun keten gömleklerden başka bir şey giymemişlerdi, bir yandan annelerinin eteğini çekiştiriyor bir yandan da kadının ardına saklanıp, utana sıkıla da olsa arada bir kafalarını çıkarıp bana bakıyorlardı, hani çocuklar hep öyle yapar ya. Onların ardından da, kırkkırk beş yaşlarında, başı açık beyaz bir kadın, elinde çıkrığıyla koşa koşa evden çıktı; onu da küçük beyaz çocuklar takip etti, beyaz çocuklar da tıpkı zenci çocuklar gibi davranıyordu. Kadın öyle bir gülüyordu ki gülmekten doğru dürüst ayakta duramıyordu bile – kadın şöyle seslendi:

"*Sensin* o, nihayet! Sensin, *değil mi*?"

Ne diyeceğimi hiç düşünmeden "Evet, bayan," demiş bulundum.

Kadın beni tuttuğu gibi sıkı sıkı sarıldı, ardından ellerimi ellerinin arasına alıp sallamaya başladı, gözlerine yaşlar dolup dolup akıyordu; kadın beni kucaklamaya, sallayıp durmaya doymuyor gibiydi, sürekli olarak, "Beklediğim kadar annene benzemiyormuşsun; aman, boş ver gitsin, hiç umurumda bile değil, sen geldin ya o yeter, *ne mutlu* oldum şimdi! Canım benim, canımın içi, yiyivereceğim seni şuracıkta neredeyse! Çocuklar, bu sizin kuzeniniz Tom! Haydi, bir merhaba deyin ona," deyip duruyordu.

Ama çocuklar başlarını eğip bir yandan parmaklarını emerek annelerinin ardına saklandılar. Kadın konuşmaya devam etti:

"Lize, haydi Tom'a sıcacık güzel bir kahvaltı hazırlayıver hemencecik – dur bakayım, sen gemide mi ettin yoksa kahvaltıyı?"

Ona kahvaltıyı gemide yaptığımı söyledim. Bunun üzerine, beni hemen elimden tuttuğu gibi eve götürdü, çocuklar da peşimize takılmış, arkamızdan geliyorlardı. Eve girdiğimizde beni hasır bir sandalyeye oturttu, kendisi de hemen önüme küçük, alçak bir tabure çekip oturdu, iki elimi de avuçlarının içine alarak:

"Şimdi sana *bir güzel*, doya doya bakabilirim artık; kim bilir kaç kereler seni, senin yüzünü hayal etmişimdir bilemezsin, ah şükürler olsun, sonunda kendin geldin! Ama biz seni daha erken, birkaç gün önce bekliyorduk. Yolda bir şey mi oldu? Geminiz karaya falan mı oturdu, ne oldu?" dedi.

"Evet, bayan – gemi..."

"Evet bayan deme bana, Sally Teyze de bakayım! Nerede oturdu geminiz karaya?"

Ne desem bilemedim o an, çünkü geminin nehir yukarı mı yoksa nehir aşağı mı geldiği hakkında hiçbir fikrim yoktu, içgüdülerim beni pek yanıltmazlar; bu sefer de bana geminin aşağıdan, Orleans'tan buraya, yukarı doğru geldiğini söylüyorlardı. Ama bunu söylemiş olmanın bana pek bir faydası dokunmadı; çünkü o yöndeki kumlukların adlarını hiç bilmiyordum. Görünen o ki, ya bir kumluk adı yumurtlayacaktım ya karaya oturduğumuz kumluğun adını unutmuş gibi yapacaktım ya da ne yapmalı ne yapmalı derken aklıma bir şey geldi, ben de konuyu oraya çektim:

"Karaya oturmak o kadar değil de – bizi esas geciktiren silindir kapaklarından birisinin patlaması oldu."

"Aman Tanrım! Kimseye bir şey oldu mu peki?"

"Hayır, bayan. Bir zenci öldü sadece."

"İyi bari, şansınız varmış; çünkü bazen gerçekten insanların da zarar gördüğü oluyor. İki yıl önce Noel zamanı, Silas Enişten o eski *Lally Rook* gemisiyle New Orleans'tan buraya gelirken, geminin silindir kapaklarından biri patlamış yolda, bir adamı da sakatlamış. Hatta adam çok geçmeden ölmüştü sanırım. Adam Baptistmiş. Silas Eniştenin Baton Rouge'dan tanıdığı bir aile var, bu ölen adamın ailesini falan çok iyi tanıyormuş. Tamam, şimdi hatırladım, adam ölmüştü *gerçekten* de. Adam kangren olunca da kesmek zorunda kalmışlar adamın kangrenli yerini. Ama adamı kurtarmaya yetmemiş bu gene de. Evet, evet, kangren olmuştu adamcağız – kangren. Adamın her yeri mosmor olmuş, ama ölür-

ken bile sonsuz hayata görkemli bir şekilde yeniden dirilebilme umuduyla ölmüş. Adamın hali, görünüşü hiç bakılacak gibi değilmiş dediklerine göre. Sen geleceksin diye enişten her gün seni almak için kasabaya gidip geliyordu. Bugün yine gitmişti kasabaya, daha bir saat bile olmadı; çok sürmez birazdan dönmüş olur. Yolda onunla karşılaşmanız gerekirdi halbuki? Şöyle yaşlıca bir adam, üstünde de..."

"Yok, Sally Teyze, yolda kimseyi görmedim ben. Çünkü bizim gemi, sabah çok erken saatte vardı buraya, ben de eşyalarımı iskeleye yük indirdikleri tekneye koydum, sonra da çıkıp biraz kasabayı dolandım, ardından biraz da kıra bayıra vurdum, maksat zaman geçsin, çünkü sabahın o saatinde çıkıp da gelmek istemedim aslında; ben arka yoldan geldim, o yüzden görmemişimdir."

"Eşyalarını kime bıraktın peki?"

"Hiç kimseye."

"Nasıl hiç kimseye, çocuğum, çalarlar ya!"

"*Benim* sakladığım yerden onu biraz zor çalarlar," dedim.

"E, öyleyse nasıl oldu da sen gemide o kadar erken saatte kahvaltı yapabildin ki?"

Konu, benim için sıkıntılı şeylere gelmişti gene, ama hiç bozuntuya vermeden:

"Ben ortalıkta öylesine dolanıyordum, kaptan beni fark edince gelip bana bir şeyler ye de öyle çık karaya dedi, ben de onunla üst güvertede zabitlerin yemek yedikleri yerde kahvaltı yaptım, hiçbir şeyi esirgemedi kaptan, sağ olsun."

İçim gitgide huzursuzlandığından konuşulanları doğru düzgün takip edemiyordum. Aklım fikrim çocuklardaydı; çünkü niyetim onları bir kenara çekip konuşmak ve ağızlarından benim kim olduğuma dair bilgi almaktı. Ama Bayan Phelps'in konuşmasından bir fırsatını bulup da yanından ayrılamıyordum ki. Çok geçmeden öyle bir şey dedi ki, sırtımdan aşağı soğuk terler boşandı:

"Ben kendimi kaptırmış konuşup gidiyorum böyle, ama sen daha ne ablam ne de ev halkıyla ilgili tek kelime bir şey konuştun.

Şimdi ben biraz şu çenemi tutayım da sen anlat bakalım; *her şeyi* anlat bana, her şeyi – herkesi tek tek anlat, nasıllar, ne yaparlar, ne ederler, bana bir şey dediler mi; aklına gelen ne var ne yoksa hepsini tek tek anlat."

İşte şimdi ayvayı yemiştim – hem de ne yemek. Tanrı o ana dek yanımda durmuştu, ama şimdi epey zor bir durumda kalmıştım. Görünen o ki, bu yalanı sürdürmenin en ufak bir faydası yoktu, artık *vazgeçip*, pes etmem gerekiyordu. İçimden, işte, yine doğruyu söylemem gereken o anlardan birisi daha, diyordum kendime. Tam ağzımı açıp anlatmaya başlıyordum ki; kadın beni tuttuğu gibi yatağın arkasına ittiriverdi ve:

"Hah, enişten de geliyor bak! Eğ kafanı iyice aşağıya – şimdi oldu; seni göremez artık. Sakın belli etme burada olduğunu. Şimdi ona öyle bir şaka yapacağım ki. Sakın konuşup bir şey belli etmeyin siz de çocuklar."

Belli ki iyice boğazıma kadar bu işin içine batmıştım. Bu saatten sonra endişelenmenin bana bir faydası olmayacaktı; olduğum yerde kıpırdamadan durmak dışında yapacak başka bir şeyim de yoktu zaten, yıldırım düştüğünde, yerimden kalkabilirsem kalkacaktım bir tek."

Yaşlı adamı içeri girdiğinde sadece bir an için görebildim, sonra yatak görmeme engel oldu. Bayan Phelps hemen yerinden kalkıp ona yönelerek:

"Gelmiş mi?" diye sordu.

"Hayır, gelmemiş," diye cevap verdi adam.

"Hayret *doğrusu*!" dedi kadın, "başına bir iş gelmiş *olmasın* sakın?"

"Aklım almıyor," dedi yaşlı adam; "ben de ondan korkuyorum ya."

"Korkuyor musun!" dedi Bayan Phelps; "Ben burada deliye döndüm! Çoktan gelmiş olması *lazımdı*; sen onu yolda görmeden geçtin, *bence* öyle oldu – içimden bir ses öyle *söylüyor* çünkü."

"Sally, sanki yolu bilmiyormuş gibi konuşuyorsun *sen* de, çocuk yolda olacaktı ve ben de *görmeyecektim* ha!

"Bak şu başımıza gelene, ablam ne *der* şimdi bu işe! Çoktan gelmiş olması lazımdı, çoktan! Kesin gözünden kaçtı senin, görmedin onu. O..."

"Sen de gelip gelip durma üstüme benim, zaten içim daralıyor. Elimden ne gelir bilmiyorum. Kafayı sıyıracağım neredeyse, hatta açık açık söyleyeyim, korkuyorum da. Ama gelmiş olamaz hiçbir şekilde; o *gelip de* benim gözümden kaçmadı ki. Sally, çok kötü bu – çok kötü – kesin gemiye bir şeyler oldu yolda!"

"Silas, bak bak! Şuraya bak! Yolun yukarısına! Birisi geliyor herhalde?"

Adam hemen yatağın başucundaki pencereye doğru hamle yaptı, bu da tam Bayan Phelps'in beklediği fırsatı ona verdi. Yatağın ayakucuna eğilerek beni olduğum yerden yukarı çekip çıkarttı; adam pencerenin önünden geri dönünce karşısında Bayan Phelps, yüzünde gülücükler açа açа ona doğru bakıyordu, ben de hemen onun yanı başında duruyordum, ama ter içinde kalmıştım. Yaşlı adam durup beni şöyle bir süzüp, sordu:

"Ne oluyor burada, bu da kim böyle?"

"Sence kim olabilir ki?"

"Nereden bileyim ben. *Kimmiş* peki?"

"*Tom Sawyer*, tabii ki de!"

Az daha pat diye olduğum yere düşecektim! Ama bunu düşünecek kadar bile vakit olmadı; çünkü yaşlı adam elimi tutup sallayıp durmaya başlamıştı; o beni sallayadursun, kadın da etrafımızda dans ede ede dönerken, bir gülüyor bir ağlıyordu; ardından ikisi birden Sid, Mary ve ev ahalisinin geri kalanı hakkında arka arkaya öyle çok soru sordular ki bana...

Onların keyfi, neşesi yerine gelmişti, ama benim mutluluğumun yanında onlarınkinin esamisi okunmazdı; sanki yeniden doğmuş gibiydim. Kim olduğumu öğrenebildiğime öyle seviniyordum ki!.. İki saat hiç yanımdan ayrılmadan sürekli sorular sorup durdular; en sonunda konuşmaktan çenem ağrıdığından artık ağzımı açamaz olmuştum, onlara ailemi anlattıkça anlattım –yani Sawyer ailesini– en az altı Sawyer ailesine yetecek ka-

dar şey anlatmışımdır. White Nehrinin ağzında geminin silindir kapağının nasıl patladığını, üç gün sırf onun tamir olmasını beklediğimizi falan da anlattım. O kısmını da o şekilde idare ettim, hatta çok da güzel idare ettim; çünkü *onların* neyin tamirinin üç gün süreceği hakkında hiçbir fikri yoktu, silindir kapağı yerine cıvata desem de pekâlâ olurdu.

İçimin bir yarısı rahatlamıştı artık, ama diğer yarısı o kadar da rahat değildi. Tom Sawyer olması kolay ve rahattı, ta ki buharlı geminin nehirde öksüre öksüre ilerlerken çıkardığı sesi duyana kadar. İçimden, "Ya Tom Sawyer da şimdi o gemideyse, ya pat diye buraya çıkıp gelirse, ya ben ona çaktırma sakın diye göz atasıya kalmadan adımı söyleyiverirse?" diye düşünüp duruyordum. Yok, yook, *öyle olursa* yandığımın resmiydi. Hemen yola çıkıp onu karşılamam lazımdı. Teyzemle enişteme, eşyalarımı almak için kasabaya gideceğimi söyledim. Yaşlı adam da benimle gelmek isteyince, "Gerek yok, at arabasını kendim sürebilirim, boşu boşuna zahmete girmeyin şimdi siz," dedim.

33. BÖLÜM

At arabasına atlar atlamaz, kasabanın yolunu tuttum, yolun yarısında karşıdan gelen at arabasının içinde Tom Sawyer'ı görünce, arabayı durdurup onlar yaklaşıncaya kadar bekledim. Araba yeterince yaklaşınca, "Durun!" diye seslendim, tam hizamda durdular, Tom'un ağzı şaşkınlıktan bir karış açık kaldı; sanki boğazı kurumuş gibi, iki-üç kere yutkunup şöyle dedi:

"Benden ne kötülük gördün de şimdi hortlayıp *bana* musallat oluyorsun böyle?"

Ben de:

"Hortladığım falan yok – aslında hiç *ölmemiştim* ki!.." dedim.

Sesimi duyunca biraz kendine gelir gibi oldu ama yine de pek emin olamıyordu.

"Sakın bana oyun oynamaya kalkma, çünkü ben sana öyle yapmazdım. Dosdoğru söyle, sen hayalet değilsin, değil mi?" diye sordu.

"Yemin ederim ki hayalet değilim," diye cevap verdim.

"Şey, tamam o halde, ben... ben... madem öyle diyorsun; ama yine de tam olarak aklım bu işe yatmış değil. Sen şimdi *hiç* öldürülmedin mi yani?"

"Yok canım, öldürüldüğüm falan yok – insanları kandırmak içindi o. Dediğime inanmazsan gelip bana dokunabilirsin de."

Gelip bana dokundu, nihayet ikna olmuştu; beni tekrar gördüğüne öyle çok sevindi ki eli ayağı birbirine dolaştı. Hemen oturup her şeyi anlatmamı istedi benden, çünkü bu yaşadığım büyük ve gizemli bir maceraydı, o yüzden de onu canevinden vurmuştu. Ama ona, şimdi onu konuşmanın sırası değil, sonra anlatırım dedim; arabacıya orada beklemesini söyledim, Tom'u alıp benim

arabayı biraz öteye sürdüm, ona nasıl bir belaya bulaştığımı anlatıp, sence şimdi ne yapmalı, diye sordum. Beni şimdi bir dakika yalnız bırak, kafamı toplayayım, dedi. Düşündü, düşündü ve çok geçmeden şöyle dedi:

"Tamamdır; mevzuyu kaptım. Şimdi benim eşyalarımı alıp kendi arabana yükle, onlar senin kendi eşyalarınmış gibi yapacaksın; sonra da eve geri dön, ama yavaş yavaş git ki normal dönmen gereken vakitlerde varmış ol; ben de o esnada kasabaya gider biraz dolanırım, ondan sonra tekrar yola çıkarım, senden on beş dakika, yarım saat kadar sonra da ben varmış olurum; beni tanıdığını da sakın çaktırma hemen."

Ben de:

"Tamam; ama bekle bir dakika. Bir şey daha var sana söyleyeceğim – benden başka da hiç kimse bilmiyor. Bak şimdi, çalıp kölelikten kurtarmaya çalıştığım bir zenci var işin içinde: *Jim* – yaşlı Bayan Watson'ın Jim'i işte," dedim.

O da bana:

"Ne! Ama Jim!.."

Durup düşünmeye başladı. Araya girdim:

"Ne diyeceğini *biliyorum* senin. Aşağılık ve pis bir iş bu diyeceksin bana; ama öyleyse bile ne olmuş yani? Evet, ben aşağılığın tekiyim ve onu *çalacağım* işte; senden de, bunu kimseye söylememeni ve durumu çaktırmamanı istiyorum sadece. Bunu yapar mısın?"

Gözleri parlayıverdi ve:

"Onu çalmana *yardım* edeceğim!" dedi.

İşte o an elim ayağım tutmaz oldu, sanki beynimden vurulmuştum. Hayatımda duyduğum hiçbir şeye bu kadar şaşırmamıştım doğrusu, ama söylemezsem olmaz, Tom'un iki paralık değeri kalmadı gözümde. İnanasım gelmiyordu bir türlü. Tom Sawyer'a bak sen, *zenci hırsızı* olmuş!

"Haydi be!" dedim. "Dalga geçiyorsun!"

"Dalga falan geçtiğim yok."

"Peki öyleyse," dedim, "ister dalga geç ister geçme, eğer birilerinin kaçak bir zenciden bahsettiğini duyarsan, sakın unutma, *sen* hiçbir şey bilmiyorsun, *ben* de bilmiyorum tabii ki de."

Tom'un eşyalarını alıp benim arabaya yükledik, sonra da o kendi yoluna gitti, ben de benimkine. Olanları düşünmekten ve sevincimden, yavaş gitmem gerektiğini unutuvermiştim haliyle; o yüzden de, yolu olması gerekenden hızlı bitirip eve daha erken varmış oldum. Yaşlı adam kapıdaydı:

"Vay be, bu harika bir şey! Kim derdi ki bu kısrakta hâlâ iş var diye! Keşke süre tutsaydık. Üstelik hiç terlememiş – bir gıdım bile. Harika bir şey bu! Şimdi yüz dolara bile satmam bu atı – satmam gerçekten de; ama dün gelip sorsalardı, on beş dolara satıverirdim, daha fazla etmez derdim çünkü."

Adam sadece bunu söyledi. Gördüğüm en masum ve en saf insandı. Ama bu şaşırtıcı bir şey değildi çünkü o sadece bir çiftçi değil aynı zamanda bir rahipti ve plantasyonun arka tarafında tüm masraflarını da karşılayarak elleriyle yaptığı, aynı zamanda derslik olarak da kullandığı, kütükten, küçük bir kilisesi vardı; ayrıca verdiği vaazlar için de kimseden para istediği yoktu, ama alsa alırdı yani. Bu kadar güneyde, aynı onun gibi yapan başka bir sürü daha çiftçi-rahip vardı.

Yarım saat geçmeden Tom'un arabası gelip çit merdiveninin önünde durdu, Sally Teyze pencereden hemen gördü, çünkü araba sadece kırk-elli metre ilerideydi:

"Aa, bakın gelen biri var! Kim acaba? Sanırım bir yabancı. Jimmy (Jimmy çocuklardan biriydi), haydi bir koşu Lize'e söyle de, sofraya bir tabak daha koysun."

Herkes bir anda ön kapının oraya toplaştı, çünkü *her* sene bir yabancı çıkıp gelmiyordu buraya, gelirse de sarıhummadan bile fazla ilgi uyandırırdı böyle. Tom çit merdivenlerini aşıp eve doğru yürürken, arabası da kasabanın yolunu tutmuştu; bizler de ön kapıda birikmiştik. Tom'un üstünde dükkândan alınma elbiseler vardı, karşısında da hazır seyirci – bu Tom'un arayıp da bulamadığı bir şeydi. Böyle ortamlarda gerektiği kadar racon kesmek

onun için işten bile değildi. Bahçeden eve öyle boynunu eğmiş kuzu gibi gelecek bir çocuk değildi; hayır, tam tersine, koç gibi kendinden emin ve rahat bir şekilde yürüyordu. Önümüze geldiğinde, şapkasını öyle kibar, öyle zarif bir şekilde kaldırdı ki görmeliydiniz; içi kelebeklerle dolu bir kutunun kapağını kelebekleri uyandırmadan açıp göstermeye çalışır gibiydi:

"Siz Bay Archibald Nichols olmalısınız sanırım?"

"Hayır, oğlum," dedi yaşlı adam, "üzgünüm ama arabacın seni kazıklamış galiba; Nichols'ların evi buradan beş kilometre daha yolun aşağısında kalıyor. Gel içeri, gir gir."

Tom omzunun üstünden geriye doğru bir bakıp, "Çok geç artık – gözden kayboldu bile," dedi.

"Evet, oğlum, çoktan gitti, öyleyse haydi gir içeri de akşam yemeğini bizimle ye; yemekten sonra atı arabaya koştuk muydu seni Nichols'ların evine götürürüz."

"Hayır, benim için o kadar zahmete *girmeyin* lütfen; öyle bir şeyi aklıma bile getiremem. Yürürüm ben. Mesafe hiç sorun değil."

"Şuradan şuraya *gidemezsin*, salmayız seni. Yakışmaz bizim güneyli konukseverliğimize. Haydi gel içeri."

"Haydi *gel* artık," dedi Sally Teyze; "bize ne zahmeti olacakmış canım, hiç de olmaz. Yemeğe *kalmalısın* mutlaka. Yol tozlu ve de uzun, beş kilometre, o kadar yolu *yürüttürmeyiz* sana. Hem senin geldiğini görür görmez sofraya bir tabak daha koydurtmuştum bile; haydi ama üzme bizi. Gir içeri ve kendi evinmiş gibi davran."

Tom, onlara hoş ve içten bir şekilde teşekkür ettikten sonra ısrarlara dayanamamış gibi yapıp içeri geçti; içeri girince, adının William Thompson olduğunu ve Ohio, Hicksville'den geldiğini, buralara yabancı olduğunu söyledi, ardından tekrar eğilip onları selamladı.

Sonra anlatmaya bir başladı ki başlayış o başlayış, hiç durmadan Hicksville ve orada yaşayanlar hakkında uydurabildiği kadar şey uydurdu, bir yandan da gitgide huzursuzlanmaya başlamıştım, çünkü Tom'un tüm bu yaptıklarının, bana bu açmazdan

kurtulmakta ne faydası olacak ki diye düşünüyordum; derken konuşmasına ara vermeksizin uzanarak Sally Teyze'yi ağzından öpüverdi, sonra gene bir güzel kuruldu yerine, konuşmasına devam ediyordu ki, Sally Teyze oturduğu yerden hışımla ayağa kalktı, elinin tersiyle ağzını sildi ve Tom'u azarlamaya başladı:

"Seni namussuz velet!"

Tom incinmiş gibi:

"Beni şaşırtıyorsunuz hanımefendi."

"Seni ben mi şaşırt... Haddini bil, sen *beni* ne sandın? Şeytan diyor ki, al şunu eline bir güzel!.. Hemen söyle bana, sen beni öperek ne yapmaya çalışıyorsun bakayım?"

Tom saygılı bir ifadeyle:

"Hiçbir şey yapmaya çalıştığım yok, hanımefendi. Kötü bir niyetim yoktu. Ben... ben... hoşunuza gider sanmıştım..."

"Nasıl bir salaksın sen!" Eline çıkrık değneğini aldı, onunla Tom'a vurmamak için kendini zor tutuyor gibi görünüyordu. "Nereden çıkardın hoşuma gideceğini?"

"Şey, bilmiyorum... Sadece, onlar... onlar... bana sizin hoşunuza gideceğini söylemişlerdi."

"Benim hoşuma gideceğini mi *söylediler* sana? Onu kim demişse, *o da* aklını peynir ekmekle yemiş herhalde. Duyulmuş şey değil bu! Kimmiş bakayım *onlar*?"

"Şey, herkes. Herkes öyle söyledi, hanımefendi."

Kadın ha patladı ha patlayacaktı; gözlerini belertmişti ve parmakları da sanki az sonra onu cırmıklar içinde bırakmaya hazırlanıyor gibiydi:

"Kimmiş onlar bakalım? İsim isim söyle hemen şimdi, yoksa bu dünyadan bir aptal eksilecek!"

Tom canı biraz sıkılmış bir şekilde ayağa kalktı, bir yandan şapkasıyla oynarken:

"Özür dilerim, hiç ummuyordum böyle olacağını. Bana öyle yap dediler. Dediler ki, git onu öp; göreceksin onun hoşuna gidecek. Herkes öyle söyledi – hem de her biri. Ama çok üzgünüm hanımefendi, bir daha asla yapmam – yemin ederim ki."

"Bir daha yapmayacaksın demek? *Sıkıyorsa* yap bakalım!"

"Hayır, hanımefendi, yalanım varsa ne olayım; bir daha asla yapmam – siz istemedikçe."

"Ben *istemedikçe* mi! Bu kulaklar hiç böyle bir şey duymadı! *Benim* senin gibi bir mankafadan öyle bir şey isteyeceğimi düşünüyorsan bin yıl beklemen lazım – ya da senin gibilerden."

"Şey," dedi Tom, "açıkçası çok şaşkınım. Aklım almıyor bunu. Bana sizin hoşunuza gideceğini söylediler, ben de öyle sandım. Ama..." Durup yavaşça çevresine bakındı, sanki onu anlayan bir çift göz ararmış gibi bir hali vardı, derken yaşlı adamla göz göze geldi ve, "*sizce* de benim onu öpmemi istemez miydi, bayım?" diye sordu.

"Nasıl yani, hayır; ben... ben... şey, hayır, sanırım istemezdi."

Ardından yine aynı şekilde etrafına bakarken benimle göz göze geldi ve:

"Tom, *sence* de Sally Teyze kollarını açıp 'Sid Sawyer!' demez miydi?"

"Aman Tanrım!" diye araya girdi Sally Teyze, hemen olduğu yerden Tom'a doğru atıldı, "Seni gidi arsız velet, beni kandırırsın ha!" dedi, tam ona sarılacakken, Tom kendini geri çekti ve:

"Hayır, siz benden istemedikçe olmaz," dedi.

Sally Teyze hiç vakit kaybetmeden, Tom'dan onu öpmesini istedi, sonra da onu alıp kucaklayarak öpüp durdu, ardından Tom'u posası çıkmış bir şekilde yaşlı adama verdi. Bir süre sonra tekrar sakinlediler ve Sally Teyze:

"Ah canım benim, ne güzel bir sürpriz oldu bu böyle. Biz *seni* beklemiyorduk aslında, sadece Tom gelecek sanıyorduk. Kardeşim bana sadece Tom gelecek diye yazmıştı."

"Çünkü ilk baştaki *niyetimiz* sadece Tom'un gelmesiydi de ondan," dedi; "ama ben o kadar çok yalvarıp yakardım ki, son dakikada annem benim de gitmeme izin vermek zorunda kaldı artık; o yüzden de gemide nehir aşağı gelirken Tom'la kafa kafaya verip, eve ilk önce onun gelmesinin, peşinden de benim gelip bir yabancıymışım gibi numara yapmamın güzel bir sürpriz olacağı-

nı düşündük. Ama hata etmişiz, Sally Teyze. Buralar yabancılar için pek de uygun yerler değilmiş."

"Haklısın... senin gibi arsız veletler için pek uygun değil, Sid. Ağzının üstüne bir tane yapıştırıyordum neredeyse; en son ne zaman bu kadar sinirlendim hatırlamıyorum. Ama artık umurumda bile değil bunlar, hiç önemli değil nasıl geldiğin; geldin ya o yeter bana, ben böyle bin tane şakaya daha katlanırım. Nasıl da oynadın rolünü öyle! Ne yalan söyleyeyim, sen beni o şekilde öpüverince şaşkınlıktan donakaldım."

Akşam yemeğini evle mutfak arasındaki o geniş açık geçitte yedik; masadaki yiyecekler yedi sülaleyi bile doyuracak kadar çoktu – hepsinin de dumanı tütüyordu; hiç sizin o rutubetli kilerlerde gece boyu bekletip de ertesi gün yediğiniz pörsük, zor çiğnenen, tadı yamyam yemeğine benzeyen o soğuk etlerden değildi hani. Silas Enişte uzunca bir sofra duası etti, ama değdi doğrusu; yemek birazcık bile soğumadı, çünkü ne zaman birisi böyle dua edecek olsa yemekler soğuyuverir hemen.

Öğleden sonra epey bir sohbet edildi, ben ve Tom sürekli diken üstündeydik ama olmasak da olurmuş, çünkü kimse kaçak bir zenciden bahsetmedi hiç, biz de konuyu açamadık korkumuzdan. Ama geceleyin bir şeyler atıştırırken, küçük oğlan çocuklarından birisi:

"Baba, Tom, Sid ve ben gösteriye gitsek olmaz mı?" diye sordu.

"Hayır," dedi yaşlı adam, "sanırım bir gösteri falan olacağı yok; olsa da gidemezdiniz zaten çünkü o kaçak zenci, Burton ve bana o rezil gösterinin aslını astarını anlattı, Burton da kasabaya gitti insanlara haber vermek için; o yüzden sanırım kasabalı şimdiye kadar çoktan o yüzsüz serserileri kasabadan kovalamıştır."

İşte konusu açılmıştı! Ama *elimden* gelen bir şey yoktu. Tom ve ben aynı odada ve aynı yatakta yatacaktık; gece bir şeyler atıştırdıktan hemen sonra insanlara yorgun olduğumuzu söyleyip iyi geceler diledik ve hemen ardından da yatmaya çıktık; pencereden dışarı çıkıp paratoner direğinden aşağı kaydık ve kasabaya doğru yola koyulduk; ben gidip kral ve dükü uyarmazsam kimsenin

onları uyaracağı yok gibi görünüyordu, o yüzden de acele etmem gerekiyordu, yoksa başları kesin derde girecekti.

Yolda Tom bana her şeyi; insanların nasıl öldürüldüğümü sandıklarını, onun ardından da çok geçmeden babamın nasıl ortalıktan kaybolduğunu ve bir daha hiç geri gelmediğini ve Jim kaçınca da insanların nasıl galeyana geldiğini anlattı; ben de ona bizim Sarayda Gırgır dümenini yapan düzenbazlar ve salla yaptığımız yolculukla ilgili her şeyi vaktimizin yettiği kadarıyla anlattım; tam kasabaya girmiş, yolda ilerliyorduk ki karşımıza bir grup öfkeli kalabalık çıktı; ellerinde meşaleler, bir yandan bağıra çağıra küfürler edip savaş naraları atarlarken, bir yandan da tencere tava çala çala, boru öttürerek hızla bize doğru geliyorlardı, hemen kenara çekilip onlara yol verdik; önümüzden geçerlerken kral ve dükü bir direğe oturtuklarını gördüm – yani, demem o ki, onların kral ve dük *olduklarını* anladım, ikisi de baştan aşağı katran ve tüye bulanmışlardı, insan hariç her şeye benziyorlardı; ikisi de tıpatıp o ucube asker sorguçlarına benziyordu. Onları öyle görmeye gönlüm razı gelmedi; o zavallı hergelelerin o içler acısı haline üzülmüştüm doğrusu, sanki bir daha onlara hiç kızamam gibi geldi bir an. Keşke görmez olaydım o korkunç rezilliği. İnsanlar birbirlerine karşı ne kadar da *gaddarlaşabiliyor* böyle.

Belli ki çok geç kalmıştık; elimizden de bir şey gelmezdi. İlerleyen kalabalığın gerisinde kalan birkaç kişiye, burada ne oluyor diye sorduk, onlar da bize herkesin masum masum gösteriye gittiğini, hiçbir şey belli etmeden gösteriyi izlemeye başladıklarını anlattı; zavallı yaşlı kral tam sahnede gösterinin ortasında hoplayıp zıplarken de birisi bir işaret çakınca, bütün herkes ayaklanıp kral ve dükün üstlerine çullanmıştı.

Bunun üzerine biz de eve geri dönmeye karar verdik, artık ilk baştaki gibi keyfim yerinde değildi, tam tersine kendimi aşağılık ve aciz hissediyor, suçluluk duyuyordum nedense... oysa *benim* yaptığım bir şey de yoktu bu işte. Ama zaten hep öyle olmaz mı; sizin doğru ya da yanlış yapıyor olmanız hiçbir şeyi değiştirmez,

vicdan denen şeyde akıl aranmaz, o mutlaka gelip sizi rahatsız edecektir *bir şekilde*. Eğer kırma bir köpeğim olsaydı ve aklı bir insanın vicdanı kadar olsaydı, hiç durmaz hemen onu zehirlerdim. İnsanın içinde vicdanı o kadar çok yer kaplıyor ki başka bir şeye yer kalmıyor, ama gene de bir işe yaradığı falan da yok kesinlikle. Tom Sawyer da aynı benim gibi düşünüyordu.

34. BÖLÜM

Yenemiz değil kafamız çalışsın diyerek susup düşünmeye başladık. Az sonra Tom:

"Baksana, Huck, ne aptalız ama, niye bunu daha önce düşünemedik ki! Her iddiaya varım, Jim'in yerini buldum ben," dedi.

"Harbiden mi! Neredeymiş peki?"

"Kül silosunun az aşağısındaki kulübede. Bak şimdi. Akşam yemek yerken, zencilerden birinin elinde yiyecek bir şeylerle oraya girdiğini görmedin mi?"

"Evet, gördüm."

"Sence ne içindi o yiyecekler?"

"Köpek içindir."

"İlk başta ben de öyle sandım. Ama köpek için değil işte."

"Nereden belli?"

"Çünkü içeriye karpuz da götürüyordu."

"Doğru ya! Ben de gördüm. Köpeklerin karpuz yemeyeceği hiç aklıma gelmedi bak. Demek ki insanın, bazen gözünün önündeki şeyi bile göremediği oluyormuş."

"Bak şimdi, o zenci içeri girerken asma kilidi açarak girdi, çıkarken de tekrar kilitledi. Biz tam sofradan kalkmak üzereyken de enişteye bir anahtar verdi – kesin aynı anahtardır o. Karpuz varsa insan var, kilit varsa da birisi orada tutsak ediliyor demektir; bana böyle küçük bir plantasyonda hiç de iki tutsak varmış gibi gelmiyor, hele ki herkesin birbirine karşı bu kadar kibar ve saygılı olduğu bir yerde. O tutsak da Jim oluyor işte. Tamamdır, bunu dedektifler gibi çözmekle iyi ettik; öbür türlüsü içime sinmezdi yoksa. Şimdi sen kafayı çalıştır da Jim'i kurtarmak için bir şeyler düşünedur, ben de bir plan yapayım; sonra da en iyisini seçer uygularız."

Cin gibi bir kafası vardı Tom'un. Tom'daki kafa bende olsa onu ne düklüğe, ne buharlı bir gemide ikinci kaptan, ne sirkte palyaço olmaya ne de şimdi aklıma gelmeyen bir sürü şey olmaya değişirdim. Oturup düşünmeye başladım, ama sırf bir şeyler yapıyormuş gibi görünmek için; esas planın nereden geleceğini gayet iyi biliyordum. Çok geçmeden Tom:

"Hazır mısın?" diye sordu.

"Evet," dedim.

"Tamam öyleyse, anlat hadi."

"Şimdi benim planım şu," dedim, "o içeridekinin Jim olup olmadığını anlaması kolay iş. Yarın gece benim kanoyu alıp gelirim, sonra da adadan salı alırız. Ay ışığının olmadığı ilk gece, ihtiyarın uyumasını bekleyip sonra da cebinden anahtarı yürütürüz, ardından Jim'i de alıp salla nehir aşağı yollanırız; tıpkı onunla daha önce yaptığımız gibi, gündüzleri gizlenir, geceleri ilerleriz. İş görmez mi bu plan?"

"*Görmez olur* mu hiç? Hem de nasıl iş görür, çok da hızlı ve kolay olur. Ama çok basit be ya; *uğraştığına* değmez. Girdiğin zahmete bile değmeyecek, hiçbir zorluğu olmayan bir plan bizim ne işimize yarar ki? Kaz sütü gibi tatsız tuzsuz bir şey. Çünkü Huck, bir sabun fabrikasına girsek bile bundan daha fazla konuşulurdu."

Hiçbir şey demedim, çünkü farklı bir şey demesini beklemiyordum zaten; çünkü *onun* planı hazır olduğunda, kimsenin itiraz edemeyeceği bir plan olacağını gayet iyi biliyordum.

Gerçekten de kimse itiraz edemezdi bu plana. Bana planını anlattı, daha onu dinlerken bile, benim planımdan tarz olarak on beş kat üstün olduğunu anladım, hem onun planı da aynı benim planım gibi Jim'i en az ben kadar özgür yapacaktı, üstelik öldürülebilme ihtimalimiz de bu işin cabasıydı. Aklıma yatmıştı bu plan, tamam, yapalım öyleyse, dedim. Şimdi planı burada bir bir anlatmayayım, çünkü o plandan mutlaka sapılacaktı ve sapıldı da. Çünkü planı uygularken Tom kimi yerde bir şeyleri kafasına göre değiştiriverecek, işine tarz katmak için hep bir fırsat kollayacaktı. Aynen öyle yaptı zaten.

Bir şeyden kesinlikle emindim, o da Tom Sawyer bu işte ciddiydi, gerçekten de o zenciyi özgürlüğüne kavuşturmama yardım edecekti. İşte bu kısmı kafamı kurcalıyordu. Şimdi bu çocuk iyi yetiştirilmiş, saygın bir çocuktu, adı kötüye çıkabilirdi, ailesindekiler de adı sanı bilinen insanlardı; Tom akıllı bir çocuktu, öyle et kafalı değildi; her şeyi biliyordu, cahil de değildi; aşağılığın biri hiç değildi, tam tersine iyi kalpliydi; ama şimdi karşıma çıkmış, gururunu, duygularını ve doğruları bir kenara atarak bu işe kendini bulaştırıyordu; sadece kendi adını değil, ailesinin de adını kötüye çıkaracaktı herkesin önünde. Bu yaptığına bir türlü akıl sır *erdiremiyordum*. Korkunç bir şeydi bu, kalkıp ona anlatmalıydım; onun gerçek bir dostu olarak daha işin başındayken bir an önce bu işi bırakmasını ve kendini kurtarmasını söylemem gerekiyordu. Konuşup anlatmaya da *başlamıştım*, ama beni susturup şöyle dedi:

"Sen, benim neye bulaştığımı bilmediğimi mi sanıyorsun? Genellikle bulaştığım işleri bilmez miyim sence?"

"Evet, bilirsin."

"Ben sana bir kere o zenciyi çalmana yardım edeceğim *dedim mi demedim mi*?"

"Evet, dedin."

"*Tamamdır*, öyleyse."

Başka da bir şey demedi, ben de demedim. Daha fazla konuşmanın faydası yoktu; çünkü o bir şeyi yapacağım derse mutlaka yapardı. Yine de onun bu işe nasıl gönüllü olduğuna bir türlü akıl sır *erdiremiyordum*; ama akışına bırakmaya karar verdim, bir daha da kafama takmadım o konuyu artık. Eğer kafasına öyle koymuşsa, *benim* yapabileceğim pek bir şey yoktu.

Eve vardığımızda her yer karanlık ve sessizdi; biz de kül silosunun aşağısındaki kulübeye şöyle bir bakmaya gittik. Özellikle bahçenin içinden geçtik, köpeklerin ne yapacağını bir görelim dedik. Köpekler bizi tanıdıklarından fazla bir gürültü yapmadılar, köylük yerdeki köpeklerin gece bir şey yaklaşırken çıkardıklarından daha fazla ses çıkarmadılar. Kulübeye geldiğimizde

önüne ve iki tarafına şöyle bir göz attık; daha önce görmediğim tarafında –yani kuzey tarafında– epey yüksekte, kare bir pencere gördük, sadece bir tahta parçasıyla çivilenmişti.

"İşte bu da kaçış biletimiz. Eğer şu pencereyi tutan tahtanın çivisini kanırtırsak, Jim o açıklıktan sığıp geçebilir," dedim.

Tom da:

"Üç taş oyununda üç kere arka arkaya kazanmak kadar kolay, okulu asmak kadar basit bir şeymiş bu. *Umarım* bu *dediğinden* biraz daha alengirli bir yol bulabiliriz, Huck Finn," dedi.

"Tamam," dedim, "peki testereyle bir kenarı kesip de Jim'i öyle çıkartsak nasıl olur, hani benim öldürülmeden önce yaptığım gibi?"

"Bu biraz daha *iyiydi*," dedi. "Bu gerçekten de gizemli ve zahmetliymiş bak, iyiymiş de," diye devam etti; "ama istersek bundan bunun iki katı uzun bir yol bulabiliriz. Aceleye hiç gerek yok; gel şuralara da bakalım bir."

Kulübenin arka tarafında, çitlerle kulübe arasındaki boşlukta, sırtını kulübeye yaslamış bir ardiye vardı; kalaslardan yapılma bu ardiyenin tepesi kulübenin çatısının saçağı altında kalıyordu. Boyu kulübe kadar vardı ardiyenin ama eni dardı – iki metre ya var ya yoktu. Kapısı güney tarafındaydı ve bir asma kilitle tutturulmuştu. Tom sabun kaynattıkları kazanın yanına gidip sağa sola bir bakındı ve kazanın kapağını kaldırdıkları demirden bir şey bulup geldi; onunla kapının zincirini tutan çatalçivilerden birini çıkarttı. Zincir boşalıp yere düştü, kapıyı açıp içeri girdik ve kapıyı kapadık; bir kibrit yakıp etrafımıza baktık, ardiyenin kulübeyle öylesine sırt sırta yapıldığını fark ettik, aralarında bir geçiş yoktu; ardiyenin zemini topraktı, içinde birkaç eski püskü paslı kazma, kürek, sivri çapa ve kırık dökük bir sabandan başka bir şey yoktu. Kibrit sönünce biz de dışarıya çıktık, çiviyi eski yerine takıp kapıyı da bir güzel kilitledik. Tom'un keyfi yerine gelmişti.

"Şimdi oldu bak. Onu *kazarak* çıkaracağız. Bir hafta falan sürer o iş!" dedi.

Sonra da eve doğru yöneldik ve arka kapıdan içeri girdik – kapıları tam kilitlemediklerinden, güderi bir ipi çekerek kapının tırkazını kaldırabiliyordun– ama bu Tom Sawyer için yeteri kadar romantik değildi; onu paratoner direğine tırmanmak keserdi anca. Üç sefer yarısına kadar tırmandı ama her seferinde beceremeyip yere düştü, son düşüşünde ise neredeyse kafasını yarıp beynini akıtacaktı, artık vazgeçmeyi düşünmeye başlamıştı; ama biraz dinlendikten sonra bir kere daha şansımı deneyeyim dedi ve bu sefer düşmeden tırmanabildi.

Sabah şafak sökerken kalktık; zencilerin kaldığı kulübelerin oraya köpekleri severken bir yandan da Jim'e yemek götüren zenciyle muhabbet kuralım diye gittik; bakalım yemek götürdüğü kişi Jim *miymiş*? Zenciler kahvaltı sofrasından yeni yeni kalkıyor ve tarlalara gitmeye hazırlanıyorlardı; Jim'e yemek götüren zenci ise teneke bir tavaya biraz ekmek, et ve birkaç şey daha koyuyordu; diğerlerinin yola çıktığı sırada da evden anahtarı getirdiler.

Bu zenci iyi huyluya benziyordu, ama saftirik bir yüz ifadesi vardı, yün iplikleri saçına ilmek ilmek bağlamıştı. Cadıları uzak tutmaya yarıyormuş. Dediğine göre, cadılar onu hiç rahat bırakmıyormuş geceleri; onlar yüzünden binbir çeşit garip şey görüyor, tuhaf sözler ve uğultular duyuyormuş, daha önce etkisi bu kadar uzun süren bir büyü gelmemiş başına hiç. Bize dertlerini, sıkıntılarını anlatmaya öyle bir başladı ki ne yapacağını unutuverdi. Bunun üzerine Tom:

"O kayıntı ne için? Köpekleri mi besleyecektin?" diye sordu.

Zenci hafifçe sırıtmaya başladı, gülümsemesi çamur birikintisine bir tuğla attığınızda çıkan halkalar gibi yavaş yavaş tüm yüzüne yayıldı, ardından şöyle dedi:

"Evet, Saip Sid, *bir* köpek. Hem de ne köpek olmak. Siz gelmek, ona bakmak istemek?"

"Evet, isterim."

Tom'a yanaşıp fısıltıyla:

"Sen şimdi gündüz vakti oraya mı gideceksin? Plan *böyle* değildi ama," dedim.

"Hayır, değildi; ama *artık* bu."

Olmaz olasıca, bu iş pek hoşuma gitmemişti ama yine de peşinden gittik. İçeri girdiğimizde hiçbir şey görünmüyordu, içerisi zifiri karanlıktı; ama belli ki Jim oradaydı ve bizi görebiliyordu, çünkü hemen seslendi:

"Vay! *Huck*! Sen ha! Oh *güzel* Tanrı! Yoksam şu da Bay Tom?"

Aklıma gelen başıma gelmişti işte. Ne yapacağım diye kara kara düşünmeye başladım; ne yapacağımı bilsem bile yapacak durumda değildim, çünkü bizi içeri alan zenci hemen o an araya girdi ve:

"Yok artık! Bu zenci sizi tanımak mı beyfendiler?" diye sordu.

Artık gözlerimiz etrafı daha iyi seçebiliyordu. Tom, gözlerini hiç ayırmadan, meraklı ve şaşırmış bir ifadeyle zenciye baktı ve şöyle dedi:

"*Kimmiş* o bizi tanıyan?"

"Kim olmak, işte bu kaçak zenci olmak."

"Bizi tanıdığını hiç sanmıyorum; hem nereden çıkardın ki bunu?"

"Nereden mi *çıkarmak*? Bu zenci daha az önce size seslenmek, sanki sizi tanımak?"

Tom, şaşkın şaşkın zenciye baktı ve cevap verdi:

"Bak ben de merak ettim şimdi. *Kim* seslendi? *Ne zaman* seslendi? *Ne* dedi?" Ve gayet sakin bir şekilde bana dönerek, "Peki *sen* birisinin bir şey dediğini duydun mu?" diye sordu.

Haliyle bu durumda söylenecek tek bir şey vardı; o yüzden ben de onu söyledim:

"Hayır; *ben* kimsenin bir şey dediğini duymadım."

Ardından Jim'e dönerek sanki daha önce onunla hiç karşılaşmamış gibi onu baştan aşağı bir süzdü ve:

"Sen seslendin mi?" diye sordu.

"Hayır, saap?" diye cevap verdi Jim; "*Ben* ağzımı bile açmamak, saap."

"Tek kelime bile mi etmedin?"

"Hayır, saap, tek kelime bile."

"Peki bizi daha önce hiç gördün mü?"

"Hayır, saap; *ben* sizi hiç bilmemek."

Tom da bunun üzerine, olanlardan dolayı neredeyse kafayı yiyecek gibi olan zenciye dönerek, biraz da sert bir ifadeyle:

"Senin sorunun ne yahu? Sen nereden çıkartıyorsun birisinin seslendiğini falan?" diye sordu.

"Cadılar... cadılar var böyle üff, her bi şey onnarın yüzünden olmak, efendim, olmaz olasıcalar. Onnar hep tepemde olmak, beni korkudan öldürmek. Efendim, n'olur, siz kimseye söylememek bunu, sonram Saip Silas bi duymaksa, bana demediğini bırakmamak; çünküsü ona göre cadı diye bi şey *olmamak*. O şimdi burda olmaktı var ya, *bakalım* o zaman ne demekti. *Bu sefer* hiç öyle cadı madı yok diye konuşamamak. Ama böyle olurmuştur zaten; *kimisi* bi şeyi ilk nasıl bellemek, artıkın öyle devam etmek; hiç bi kere bu işin aslı ne dememek, doğrusunu *sen* anlatmak, bu sefer sana inanmamak, kesin."

Tom, ona on sent bozuk para çıkarıp verdi, kimseye bir şey söylemeyiz, bununla da git kendine saçına bağlamak için birkaç parça daha ip al dedi; sonra Jim'e bakıp:

"Acaba Silas Enişte bu zenciyi asacak mı? Eğer kaçacak kadar nankör bir zenciyi *ben* yakalasaydım, hiç teslim etmez, kendim asardım." dedi. Zenci kapıya yönelip de Tom'un ona verdiği paranın sahte olup olmadığını anlamak için ısırırken, Tom da o esnada Jim'e dönüp fısıldayarak:

"Sakın bizi tanıdığını çaktırma, ha! Geceleri kazma kürek sesi duyarsan da, o biziz; seni buradan kurtaracağız," dedi.

Jim ikimizin de ellerine yapışıp sıkacak kadar zamanı ancak bulabildi; hemen ardından zenci geri geldi, biz de ona eğer isterse başka zaman yine gelebileceğimizi söyledik; o da, isterim tabii, dedi, özellikle geceleri gelmemizi söyledi, çünkü cadılar ona en çok geceleri musallat oluyormuş, o yüzden de yanında birilerinin olması onun için iyi olurmuş.

35. BÖLÜM

Kahvaltıya kadar daha bir saat zamanımız vardı, biz de çıkıp ormanın içine doğru yollandık; çünkü Tom'un demesine göre, kazdığımız yeri görebilmek için *az* da olsa ışığa ihtiyacımız varmış, ama fener ışığı da fazla gelirmiş, hatta başımızı derde sokabilirmiş; o yüzden de bize çürüyen ağaçlarda yetişen şu tilki ışığı dedikleri türden mantarlardan gerekiyordu bol bol, bu mantarları karanlık bir yere koyarsan kendiliklerinden, göz almayacak kadar hafif bir ışık yayarlar etraflarına. Bir kucak dolusu toplayıp otların arasına sakladıktan sonra biraz oturup dinlenelim dedik, ama Tom biraz keyifsizce şöyle dedi:

"Hay böyle işin içine; bu yapacağımız iş aşırı kolay ve bir o kadar da saçma sapan bir iş. O yüzden de çetrefilli bir plan çıkarması zor oluyor tabii. İlaç verip de uyutalım desek, ortada bekçi yok – ama aslında orada bir bekçinin olması *lazımdı*. Haydi köpeğe bir karışım verelim de uyutalım desek, ortada bir köpek yok. Jim desen orada tek ayağından üç metrelik bir zincirle yattığı yatağın bacağına bağlanmış öylece duruyor: nesi var ki bunun, tek yapması gereken yattığı sedirin bir ucunu kaldırıp zinciri çıkarıvermek. Silas Enişte desen, o da herkese çok güveniyor; anahtarı şu alık zenciye teslim ediyor, üstüne bir de o zenciyi takip edecek kimseyi yollamıyor. Jim isteseydi şimdiye kadar çoktan kaçmıştı o pencere deliğinden, ama ayağındaki o üç metrelik zincirle yol alması biraz zor işte. Bu ne biçim bir iştir, Huck, gördüğüm en saçma sapan tezgâh bu. *Bütün* engelleri bizim kendimizin uydurması gerekiyor. Eh, n'apalım öyleyse; biz de bulabildiğimiz malzemelerle elimizden geleni yapmaya çalışırız o halde. Ama işin bir de şu kısmı var, onu oradan türlü türlü engeli ve tehlikeyi aşa-

rak kurtarmanın şanı şerefi daha bir başka olur; özellikle de, esas o engelleri koyup zorlukları çıkartması gerekenler, bunun için hiçbir zahmete girmemişlerse eğer ve sen de her şeyi kendi kafandan bulmak zorunda kalmışsan. Bak mesela, şu fener mevzusunu düşün bir. İşin gerçeği, fener kullanmamız sanki riskliymiş *gibi davranmamız* gerekiyor. Aslında istesek bir fener alayı kurup öyle bile çalışabilirdik *herhalde*. Hah, şimdi düşündüm de, bizim ilk fırsatta bir şeyler ayarlayıp bir testere yapmamız gerekecek."

"Testereyle ne işimiz var ki?"

"Testereyle *ne işimiz* mi var? Zinciri çıkartmak için Jim'in yattığı sedirin bacağını kesmeyecek miyiz?"

"Ne gerek var ki, sen daha az önce kendin demedin mi sedirin bir ucunu hafif kaldırınca zincir oradan çıkıveriyor diye?"

"Senden de tam bu beklenirdi, Huck Finn. Ufacık çocuklardan az biraz farkın *olsun*. Sen hiç mi kitap okumadın hayatında? Baron Trenck olsun, Kazanova ya da Benveuto Chelleeny ya da IV. Henry olsun, hiç duymadın mı bu kahramanları yani? Bir tutsağın zincirini öyle kocakarı yöntemleriyle çözmek duyulmuş şey değil. Hayır, bu işin ustalarının yapacağı şey yatağın bacağını kesmek ve onu orada öylece bırakmaktır, keserken çıkan talaşı da bulunmasın diye yutarlar, kesilen yere de biraz çamur ve yağ sürerler ki en gözü keskin gardiyan bile oranın kesildiğini anlayamaz, yatağın bacağının sapasağlam durduğunu düşünür. Sonra da hazır olduğun gece, yatağın bacağına bir tekme atarsın, tak diye düşüverir o; ardından da zinciri çıkarttın mıydı, tamamdır işte. Ardından da tek yapacağın şey, ip merdivenini kale burcunun mazgallı siperine bağlayıp sallana sallana inerken kalenin hendeğine düşüp bacağını kırmaktır -çünkü ip merdivenin beş-altı metre kısa kalmıştır işte- az ötede de atların ve sadık adamların seni bekliyordur, seni oradan tutup kaldırdıkları gibi atın eyerinin üstüne atarlar ve memleketine, Langudoc ya da Navarre'a ya da her neresiyse artık, oraya götürürler. Çok havalı bir şey bu, Huck. Keşke o kulübenin önünde de bir hendek olsaydı. Kaçacağımız gece eğer zaman bulursak, kazarız bir tane."

"Zaten kulübenin altını kazıp sürüne sürüne çıkaracaksak Jim'i, hendeği ne yapacağız?" diye sordum.

Ama beni hiç duymadı. Beni ve başka ne var ne yoksa her şeyi unutmuştu. Çenesi avcunun içinde, öylece düşünüyordu. Az sonra içini çekti, başını salladı; sonra bir daha içini çekip:

"Yok, hayır, olmaz öyle – o kadar da gerekli bir şey değil bu," dedi.

"Neymiş o şey?" diye sordum ben de.

"Ne olacak, Jim'in bacağını testereyle kesmek tabii ki," dedi.

"Aman Tanrım!" dedim; "Neden olsun ki, *hiç mi hiç* gereği yok zaten. Hem durduk yere ne yapmaya Jim'in bacağını kesmek isteyesin ki?"

"Bu işlerdeki kimi ustalar bazen öyle yapmıştır da ondan. Prangayı çıkaramayınca, ellerini kesip öyle sıvışmışlardır oldukları yerden. Bacak kesmek daha bile havalı olurdu aslında. Ama şimdi bu konuyu geçelim artık. Bu durumda o kadar da gerekli bir şey değil bu; ayrıca Jim bir köle, bu işin nedenlerini de, Avrupa'da nasıl bir gelenek olduğunu da anlayamaz zaten; o yüzden de bu fikirden vazgeçiyoruz şimdi. Ama başka bir şey var, Jim'e bir ip merdiven ayarlayabiliriz; yatak çarşaflarımızı yırtıp hemencecik bir ip merdiven yapabiliriz onun için. Onu da böreğin içinde göndeririz Jim'e artık; genellikle öyle yapılır çünkü. Hem benim yediğim böreklerin yanında o börek ne ki!"

"Sen ne diyorsun yahu, Tom Sawyer," dedim; "Jim'in ip merdivenle ne işi olsun ki?"

"*Mutlaka* bir işe yarar. Asıl *sen* ne diyorsun yahu, ben bu işlerden anlamam desen daha iyi. *İlla ki* bir ip merdiveni olacak; bütün ustaların ip merdiveni olmuştur çünkü."

"Ne *halt edecek* ki ip merdivenle?"

"Ne *halt mı edecek*? Yatağında saklayabilir, değil mi? Hepsi böyle yapar; o yüzden *onun* da öyle yapması lazım. Huck, sanki hiçbir şeyi doğru düzgün yapasın yok gibi senin; her seferinde duyulmadık şeyler bulup çıkarıyorsun. Sence hiç mi bir işini *görmeyecek* o merdiven? O kaçtıktan sonra ipucu olarak yatağından

çıkmayacak mı? Sen hiç ipucu aramazlar mı sanıyorsun? Ararlar, hem de nasıl ararlar. Ama sen geride onlara hiç ipucu bırakmayacaksın, öyle mi? Bu hiç de de *hoş* olmazdı yani, *değil mi*! Hayatımda böyle şey ne gördüm ne duydum."

"Pekâlâ," dedim, "madem bu işin kitabında böyle yazılmış, illa ki bir ip merdiveni olması gerekiyorsa, olsun varsın o halde; çünkü işi kitabına göre yapmak isterim; ama şöyle de bir şey var, Tom Sawyer, eğer Jim'e bir ip merdiven yapacağız diye çarşaflarımızı yırtmaya kalkarsak, başımızın Sally Teyze ile büyük derde gireceğine kalıbımı basarım. Bana kalsa ceviz ağacının kabuğunu sıyırıp bir merdiven örelim, hem masraf çıkarmamış hem de bir şeyi ziyan etmemiş oluruz, ayrıca aynı yırtık çarşaftan yapılan merdiven gibi böreğin içine de girer, saman şiltenin içine de; Jim'e gelince, o zaten çok acemi bu işlerde, nereden anlayacak *o*, ha çarşaftan merdiven ha..."

"Ağzın kopsun, Huck Finn, eğer senin kadar cahil olsaydım var ya, hiç ağzımı açmazdım – aynen öyle *yapardım*. Nerede duyulmuş devletin tutuklusunun ceviz ağacı kabuğundan bir merdivenle firar ettiği? Saçmalığın dik âlâsı olurdu bu."

"Tamam bakalım Tom, nasıl istersen öyle yap madem; ama sen gene de benim lafımı dinle, izin ver de gidip çamaşır ipinden çarşafları ödünç alayım."

"Tamam, olur," dedi. Hemen bunun üstüne aklına başka bir fikir geldi ve:

"Bir tane de gömlek ödünç al," dedi.

"Gömleği ne yapmaya istiyoruz, Tom?"

"Jim günlük tutsun diye."

"Ninen tutsun günlük! *Jim* yazmasını bilmez ki!"

"Tamam, yazmasını *bilmiyor* olsun ama gömleğin üstüne işaretler de mi yapamaz, ona kalayı gitmiş eski bir demir kaşıktan ya da iyice kararmış eski bir fıçı kasnağından kalem yapsak yani?"

"Yok, daha neler, Tom, bir kazın tüyünü koparıp çok daha iyisini yapabiliriz, hem daha çabuk olur."

"Zindandaki *mahkûmların* etrafında kazlar dolanmaz ki tüylerini yolasın, a be saftiriğim benim! Mahkûmlar kalemlerini en sert, en dirençli ve en çok zorluk çıkaran şeylerden yapar *hep*; eski pirinç şamdan ya da artık ellerine ne geçmişse onu kullanırlar ve bu işi yapmak haftalar, hatta aylar bile alabilir, çünkü ellerindeki şeyi duvara sürte sürte yapmaktan başka yolu yoktur bu işin. Ellerinde olsa bile kaz tüyü kullanmaz *onlar.* Racona uymaz bir kere."

"İyi, tamam da, mürekkebi neyle yapacağız?"

"Pek çoğu demir pası ve gözyaşından yapar mürekkebi; ama bunu yapanlar pespaye tipler ve kadınlardır genellikle; bu işin erbapları ise kendi kanını kullanır. Jim de aynı öyle yapabilir pekâlâ; ayrıca, dünyaya nerede esir tutulduğunu duyurmak için hani öyle ortaya gizemli bir mesaj yollamak isterse de, bir çatalla teneke çanağının altına yazıp onu pencereden dışarı atabilir. Demir Maske hep öyle yapmıştır mesela ve bu yöntem de her zaman o biçim işe yarar."

"Jim yemeğini tenekeden çanakta yemiyor ama. Yemekleri ona tavanın içinde götürüyorlar."

"Hiç dert değil; ona bir-iki çanak buluruz biz."

"İyi de, onun yazdıklarını kimse *okuyamaz* ki."

"Bunun konuyla ne *ilgisi* var, Huck Finn. *Onun* yapacağı tek şey, çanağın üstüne bir şeyler çiziktirip sonra da atıvermek. Yazı *okunamasa* da olur. Bir mahkûmun yazdığı çoğu şey okunamaz ki zaten, ister tenekeden çanağa yazsın, isterse başka yere."

"Öyleyse ne diye çanakları saçıp savuruyoruz ki biz?"

"Hay senin çanağına, bir kere bunlar *mahkûmun* çanakları değil ki."

"Ama sonuçta *birilerinin* çanağı, öyle değil mi?"

"Öyleyse bile ne var bunda? *Mahkûmun* da çok umurundaydı sanki çanak kimin..."

Tam o anda konuşmayı kesti, çünkü kahvaltı borusunun çalındığını duyduk. Toparlanıp eve doğru yürüdük.

Sabah erken saatlerde çamaşır ipinden bir çarşafla beyaz bir gömlek ödünç aldım; eski bir çuval bulup hepsini içine teptim, sonra da Tom'la birlikte gidip tilki ateşini koyduğumuz yerden aldık, onu da çuvalın içine koyduk. Ben buna ödünç alma diyordum, çünkü babam da hep öyle derdi; ama Tom'a göre bu çalmaktı. Ona göre biz artık mahkûmları temsil ediyormuşuz; mahkûmlar da ellerine bir şey geçirdiler mi onun nereden geldiğine bakmazmış ve bu yüzden de kimse çıkıp onları suçlamazmış. Bir mahkûmun, kaçmasına yarayacak bir şeyi çalması suç sayılmazmış Tom'un demesine göre; hatta hakkıymış bile falan filan, işte biz de bir mahkûmu temsil ettiğimiz sürece, burada bulunan, hapisten çıkmamıza azıcık bile faydası olacak her şeyi çalmaya bal gibi de hakkımız varmış. Ama bir mahkûmu temsil ediyor olmasaydık, o zaman işler değişirdi, çünkü mahkûm olmamasına rağmen bir şeyler çalan biri, aşağılık ve beş para etmezin tekidir. Bunun üzerine biz de elimizin altında işimize yarar ne varsa çalmaya karar verdik. Ama ertesi günü ben gidip zencilerin bostanından bir karpuz yürütüp de yiyince, Tom bana demediğini bırakmadı; gidip zencilere on sent para vermemi, ama neden verdiğimi de söylemememi istedi benden. Tom, ne kastettiğini de şöyle anlattı; *ihtiyacımız olan* her şeyi çalabilirmişiz. Tamam, işte ya, dedim, benim de o karpuza ihtiyacım vardı. Ama Tom, benim o karpuza zindandan kaçmak için ihtiyacım olmadığını söyledi; işte aradaki fark buradaymış. Mesela diyelim ki karpuzun içine bir bıçak saklayıp da, Jim gardiyanı öldürsün diye gizliden içeri yollayacak olsaymışım, o zaman mesele yokmuş. Ben de bu mevzuyu kurcalamayı bıraktım çünkü karşıma bir fırsat çıktığında bir karpuzu yürütmek için her seferinde oturup da bu şekilde bir sürü ayrıntıyı düşüneceksem, o zaman ben ne demeye bir mahkûmu temsil edecektim ki?

Hah, ne diyordum; o sabah herkes işine gücüne yollanana kadar bekledik, artık bahçede kimse görünmüyordu; ardından Tom çuvalı alıp ardiyenin içine taşıdı, ben de o esnada biraz uzakta

erketeye yattım. Çok geçmeden Tom dışarı çıktı, gidip odun yığınının üstüne çıktık ve konuşmaya başladık.

"Şimdi her şey tamam, tek aletler kaldı eksik; onu da halledivereriz kolayca," dedi Tom.

"Aletler mi?" diye sordum.

"Evet."

"Ne aleti?"

"Ne aleti olacak, toprağı kazmak için aletler. Toprağı ağzımızla *kemire kemire* mi çıkaracaktık Jim'i bir de?"

"O eski çapa, kazma kürek falan işimizi görmez mi toprağı kazıp da bir zenciyi dışarı çıkarmak için?" diye sordum.

Tom bana dönüp acır gözlerle öyle bir bakış baktı ki başka birisi olsa oracıkta hüngür hüngür ağlardı.

"Huck Finn, yeri kazarak dışarı çıkmak için dolabında çapa, kürek ya da diğer tüm modern alet edevatı bulunan bir mahkûm duydun mu sen *hiç*? Sorarım şimdi sana -sende azıcık da olsa akıl mantık varsa söyle- *o şekilde* kaçması nasıl olup da onu bir kahraman yapacak? Eline anahtarı da verelim de elini kolunu sallaya sallaya kapıdan çıksın gitsin bari. Çapaymış, kürekmiş - peh, kral bile olsan vermezler sana o şeylerden," dedi.

"Tamam öyleyse," dedim, "eğer çapa ve kürek lazım değilse, ne lazım bize?"

"Bir çift çakı."

"O kulübenin altını kazmak için mi?"

"Evet."

"Saçmalama, bu çok aptalca, Tom."

"İstediği kadar aptalca olsun, hiç fark etmez, bu işin *doğrusu* bu; raconu da bu. *Benim* duyduğum kadarıyla *başka* bir yolu da yoktur, bu mevzular hakkında bilgi veren bütün kitapları da okumuşumdur hani. Her zaman bir çakıyla kazarlar - öylecene toprağı kazarlar demiyorum bak; genellikle sert kayaları oyarlar. Bu iş, haftalarca sürer de sürer, öyle kolay kolay da bitmez. Mesela, şu Marsilya limanındaki Deef Kalesinin en derin zindanlarında yatan mahkûmlardan biri, oradan aynı yöntemle, çakıyla

kayayı oya oya çıkmış; sence bu iş ne kadar zamanını almıştır *o mahkûmun*, haydi bir tahmin et bakalım?"

"Bilmem?"

"Olsun, bir tahmin et sen gene de."

"Bilmiyorum. Bir buçuk ay sürmüş müdür?"

"*Otuz yedi sene* – kaza kaza ta Çin'de ortaya çıkmış. Kaçtın mı *böyle* kaçacaksın işte. Bizim bu kalenin temeli de sert kaya olsaydı keşke."

"İyi de, *Jim'in* Çin'de tanıdığı kimse yok ki."

"*Tanımazsa tanımasın*, ne olacak? O mahkûm da kimseyi tanımıyordu. Sen hep böyle alakasız mevzulara dalıyorsun. Niye esas mevzuyu kaçırıyorsun?"

"Peki, tamam. Nereden çıktığı umurumda değil *benim*, sonuçta *çıkmış* ya bir yerden; nereden çıkacağı Jim'in de pek umurunda olmaz sanırım. Ama yine de bir sıkıntı daha var – Jim, kayayı çakıyla kaza kaza çıkartılamayacak kadar yaşlı. Ömrü yetmez."

"Yeter, onun da *ömrü yeter*. Bir *toprak* zemini kazmanın otuz yedi yıl süreceğini sanmıyorsun herhalde, değil mi?"

"Ne kadar sürer peki, Tom?"

"İşin aslı, normalde olması gerektiği kadar beklemeyi göze alamayız, çünkü Silas Enişte çok geçmeden New Orleans'tan haberleri alabilir. Jim'in oradan gelmediğini öğrenecektir. Ondan sonra yapacağı şey de, Jim için bir ilan vermek falan gibi bir şey olacaktır. O yüzden de biz normalde kazmamız gerektiği kadar uzun süre kazamayız. Bu işi usulüne uygun yapacaksak, bir-iki yıl sürer tahminim; ama bizim o kadar vaktimiz yok. İşler bu kadar belirsizken, benim önerim şu olur: hemen kazmaya başlarız, kazabildiğimiz kadar da hızlı kazarız; sonra da, tam otuz yedi yıl boyunca *kazmışız gibi* yaparız kendimize. Ardından da bir tehlike belirir belirmez, onu oradan çıkarıp kaçırıveririz. Evet, sanırım en iyisi öyle yapmak."

"Hah, şimdi biraz *mantıklı* konuşmaya başladın, bak," dedim. "Mış gibi yapmak bize hiç masraf çıkarmaz; başımıza bir iş de açmaz; eğer amacımıza ulaştıracaksa bizi, istersen yüz elli yıldır

kazıyormuş gibi de yapmanın benim için hiçbir sakıncası yok. Elim bir alışsın, gerisi kolay zaten. İyisi mi şimdi ben etrafı bir dolanayım da, araklayacak iki çakı bulayım."

"Üç tane yürüt," dedi; "bir tanesini testere yapacağız çünkü."

"Tom, söylemem eğer racona ters ya da dinsizlik sayılmayacaksa," dedim, "tütsü kabininin arkasındaki siper tahtasının altında bir yerlerde, eski, paslı bir testere asılıydı."

Tom, yorgun ve şevki kırılmış gibi görünüyordu ve şöyle dedi:

"Sana bir şey öğretmeye çalışmanın hiçbir yararı yok, Huck. Sen bir koşu git de çakıları kap gel – üç tane olacak, unutma." Gidip dediğini yaptım.

36. BÖLÜM

O gece herkesin artık uykuya daldığından emin olur olmaz paratoner direğinden aşağı kaydık ve ardiyeye girip kapıyı ardımızdan kapadık, ardından tilki ateşini çıkarıp işe koyulduk. En alttaki kütüğün ortasındaki bir-bir buçuk metrelik alanı bir güzel temizledik. Tom, şimdi tam Jim'in yattığı yerin arkasında olduğumuzu ve oranın altını kazacağımızı söyledi, işimiz bitip de öbür taraftan çıktığımızda ise, kulübeye giren hiç kimse orada bir çukur olduğunu anlayamayacaktı, çünkü Jim'in yatak örtüsü yerlere kadar uzanıyordu ve çukuru görebilmek için de bakacak kişinin örtüyü kaldırması gerekiyordu. Gece yarısına kadar çakılarla kazdık da kazdık; pestilimiz çıktı, ellerimiz su topladı ama bakınca gene de bir arpa boyu yol alamadığımızı gördük. En sonunda dayanamayıp şöyle dedim:

"Bu iş otuz yedi değil, otuz sekiz yıl sürecek bir iş, Tom Sawyer."

Hiç cevap vermedi. Ama bir iç çekti ve çok geçmeden de kazmayı bıraktı, epey bir süre boyunca kafasında bir şeyler çevirdiği anlaşılıyordu. Sonra şöyle dedi.

"Boşa uğraşıyoruz, Huck, bir işe yaramayacak bu. Ama eğer gerçek mahkûm olsaydık işe yarardı, çünkü o zaman istediğimiz kadar yılımız olurdu önümüzde ve acele etmemize de gerek kalmazdı, her gün kazmak için birkaç dakikamız ya olurdu ya olmazdı o da gardiyanlar nöbet değişimi yaparken; hem ellerimiz de su toplamazdı böylece, yıllar yıllar boyunca sürekli olarak azar azar kazardık, işi kitabına uygun bir şekilde, yapmamız gerektiği gibi yapmış olurduk. Ama *bizim* oyalanacak vaktimiz yok işte; acele etmemiz lazım; çünkü bizim hiç boş vaktimiz yok.

Eğer bir gece daha böyle çalışacak olursak, ellerimiz iyileşinceye kadar bir hafta boyunca yatıp dinlenmemiz gerekecek – yoksa o çakıyı elimizde bile tutamayacak hale geliriz pek yakında."

"İyi de, ne yapacağız peki, Tom?"

"Anlatayım anlatmasına ama hiç doğru bir iş değil, ahlaklı da değil, sağda solda duyulmasını da istemem; ama geriye bir tek yol kalıyor: o da, onu oradan kazma kürekle kazıp çıkarmak... sonra da *çakıyla kazmış gibi* anlatırız artık."

"Bak *şimdi* ne güzel *konuştun*!" dedim; "Senin kafan gitgide daha düzgün çalışıyor, Tom Sawyer. Öyleyse, kazma kürekle hallediyoruz işimizi, ister ahlaklı olsun ister ahlaksız; bana her türlü uyar, açıkçası işin o kısmı beni hiç ırgalamaz. Ben ister bir zenci çalacak olayım, isterse karpuz, isterse de Pazar Okulu ilahi kitabı, benim için o iş yapıldığı sürece, işin nasıl yapıldığının pek de bir önemi yok aslında. Ben zencimi mi istiyorum mesela ya da karpuzun peşinde miyim yoksa şu ilahi kitabının mı; bu işin en kolay yolu kazma kürekse eğer, ben o zenciyi ya da o karpuzu ya da şu ilahi kitabını kazma kürekle çıkarırım öyleyse; bu işlerin ustaları ne der diye de zerre umursam ne olayım."

"Öyle olsun artık," dedi, "çünkü böyle bir durumda, kazma kürek kullanıp çakıyla kazmış gibi yapmanın bir mazereti var; eğer durumlar böyle olmasaydı, ben bunu hayatta onaylamazdım, kuralların göz göre göre çiğnenmesine de seyirci kalmazdım; çünkü doğru doğrudur, yanlış da yanlıştır, adam eğer cahilin teki değilse ve yapmaması gerektiğini de biliyorsa, yalan yanlışla bir işi olmaz. Jim'i oradan kazma kürekle çıkarmak *senin* işine geliyor olabilir, hem de hiç *-mış gibi yapmadan*; senin bu işlerden ne kadar anladığın belli işte, ama öylesi bana hiç uymaz, çünkü ben bu işlerden anlarım. Bir çakı ver bana."

Kendi çakısı dibinde duruyordu, ama ona benimkisini uzattım yine de. Çakıyı aldığı gibi yere çarptı ve:

"Bana bir *çakı* ver."

Elim ayağım birbirine dolaşmıştı ama sonra kafama dank etti. Hemen oradaki eski alet edevatı karıştırmaya başladım, sivri

uçlu bir kazma bulup Tom'a verdim, kazmayı aldı ve hemen işe koyuldu, sonra da tek kelime bile konuşmadı.

Hep böyle titizdi işte. Aynı zamanda çok da ilkeli.

Bunun üzerine ben de kendime bir kürek aldım, sonra da Tom'da kazma bende kürek, giriştik sırayla toprağı kazmaya, ortalığın tozunu attırdık. Yarım saat kadar daha ancak kazabildik, zaten yorgunluktan ayakta duramayacak hale gelmiştik; ama işimiz bittiğinde epeyce büyük bir delik kazmıştık bile. Merdivenlerden üst kata çıktığımda, pencereden dışarı baktım ve Tom'un kan ter içinde paratoner direğine tırmanmak için uğraşıp durduğunu gördüm, ama ne yapsa çıkamıyordu, çünkü elleri hep yara bere içinde kalmıştı. En sonunda şöyle dedi:

"Boşa uğraşıyorum, olmayacak bu böyle. Sence ne yapsam olur? Aklına başka bir yol geliyor mu?"

"Evet," dedim, "ama bu sanırım işin kitabına pek de uygun değil. Önce merdivenlerden yukarı çıkarsın, sonra da direkten çıkmış gibi yapıverirsin."

O da aynen öyle yaptı.

Ertesi gün Tom evden kalem yapmak için demir bir kaşıkla pirinç bir şamdan çaldı; altı tane de iç yağından mum almıştı yanına; ben de zencilerin kaldığı kulübelerin oralarda dolanıp fırsatını kolladım, imkân bulunca da üç tane teneke çanak yürüttüm. Tom, bu kadarının bize yetmeyeceğini söyledi ama ben de ona Jim'in atacağı çanakları zaten kimsenin göremeyeceğini söyledim, çünkü çanaklar, hemen pencerenin altındaki köpek papatyalarıyla alıçların arasına düşecekti; sonra da istersek çanakları toplayıp Jim'e yeniden kullansın diye geri götürebilirdik. Tom buna razı gelmişti. Ardından:

"Şimdi oturup bu eşyaları Jim'e nasıl ulaştıracağımıza kafa yoracağız," dedi.

"Açtığımız delikten geçiririz," dedim, "hele bir bitsin."

Küçümser bir gözle, böylesi aptal bir fikrin hiç görülmemiş, duyulmamış bir şey olduğunu falan söyledi, ardından düşünmeye devam etti. Bir süre sonra, kafasında aslında iki-üç yol bulduğu-

nu ama birine karar vermeye henüz pek gerek olmadığını söyledi. Çünkü bizim ilk önce Jim'e haber ulaştırmamız gerekiyormuş.

O gece saat onu biraz geçerken, yanımıza bir mum alıp paratoner direğinden kayarak indik, pencere deliğinin altında durup içeriyi dinledik, Jim horul horul uyuyordu; delikten mumu Jim'e doğru fırlattık, ama Jim'i gene de uyandıramadık. Bunun üzerine biz de kazma küreğe asılıp, bir o bir ben hızlı hızlı kazmaya başladık, iki buçuk saat kadar sonra işimiz bitmişti. Açtığımız delikten kulübenin içine girdik, tam Jim'in yatağının altından sürünerek çıktık, el yordamıyla attığımız mumu bulup yaktık, sonra bir süre Jim'in başında durup ona baktık, turp gibi sapasağlam görünüyordu, ardından onu yavaş yavaş, sakince uyandırdık. Bizi gördüğüne o kadar çok sevinmişti ki ağlamamak için zor tuttu kendini; bize canımın içi deyip durdu, sonra da bize bildiği ne kadar sevimli isim varsa öyle seslendi; bizden bir demirci keskisi bulmamızı istedi, böylece ayağındaki prangayı keser kesmez hemen oradan toz olabilecekti. Ama Tom, Jim'e öyle yapmanın işin kitabına uymadığını ve planlarımız hakkındaki her şeyi oturup bir güzel anlattı; eğer bir durum olursa planlarımızı daha o dakikada değiştirebileceğimizi, hiç korkmamasını söyledi, çünkü eninde sonunda onu *mutlaka* kaçıracaktık. Jim, tamam, dediğiniz gibi olsun, dedi, ardından olduğumuz yere oturup bir süre eski günlerimizden konuştuk; ama Tom sürekli bir şeyler sorup duruyordu Jim'e; Jim de ona, Silas Eniştenin bir-iki günde bir onunla dua etmek için kulübeye geldiğini anlattı, bazen Sally Teyze de rahatı yerinde mi, yeterince yiyeceği içeceği var mı diye Jim'e bakmaya geliyormuş ayrıca, her ikisi de Jim'e karşı olabildiğince iyi davranıyorlarmış, bunun üzerine Tom:

"*Şimdi* bu mevzuyu nasıl çözeceğimizi buldum. Sana yollayacağımız eşyaları onlarla yollayacağız," dedi.

Ben de ona, "Sakın öyle bir şey yapmaya kalkma; hayatımda duyduğum en aptal fikir bu," dedim ama benim dediklerimi dinlemedi bile; konuşmasına aynı şekilde devam etti. Planını bir kez kafasında kurdu mu, hep bildiğini okurdu.

Ardından Tom, ip merdivenli börek ve diğer büyük eşyaları Jim'e yollamak için ona yemek getiren zenci Nat'i kullanacağımızı söyledi, Jim'e de gözünü her zaman açık tutmasını, boş bulunup da şaşırmış gibi görünmemesini ve yollayacağımız şeyleri açarken bunu Nat'e çaktırmamasını söyledi; ufak tefek şeyleri eniştenin ceplerine koyacaktık, Jim'in sonra onları oradan aşırması gerekiyordu; eğer imkânımız olursa, başka ufak tefek şeyleri de teyzenin önlüğünün iplerine bağlayacaktık ya da önlüğün ceplerine koyacaktık; sonra da Tom, Jim'e ne yollayacağını ve ne işe yarayacaklarını anlatmaya başladı. Ardından Jim'e, kanıyla gömleğin üstüne nasıl günlük tutacağını, gömleği nasıl saklayacağını, her şeyi tek tek anlattı. Jim'in kafası bizim anlattıklarımıza pek basmadı ama siz beyaz olduğunuz için vardır bir bildiğiniz, dedi; sonunda o da razı gelmişti ve her şeyi aynen Tom'un dediği gibi yapacağını söyledi.

Jim'in mısır koçanından bir sürü piposu ve bolca tütünü vardı, o yüzden de laf lafı açtı, muhabbet uzadı; sonra da girdiğimiz delikten sürünerek dışarı çıktık, oradan da eve yatmaya gittik, ellerimizin hali sanki çiğnenmiş gibi perişandı. Tom'un keyfi pek yerindeydi. Bunun hayatının en eğlenceli ve en entesüel* olayı olduğu söyleyip duruyordu; keşke ömrümüzün geri kalanında da bu işe devam edebilseydik dedi; Jim'i kurtarma işini çocuklarımıza miras bırakabilirdik; çünkü Tom'a göre Jim alıştıkça bu işi gitgide daha çok sevecekti. Eğer bu şekilde devam edersek, bu iş seksen yıla bile uzatabilirmişiz, seksen yılla da en uzun süre rekoru bizim olurmuş. Bu işte bizim de parmağımız olduğu için, hepimiz meşhur olurmuşuz.

Sabahleyin odun yığınlarının oraya gittik ve pirinç şamdanı daha küçük parçalara ayırdık, Tom da o parçaları ve demir kaşığı alıp cebine koydu. Ardından da zencilerin kaldığı kulübelerin oraya gittik, Nat'in dikkatini dağıttığım sırada, Tom şamdanın bir parçasını alıp, Jim'e gidecek olan tavadaki mısır ekmeğinin ortasına sokuşturuverdi, biz de planımızın nasıl yürüyeceğini

* Orijinal metinde intellectural

görmek için Nat'in peşinden gittik, plan mükemmel işledi; Jim ekmeği ısırdığında, neredeyse bütün dişleri eline dökülecekti; bundan daha iyi işleyen bir plan yapılamazdı herhalde. Tom bunu kendi ağzıyla söyledi. Jim ne olduğunu hiç belli etmedi, ağzındaki şey her zaman ekmeklerin içine kaçan taş kırığıymış gibi davrandı; ama ondan sonra hiçbir şeyi hart diye ısırmadı, önce çatalıyla üç-dört yerine batırıp öyle ısırdı.

Biz orada loş ışıkta oyalanırken, birdenbire Jim'in yatağının altından iki tane köpek çıktı geldi; onların peşi sıra on bir köpek daha içeriye doluştu; içeride nefes almanın imkânı kalmamıştı. Bir bu eksikti şimdi, ardiyenin kapısını kapamayı unutmuşuz işte! Zenci Nat bizi görünce anca bir kere "Cadılar" diyebildi, der demez de yere, köpeklerin arasına yığılıverdi, sonra da sanki can veriyormuş gibi inlemeye başladı. Tom hemen kapıya doğru hamle yapıp hızla kapıyı açtı ve Jim'in yiyeceği etten kalın bir dilim alıp dışarıya fırlattı, köpekler de hemen etin peşinden koşmaya başladılar, Tom göz açıp kapayıncaya kadar dışarı çıkıp geri geldi ve kapıyı kapadı, demek ki diğer kapıyı da kapamıştı. Ardından yere yığılıp kalan zenciyle ilgilenmeye başladı, tatlı sözlerle dil dökerek, sırtını sıvazlayarak onu kendine getirmeye çalışıyor, bir yandan da yine bir şeyler mi gördün sen, diye soruyordu. Zenci ayağa kalktı ve gözlerini kırpıştırarak etrafına bir bakındı ve şöyle dedi:

"Saip Sid, siz bana aptal olmak demek ama ben yalan söylemek, yalan söylemeksem ben burda ölmek, ben az önce burda milyon tane köpek görmek, belki de şeytan olmak ya da başka bir şey olmak. İki gözüm önüme akmak ki ben onnarı görmek. Saip Sid, ben onlara *dokunmaktım* bilem – *dokunmaktım*; hepsi birden etrafımı sarmak. Olmaz olasıcalar, ah ben keşke bi tane ele geçirebilmek şu cadılardan –sadece bi kerecik– ben tek bunu istemek. Ama en çok da, onnar bana bir daha musallat olmamak, *ben* onu istemek."

Tom da bunun üzerine:

"Bak sana ne *düşündüğümü* söyleyeyim. Sence o cadılar niye tam da bu kaçak zencinin kahvaltı vaktinde çıkıp buraya geliyor?

Çünkü karınları aç; işte o yüzden. Senin de onlara bir cadı böreği yapman gerekir artık; *sana* yakışanı budur," dedi.

"Aman Tanrım, Saip Sid, *ben* onlara nasıl cadı böreği yapmak? Ben onu nasıl yapmak bilmemek. Ben daha önce öyle bi börek adı hiç duymamak."

"Tamam öyleyse, n'apalım onu da ben yaparım artık."

"Sen sahiden yapmak mı, canımın içi – yapmak mı? Ben senin önündeki yolların dikenini, taşını bilem temizlemek, yeminle!"

"Tamamdır, ben yaparım, çünkü arada sen varsın ve sen bize karşı iyi davrandın hep, sonra bize kaçak zenciyi de gösterdin. Ama yine de gözünü dört açmalısın. Bizim çıkıp geldiğimiz zamanlarda da, bize sırtını döneceksin; sonra da biz tavaya ne koyarsak koyalım, kesinlikle görmezlikten geleceksin. Bir de sakın ola, Jim tavanın içindekileri alırken bakayım deme – yoksa ne olur hiç bilemem. Esas en önemlisi de, sakın ama sakın cadıların eşyalarına *dokunayım deme*."

"*Dokunmak* mı, Saip Sid? Siz neden *bahsetmektir* öyle? Ben elimi bile sürmemek, on yüz bin milyar dolar için bilem olsa, ben parmağımı deydirmemek."

37. BÖLÜM

Şimdi işler yoluna girmeye başlamıştı işte. O yüzden biz de oradan ayrılıp arka bahçeye yürüdük; eski püskü çizmelerin, aşınıp yırtılmış kilimlerin, kırık şişelerin, artık kevgire dönmüş tenekeden eşyaların ve bilumum ıvır zıvırın atıldığı yığının başına geçtik, yığını biraz karıştırınca tenekeden eski bir sahan bulduk, içinde börek pişecek diye elimizden geldiği kadarıyla deliklerini kapattık ve sonra da sahanı alıp mahzene götürdük; çaldığımız unla tepeleme doldurduk ve kahvaltıya gidelim dedik, kahvaltıya giderken de iki tane tavan çivisi bulduk, Tom bu çivilerin bir mahkûmun adını ve ıstırabını zindan duvarlarına kazıması için birebir olduğunu söyledi, çivilerden birini Sally Teyze'nin sandalyede asılı duran önlüğünün cebine bırakıverdi, diğerini de Silas Eniştenin yazı masasının üstünde duran şapkasının şeridinin iç kısmına sıkıştırdık, çünkü çocuklar kendi aralarında, anne babalarının bugün kaçak zencinin kaldığı eve gideceklerini konuşuyorlardı; ardından kahvaltıya gittik, Tom geçerken demir kaşığı Silas Eniştenin ceketinin cebine koymuştu bile, Sally Teyze ise henüz görünürde yoktu, biz de o yüzden oturup biraz onu bekledik.

Sally Teyze geldiğinde yüzü kıpkırmızıydı ve burnundan soluyordu, kafası bir şeye bozulmuş gibiydi, yemek duasını bile zor bekledi; sonra da bir eliyle kahve koyarken, o an elinin altına ilk gelen çocuğun kafasına, diğer elindeki dikiş yüksüğü taktığı parmağıyla hafifçe vurmaya başladı ve şöyle dedi:

"Evi tepeden tırnağa aradım taradım ama ortada yok, şeytan alıp götürmediyse senin diğer gömleğin *nerede*?"

Bunu duyunca kalbim sanki akciğerlerimin arasından kaymış, karaciğerlerimin ve diğer organlarımın arasından düşmüş gibi hissettim, bunun üstüne, boğazıma takılan sert bir parça mısır ekmeği kabuğu, yolda bir öksürükle karşılaşınca, ağzımdan fırladığı gibi masanın karşısında oturan çocuklardan birinin gözüne isabet etti, çocuk olta iğnesine takılacak solucan gibi kıvrım kıvrım kıvranmaya ve bağırışıyla ortalığı yıkmaya başladı. Tom kulaklarına kadar mosmor oldu; masada on beş-yirmi saniye kadar fena bir curcuna kopmuştu, o an orada olmamak için, beni ilk isteyene açık artırmada yarı fiyatına bile giderdim. Ama ondan sonra ortalık tekrar sakinledi; durum aniden öyle gelişince, biz de boş bulunup fena afalladık.

"İnsan merak ve hayret içinde kalıyor doğrusu, hiç aklım almıyor. Adım gibi biliyorum ki o gömleği üstümden *çıkardım*, çünkü..." dedi Silas Enişte.

"Çünkü şimdi *üstünde* değil. Sen ne *söylüyorsun* be adam! *Ben* de biliyorum o gömleği üstünden çıkardığını, hem de senin o hayallere dalıp dalıp giden aklından katbekat iyi biliyorum, çünkü daha dün çamaşır ipinde asılıydı – kendi gözlerimle gördüm. Ama gömlek bugün yerinde yok ve ben sana yeni bir tane gömlek dikesiye kadar sen de kırmızı fanilanla idare edeceksin artık. Şu iki yılda diktiğim üçüncü gömlek olacak bununla bir. Senin sırtından gömleğini eksik etmeyelim diye hop oturup hop kalkıyorum burada; onca gömleği *n'apıyorsun*, kaybetmeyi nasıl beceriyorsun aklım almıyor doğrusu. İnsan bu yaşa kadar pılısına pırtısına sahip çıkmayı *öğrenirdi* ama yani, değil mi?"

"Biliyorum, Sally, elimden geleni de yapıyorum zaten. Ama bu bir başıma benim suçum olamaz, çünkü o gün üstümde değilse, ben o gömleği ne görürüm ne de bir işim olur onla; ayrıca daha önce *sırtımdaki* gömleği kaybettiğimi de hiç sanmıyorum."

"Madem bir şey yapmadın, bu *senin* suçun değil öyleyse, Silas; ama gömleği ortadan yok etmek için bir şey yapılacak olsaydı, eminim sen onu da yapardın. Ayrıca, ortadan kaybolan tek şey o gömlek de değil. Bir tane de kaşık kayıp; hepsi *bununla* kalsa

gene iyi. Önceden on tane vardı o kaşıktan, şimdi dokuz kalmış. Haydi, senin gömleği buzağı yedi diyelim, ama buzağı gidip de kaşık maşık almaz, *orası* kesin."

"Yapma ya, peki başka ne eksik, Sally?"

"Altı *mum* eksik – daha ne olsun. Haydi mumları da fareler yürütüp yemiştir diyelim, yapmadıkları şey değil; hatta bazen merak ediyorum bu fareler niye evi, damı komple yürütmüyorlar diye, hep fare deliklerini kapatacağını söylüyorsun ama yaptığın da yok bir türlü; bu fareler bu kadar aptal olmasalardı, gelip yuvalarını senin saçının içine kurarlardı Silas, *senin* haberin bile olmazdı bundan, ama şimdi kalkıp da bana *kaşığı* fareler çalmıştır demeyeceksin, *herhalde*?

"Tamam, Sally, suçlu olan benim, suçumu da itiraf ediyorum; üşengeçlik ettim, ama yarın gün bitmeden o fare deliklerinin hepsini kapatmış olacağım."

"Ah canım, ben olsam hiç acele etmezdim, seneye de olur. Matilda Angelina Araminta *Phelps*!"

Dikiş yüksüğünü çat diye çocuğun kafasına fırlatır fırlatmaz, çocuk pençelerini şeker kâsesinden çekmek zorunda kaldı, hem de anında. Tam o sırada zenci bir kadın geldi ve kapının eşiğinde durdu:

"Hanımım, çarşaf bir tane de kayıp olmak," dedi.

"*Çarşaf* mı kayıp! Bir bu eksikti şimdi!"

"Ben delikleri *bugün* kapatayım öyleyse," dedi Silas Enişte yüzünde üzgün bir ifadeyle.

"Bir *sussana* sen ya! *Çarşafı* fareler mi götürdü sanıyorsun sen? *Nereye* kaybolur bu çarşaf, Lize?"

"Yüce Tanrım, benim hiçbi fikrim olmamak, Bayan Sally. Daha dün çamaşır ipinde asılı olmaktı ama bugün orda olmamak işte; yerinde yeller esmek."

"Dünyanın sonu mu *geliyor* ne. Hayatım boyunca beni bu kadar şaşırtan bir şey *görmemiştim* hiç. Bir gömlek, bir çarşaf, bir kaşık ve altı tane de..."

"Hanımım, hanımım," diyerek içeriye genç bir hizmetçi kız geldi, korkudan sararmıştı, "bi tane de pirinç şamdan kaybolmak," dedi.

"Sen kaybol esas gözümün önünden, seni zilli seni, yoksa şu tavayı kafana çarpıvereceğim şimdi!"

Sally Teyzenin tepesinin tası atmıştı. Ben de bir fırsatını bulup oradan uzamak istiyordum; kimseye çaktırmadan çıkıp, ortam normale dönene kadar ormanda takılabilirdim. Sally Teyzenin tepesi nasıl attıysa artık, her şeye alabildiğine isyan etti tek başına, masadaki herkes kuzu gibi olmuştu ve kimseden çıt çıkmıyordu; en sonunda Silas Enişte elini cebine attı ve suratında alık bir ifadeyle cebinden o kaşığı çıkardı. Sally Teyze şaşkınlıktan ağzı açık, elleri havada, olduğu yerde kalakaldı; ben ise, şimdi burada değil de, keşke Kudüs ya da başka bir yerde olsaydım diyordum içimden. Ama çok sürmedi bu durum, çünkü Sally Teyze şöyle dedi:

"*Tam* tahmin ettiğim gibi. Demek ki bunca zamandır kaşık hep senin cebindeymiş; eminim diğer kayıp şeyler de oradan çıkar şimdi. O kaşık nasıl girdi oraya?"

"Gerçekten bilmiyorum, Sally," dedi süklüm püklüm bir halde, "bilsem söylemem mi hiç. Kahvaltıdan önce, konuşma metnim için Elçilerin İşleri, 17. Bap'ı okuyordum, ama sanırım onu oraya ben koydum, farkında olmadan yani, yani aslında İncil'imi koyacaktım, öyle olmuş olmalı, çünkü şimdi İncil'im burada değil; ama hemen gidip bakacağım; İncil eğer koyduğum yerdeyse, onu cebime koymadığımı anlayacağım, böylece benim dalgınlıkla İncil'i bıraktığım ve kaşığı aldığım..."

"Tanrım, sen bana sabır ver! Bırakın da bir kafamı dinleyeyim! Hepiniz çıkın dışarı hemen, çoluk çocuk kim varsa çıkarın dışarı; ben sakinleşinceye kadar da yanıma yöreme uğramayın!"

Sally Teyze, kendi kendine mırıldansa bile onu *duyardım* gene de, bırak bağırmayı; mezarda yatıyor bile olsam, sesini duyunca yattığım yerden kalkar ve o ne dese yapardım. Biz oturma odasından geçerken, bizim ihtiyar şapkasını eline aldı ve o esnada

çivi yere düştü, eğilip yerden çiviyi aldı ve ocağın üstündeki rafa koydu, başka bir şey yapmadı, hiçbir şey söylemedi, sadece evden çıktı gitti. Onun ne yaptığını görünce, Tom'un aklına kaşık geldi ve şöyle dedi:

"Artık içeriye *onunla* eşya göndermek bir işe yaramaz, hiç güvenli değil." Ardından: "Ama kaşık mevzusunda bize büyük kıyağı dokundu gene de, bilerek yapmadı ama olsun, o yüzden biz de buna karşılık, *onun* haberi olmadan bir kıyak yapacağız ona – fare deliklerini biz kapatacağız."

Mahzen fare deliğinden geçilmiyordu, her yerde fare deliği vardı, tam bir saatimizi aldı ama işi güzelçene yapıp delikleri sıkı sıkıya kapattık. Derken merdivenlerden gelen bir ayak sesi duyduk, hemen ışığımızı söndürüp saklandık; az sonra bizim ihtiyar çıktı geldi, bir elinde mum diğerinde de içi ıvır zıvır dolu olan bir bohça vardı, çok da dalgın görünüyordu. Boş gözlerle içeride dolanmaya başladı, sonra bir fare deliğinden diğerine giderek hepsini tek tek kontrol etti. Sonra beş dakika boyunca olduğu yerde mumdan düşen içyağı parçalarını toplarken, bir yandan da düşünüyordu. Ardından, yavaşça olduğu yerde dönüp, dalgın dalgın merdivenlere yöneldi, bir yandan da kendi kendine söyleniyordu:

"Tanrı şu canımı alsın ki, bunu ne zaman yaptığımı hatırlayamıyorum. Şimdi istesem, farelerle ilgili hiçbir şeyde benim suçumun olmadığını ispatlayabilirim ona. Ama takma kafana – boş ver gitsin. Kime ne faydası olacak ki zaten söylesem?"

Böyle kendi kendine söylene söylene merdivenlerden çıktı gitti, hemen ardından da biz çıktık. Bizim ihtiyar harbiden de iyi bir adamdı doğrusu. Her zaman da kibardır ayrıca.

Şu kaşık mevzusu Tom'un canını epey bir sıkıyordu, ama ne yapıp edip kaşık bulmamız lazım bizim, diyordu; o yüzden de oturup biraz düşündü. Kafasında bir plan tasarladıktan sonra, bana da ne yapmamız gerektiğini anlattı; sonra gidip, Sally Teyze'nin geldiğini görünceye kadar kaşık sepetinin oralarda dolandık, onu görünce Tom hemen kaşıkları saymaya ve saydıklarını da sepetin yan tarafına koymaya başladı, ben de tam o sırada

bir tanesini bileğimin altından gömlek kolunun içine kaydırıp tırtıkladım, bunun üzerine Tom:

"Nasıl olur ya, Sally Teyze, burada *hâla* dokuz kaşık var topu topu," dedi.

Sally Teyze de:

"Sen git oyununu oyna bakayım, ayağımın altında da dolaşma. Benden iyi mi bileceksin, kendim saydım ben o kaşıkları," dedi.

"İyi ama ben de iki kez saydım kaşıkları, teyzecim, her *saydığımda* da dokuz çıktı."

Sally Teyze'nin sabrı tükenmişe benziyordu, ama o da dayanamayıp kaşıkları saymaya geldi elbette – kim olsa dayanamazdı.

"Tanrım, nasıl olur, burada *sadece* dokuz tane kaşık var!" dedi. "Yok yahu, dünyada olmaz, *kaldır* şu musibet kaşıkları yerine bakayım, bir daha sayacağım."

Ben de tam o sırada, bileğimin altında sakladığım kaşığı çıkarıp diğerlerinin arasına bırakıverdim, Sally Teyze'nin sayması bittiğinde bize dönüp:

"Böyle saçmalık mı olurmuş yahu, şimdi sayınca *on* çıktı!" dedi, hem canı sıkkın hem de sinirli bir hali vardı. Bunun üzerine Tom:

"Onu da nereden çıkardın, teyzeciğim, *bence* orada on tane kaşık yok," dedi.

"A kalın kafalı oğlum, görmedin mi, daha şimdi *saydım* ya?"

"Gördüm, gördüm, ama..."

"Tamam, gel, *bir daha* sayalım öyleyse."

Bunun üzerine ben de oradan hemen bir tane kaşık tırtıkladım, tekrar saydığında yine dokuz çıkmış oldu böylece, aynı geçen seferki gibi yani. Sally Teyze az daha *fıttıracaktı*, her yeri zangır zangır titriyordu, dellenmişti bildiğin. Ama gene de durup durup saydı kaşıkları, kafası öyle bir serseme dönmüştü ki boş *sepete* bakıp kaşık saymaya, sayıları yanlış saymaya falan başlamıştı; ama üç kez doğru saydı, üç kez de yanlış. Sonra da o sinirle kaşık sepetini eline geçirip, evin içine doğru öyle bir fırlattı ki,

sepet kediye isabet etti ve onu sersemletip yere devirdi; bize, hemen kaybolun gözümün önünden, kafamı dinleyeceğim, diye bağırdı, sakın akşam yemeğine kadar da ayak altında dolaşıp bana iş çıkarmayın, yoksa derinizi yüzerim sizin, dedi. Aslında olan ama olmayan o kaşık artık bizdeydi, Sally Teyze tam bize sefer talimatnamelerimizi verirken, kaşığı onun önlük cebine bırakıverdik, böylece Jim de, Sally Teyze sayesinde öğlen olmadan kaşığına ve çivisine tastamam kavuşmuş oldu. Bu işi güzel kıvırdığımızdan, keyfimiz pek bir yerindeydi, Tom girdiğimiz zahmete haydi haydi değdiğini söyledi, çünkü Sally Teyze *bundan böyle* o kaşıkları bir daha asla iki kez aynı şekilde sayamazdı, kafayı yemek istemiyorsa tabii hatta *doğru saysa* bile, en başta kendisi doğru saydığına inanmayacaktı, ondan sonraki üç gün boyunca da kafayı kaşıklara takıp, gidip gidip kaşıkları sayacaktı, Tom'un tahminine göre, Sally Teyze kaşık saymaya öyle bir tövbe edecekti ki, sonradan birisi çıkıp da ondan kaşıkları saymasını isteyecek olursa, hemen o kişinin boğazına çökecekti.

Durum böyle olunca, biz de çaldığımız çarşafı alıp o gece çamaşır ipine geri astık, sonra da gidip Sally Teyze'nin kendi dolabından başka bir tane yürüttük; birkaç gün boyunca aynı çarşafı önce bir çaldık, sonra da gidip yerine geri koyduk durduk, ta ki Sally Teyze kaç çarşafı olduğunun hesabını şaşırana dek, *umurunda* bile değildi artık, bana ne, içimi çarşafla mı karartayım bununla inatlaşıp da, diyordu, bir daha çarşaf sayıp kafayı yiyeceğime, ölürüm daha iyi, diyordu.

Şimdi durumumuz tastamamdı artık, hem de gömleğinden tut çarşafına, kaşığından mumlarına varıncaya kadar; buzağıyla farelerin ve sayım yaparken çıkan karışıklıkların da yardımı oldu tabii; şamdana ne olduğuna gelince de, bir sıkıntı çıkarmadı bize, unutulup gidecekti nasıl olsa.

Ama şu börek işi bizi epey bir yordu; böreği yaparken aksilikler bir türlü bitmek bilmedi. Böreği ormanın derinlerinde bir yerde hazırladık ve de pişirdik; nihayet doğru düzgün pişirmesini becerebildik, hatta çok da güzel oldu; ama bunların hepsi bir

günde olmadı tabii; tam üç sahan dolusu un kullanmamız icap etti doğru düzgün bir börek pişirene kadar, her yerimiz yandı, iş içinde kaldık, gözlerimizi dumandan açamaz hale geldik; çünkü işin aslı, bize böreğin sadece sert kabuğu lazımdı ama ayarı bir türlü tutturamıyorduk ve börek her seferinde orta yerinden içine çöküyordu. Ama elbette ki düşüne düşüne çareyi bulduk: böreği pişirirken içine ip merdivenini de koyacaktık. Bunun üzerine sonraki gece de Jim'in yanına gittik, çarşafı ince uzun şeritler şeklinde yırtıp sonra da şeritleri birbirine bağlayarak ördük; daha sabah bile olmamıştı, ama elimizde istesen adam bile asacak kadar sağlam bir ipimiz vardı artık. İp örme işi de dokuz ayımızı almış gibi yaptık.

Öğleden önce ipi alıp ormanın içine doğru yollandık, ama ip, böreğin içine sığmıyordu. İp, koskoca bir çarşaftan yapıldığından, eğer istesek kırk tepsi böreğe bile yeter hatta artardı da, çorbaya, sosise ya da istediğin başka bir şeye katılırdı. Bu kadar iple kocaman bir akşam yemeği bile çıkarılırdı.

Ama bize o kadarı lazım değildi. Böreğe sığacak kadarı bizim için yeterliydi, biz de artanını attık gitti. Bizdeki sahanda hiç börek falan pişirmedik – lehimleri eriyiverir diye korktuk; ama Silas Eniştenin pirinçten, kapaklı bir tavası vardı, hani şu içine kor kömür koyup da yatak ısıtmak için kullanılan tavalardan, pek bir titrerdi o uzun tahta saplı tavanın üstüne, çünkü atalarından biri o tavayı ta İngiltere'den buraya ya *Mayflower* ya da o ilk başta gelen gemilerden birinde, Kral Fatih William ile birlikte getirmiş gelmiş; tava şimdi tavan arasında, başka bir sürü eski tabak çanak, tencere ve değerli eşyayla birlikte duruyordu öyle; eşyalar çok da matah, para edecek şeyler olduklarından değil, çünkü pek bir para etmezlerdi gerçekten de, aile yadigârı oldukları için değerliydiler; o yüzden biz de kimseye bir şey çaktırmadan gidip tavayı tavan arasından yürüttük ve ormana götürdük, ama tava ilk bir-iki börekte çuvalladı, çünkü börek yapmasını bilmiyorduk işte, ama son yaptığımız böreğin yüzünde güller açıyordu. Tavanın dibine hamuru yaydık ilk önce, sonra da tavayı alıp kö-

mürlerin üstüne koyduk, sonra da içine ip merdiveni yerleştirdik ve üstüne son bir kat daha hamur koyduk ve tavanın kapağını kapadık, üstüne de köz koyduk, tavanın bir buçuk metre kadar uzun sapı sayesinde, ateşten ötede, rahat rahat, üstümüz başımız batmadan durabiliyorduk ve on beş dakika içinde tava bize öyle bir börek çıkardı ki, bakmaktan yemeğe kıyamazdınız. Ama birisi kalkıp da bu böreği yiyecek olursa, elinin altında bir-iki varil kürdan bulundursa iyi olurdu; birinin o ip merdiveni yiyip de hâlâ adım atabilecek hali kalırsa da, ben hiçbir şey bilmiyorum demektir, çekeceği bitmek tükenmek bilmez karın ağrısı da cabası olurdu artık.

Biz cadı böreğini Jim'in tavasına koyarken, Nat hiç dönüp de bizden tarafa bakmadı; Jim'e giden tavanın içindeki yiyeceklerin altına da üç tane teneke çanak sakladık, böylece Jim bu sefer de her şeyi tastamam almış oldu, tek başına kalır kalmaz böreğin içini açtı, ip merdiveni çıkarıp yattığı saman şiltenin içine sakladı, sonra da bir çanağın üstüne birkaç işaret kazıdı ve pencere boşluğundan dışarı fırlattı.

38. BÖLÜM

Kalemleri yapma işi sıkıntılıydı, bizi epey bir zorladı, testere yapması da aynı şekilde; Jim'e göre işin en zor kısmı duvara yazı kazımasıydı. Hani şu mahkûmların duvara kazımaları gereken türden yazıları kastediyordu Jim. Ama Jim'in mutlaka kazıması gerekiyordu o yazıları, Tom bu işin başka yolu yok, yapmaya *mecbur,* dedi; devletin bir mahkûmu kaçacak ama hücresinin duvarlarına armasını ve hikâyesini kazımamış olacak, öyle mi? Yokmuş öyle bir olay, öyle dedi.

"Lady Jane Grey'e bak mesela," dedi, "ya da Gilford Dudley'e bak bir; peki ya şu yaşlı Northumberland'e ne dersin? Bak, Huck, diyelim ki mahkûmsun ve bu işin binbir türlü sıkıntısı, derdi ve zahmeti *var*; elinden ne gelir ki? O yüzden Jim de armasını ve hikâyesini duvarlara kazımak *zorunda.* Tıpkı herkesin yaptığı gibi."

Bunun üzerine Jim şöyle dedi:

"Ama Saap Tom, bende harma marma olmamak; bi tek bu eski kömlek olmak, başka bi şey olmamak, onu da güynük yazmak gerek."

"Of ya, sen hiç anlamamışsın, Jim; arma dediğin çok başka türlü bir şey."

"İşin aslı," dedim, "Jim her türlü haklı bu mevzuda, sanki armaası var da yok demiyor ya."

"Arması olmadığını *ben* de biliyorum herhalde," dedi Tom, "ama buradan çıkmadan bir tane arması olacak mutlaka – çünkü Jim buradan her şeyi *dosdoğru* yaparak kaçacak ve şanına en ufak bir laf bile gelmeyecek."

Ben ve Jim elimizdeki tuğla parçalarına kalemleri sürttürmeye koyulmuştuk, Jim kendininkini pirinçten yontuyordu, ben de benimkini kaşıktan, o esnada Tom da oturup arma mevzusuna kafa yoruyordu. Biraz zaman geçtikten sonra Tom, bir sürü güzel arma bulduğunu ama hangisini seçeceği konusunda çok kararsız kaldığını söyledi, ama aklında bir tanesi varmış ve büyük ihtimal onu seçecekmiş.

"Armayı kavisli yaparız *ya da* çerçevenin sağ tarafına oturtsak da olur, bir hanedan şeridi çeker, onun içine de köşelerden *dut kırmızısı* çapraz bir haç çizeriz, içine de yerde yatan bir köpek koyarız, o da halk tabakasını temsilen yani, köpeğin ayağının dibine de halka halka uzun bir zincir koyarız, o da köleliği temsil etmek için olsun, sonra da armanın üst kısmının kenarlarını kıvrım kıvrım süsleriz; hemen altına da yukarı bakacak şekilde bir sıra *yeşil* zikzak çizeriz, *gök mavisi* zemin üzerine de üç sıra tırtıklı çizgi çekeriz; armanın tam orta göbeğinde girintili çıkıntılı şeritler göze çarpacak; tepesinde ise kaçak bir zenci duracak, ama böyle *simsiyah* bir zenci olacak, omzunda tuttuğu sopanın ucundaki çıkınının gösterdiği işaret, onun soylu bir adamın gayrimeşru çocuğu olduğunu gösterecek; zencinin iki yanına da kıpkırmızı birer çizgi koyacağız, onlar da destekçileri olacak, yani sen ve ben; armanın üzerinde de şöyle yazacak, *Maggiore fretta, minore atto.* Bir kitapta okumuştum bunu – acele giden yavaş gider demek anlamı da."

"Vay be, demek öyle," dedim, "ama gerisi ne anlama geliyor peki?"

"Bunları düşünecek kadar vaktimiz yok şimdi," dedi; "bizim işe kazma kürekle deli gibi girişmemiz lazım."

"Tamam, öyle olsun," dedim, "ama *birazını* söyle bari? Hanedan şeridi ne mesela?"

"Hanedan şeridi... hanedan şeridi işte ya... *sen* bilmesen de olur hanedan şeridi neymiş. İşler hele oraya bir gelsin, ben Jim'e nasıl yapacağını göstereceğim zaten."

"Amma yaptın ha sen de, Tom," dedim, "bana anlatıversen ne olurdu yani. Neymiş o gayrimeşru çocuk olduğunu gösteren işaret?"

"Amaan, nerden bileyim ben. Ama Jim'in de bir arması olması lazım illa ki. Bütün soyluların arması olur çünkü."

Bu tam da Tom'a göre bir hareketti işte. Eğer bir şeyi anlatmak işine gelmezse, anlatmayıverirdi. Bir hafta boyunca ikide bir sorup dursanız bile, dönüp de tek kelime anlatmazdı.

Şu arma mevzusunu da nihayet hallettikten sonra Tom bu sefer de, işin bu kısmının geri kalanını çözmeye koyulmuştu, duvara kazımak için şöyle hazin bir hikâye düşünecekti. Jim'in de öyle bir hikâyesi olması lazım, tüm mahkûmların vardır, dedi. Bir sürü hikâye yazdı kafasından, sonra onları bir kâğıda geçirdi ve bize sesli okudu:

1. Burada tutsak bir yürek binbir parçaya bölündü.
2. Dünyanın ve dostlarının sırt döndüğü zavallı bir mahkûm, hayatını ıstırap içinde burada tüketti.
3. Burada kimsesiz bir kalp parçalandı, örselenmiş ruhu yapayalnız tutsak edildikten otuz yedi sene sonra huzura kavuştu.
4. Burada, ıstıraplarla dolu otuz yedi senelik tutsaklığın ardından, yersiz yurtsuz, eşsiz dostsuz bir şekilde ruhunu teslim eden o soylu yabancı, XIV. Louis'nin özbeöz oğludur.

Tom'un sesi yazdıklarını okurken titremeye başladı, az daha ağlayacak sandım. Okuması bittikten sonra da, Jim'in duvara hangisini kazıyacağına bir türlü karar veremedi, hepsi de iyiydi; ama en sonunda, sen de hepsini birden kazırsın, Jim, dedi. Jim hemen araya girip, o kadar çok şeyi bir çiviyle bu kütüklere kazımak benim bir yılımı alır, hem ben daha harfleri nasıl yapacağımı bile bilmiyorum ki, dedi; ama Tom harfleri kalemle kendisinin kütüklerin üstüne yazacağını, Jim'in de tek yapması gerekenin, aynen o harflerin üstünden geçerek kazımak olduğunu söyledi. Hemen ardından şöyle dedi:

"Gel bunu düşünme şimdi, kütükler bizim işimizi görmez; çünkü zindanların duvarlarını kütükten yapmazlar: bizim bu yazıları bir kayaya kazımamız lazım. Gidip bir kaya bulup gelcez artık."

Jim, kaya kütükten katbekat daha zor ama dedi; ben o yazıların hepsini de bir kayaya kazımaya kalksam, o iş öyle uzun sürer ki, burada ölür giderim. Ama Tom, Huck sana yardım ediverir Jim, dedi. Sonra da kalemler ne durumda diye benle Jim'e bir baktı. Bu iş, insanı bıktıran cinsten zor bir işti, ayrıca çok da yavaş ilerliyordu, böyle giderse ellerimdeki yaralar biraz zor kapanırdı benim, hem bakınca pek bir ilerleme kaydetmiş gibi de görünmüyorduk; bunun üzerine Tom şöyle dedi:

"Ben bu mevzuyu nasıl çözeceğimizi biliyorum. Arma ve o hazin yazılar için bir kaya bulmamız lazım önce, böylece aynı kayayla iki kuş birden vurabiliriz. Değirmenin orda afili bi tane değirmentaşı biliyorum, gidip onu araklar, yazacaklarımızı onun üstüne kazırız, kalemlerle testereyi de ona sürte sürte hallediveririz."

Hiç yabana atılacak türden bir fikir değildi; ama değirmentaşının da yabana atılır bir yanı yoktu; ama biz gene de bu işin üstesinden geliriz diye düşünüyorduk. Gece yarısı olmasına daha vardı, Jim'i işinin başına bırakıp değirmene doğru yürümeye başladık. Değirmentaşını arakladık araklamasına, hatta eve doğru yuvarlamaya da başladık, ama bu iş epeyce bir zorlu çıktı. Ne kadar uğraşırsak uğraşalım, taş sürekli olarak devrilip duruyordu ve neredeyse her seferinde bizi ezmesine ramak kalıyordu. Tom, bu gidişle biz bunu aşağıya götürmeden, kesin o bizden birini götürecek, dedi. Yolu yarılamıştık ama biz de yorgunluktan tükenmiştik ve her tarafımız sırılsıklam ter olmuştu. Baktık ne yapsak olmuyor, nafile, biz de gidip Jim'i getirmeye karar verdik. Jim yatağının ucunu hafifçe havaya kaldırdı ve yatağın bacağından zinciri çıkarttı, sonra da zinciri boynuna doladı, ardından hepimiz kazdığımız delikten sürüne sürüne dışarı çıktık ve hemen taşın yanına gittik; Jim'le ben taşa bir yüklenince, taş sanki tüy

gibi hafif geldi ve taşı kolayca taşımaya başladık; bu esnada Tom da bizi idare ediyordu. Tom, bu idare işlerinde gördüğüm göreceğim bütün çocukları cebinden çıkarırdı. Elinden her iş geliyordu.

Kazdığımız delik epeyce genişti, ama değirmentaşının içinden geçebileceği kadar da geniş değildi; Jim hemen kazmaya sarılıp, deliği taşın geçebileceği kadar genişletti. Tom, yazılacak yazıları çiviyle taşın üstünden geçerek çizdi, sonra da yazıları kazıması için Jim'i taşın başına geçirdi, Jim'in elinde keski niyetine çivi, çekiç niyetine de kulübenin arkasındaki ardiyede bulduğumuz demir bir kapı sürgüsü vardı; Tom, Jim'e mumu bitesiye kadar çalışmaya devam etmesini söyledi, ancak ondan sonra yatabilirdi, yatmadan önce de değirmentaşını saman şiltesinin altına saklayıp onun üzerinde yatacaktı. Jim'in zincirini yatağının bacağına tekrar geri geçirmesine yardım ettik, artık biz de nihayet yatmaya gidebilirdik. Ama Tom'un aklına bir şey gelmişti belli ki:

"Senin burda hiç örümcek falan var mı, Jim?" diye sordu.

"Hayır, saap, Tanrıya şükür hiç olmamak, Efendi Tom."

"Tamam, biz sana örümcek getircez."

"Tanrı aşkısı için ben *istememek* ömürcek mömürcek! Hem kopmak ödü benim! Arkasından etraf çıngırdaklı ilan dolmak hep buralar!"

Tom bir-iki dakika kadar düşündü ve ardından şöyle dedi:

"Bak bu çok güzel bir fikir aslında. Kesin daha önce birileri yapmıştır bunu. *Mutlaka* birileri düşünüp yapmıştır zamanında, aklın yolu bir çünkü. Evet, harbiden de çok kıyak bir fikirmiş. Nerde saklayacaksın peki?"

"Ne saklıcak ben, Efendi Tom?"

"Neyi olacak, çıngıraklı yılanı tabii ki de."

"Sen canımı almak benim, Efendi Tom! Burya bi çınkırdaklı ilan gelmek, ben anında duvarı gafamlan yarmak geç'vermek öte yana."

"Ama, Jim, bir süre sonra artık korkmamaya başlarsın. Hatta onu evcilleştirebilirsin bile."

"Evçilleştirmek mi!"

"Evet – ne var ki bunda. Bütün hayvanlar kendilerine iyi davranan, onları sevip okşayan insanlara karşı şükran duyar, hiçbir hayvan onları seven, besleyen eli ısırmayı *düşünmez* bile. Her kitapta da yazar bu dediğim. Bak sen sözümü dinle benim; iki, bilemedin üç gün için deneyiver bir bakalım. Sen hele bir yanına alsan onu, çok geçmeden alışıverirsin ona, yılan da seni öyle bir sevmeye başlar ki; hep yanında yatar; bir an bile yanından ayrılmaz artık; hatta onu alıp halka halka boynuna dolamana ve kafasını ağzına sokmana bile bir şey demeyecektir."

"*Lütfen, n'olur*, Efendi Tom! Sen öyle şeyler *konuşmamak*! Ben buna *dayanamamak*! Ben ilanın gafasını azıma sokmak, o da buna bir şey *dememek* çünküm o beni sevmek olmak? O daha *çook* beklemek, ben gel ağzıma gir *dememek*! Hem ben yanımda ilan milan *yatırmamak* zaten!"

"Böyle aptal aptal konuşmasana, Jim. Bir mahkûmun mutlaka sessiz bir hayvanının olması *lazım* bir kere, hele ki bir de çıngıraklı yılanı şimdiye kadar hiç deneyen olmamışsa var ya, işte o zaman bunu ilk düşünüp de yapmış olmak sana öyle bir şan ve şeref verir ki, buradan kurtulmak için düşünebileceğin diğer tüm yollar onun yanında hiç kalır."

"Ne şanı, Efendi Tom, *istememek* ben öyle şan şelef. İlan gelmek Jim'i çenesinden kapıvermek, sonra bu işin şanı şelefi *nerde olmak*? Yook, saap, ben hiiç öyle işler istememek."

"Amma yaptın ha, bir *denesen* ne olur yani? Sen gel sözümü *dinle* benim, bir kerecik dene; eğer dediğim gibi olmazsa da, yılanı salarsın gider."

"Ben denemek, sonra ilan beni sokmak, benim bu hayatta hiç derdim tasam *kalmamak* artık! Efendi Tom, ben her bi şeye var olmak saçma sapan olmamak, amma Huck'la sen bir olmak, buraya bi ilan getirmek, al evçilleştirmek demek, ben hemen *çekmek gitmek*, o *kesin* olmak!.."

"İyi öyleyse, boş ver, salla gitsin ya, madem o kadar inat ettin. O zaman biz de sana o zehirsiz çizgili yılanlardan bulup getiririz,

sen de kuyruklarına birkaç düğme bağlayıp, çıngıraklı yılanmış gibi yaparsın, sanırım öyle yapsak kurtarırız durumu."

"Ben *onnarı* idare edepilmek, Efendi Tom, ama onnarsız daa bilem iyi idare edepilmek, ben size söylemek... Mahkûm olmak amma zahmetli olmak, sıkıntısı bitmemek yav!"

"Öyledir tabii, her işi dosdoğru yapacak olursan *hep* zor olur. Senin burada fare falan var mı?"

"Hayır, saap, görmedim."

"İyi öyleyse, biz sana fare getiririz."

"Nassı yani, Efendi Tom, *istememek* ben fare mare! Onnar kadaa müsüpet bi yaratık olmamak, onnar insannarı sinir etmek bu dünyada, insanın üstünde dolanmak durmak hep, sen tam uykuya dalmak, onnar ayaanı ıstırıvermek. Hayır, saap, siz bana küçük zehirsiz ilanlardan getirmek bari en iyisi!.. Amman sakın fare mare getirmemek; benim fareylen ne işim olmak yaa!"

"Bak Jim, senin *mutlaka* farelerin olmak zorunda – bütün mahkûmların vardır. Bıkbık etmeyi kes artık sen de. Faresi olmayan mahkûm mu olurmuş ya, duyulmuş şey değil. Mahkûmlar farelerini eğitir, sever okşar, onlara numaralar öğretir; sonra da sinek gibi yapışırlar sana, her yere senle gelirler. Ama senin onlara müzik de çalman lazım şimdi. Müzik yapmaya yarayacak bir şeylerin var mı burada senin?"

"Biraz kaadım ve iri dişli bi tarraam var, bi de aaz kopuzum var, başka da hiç bi şeyim olmamak; bence fareler aaz kopuzu dinnemeyi hiç sevmemek."

"Severleer, severler, hem de öyle bir severler ki. *Onlar* için ne tür müzik olduğu hiç fark etmez. Hele ki ağız kopuzu farenin canına minnet. Müzik sevmeyen hayvan yoktur – hele ki hapishanede farelerin arayıp da bulamadığı şeydir müzik. Özellikle acıklı müzikler çalacaksın onlara; zaten ağız kopuzundan da başka türlü bir ses çıkaramazsın. O sesle her zaman ilgilerini çekebilirsin farelerin; derdin neymiş diye anlamak için deliklerinden kafalarını uzatırlar. Sonra da bir bakarlar sana, iyisin; aynen çal-

maya devam et. Geceleri yatmadan önce bir de sabahları erkenden yatağının başına oturacaksın ve ağız kopuzunu çalacaksın; Hayat Bağımdın Sonbaharımda'yı mutlaka çal ama - onu duyan bir fare hemen yanında bitiverir senin; sonra sen bir-iki dakika daha çalmaya devam ettiğinde, orada ne kadar fare, yılan, örümcek, börtü böcek falan varsa hepsinin senin derdinle dertlenip sonra da yanına geldiğini kendin göreceksin zaten. Artık hepsi başına toplaşır, en asilinden çok güzel zaman geçirirler seninle."

"Onnar elbet küsel zaman geçirmek, Efendi Tom, ama ya *Jim'in* vakti nassı geçmek o sırada? Ben bu mevzudan hiç bi şey annamamak! Ama ben meçpur yapmak eyer yapmak gerekmekse. Mademse ben hayvanlarla iyi geçinmek, kopuzu güzel çalmak, sonra sıkıntı çıkmamak burda."

Tom biraz durup düşünmeye başladı, unuttuğu hiçbir şey kalmasın istiyordu; çok geçmeden şöyle dedi:

"Hah, aklımdan çıkmış. Sen burada çiçek falan yetiştirebilir misin peki?"

"Ben bilmemek, belki yetiştirmek, Efendi Tom; amma burası zifiri karanlık olmak, hem benim çiçeklen ne işim olmak zaten, zor olmak çiçek yetiştirmek..."

"Olsun, bak sen gene de bir dene. Çiçek yetiştirmesini becermiş kimi mahkûmlar var yani öyle."

"Burda sapları kedi kuyruuna benzeyen o büyük devedili yetişmek ancak, Efendi Tom, amma bence onnan uuraştıına bilem deymemek hiç."

"Bak hâlâ inanmıyor yetişceğine. Biz sana küçük bir tane çiçek bulup gelcez, sen de onu şu köşeye dikceksin, orda yetiştirceksin işte. Bir de, ona devedili deme artık, Pitchiola, yani hapishane gülü de; hapishanede yetişiyorsa eğer o çiçeğin adı budur. Ayrıca onu gözyaşlarınla sulayacaksın."

"Niye ki, benim suyum olmak zaten burada, hem de membadan gelmek, Efendi Tom."

"*Boş ver* sen şimdi memba suyunu falan, gözyaşlarınla sulaman lazım diyorum sana. Bu işin yolu yordamı budur çünkü."

"Ama Efendi Tom, ben bahse girmek ben memba suyuyla iki gat hızlı devedili yetiştirmek burda, başka bi adam gösyaşıynan sulamak, o *yavaş* büyümek."

"Sen mevzuyu hiç anlamamışsın. Bu işi *mutlaka* gözyaşınla yapmak zorundasın işte."

"O çiçek elimde kurumak gitmek, Efendi Tom, kesin ölmek burda; çünküsü ben aalamamak öyle kolay kolay."

Bunun üzerine Tom bir an için ne diyeceğini bilemedi. Ama biraz düşündükten sonra, öyleyse Jim de soğan kesip gözyaşı dökmek için biraz gayret edecek artık, dedi. Sonra da sabahleyin gidip kimselere çaktırmadan Jim'in kahve demliğinin içine bir tane soğan bırakacağına söz verdi. Bunun üzerine Jim, "demliin içinde tütün daa iyi olmak," dedi. Sonra da planın her şeyine bir kusur bulup söylenmeye başladı; devedili yetiştirmenin zahmeti, farelere kopuz çalma derdi, yılanı, örümceği, fareyi ve diğer börtü böceği sevip okşama, gönüllerini hoş tutma işi, tüm bunlar yetmezmiş gibi üstüne bir de kalem yontup kayalara yazı kazıma, günlük tutma ve daha bir sürü ıvır zıvır; amma çok zahmeti, sıkıntısı, derdi tasası varmış mahkûm olmanın diyordu, hiç bu kadar sorumluluk gerektiren bi iş yapmamıştım ömrü hayatımda dediği anda Tom'un da artık sabrı taştı; açtı ağzını yumdu gözünü; dünyada hiçbir mahkûmun elinde ondaki kadar afili imkânların olmadığını, kendine nam yapmak için elinde mis gibi fırsatı varken bunu takdir etmeye yetecek kadar kafasının basmadığını söyleyerek verdi veriştirdi. Bunları duyunca Jim hemen pişman olup özür diledi, bir daha öyle davranmak yok diye bize söz verdi, sonra da Tom'la ben oradan ayrılıp yatmaya gittik.

39. BÖLÜM

Sabah olunca hemen köye gidip tel kafesli bir fare kapanı satın alıp geri geldik, sonra da en güzellerinden bir fare deliğinin tıkacını açtık, daha bir saat bile dolmadan en besililerinden on beş tanesini yakalamıştık bile; sonra da kafesi alıp fareler orada güvende olur diyerekten gidip Sally Teyze'nin yatağının altına bir güzel sakladık saklamasına ama biz örümcek bulmaya çıktığımız sırada şu Thomas Franklin Benjamin Jefferson Elexander Phelps denen çocuk gidip ta oradaki kafesi bulmuş, sonra da fareler dışarı çıkar mı çıkmaz mı diye merak edip kafesin kapağını açmış, fareler de hiç durur mu, hepsi fırlamış dışarı haliyle; tam bunun üstüne de Sally Teyze içeri girmiş, işte tam bizim geri geldiğimiz sırada, Sally Teyze yatağının üstüne çıkmış çığlık çığlığa kıyameti koparıyordu; fareler de Sally Teyze boş durmasın, canı sıkılmasın diye ellerinden gelen gayreti gösteriyorlardı. Sonra eline ceviz dalından sopasını geçirdiği gibi ikimizin de bir güzel tozunu aldı, yeniden on beş-on altı tane fare yakalayıncaya kadar neredeyse iki saat geçti, sırf her şeye burnunu sokan o zırtapoz velet yüzünden hem de, yakaladığımız farelerin hiçbiri istediğimiz gibi değildi, çünkü ilk vurgunda fare sürüsünün en seçkinlerini, en besililerini yakalamıştık. Daha önce hiç o ilk vurgunda yakaladıklarımız kadar güzel ve besili fare topluluğu görmemiştim.

Yakalayabildiğimiz bütün örümcek, böcek, kurbağa, tırtıl ve her türlü canlı mahlûku alıp güzelcene bir yığın yaptık; bir tane de eşek arısı kovanımız olsun istedik ama o iş olmadı. Bütün arı ailesi evde toplanmıştı çünkü. Ama hemen vazgeçmedik tabii ki, orada arı kovanının yanında durabildiğimiz kadar durup bekle-

dik; çünkü ya biz onları iyice usandırıp pes ettirecektik ya da onlar bizi, en sonunda onlar bizi pes ettirdi. Sonra da gidip arıların soktuğu çeşitli yerlerimize bolca andızotu sürdük, kendimizi epey bir toparlamıştık ama otururken acıyordu, rahat edemiyorduk. O yüzden biz de yılan yakalayalım bari dedik, birer düzine çizgili yılan ve ev yılanı yakaladık, hepsini alıp bir çuvalın içine koyduk, sonra da gidip çuvalı bizim odaya bıraktık, artık akşam yemeği vakti gelmişti, gün boyu işimizi hakkıyla yapıp, şakır şakır ter dökmüştük; acıkmak mı – o da laf mı şimdi? Yemekten sonra odaya geri döndüğümüzde ortalıkta yılan namına en ufak bir şey kalmamıştı – çuvala bir yarım düğüm daha atıp ağzını sağlam bağlamamışız, yılanlar da nasıl olmuşsa bir yolunu bulup oradan çıkıp gitmişlerdi. Ama bu öyle çok da önemli bir mesele değildi, çünkü o yılanlar dönüp dolaşıp gene buradaki ev ve müştemilata gideceklerdi. O yüzden biz de, istersek yılanları sonra gene yakalayabiliriz diye düşündük. Epey bir süre boyunca evde hiç yılan kıtlığı çekmedik. Çatı kirişlerinden ya da herhangi bir yerden ikide bir sapır sapır döküldüklerini görebiliyordunuz; genellikle de ya tabağınızın içine düşüyor ya da ensenizden aşağı doğru kayıyorlardı, hep de en istemeyeceğiniz yerde bir yılan bitiveriyordu. Yılanların hepsi çok güzeldi ve çizgileri vardı, milyon tanesi bir araya gelse dahi kimseye bir zararları dokunmazdı; ama Sally Teyze için bunlar durumu değiştirmiyordu; yılanlardan iğreniyordu işte, hem de türü ne olursa olsun; durumu kontrol altına alacak olsan bile, hiçbir koşulda yılan görmeye tahammülü yoktu; ne zaman yılanlardan biri üstüne düşecek olsa, o an elinde ne iş olursa olsun bırakmasıyla oradan kaçması bir oluyordu. Hiç böyle bir kadın görmemiştim doğrusu. Bir çığlık atmaya görsün, cehennemin dibinde bile olsanız o sesini duyardınız. Yılanları maşayla bile tutmaya yanaşmıyordu hiç. Diyelim ki yatağının içinde dönerken bir tane yılan görecek olsun, apar topar evden çıkıp öyle bir feryat figan koparıyordu ki, sanırsın evde yangın çıktı. Sally Teyze'nin bu hallerinden ihtiyar adamcağıza öyle bir gına gelmişti ki, keşke Tanrı yılanları hiç yaratmasaymış, bile dedirtti

en sonunda. Bir hafta bile geçmeden evde ne kadar yılan var yok hepsini toplayıp evden uzaklaştırdık uzaklaştırmasına ama Sally Teyze kendini toplayamamıştı daha, hatta bu gidişle biraz zor toparlayacak gibi görünüyordu; çünkü oturmuş bir şey düşünürken gidip de bir tüyü hafifçe bile ensesine değdirseniz, aklı çıkıyor ve olduğu yerde korkudan tavana sıçrıyordu. İnsan hayretler içinde kalıyordu doğrusu. Ama Tom, kadınların hepsi böyle oluyor dedi. Ona göre kadınların yaradılışı böyleydi nedense.

Sally Teyze bizim yılanlardan biriyle karşılaşmaya görsün, bizi her seferinde bir güzel benzetiyordu, eğer evi bir daha yılanlarla doldurmaya kalkarsak bu yediğimiz dayakların, o zaman atacağı dayağın yanında okşama gibi kalacağını söyledi. Pataklanmayı çok da takmıyordum kafama çünkü yediğim dayakların hepsini toplasan bile canımı pek acıtmamıştı; kafama asıl takılan şey bizim bir o kadar daha yılanı nasıl olup da tekrar toplayacağımız mevzusuydu. Ama yine de yeni yılanlar bulup toplayabildik, aynı zamanda başka bir sürü şey de bulduk; tüm o hayvanlar müzik sesine yaklaşıp da Jim'in başına üşüştüğü zaman, Jim'in kulübesinden daha neşeli bir yer göremezdiniz dünyada. Jim örümceklerden hiç haz etmiyordu, örümcekler de ondan; örümcekler oldukları yerde pusuya yatmış gibi durup bekliyorlardı ve Jim'i de bir ateş basıyordu. Üstelik onca farenin, yılanın ve de değirmentaşının arasında kendisine yatacak yer kalmadığı için söylenip duruyordu; kendine hayvanların arasında yer açıp yatsa bile rahat uyuyamıyordu, çünkü yatağın içi hep kımıl kımıldı, hayvanlar dur durak bilmiyordu, çünkü *hayvanların* hiçbiri aynı zamanda uyumuyordu, yılanlar uyurken fareler ortalıkta cirit atıyor, farelerin uyuduğu sırada da yılanların nöbeti başlıyordu, o yüzden de sürekli olarak Jim'in ayağının altında dolaşan bir hayvan çetesi vardı, diğer bir çete de Jim'in üstünde sirk düzenliyordu, olur da Jim kendine yeni bir yer açmaya kalksa, o hareketlenir hareketlenmez örümcekler hemen Jim'in üstünde şanslarını deniyorlardı. Jim, hele oradan bir çıksın da, ona maaş bile bağlasalar hayatta bir daha mahkûm falan olmayacağını söyledi.

Bu şekilde geçen üç haftanın ardından her şey gayet güzel yoluna girmişti. Gömleği ta en baştan böreğin içinde yollamıştık zaten, ne zaman bir fare gelip de Jim'den bir ısırık alsa, Jim hemen yattığı yerden doğrulup, hazır mürekkep daha sıcakken, günlüğüne bir şeyler yazıyordu; kalemler yontulmuş ve yazılar da değirmentaşının üstüne güzelce kazınmıştı, Jim'in yatağının bacağını da testereyle ortasından kestik ve çıkan talaşı da mecburen yedik, midemize oturup karnımızı öyle bir ağrıttı ki. Hepimiz ölüyoruz sandık, ama ölmedik. Sindirmesi bu kadar zor bir talaş daha önce hiç yememiştim; Tom da aynı şeyi söylüyordu. Ama dediğim gibi işleri nihayet bitirmiştik artık ama yorgunluktan bizim de işimiz bitmişti, en çok da Jim'in. Bizim ihtiyar, Orleans'ın güneyindeki plantasyona iki kez mektup yazdı, gelip kaçak zencilerini almalarını söyledi ama mektuplarına cevap alamadı, çünkü ortada öyle bir plantasyon falan yoktu; bunun üzerine o da St. Louis ve New Orleans gazetelerine ilan vereceğini söylemeye başladı; ağzından St. Louis gazeteleri lafını duyar duymaz, soğuk soğuk terlemeye başladım, demek ki artık kaybedecek zamanımız kalmamıştı. O yüzden de Tom, artık isimsiz mektuplar faslına geçmenin vaktinin geldiğini söyledi.

"O da ne be yahu?" diye sordum.

"Ortada bir işler dönerken insanlara yapılan uyarılar yani. Bu iş bazen böyle yapılır bazen de öyle. Ama kalenin kumandanına haber uçuran bir casus bulunur her daim. XVI. Louis'nin Tooleries'ten* kaçacağı zaman da hizmetçi kızın biri ona böyle casusluk yapmıştı. Çok iyi bir yöntemdir bu ha, isimsiz mektuplar da aynı şekilde. Biz her iki yöntemi de kullanacağız. Ayrıca, bir mahkûmun anasıyla kıyafetleri değişmesi de çok yapılan bir şeydir, anne içeride kalır, oğlu da anasının kıyafetlerini giymiş bir şekilde oradan tüyer. Onu da yapalım bak."

"Ama bak şimdi hiç olmadı Tom, biz niye kalkıp da insanları *uyarmak* isteyelim ki ortada bir dolap dönüyor diye? Bırak da ne

* Devrim sırasında Fransa Kralı XVI. Louis'nin tutulduğu Tuileries Sarayı'ndan söz ediliyor. *-çev.*

halleri varsa görsünler; mahkûma bekçilik etmek onların işi sonuçta yani."

"Evet, biliyorum ama onlara da çok fazla bel bağlayamayız. En başından beri hep böyle yaptılar çünkü; *her şeyi* yapıp etmesi hep bize kaldı. O kadar saftirik ve bir o kadar da mankafalar ki, etraflarında ne olup bitiyor hiç farkında bile değiller. O yüzden de biz onlara *haber uçurmazsak*, hiç kimse ya da hiçbir şey önümüze çıkıp da bize engel olmaya çalışmayacak, sonra da bu kadar emek ve zahmet verip, sıkıntılara girdiğimiz bu kaçış planı da sorunsuz bir şekilde dümdüz işleyecek; yani o kadar zahmet yabana gidecek – boş yere o kadar uğraştığımızla *kalacağız*."

"Bana sorcak olursan, Tom, ben tam da öyle olmasını isterim."

"Boş konuşuyosun!" dedi yüzünde pis bir ifadeyle. Bunun üzerine ben de şöyle dedim:

"Ama sana hiç sıkıntı çıkarmayacağım bak. Sana uyarsa bana da uyar. Şu hizmetçi kız mevzusunu nasıl halledeceksin?"

"Hizmetçi kız sen olacaksın. Önce içeriye sızacaksın, tam gece yarısı olduğunda, o melez kızın elbisesini araklayacaksın."

"Tom, iyi diyorsun da, bu iş hemen ertesi sabaha başımızı derde sokar bizim; çünkü o kızın muhtemelen o kıyafetten başka giyecek bir şeysi yoktur."

"Tamam, onu da biliyorum; ama sen elbiseyi temelli almayacaksın ki, elbise bize sadece on beş dakikalığına lazım, o da isimsiz mektubu götürüp ön kapının altından atmak için."

"Tamam, tamam öyleyse, dediğini yapacağım; ama üstümde kendi giysilerim varken de mektubu gayet güzel taşıyabilirdim."

"Hizmetçi kıza benzemezdin hiç *o zaman*, değil mi?"

"Hayır benzemezdim, ama etrafta benim neye benzediğimi görecek kimseler de olmayacak ki *zaten*."

"Mevzunun onunla hiçbir alakası yok işte. Bizim burada tek yapmamız gereken, *görevimizi* layığıyla yapmak, o işi yaparken bizi *gören* olmuş mu olmamış mı bize ne? Senin hiç mi ilken falan olmadı şu hayatta?"

"Tamam, tamam, bir şey dediğim yok; ben hizmetçi kız oluyorum şimdi. Öyleyse Jim'in annesi kim olacak?"

"Annesi de ben oluyorum. Sally Teyzeninkilerden bir elbise de ben araklayacağım artık."

"Tamamdır, o halde ben ve Jim kulübeden çıktığımızda sen de içeride kalacaksın."

"Pek sayılmaz. Jim'in giysilerinin içini samanla doldurup yatağına yatıracağım, kılık değiştirmiş annesini temsilen yani, sonra da Jim üstümden zenci kadının kıyafetlerini alıp giyecek, ardından da topluca firar edeceğiz. Racon bilen bir mahkûm kaçarsa o işin adı firar etmek olur artık. Örneğin bir kral kaçsın, ona da firar etmek denir. Kralın oğlu da kaçsa öyledir; oğlan ister karısından olsun, isterse gayrimeşru olsun hiç fark etmez."

Böylece Tom isimsiz mektubu yazdı, ben de o gece melez hizmetçi kızın elbisesini arakladım ve giydim, sonra da gidip mektubu kapının altından attım, aynı Tom'un benden istediği gibi. Mektupta şunlar yazılıydı:

> *Dikkat. Başınıza büyük bir çorap örüyorlar. Gözünüzü dört açın.*
> *BİR DOST.*

Sonraki gece Tom'un kanla çizdiği kurukafa ve çapraz kemik resmini alıp ön kapıya yapıştırdık; onun ertesi gece de bir tane tabut resmi çizip onu da arka kapıya yapıştırdık. Daha önce bir ailenin hiç bu kadar korkup endişelendiğini görmemiştim. Eve hayaletler doluşup her şeyin arkasında, yatakların altında falan pusuya yatıp sonra da havada titrek titrek uçuşsalardı bile, bu kadar korkamazlardı. Kapı çarpacak olsa, Sally Teyze yerinden zıplayıp "Ayy!" diye bağırıyordu, bir şey yerinden düşecek olsa, yine yerinden zıplayıp "Ayy!" diye çığlık atıyordu, Sally Teyzeye yaklaşıp da o görmeden bir dokunacak olsanız, gene aynı şeyi yapıyordu; sırtını o duvara da dönse bu duvara da dönse huzursuzluğu bir türlü geçmiyordu, çünkü her zaman arkasında bir şey var sanıyordu – o yüzden de birden arkasına dönüp dönüp "Ayy!" diyordu sürekli olarak, hatta daha tam tur arkasına

bile dönmeden tekrar geri dönüp yine aynı şekilde çığlık attığı da oluyordu; gidip yatmaya korkuyordu ama uyumadan sabaha dek oturmaya da korkuyordu. O yüzden de işler gayet yolunda gidiyordu Tom'un dediğine göre; hatta Tom bu kadar tıkır tıkır işleyen başka bir plan hiç görmemiş hayatında. İşte bu da işlerin doğru düzgün bir şekilde yapıldığını gösterir, diyordu.

Ardından Tom, şimdi ise esas vurucu hamleyi yapma vakti geldi, dedi. O yüzden de ertesi sabah erkenden, daha şafak bile sökmeden yeni bir mektup yazdık, ama mektubu ne yapacağımızı tam bilemedik, çünkü akşam yemeğindeyken aralarında, geceleri her iki kapıya da bekçilik etmeleri için birer zenci dikeceklerini konuşuyorlardı. Tom ilk önce paratoner direğinden aşağı kayıp sağı solu kolaçan etti, arka kapıyı bekleyen zenci uyukluyordu, Tom da mektubu onun ensesine sıkıştırıverdi. Bu mektupta da şöyle yazıyordu:

Beni ele vermeyin, niyetim sizinle dost olmak. Kızılderili Bölgesinden gelen eli kanlı, zalim bir çete var, bu çete bu gece sizin kaçak zencinizi çalacak; siz eve kapanın, dışarı çıkıp da onların işlerini bozmayın diye son günlerde sizi korkutmaya çalışıyorlardı. Ben de çetenin üyesiyim, ama dinine bağlı bir insanım ve niyetim bu çeteden ayrılarak yeniden dürüst bir hayat sürdürmektir, o yüzden de bu şeytani planı ifşa ediyorum. Vakit tam gece yarısı olunca, kuzey tarafından çit boyunca gizli gizli buraya gelecekler, ellerindeki maymuncukla zencinin olduğu kulübeyi açıp onu kaçıracaklar. Benim işim de onlar için erketede durup bir tehlike görürsem teneke bir boru öttürmek; ama ben boru öttürmek yerine, onlar kulübeye girer girmez koyun gibi meleyeceğim, hiç boru öttürmeyeceğim yani; onlar zencinin zincirlerini çıkarırken, siz onları basarsınız ve içeri kilitlersiniz, sonra da müsayit bir vaktinizde onların icabına bakarsınız. Sakın benim size dediğimin dışında hareket etmeyin; eğer öyle bir şey yapacak olursanız, hemen şüphelenirler ve ortalığı yakıp yıkarlar. Ödül peşinde falan değilim, doğru olanı yaptığımı bilmek bana yeter.

Bir Dost

40. BÖLÜM

Kahvaltı bittikten sonra keyfimiz gayet yerindeydi, yanımıza öğlen yiyecek bir şeyler de alıp benim kanoyla nehre balık tutmaya gittik ve çok güzel vakit geçirdik; ardından gidip sala bir bakalım dedik, sal yerli yerinde güzelce duruyordu. Vakit iyice ilerleyince akşam yemeği için eve döndük, eve girdiğimizde herkesi korku ve endişe içinde bulduk; elleri ayakları birbirine dolaşmış, ne yapacağını bilemez haldeydiler, o yüzden de yemeği yer yemez bizi hemen odaya yatmaya gönderdiler, dertlerinin ne olduğunu anlatmadılar, en son yazdığımız mektupla ilgili de ağızlarından tek kelime bile çıkmadı; ama zaten anlatmasalar da olurdu, çünkü biz de herkes kadar ne olup bittiğini biliyorduk; merdivenleri yarısına kadar çıkmıştık ki Sally Teyze'nin arkasını dönmesiyle bir, hemen mahzene inip dolabın başına geçtik, öğlen yemek için epey sağlam bir kayıntı yüklenip odamıza çıktık, sonra biraz daha yattık, saat on bir buçuk gibi de uyandık, Tom, Sally Teyze'den arakladığı elbiseyi giydi, tam kayıntıları toparlarken şöyle dedi:

"Tereyağını nereye koydun?"

"Mısır ekmeğinin üstüne koydum ya," dedim, "koca bir parça."

"Öyleyse ekmeğin üstüne koymuşsun ama orada *bırakmışsın* – burada yok çünkü."

"Tereyağı olmadan da olur," dedim.

"Tereyağı *olsa* daha iyi olur," dedi; "şimdi çaktırmadan kilere in de, tereyağını kap gel. Sonra da paratoner direğinden inip bana yetişirsin. Ben de bu arada gidip kılık değiştirmiş annesi hesaabı Jim'in kıyafetlerinin içine saman dolduracağım, sen de gelince koyun gibi *mele* ve hemen topuklamaya hazır ol."

Sonra da Tom dışarı çıktı, ben de kilere indim. Yumruk kadar tereyağı aynen bıraktığım yerde duruyordu. Altındaki koca ekmek dilimiyle birlikte tereyağını aldım, mumumu söndürdüm ve hiç ses etmeden merdivenleri çıkmaya başladım, kimselere çaktırmadan zemin kata tam çıkmıştım ki elinde mumuyla Sally Teyze bir anda karşımda beliriverdi, elimdeki nevaleyi çabucak şapkamın içine tıkıştırıp şapkayı da kafama geçiriverdim, bir saniye sonra Sally Teyze beni gördü ve sordu:

"Kilerde miydin sen?"

"Evet, efendim."

"N'apıyodun sen orda bakayım?"

"Hiiç."

"*Nasıl hiiç?*"

"Evet, hiç, efendim."

"Madem öyle, gecenin bu vakti hangi akla hizmet aşağı indin?"

"Bilmiyorum, efendim."

"*Bilmiyor* musun? Bana bu şekilde cevap verme. Tom, aşağıda ne *halt karıştırıyordun* bilmek istiyorum."

"Hiçbir halt karıştırdığım yok, Sally Teyze, bir şey yaptıysam da iki gözüm önüme aksın."

İçimden şimdi beni rahat bırakır artık diye geçiriyordum, normalde bırakırdı çünkü; ama etrafta o kadar çok tuhaf şey olup bitiyordu ki, artık normal görünmeyen en ufak şeyde bile hemen endişe ve korkuya kapılıyordu; o yüzden de kararlı bir ses tonuyla şöyle dedi:

"Şimdi dosdoğru oturma odasına gidip ben gelene kadar da orada bekliyorsun. Sen belli ki üstüne vazife olmayan bir haltlar karıştırıyordun, bak şuraya yazıyorum, ne halt karıştırdığını anlayıncaya kadar *elimden kurtulamazsın*."

Oturma odasının kapısını açıp içeri girerken, Sally Teyze de nihayet yanımdan uzaklaşıyordu. Aman Tanrım, içerisi insan kaynıyordu! Odanın içinde her biri silahlı on beş çiftçi duruyordu. Elim ayağım öyle bir boşaldı ki gördüğüm ilk sandalyeye zar

zor çöktüm. Çiftçiler odanın içinde oturmuş, birkaçı alçak sesle birbirleriyle konuşuyordu, hepsi de huzursuz mu huzursuz, gergin mi gergindi, ama bunu belli etmemeye çabalıyorlardı; ama bu halleri benim gözümden kaçmadı tabii ki, çünkü şapkalarını bir çıkarıp bir takıyor, arada kafalarını kaşıyor, oturdukları yerden kalkıp başka yere geçiyor ve kıyafetlerinin düğmeleriyle oynayıp duruyorlardı. İşin aslı ben de çok huzursuz ve gergindim ama şapkamı çıkartamıyordum.

İçimden, şimdi Sally Teyze içeri bir giriverse, elinden ne çekeceksem çeksem, hatta beni bir güzel de pataklasa, sonra bir fırsatını bulup yanından kaçsam ve gidip Tom'a bu işi ne kadar abarttığımızı ve nasıl bir püsküllü belaya bulaştığımızı anlatsam diye geçiriyordum, böylece saçma sapan bir şekilde oyalanıp hiç vakit kaybetmez ve bu heriflerin sabrı taşıp da bizim peşimize düşmeden, Jim'i de alıp buralardan tüyebilirdik hemen.

En sonunda Sally Teyze gelmiş ve bana sorular sormaya başlamıştı ama sorulara doğru dürüst yanıt *veremiyordum*, kafam allak bullak olmuştu; çünkü bu adamlar öyle bir gerilmişlerdi ki aralarından birkaçı gece yarısına sadece birkaç dakika kaldığını söyleyerek, *hemen şimdi* harekete geçmek ve bu haydutları pusuya düşürmekten bahsetmeye başlamıştı; bu esnada diğerleri de onları içeride tutmaya ve koyun melemesi işaretini beklemeye ikna etmeye çalışıyordu; aynı zamanda Sally Teyze birbirinin peşi sıra sorular sorup duruyordu, benimse her yerim zangır zangır titriyordu, o an yer yarılsa içine atlayıp da kurtulmaya dünden razı bir haldeydim korkumdan; üstelik içerisi gitgide ısınmış, tereyağı da erimeye ve boynumun, kulaklarımın arkasından akmaya başlamıştı; çok geçmeden içlerinden birisi, "*Bana kalırsa* hemen *şimdi* dışarı çıkıp kulübeye *ilk* giren biz olalım, onlar geldiği gibi de tepelerine çökeriz," deyince neredeyse olduğum yere yığılıp kalıyordum; tam o sırada tereyağı iyice eriyip alnımdan aşağıya doğru akmaya başladı, Sally Teyze bunu görür görmez yüzü beyaza kesti:

"Tanrı aşkına, *n'oldu* bu çocuğa böyle? Kesin beyin humması olmuş bu, beyni dışarı akıyor!" dedi.

Herkes bir koşu başıma toplaştı, Sally Teyze şapkamı çıkarır çıkarmaz da ekmek ve tereyağından geriye kalanlar ortaya çıktı, sonra beni kendine çekip sarılarak:

"Yüreğim ağzıma geldi çocuk! Şükürler olsun ki kötü bir şey değilmiş; bu aralar bahtımız kara işte ya, yağmurdan kaçalım derken doluya tutulduk sandım, bir an alnından akan şeyi görünce, gitti çocuk dedim kendime artık, çünkü kafandan akan şeyin rengi, şekli tıpkı beyin humması olmuşsun da... Canım, canım benim, sen niye *diyivermedin* bana aşağıya bunun için gittiğini, inan *umurumda* bile olmazdı. Haydi şimdi git de yatağına yat bakayım, sabah oluncaya kadar da ortalıkta dolanma!" dedi.

Bir saniye içinde üst kata vardım, ikinci saniyede de paratoner direğinden aşağı kayıyordum, o karanlıkta koşarak ardiyenin yolunu tuttum hemen. Kelimeler ağzımdan güçlükle çıkıyordu, çok tedirgindim; ama yine de Tom'a olabildiğince hızlı bir şekilde oradan topuklamamız gerektiğini söyleyebildim, çünkü kaybedecek tek bir dakikamız bile yoktu ve evin içi adam kaynıyordu, hem de hepsi silahlı!

Tom'un gözleri parladı:

"Hadi ya! Harbiden mi diyosun? Çok güzel *değil mi*? Eğer her şeyi en baştan yapçak olsaydım var ya, buraya en az iki yüz adam toplattırırdım, Huck! Eğer biz bu işi şöyle biraz daha ağırdan alıp da..."

"Haydi, acele et! *Çabuk ol*!" diye sözünü kestim. "Jim nerede, Jim?"

"Tam dirseğinin yanında; kolunu uzatırsan Jim'e dokunabilirsin. Kıyafetlerini giydi, her şey hazır. Şimdi sessizce dışarı çıkıp meleyeceğiz."

Ama tam o sırada adamların kapıya yaklaşırkenki ayak seslerini duyduk, sonra da asma kilidi yoklamaya başladılar, içlerinden birisi şöyle dedi:

"Ben dediydim size, çok erken çıktık işte; daha gelmemişler bile – kapı da hâlâ kilitli bakın. Şimdi birkaçınızı kulübeye kilitleyeceğim, siz içeride karanlıkta pusuya yatın, geldikleri zaman da kafalarına sıkarsınız; geri kalanlar da tek tek etrafa dağılsın, geldiklerini duymak için kulak kesilsinler."

Ardından içeri girdiler ama o karanlıkta bizi göremediler, biz o telaşla yatağın altına girmeye çalışırken az daha üstümüze basacaklardı. Ama yatağın altına salimen ulaştık, kazdığımız delikten hızlı ama sessiz bir şekilde dışarı çıktık – önce Jim, sonra ben ve en son da Tom çıktı, çünkü Tom talimatı o şekilde vermişti. Artık kendimizi ardiyeye atmıştık, dışarıda dibimizden gelen ayak seslerini duyabiliyorduk. Hemen kapıya doğru süründük, Tom bizi tam orada durdurdu ve gözünü bir yarığa yaklaştırıp bakmaya başladı ama hiçbir şey görünmüyordu, içerisi zifiri karanlıktı; fısıltıyla bize adamların ayak seslerinin uzaklaşmasını bekleyeceğini söyledi, bizi dürterek işaret çaktığı zaman da önce Jim, en son da kendisi dışarı çıkacaktı. Tom bu sefer kulağını yarığa dayayarak dinlemeye başladı, dinledi de dinledi, ama ayak sesleri bir türlü uzaklaşmak bilmiyordu; en sonunda bizi dirseğiyle dürterek işareti çaktı, biz de hemen dışarı çıktık, eğile eğile, nefes bile almadan, çıt çıkarmadan, kimselere çaktırmadan, tek sıra ilerleyerek çite doğru ilerledik ve fark edilmeden çitin yanına vardık, Jim ve ben çitten atladık; ama Tom'un pantolonu çitin en üst tahtasındaki bir budağa takıldı, tam o anda yaklaşan ayak seslerini duyunca, pantolonu kurtarmak için hızla çekti, bu sefer de budak çattadanak kırılıverdi; sonunda yere inip yanımıza geldi artık ama tam o sırada birisinin bağırdığını duyduk:

"Kim var orada? Cevap ver yoksa ateş ederim!"

Ama cevap falan vermedik; anında oradan topukladığımız gibi uzaklaştık. Sonrasında bir koşuşturma bir hareketlilik oldu ve *dan dan dan*! Kurşunlar vızır vızır tepemizden geçiyordu! Adamların bağırışlarını duyabiliyorduk:

"İşte ordalar! Nehre doğru kaçıyorlar! Düşün peşlerine, millet, salın köpekleri, hemen!"

Hepsi birden tam yol ileri bize doğru geliyordu. Ayaklarında çizmeler olduğundan ve bağrıştıklarından onları kolayca duyabiliyorduk, ama biz çizme falan giymiyor ve de hiç bağırmıyorduk. Değirmene giden patika yola girdik; bize epeyce yaklaştıklarında ise kendimizi çalıların arasına atıp onlar geçesiye kadar bekledik, sonra da biz onların peşine düştük. Köpeklerin hepsini hırsızları ürkütmesin diye susturmuşlardı; ama şimdi birileri tasmalarını salıvermişti ve köpekler koştura koştura geliyordu, öyle çok havlıyorlardı ki sanki milyon tane köpek var gibiydi; ama bunlar bizim köpeklerimizdi; o yüzden biz de onlar bize yetişesiye kadar olduğumuz yerde durup bekledik; köpekler de baktılar peşinde koştukları bizden başkası değil ve bizim de onlarla oynayacak durumumuz yok, bize bir selam çaktılar ve ardından koşa koşa, bağırış ve patırtıların geldiği yöne doğru havlaya havlaya devam ettiler; biz de tekrar kendimizi toparlayıp arkalarından peşi sıra fişek gibi fırladık; neredeyse değirmene varmıştık, sonra da çalılıkların arasından ilerleyip kanomu bağladığım yere gittik, hemen kanoya atladık ve var gücümüzle nehrin ortasına doğru küreklere asıldık, gereksiz bir ses çıkarmamaya da çok dikkat ettik. Biraz açılınca yolumuza daha sakin ve rahat bir şekilde devam ettik, sonra da kanoyu salımın olduğu adaya doğru çevirdik; nehir kıyısında adamların birbirine bağırışını, köpeklerin havlamasını falan hep duyabiliyorduk, ama bir süre daha ilerleyince sesler gitgide azalıp artık hiç duyulmaz oldu. Nihayet sala çıktığımızda şöyle dedim:

"Hey gidinin koca Jim'i, *yeniden* özgür bir adam oldun sen *şimdi*, eminim bir daha kölelik falan etmezsin artık."

"Siz amma küsel iş yapmak öyle ya, Huck. Pek küsel pilan yapmak, pek küsel uygulamak; bööle garmaşıklıklı, bööle küsel pilan *şeytanın bilem* aklına gelmemek var ya."

Sevinçten içimiz içimize sığmıyordu, ama en çok sevinenimiz Tom olmuştu, çünkü baldırından kurşun yemişti.

Bunu duyunca Jim ve benim keyfimiz tuzla buz oldu. Tom'un canı çok acıyordu ve bacağı kanıyordu; onu alıp wigwama yatırdık, dükün gömleklerinden birini yırtıp yarasını sardık.

"Verin şu yırttığınız çaputları bana bakayım; ben kendim de yaparım. Sakın şimdi durmaya falan da kalkmayın, oyalancak zaman değil şimdi burada, firarımız gümbür gümbür duyulcak yakında; haydi kürek başına, çözün şu salı da bakayım! Haydi millet, çok güzel kıvırdık bu işi de! Harbiden de öyle yaptık. Keşke XVI. Louis'nin de kaçışını *biz* ayarlasaydık, o zaman var ya *onun* hayat hikâyesinde 'Aziz Louis'nin oğlu, çık cennetteki tahtına!' gibi teraneler yazmazdı hiç; hayır efenim, biz onu alıp bir çırpıda *sınırı* geçirttiriverirdik –aynen de öyle yapardık *ona*– hem de tam usta işi olurdu. Haydi millet, asılın şu küreklere, asılın dedim!"

Ama Jim ve ben birbirimize akıl danışıyorduk – bir yandan da düşünüp duruyorduk ne yapalım diye. Bir dakika kadar düşündükten sonra, şöyle dedim:

"Söyle bakalım, Jim."

O da başladı konuşmaya:

"Şimdi bu iş bana şööle görükmek, Huck. Mesela biz *onu* kurtarmak, özgür yapmak ama bizden biri furulmak, o z'man o 'Siz devam etmek, beni kurtarmak, bu yaralı için dohtoru boş vermek' demekir mi? Saap Tom Sawyer hiç öyle mi yapmak? Öyle mi söylemek? Sen de bilmek o öyle yapmamak! *Madem* öyle olmak, *Jim* öyle bir şey demekir mi? Hayır, efenim, *dohtor* olmadan ben burdan adım atmamak, ben kırk yıl bilem beklemek!"

Biliyordum işte Jim'in içinde var bir beyazlık, tahmin de ettiydimdi aynen böyle diyeceğini zaten – artık bir karara varmıştık, Tom'a, ben bir doktor bulmaya gidiyorum, dedim. Bizimkisi epey bir açtı ağzını yumdu gözünü ama ben ve Jim kararımızı vermiştik bir kere, hiç geri adım atmadık; bu sefer de kendisi sürünerek gidip salı çözmeye kalkıştı; ama ona engel olduk. Bunun üstüne başladı bize verip veriştirmeye, ama onun da bir faydası olmadı.

Sonra da baktı ben kanoyu hazır hazırlıyorum, şöyle seslendi:

"Off ya, mademki illa gitçem diye diretiyosun, köye varınca napacağınızı söyleyeyim size öyleyse. Doktorun yanına gidince önce kapıyı kapatın, sonra doktorun gözünü bir güzel sımsıkı

bağlayın, kimseye anlatmayacağına dair yemin ettirin, sonra da eline bir kese altın tutuşturun, ondan sonra da adamı alıp arka sokaklardan, karanlık yerlerden, ordan burdan dolaştırın, sonra kanoya bindirin, adaların arasında birkaç tur atın kanoyla, üstünü de arayın, yanında tebeşir varsa el koyun o tebeşire, köye geri götürene dek de sakın geri vermeye kalkmayın, yoksa daha sonra bizi kolayca bulabilmek için bu sala işaret falan koyar. Hepsi de öyle yapar."

Ben de, tamam dediklerini yaparım, diyerek yanlarından ayrıldım; Jim, doktor geldiğini görünce hemen ormana saklanacak ve tekrar geri gidene kadar da orada kalacaktı.

41. BÖLÜM

Bulduğum doktor yaşlı bir adamdı; sevecen ve saygın bir görünüşü vardı, onu uyandırdığım zaman öyle geldi yani. Doktora, ben ve kardeşimin dün öğleden sonra İspanyol Adası'nda avlanmaya çıktığımızı, sonra da bir sal bulup onun üstünde kamp kurduğumuzu söyledim, ama gece yarısına doğru kardeşim herhalde rüyasında bir şeye tekme atarken ayağı tüfeğine çarptı ve o da ateş alıp kardeşimi bacağından vurdu, dedim, doktordan benimle oraya gelip kardeşimi iyileştirmesini istedim, sonra da ona, bizim bu gece dönüp evdekilere sürpriz yapmak istediğimizi anlattım, o yüzden de bu olaydan kimseye bahsetmemesini rica ettim.

"Kimmiş sizin evdekiler?"

"Phelps'lerdeniz biz, te şu aşağıdan."

"Yaa, demek öyle," dedi. Bir dakika sonra da:

"Nasıl vuruldu demiştin sen kardeşin için bakayım?"

"Rüyasında bir şeyi tekmeliyormuş," dedim, "o sırada tüfek ateş almış işte."

"Nasıl bir rüyaysa artık," dedi.

Ardından fenerini yaktı, çantasını topladı ve yola koyulduk. Ama benim kanoyu görünce şöyle bir burun kıvırdı – bu kano bir kişiye ancak yeter, iki kişiyi taşımaz bu, batar, dedi. Ben de ona:

"Boş yere endişe ediyorsunuz, bayım, bu kano üçümüzü bile kolayca taşıdı," dedim.

"Ne üçü?"

"Ne üçü mü, işte benle Sid ve –hah– bir de *tüfekler*; onu diyorum yani."

"Haaa," dedi.

Ayağını küpeşteye dayadı ve kanoyu biraz salladı, etrafa bakınarak başını olmaz gibisinden iki yana salladı ve bize daha büyük bir şey lazım, dedi. Ama kayık ve kanoların hepsi kilitliydi ve zincirlerle bağlanmışlardı; bunun üzerine benim kanoya atladı, geri gelinceye kadar beni bekle, dedi, canın isterse git avlanakoy ya da eve dönüp evdekileri sürprize hazırla dedi. Ama ben canım istemiyor, dedim; ona salı şıp diye nasıl bulacağını tarif ettim, onun ardından doktor kanoyla nehre açıldı.

Az sonra içime bir kurt düştü. Başladım kendi kendime düşünmeye, ya bu doktor bu bacağı tez vakitte iyileştiremezse, hani eskilerin dediği gibi? Ya bu iş üç-dört gün sürecek olursa? Ya biz ne yapardık o zaman? Orada öylece oturup doktorun millete ötmesini mi bekleyecektik yani? Hayır efendim; ben *ne yapacağımı* biliyordum zaten. Oturup onu bekleyecektim ve geldiğinde tutup da eve gitmem lazım artık falan diyecek olursa, peşinden yüzmem gerekse bile onu yakalayıp bağlayacak ve alıkoyacaktım, sonra da birlikte nehre açılacaktık; Tom'un artık doktorluk bir işi kalmayınca da adama ücreti neyse verecektik, ya da artık üstümüzde ne kadar varsa, sonra da onu kıyıya bırakacaktık.

Beklerken biraz uyumak için bir kereste yığının içine sokuldum; gözümü açtığımda güneş çoktan tepeye çıkmıştı bile! Yerimden zıpladığım gibi soluğu doktorun evinde aldım, ama bana doktorun gecenin bir vaktinde hastaya çıktığını, daha dönmediğini söylediler. Dedim ki kendime, Tom'un durumu pek iyi değil anlaşılan, hemen adaya gitmeye karar verdim. Koşmaya başladım, ama köşeyi döner dönmez kafamı neredeyse Silas Eniştenin göbeğine tosluyordum!

"Hey, *Tom*! Nerelerdeydin bunca zamandır, seni kerata!"

"Hiçbir yerde *değildim*," dedim, "o kaçak zencinin peşindeydim işte – ben ve Sid."

"Siz ne halt etmeye gittiniz ki peşinden?" diye sordu. "Teyzeniz çok endişelendi."

"Boşuna endişelenmiş," dedim, "ikimiz de sapasağlamız çünkü. Adamların ve köpeklerin peşinden koşturduk ama bizi geç-

tiler, sonra onları gözden kaybettik; ama suyun üstünden sesler gelince biz de onlar sandık ve bir kano bulup peşlerine düştük, nehrin karşı tarafına geçtik, ama kimseyi bulamadık; biz de kıyı boyunca nehir yukarı epey bir gittik, artık halimiz kalmayınca, kanoyu bir yere bağlayıp yatmaya gittik, uyanalı bir saat ancak olmuştur daha; ne olup bittiğini öğrenmek için kürek çeke çeke buraya geldik, şimdi de Sid var mı bir haber diye bakmak için postaneye gitti, ben de biraz kayıntı bulmak için ondan ayrıldım, sonra da eve gidecektik işte."

Ardından "Sid"i almak için postaneye yürüdük; ama tam da "şüphelendiğim üzere" orada yoktu; bizim ihtiyar içeriden bir mektup aldı, bir süre daha oralarda bekledik ama Sid'in geleceği yoktu; bunun üzerine bizimki kalk gidelim haydi diye tutturdu, bırak Sid'i şimdi, o ister yayan gelsin ister kanoyla dedi, biz ise atla gidecektik. Ben durup Sid'i bekleyeyim desem de fayda etmedi; boş yere bekliyoruz dedi, benle geleceksin diye tutturdu, Sally Teyzeye bir görünüp, ikimizin de iyi olduğunu söylemem gerekiyormuş.

Eve döndüğümüzde Sally Teyze beni görünce öyle bir sevindi ki bir gülüyor bir ağlıyordu, bana sarılıp durdu, benim artık alıştığım şu hiç acıtmayan, meşhur dayaklarından birini attı, sonra da Sid gelince onu da aynı şekilde pataklayacağını söyledi.

Evin içi ağzına kadar yemeğe gelen çiftçi ve karılarıyla dolmuştu; ben bunca lakırdıyı hiç duymamıştım. Hele o yaşlı Bayan Hotchkiss yok mu; kadının çenesi durmak bilmedi.

"Bak, benim Phelps kardeşim, o kulübede bakmadık köşe bucak bırakmadım, bence o zenci kafayı yemiş. Daha az önce Damrell kardeşime de diyodum –di mi Damrel kardeşim– kafayı sıyırmış, ahanda aynı böyle dediydim. Sonra demedi demeyin bak: o zenci kafayı sıyırmış bildiğin, her halinden belli oluyo deli olduğu. Ya şu değirmentaşına bak bi, aklını peynir ekmekle yediği ordan belli, hadi de *bana*, yoksa durduk yere niye biri kalkıp da böyle deli saçması şeyleri değirmentaşına kazısın ki? Neymiş, burada tutsak bir yürek parçalanmış, burada ömrü çürümüş, işte

burda otuz yedi sene tutsak edilmiş falan – ha bi de Louis bilmem kimin özbeöz oğluymuşmuş da, felan fişmekan, say say bitmiyo ki. Resmen zırdeli bu zenci; en son diceğimi en baştan söyleyim sana, ortasında da bunu dicem zaten en başında da, ben görceğimi gördüm... bu zenci bildiğin zırdeli... Nebukaadneşar bunun yanında halt etmiş!"

"Hele şu merdivene bak bi, çapıtlardan örmüşler, Hotchkiss bacım," dedi Bayan Damrell; "merdiveni n'apmaya *istemişler* ki!.."

"Ya doğru dedin, aynen öyle, daha az önce ben de Utterback bacıma aynını diyodum, ahanda yüzü burada bak, sor, söylesin. Bak hele şu çapıt merdivene bi, dedim kardeşime, *bak bak* gerçekten de, dedi o da – merdiveni *n'apçaklarsa* artık, Hotchkiss bacım, aynen öyle konuşuyoduk biz de..."

"Hepsini geçtim de, o koskoca değirmentaşını ne halt etmeye ta kulübenin *içine* kadar *taşımışlar,* orasını anlamadım *bi türlü.* Ya şu *deliği* kim kazmış olabilir? Ya da kimler..."

"*Aynısının tıpkısını* dediydim ben de şimdi, Penrod Abi! Diyodum ki –uzatıvercen mi şu şekerliği– hah, Dunlap kardeşime diyordum, daha bu dakka dedim bak, acaba bu işi nasıl *becerdiler* diye, sen kalk, sırtlan o koskoca değirmentaşını, kulübeye taşı. Bak dikkat et dediğime, hiç *yardımsız* hem de – hiiç *yardım mardım* almamışlar yani! Konu *burada* düğümleniyor işte. Hiiç boş yere *bana* anlatmayın öyle yardım mardım almamış diye; çünkü basbaya *yardım almış* işte, hatta yardımın *kralını* almış bence, o zenciye yardım eden en az bi *düzine* insan vardır, aslında buralarda ne kadar zenci varsa tek tek tutup derilerini yüzeceksin bi, sonra gör bakalım nasıl *öğreniyom* kim yardım etmiş diye; hem daha..."

"Bir *düzine* dediğin ne ki! *Kırk* kişi bir araya gelse yapamaz o kadar işi. Baksana bi şu çakıdan yontma testerelere, ıvır zıvıra falan, amma zor olmuştur yapması ha; bak şu yatağın bacağına, o testerelerle kesmişler, altı adam bir haftada ancak yapar o işi; ya yatağın üstüne bıraktıkları içi samanla dolu o zenciye ne demeli; hele şuna bak..."

"*Aynen* dediğin gibi Hightower Abi! Ben de aynı şeyi daha demin Phelps Abime söylüyodum, aha yüzü burada. Hotchkiss Bacım, *sen* ne diyon bu işlere, diye sordu bana. Ne *düşüneyim*, Phelps Abi be, dedim. O testerelerle ne biçim kesmişler yatağın bacağını, onu diyodum dedi o da. Ha, sen onu mu diyon dedim ben de. Düşünüyom da, o bacak *kendi kendine* kesilmedi ya, birisi gelip *kesti* onu işte; bence öyle, ister beğen ister beğenme, benim için fark etmez, ama ben diceğimi dedim, daha mantıklı bi düşüncesi olan varsa da çıksın *söylesin*, n'olacak yani? Dunlap Bacıma da dedim zaten..."

"O da bi şey mi sanki, dört hafta boyunca oraya her gece en az bir ev dolusu zenci girip çıkmıştır o kadar işi yapabilmek için, Phelps Bacım. Bak şu gömleğe hele – her yerine gizli Afrika yazıları yazılmış, hem de kanla! Bence ta en başından beri bu işte parmağı olmayan kalmamış. Bu yazıları bana okuyacak olana iki dolar çalışır benden; bunu da hangi zenci yazdıysa artık, onu bir elime geçirsem, kırbacı kaptığım gibi var ya onun..."

"Ona *yardım eden* bi sürü kişi varmıştır, Marples Abi! Sen burada olup da göreydin evin halini, o vakit *anlardın* bak. Ellerine geçen ne var ne yoksa çalmışlar, hem de gözümüzün önünden, dikkatini çekerim bak. Şu gömleği gidip çamaşır ipinden çalmışlar! Hele ki şu ipten merdiveni yaptıkları çarşafı ise kaç kere *çalamadıklarını* anlatamam bile; ha bi de undur, mumdur, şamdandır, kaşıktır, bi de şu eski yatak ısıtma tavası, şimdi aklıma gelmiyo ama daha ne buldularsa çalmışlar, benim yepyeni basma elbisemi de çalmışlar; ben, Silas, Sid ve Tom, hepimiz *sabah akşam* gözümüzü kırpmadan nöbet tuttuk diyorum sana, ama hiçbirimizin gözüne en ufak bir şey bile çarpmadı; ama son dakikada ne olsa beğenirsin, bunlar bizim burnumuzun dibinden geçip gitmişler, sanki *bizimle* dalga geçer gibi, bi tek bizimle geçmediler ki dalgalarını, Kızılderili bölgesindeki soyguncularla da geçtiler, sonra da ciddi ciddi o zenciyi alıp *kaçırdılar*, burunları bile kanamadan, hem de arkalarında peşlerine düşmüş on altı adam ve yirmi iki köpek varken üstüne üstlük! Demem o ki, *duyduğum*

bütün hikâyeler bunun yanında hava cıva kalır. *Hayaletler* bile bu kadarını yapamazdı, akılları bu kadarına ermezdi. Bana sorcak olursan, bu işi yapanlar cinlerden başkası *olamaz*; çünkü, bizim köpekleri *sen* biliyosun işte, üstlerine başka köpek tanımam; amma velakin, bizim köpekler bir kerecik bile olsun onların bir *izlerini* yakalamaz mı! Hadi bana *bunu* açıkla bakalım açıklayabiliyosan! Hadi, *biriniz* açıklasın işte ya!"

"Başka şeyler fasa fiso kalır bu olayın yanında!"

"Tanrım, duyulduk şey değil."

"Bir yardım ediverin öyleyse, çünkü ben..."

"Hem *eve* dadanmışlar hem de..."

"Ay, üstüme iyilik sağlık, ben korkumdan öyle bir evde hayatta *duramazdım*!"

"Korkudan *duramazdın* ha! Ben korkumdan ne yatabildim ne kalkabildim ne bi uzanabildim ne de bi *oturabildim*, Ridgeway kardeşim. Bunlar şeyi bile çalmışlar – dün akşam gece yarısına doğru *benim* o halimi, telaşımı düşün bir de. Bunlar şimdi gelip evden birilerini alıp da kaçırmasınlar diye korkumdan ne dualar ettim! Öyle bi raddeye gelmişim ki doğru düzgün bir şey düşünemez oldum artık. *Şimdi* gündüz gözüyle durup düşününce çok aptalca geliyor insana; ama sonra, iki evladım da ta yukarıdaki odada bir başlarına uyuyorlar şimdi gariplerim benim, dedim kendime, bak yemin olsun içime öyle bir kurt düştü ki gecenin o vakti parmaklarımın ucuna basa basa yukarı çıkıp kapıyı üstlerinden kilitledim! Cidden *yaptım* bu dediğimi. Zaten kim olsa aynı şeyi yapardı. Bak sen anlarsın, çünkü insan öyle bir korkmaya görsün, korkusu da hiç azalmayıp üstüne üstlük daha da artıp kötüleşiyorsa eğer, insanın kafasının ayarı kaçıyor, sonra da saçma sapan şeyler yaparken buluveriyosun kendini, ondan sonra da başlıyosun kendi kendine düşünmeye, ya *ben* çocuk olsaydım, ya yukarıda böyle bir başıma kalsaydım ve kapı da kilitli olmasaydı, ya..." Bir an duraksadı, kafası karışık bir hali vardı, ardından yavaşça başını çevirdi, gözlerini bana diktiği zaman da – hemen yerimden kalkıp yürüyüşe çıktım.

Kendi kendime, eğer dışarı çıkıp da bir kenarda oturup biraz düşünürsem, bu sabah niye odada değildik diye anlatacak uygun bir şeyler bulurum, dedim ve dediğim gibi de yaptım. Ama Sally Teyze ya beni çağırtırsa diye çok da uzaklaşmadım. Epeyce bir vakit geçtikten sonra, insanların hepsi gitmişti artık, ben de eve dönünce Sally Teyzeye, o gürültü ve silah seslerinin beni ve "Sid'i" uyandırdığını söyledim, kapı kilitliydi ama biz de şamatayı izlemek istiyorduk, o yüzden paratoner direğinden aşağı indik, ama ikimizin de biraz canı yandı inerken, dedim, sonra da, *böyle bir şeyi* yapmayı hayatta bir daha aklımızdan bile geçirmeyiz, dedim. Ardından ona da, Silas Enişteye anlattığım hikâyenin aynını anlattım; bunun üzerine Sally Teyze, sizi affettim, dedi bana, belki de normal olan budur, oğlan çocuklarından ne beklenir ki zaten, dedi, hepsi de ele avuca sığmaz ve de gamsız oluyorlar gördüğüm kadarıyla, dedi; bu olayda nasılsa kimse bir zarar görmedi, o yüzden ben de zaten olmuş bitmiş bir şey için hiç oturup da kendi kendimi üzemem şimdi, dedi, onun yerine sizin sağ salim yanımda olmanıza şükredeyim ben iyisi mi, dedi. Sonra beni öpüp başımı okşadı, ardından gözleri düşünceli bir şekilde dalıp gitti, az sonra yerinden sıçrayarak:

"Aman Tanrım, neredeyse gece olmuş, daha Sid gelmedi bile! Başına bi şey mi *geldi* çocuğun acaba?"

Fırsat bu fırsat diye düşünüp, hemen araya girdim:

"Ben şimdi kasabaya bir koşu tutturur, onu bulup gelirim," dedim.

"Hiçbir yere gidemezsin," dedi. "Burdan bir yere kıpırdamıcaksın; bugünlük *bir çocuğun* kaybolduğu yeter. Akşam yemeğine kadar dönmemiş olursa, enişten gidip bakar."

Tom, haliyle akşam yemeğine falan gelemedi; yemekten hemen sonra da enişte dışarı çıktı.

Enişte saat on gibi eve geri döndüğünde biraz sıkıntılı bir hali vardı; Tom'a dair hiçbir iz bulamamıştı. Sally Teyze *epey bir* tedirgin oldu; ama Silas Enişte ona, boş yere kuruntu yapıyorsun,

çocuk bu, çocukluğunu yapacak sonuçta, diyordu, sonra da, bak görürsün, yarın sabah sapasağlam çıkıp gelecek kapıya, dedi. Sally Teyze bununla avunacaktı artık. Ama ben gene de biraz daha oturup bekleyeceğim Sid'i, evi uzaktan kolayca görebilsin diye içerde bir ışığı da yanık bırakırım, dedi.

Sonra ben yatmaya çıktığımda, mumunu da alıp arkamdan geldi, beni bir güzel yatırıp üstümü örttü, bana öyle güzel annelik etti ki, nasıl hissettim desem, utancımdan yüzüm tutup da suratına bile bakamıyordum; ardından yatağın ucuna oturup benle epey bir süre sohbet etti, aman Sid şöyle akıllı çocuk, aman Sid böyle parlak bir çocuk diye diye ondan bahsedip duruyordu; arada bir de bana, acaba sence kayıp mı oldu acaba, yoksa yaralandı mı, yoksa boğuldu mu, yoksa şimdi bir yerlerde acılar içinde kıvranıyor mudur ya da öldü mü acaba, diye sorular soruyordu, ben de yokum şimdi yanında, yardım edemiyorum ona, diyerek sessizce gözyaşı döküyordu, ben de ona Sid'in iyi olduğunu ve sabahleyin de mutlaka çıkıp eve geleceğini söyledim; bunun üzerine elimi tutup avucunun içinde sıktı, beni öpüp bunu bir daha söyle, tekrar tekrar söyle dedi, çünkü bunu duymak onu rahatlatıyormuş, şu an öyle endişeliyim ki, diyordu. Tam kalkıp gideceği sırada, gözlerimin içine uzun uzun, tatlı tatlı baktı ve şöyle dedi:

"Kapıyı kilitlemeyeceğim, Tom, pencere ve paratoner direği de yerinde duruyor; ama sen uslu duracaksın, *değil mi*? Bir yere çıkıp gitmeyeceksin ya? *Benim* hatırım için?"

Tanrı biliyor ya, çok fena *istiyordum* gidip Tom'u nasıl oldu bir göreyim diye, hemen çıkmaya da dünden hazırdım; ama bunca lafın üstüne, bana sen gel başımıza kral ol bile deseler, çıkıp gidemezdim artık.

Aklımın bir yarısı Sally Teyze'de diğer yarısı da Tom'da kalmıştı, o yüzden hiç de iyi bir uyku çekemedim. Gecenin bir vakti iki kez paratoner direğinden kayıp evin ön tarafına doğru çıktım, Sally Teyze'yi gözünde yaşlarla pencerenin kenarında, mum ışığında gözlerini yola dikmiş bir halde gördüm, keşke onun için

bir şeyler yapabilseydim, ama elimden hiçbir şey gelmiyordu, bir daha asla onu üzecek bir şey yapmayacağım diye kendi kendime yeminler ediyordum sadece. Üçüncü kez uyandığımda artık şafak söküyordu; paratoner direğinden kaydım, Sally Teyze hâlâ oradaydı, mumu bitmek üzereydi ve kır saçlı, yaşlı başını eline dayamış bir halde içi geçmiş uyukluyordu.

42. BÖLÜM

Bizim ihtiyar kahvaltıdan önce kasabaya gitmiş ama Tom'a dair hiçbir iz bulamadan dönmüştü; şimdi de Sally Teyze'yle birlikte masanın başında oturmuş, kara kara düşünüyorlardı, hiçbirinin sesi çıkmıyor, ikisi de epey üzgün görünüyordu, kahveleri soğuyor ve bir şey de yemiyorlardı. Derken bizim ihtiyar şöyle dedi:

"Ben sana mektubu verdim mi?"

"Ne mektubuymuş o?"

"Dün postaneden aldığım mektup işte."

"Yok, bana mektup falan vermedin sen."

"Unuttum demek ki."

Bunun üzerine ilkin ceplerini karıştırdı sonra da mektubu nereye koyduysa artık bulup getirdi ve Sally Teyze'ye uzattı.

"Aa, mektup St. Petersburg'dan gelmiş – ablamdan."

Bir yürüyüşe daha çıkmak iyi olur şimdi, diye geçirdim içimden; ama ne mümkün, yerimden kalkamadım bile. Sally Teyze daha mektubu açmaya kalmadan, zarfı elinden attığı gibi koşmaya başladı – bir şey görmüştü herhalde. Ardından ben de gördüm. Bu gördüğüm Tom Sawyer'dı, otlardan, dallardan yapılma bir sedyenin üstündeydi; o yaşlı doktor ve üstünde o basmadan *kadın elbisesi*, elleri arkasından bağlı Jim, yanlarında bir sürü insanla geliyorlardı. Elime gelen ilk şeyin altına mektubu saklayıverdim ve hemen dışarı fırladım. Sally Teyze ağlaya ağlaya gelip Tom'un üstüne kapandı ve:

"Ölmüş bu çocuk, ölmüş, ölmüş işte!" diye bağırmaya başladı.

Tom, o esnada hafifçe kafasını çevirdi, mırıldanarak bir şeyler söyledi, dediklerinden kafasının hafif gidik olduğu anlaşılıyordu; bunu duyunca Sally Teyze ellerini havaya kaldırıp:

"Yaşıyor, Tanrım, sana şükürler olsun! Buna da razıyım ben!" dedi ve Tom'u yanağından öptü, sonra da Tom'a yatak hazırlatmak için koşa koşa eve gitti, bir yandan da her adımda sağa sola, zenci beyaz ayırt etmeden herkese, nefesi yettikçe emirler yağdırıyordu.

Jim'e ne yapacaklarını görmek için adamların peşinden gittim; yaşlı doktor ve Silas Enişte de Tom'un arkasından eve girdiler. Adamlar barut gibiydi, aralarından bazıları Jim'i diğer zencilere ibret olsun diye asmak istiyordu; gör bak bir daha başka bir zenci, Jim'in yaptığı gibi kaçmaya kalkıp da başımıza bunca dert açabiliyor mu, gör bak bir daha koca bir aileyi günler geceler boyunca korkutabiliyorlar mı böyle, diyorlardı. Ama öte yandan diğerleri de, sakın öyle yapmayın, asmak çözüm değil; bizim zencimiz değil sonuçta, sahibi çıkıp gelirse onun parasını çatır çatır ödettirir bize, diyordu. Bunun üzerine adamlar biraz yatıştı çünkü bir zenciyi en ufak yanlışında hemen asalım keselim diye en önde gidenler, hınçlarını çıkarıp da iş onun parasını ödemeye gelince ortalıktan ilk kaybolanlar olur hep nedense.

Ama yine de Jim'e epey bir sağlam sövüp saydılar, ara ara Jim'in kafasına bir o yandan bir öbür yandan vuruyorlardı ama Jim ağzını açıp gık demedi, beni tanıdığını hiç belli etmedi, onu alıp aynı kulübeye götürdüler, kendi giysilerini giydirip tekrar zincirlediler, ama zinciri bu sefer yatağın ayağına falan bağlamadılar, en alttaki kütüklerden birine çatal çiviyle tutturdular, ellerini de ayaklarını da zincirlediler, sahibin çıkıp gelinceye kadar, ya da olmadı sen açık arttırmada satılana kadar, kuru ekmek ve sudan başka bir şey yok sana bundan gayri, dediler, kazdığımız çukuru doldurdular, her gece silahlı iki çiftçiyi kulübenin etrafında nöbete dikip, gündüzleri de kapıya bir tane buldog köpeği bağlayacaklardı; adamların işleri yavaş yavaş bitmek üzereydi ar-

tık, vedalaşırken edilen her zamanki küfürleri ede ede çıkıyorlardı, o esnada yaşlı doktor içeri girip etrafa bir göz gezdirdi.

"Çok gerekmedikçe sakın eziyet etmeyin buna, çünkü kötü bir zenci değil o. Çocuğu bulduğum yere varınca, baktım ki, ben bu kurşunu yardım almadan çıkaramayacağım, haydi ben çocuğu orada bırakıp da, gidip yardım bulayım desem, çocuğun durumu buna hiç uygun değildi ve yavaş yavaş kötüye gitmeye başlıyordu; ama epey bir zaman geçtikten sonra bilinci hepten gitti artık, beni yanına yaklaştırmaz oldu, eğer salını tebeşirle işaretlemeye kalkarsam, beni öldüreceğini söyledi ve daha bir sürü bitmek bilmez deli saçması şey sayıkladı, ben de düşündüm, madem çocuk yarasına bile yaklaştırtmıyor, ben de ne yapıp edip sana *yardım* getireceğim öyleyse, dedim; bunu dememle birlikte, bu zenci bir yerlerden sürünerek çıktı geldi ve bana yardım edeceğini söyledi, dediği gibi de yaptı, hatta çok da güzel yardımcı oldu. Onun kaçak bir zenci olduğunu anlamıştım anlamasına ama *elimden* ne gelirdi ki? Oradan bir yere kıpırdayamıyordum, günün geri kalanı ve geceyi de orada geçirmek zorunda kaldım. Dedim ya size, çok zor bir durumda kaldım diye! Titreme nöbetleri geçiren iki hastam daha vardı, kasabaya geri dönüp onları da bir görmek istiyordum ama bir yere de gidemiyordum, çünkü bu zenci hemen kaçıp gidebilirdi, sonra da bütün suç benim üstüme yıkılırdı; bu da yetmezmiş gibi çağırıp yardım isteyecek bir tane bile kayık geçmedi yakınlardan. Ben de orada öylece mahsur kaldım, bu sabah gün ışıyana dek de hiç yatmadım; daha önce bir zencinin böyle canla başla hastabakıcılık yaptığını ya da bu denli sadık olduğunu hiç görmemiştim, kaldı ki bunu yaparken kendi özgürlüğünü tehlikeye attı, üstelik harap düşmüş bir hali vardı, zaten bir bakışta anlaşılıyordu yakın zamanda ağır işe koşulmuş olduğu. Bu zenci sevdirdi kendini bana bu davranışlarıyla; bakın beyler, böyle bir zencinin değeri bin dolar eder; ayrıca böyle bir zenciye iyi de davranılır. Artık ihtiyacım olan her şey elimin altındaydı, çocuk orada da sanki kendi evindeymişçesine dinlenip iyileşiyordu; hatta belki daha bile hızlı iyileşiyordu çünkü orası

öyle sessiz sakin bir yerdi ki; ama ben elim mahkûm orada *kalakaldım* bunlarla, şafak sökene kadar da gözümü kırpmadım; derken az ötede bir kayığın içinde birkaç adamın yaklaştığını gördüm, artık şansıma tam o sırada bu zenci ot yatağın yanında, başı dizlerinin arasına düşmüş bir halde uyukluyordu; adamlara sessizce gelin diye işaret ettim, kıyıya yanaştılar ve zenci daha ne olduğunu anlayasıya kalmadan, adamlar onun üstüne çullanıverdiler, sonra da elini ayağını bağlayıp bir güzel zapt ettiler, hiçbir aksilik çıkmadı. Çocuk da uykuya tam dalmamıştı zaten, biz de kürekleri kaldırıp salı kayığa bağladık, hiç ses çıkartmadan güzelce çektik, bu zenci de en başından beri ne en ufak bir sıkıntı çıkardı bize ne de ağzını açıp tek laf etti. O hiç de kötü bir zenci değil beyler, ne yalan söyleyeyim, aynen böyle düşünüyorum."

İçlerinden birisi:

"Anlattıkların kulağa hoş geliyor, doktor, doğruya doğru."

Bunun üzerine diğerleri de biraz yumuşadılar artık, ben de o yaşlı doktora, Jim'e böyle bir güzellik yaptığı için minnettar kalmıştım; doktoru ilk görüşümde düşündüklerimin doğru çıkmasına da memnundum; çünkü daha görür görmez, onun iyi kalpli bir adam olduğunu anlamıştım. Adamların geri kalanı da Jim'in çok iyi davrandığı konusunda hemfikirdi, o yüzden de bunu göz önünde bulundurup onu ödüllendirelim, hak etti çünkü, diyorlardı. Her birisi hemen oracıkta en içten şekilde tek tek söz verdi, artık Jim'e sövmeyeceklerdi.

Ardından adamların hepsi dışarı çıktı ve Jim'i içeri kilitlediler. İçimden, adamlar akıl etse de Jim'in zincirlerinden birikisini çözseler bari, çünkü epey bir ağırdı zincirleri, ya da ona verdikleri ekmek ve suyun yanına biraz et ve sebze de koysalar diye umutlanıyordum ama hiçbiri akıl etmedi, ben de en iyisi şimdi bir şeye karışmayayım dedim ama öte yandan, ne yapıp edip şu önümde sıra sıra duran dalgaları aşarak Sally Teyzeye doktorun hikâyesini anlatmam gerekiyordu bir an önce – bazı açıklamaları diyorum yani; Sally Teyzeye, Sid'le benim kaçak zencinin peşine düştüğümüz o kahrolası gece nehirde kürek çe-

kerken, benim nasıl olup da Sid'in vurulduğunu ona anlatmayı unuttuğum gibi şeyler.

Ama daha çok vaktim vardı. Sally Teyze tüm gün ve gece hasta odasından hiç ayrılmadı, Silas Enişteyi de ne zaman ortalıkta aval aval dolanırken görsem, hemen oradan uzaklaşıyordum.

Ertesi sabah Tom'un kendini epey bir toparladığını söylediler, Sally Teyze de uyumaya gitmiş. Ben de usulca hasta odasına girdim, eğer onu uyanık denk getirip de konuşabilirsem, birlikte bütün aileyi ikna edecek bir hikâye çıkarabiliriz diye düşünüyordum. Ama uyuyordu, hem de öyle tatlı ve huzur dolu uyuyordu ki; yüzü solgundu, ilk geldiği zamanki gibi kıpkırmızı görünmüyordu. Ben de yanına oturup uyanmasını beklemeye başladım. Yarım saat geçmeden Sally Teyze sessizce içeri giriverdi, işte yine şapa oturmuştum! Bana eliyle, otur otur, sessiz ol, diye işaret etti, ardından gelip yanıma oturdu, fısıltıyla konuşmaya başladı, şimdi artık hepimiz sevinebiliriz, dedi, çünkü tüm belirtiler iyi yöndeydi, epey uzun bir süredir de bu şekilde uyuyordu, her geçen saat daha iyi ve huzurlu görünüyordu, ayrıca çok büyük ihtimal uyandığında aklı da başına geri gelmiş olacaktı.

Bunun üzerine biz de Tom'un başında oturup beklemeye başladık, bir süre sonra yerinde hafiften kıpırdanmaya başladı, gözlerini doğal bir şekilde açtı ve etrafa bir göz gezdirdi.

"Selam! İşe bak, *evdeyim*! Bu nasıl olur? Sal nerede?" dedi.

"İyi durumda," dedim.

"Peki ya *Jim*?"

"Aynı işte," dedim, ama lafı biraz üstün körü geçiştirdim. Gerçi hiç farkına varmadı bile:

"Çok güzel! Muhteşem! *Şimdi* hepimiz sağ salim ve güvendeyiz demektir artık! Teyzeme de anlattın mı?"

Ben tam evet diyordum; ama Sally Teyze araya girip:

"Neyi anlatacaktı, Sid?" diye sordu.

"Neyi olacak, bu büyük işin nasıl olup da yapıldığını tabii ki."

"Ne büyük işi yahu?"

"İşte, bütün *o işler* yani. Aslında tek bir iş var yaptığımız; kaçak zenciyi nasıl da kaçırıp özgürlüğüne kavuşturduk - benle Tom."

"Yok daha neler, üstüme iyilik sağlık! Siz şimdi kaçak zenciyi... Bu çocuk neler *saçmalıyor* yahu! Tanrım, kuzum benim, aklı gene gitti bunun!"

"Yok, *hayır*, AKLIMIN bir yere gittiği yok. Ne dediğimi biliyorum ben. Onu serbest *bırakan* bizdik - benle Tom yani. Oturup bir sürü plan kurduk ve kurduğumuz gibi de *yaptık*. Hem de en güzelini yaptık." Tom bir başladı konuşmaya, susmuyordu, Sally Teyze de hiç üstelemedi, bırak konuşsun ne konuşacaksa diyerek sadece oturduğu yerden ona dik dik bakmakla yetindi, görünen o ki *benim* araya girmemin de bir faydası olmayacaktı. "Teyzecim, biz ne kadar çok uğraşıp didindik bilsen -haftalar sürdü- her gece, saatler boyunca, sizler uyurken çalıştık hep. Mumları, çarşafı, gömleği, senin elbiseni, kaşıkları, teneke çanakları, çakıları, yatak ısıttığınız o tava ve değirmentaşını, ha bir de unu çalmamız icap etti, saymakla bitmez, daha bi sürü şey yürüttük; hele o testereleri, kalemleri yapması, sonra o yazıları kazıması ve daha bi sürü şey yok muydu, o işlerle ne kadar çok uğraştığımızı bir bilseniz var ya aklınız şaşar, ama biz o kadar çok eğlendik ki, hayal edebileceğinizin *iki katı* eğlenmişizdir kesin. Sonra da tabut resimleri falan çizdik, soygunculardan isimsiz mektuplar getirdik, paratoner direğinde bi aşağı bi yukarı indik çıktık, kulübenin altını bi güzel oyduk, ipten merdiven ördük, onu da börek yapıp içeri yolladık, kaşık maşık, ufak tefek şeyleri de senin önlük cebinde yolluyorduk..."

"Yerler gökler aşkına!"

"...İşte kulübenin içini fare, yılan, börtü böcekle dolduran da bizdik, Jim'e yoldaş olsunlar diye yani; ama sonra sen, şapkasının içinde tereyağı varken Tom'u burada o kadar çok oyaladın ki, az daha bütün işi batırıyordun, biz daha kulübeden çıkamadan adamlar gelince, biz de alelacele kaçmak zorunda kaldık oradan, onlar da sesimizi duyunca peşimize düşüp, arkamızdan ateş etti-

ler, ben de payıma düşeni aldım, sonra biz yolun kenarına kaçtık, onlar önümüzden geçip gittiler, köpekler yanımıza gelince de bizimle hiç ilgilenmediler, hemen gürültü patırtının geldiği yöne doğru gittiler, biz de kanomuzu alıp, salı bağladığımız yere kürek çektik, sağ salim oraya vardık, Jim artık özgür bir adam olmuştu, hepsini de biz kendimiz, bir başımıza yaptık, ne kadar güzel *yapmışız*, öyle değil mi teyzecim?"

"Kaç yaşıma geldim ama böyle bir şey ne duydum ne gördüm! Demek onlar *sizdiniz*, ha, sizi gidi küçük serseriler sizi, demek onca işi başımıza siz sardınız ha, hepimizin korkudan aklını çıkaran da, ödümüzü koparan da hep sizdiniz demek? Şeytan diyor ki, kalk şimdi şu ikisini şuracıkta bir güzel patakla. Bak şimdi düşünüyorum da yani, şimdi ben burada, geceler boyunca... *sen* hele önce bir iyileş de, seni gidi küçük yaramaz şey seni, bak şuraya yazıyorum, ikinizi birden dövmekten beter edeceğim!"

Ama Tom kendisiyle öylesine gurur *duyuyordu* ve neşesi de öyle yerindeydi ki, çenesi dur durak *bilmiyordu* – arada bir Sally Teyze ağzından ateş püskürerek araya giriyordu, dahası ikisi aynı anda konuşmaya başladığındaysa sanki kedi toplantısı gibi oluyordu; sonra Sally Teyze:

"*Pekâlâ*, çıkar çıkarabildiğin kadar tadını bakalım *şimdi* bu işin, ama sakın seni bir daha onun yanında yöresinde denk getirmeyeyim!" dedi.

"*Kimin* etrafında?" diye sordu Tom, şaşkın ve yüzü bir anda düşmüş bir halde.

"*Kim* olacak? Kaçak zencinin tabii ki de. Sen kim sandıydın?"

Tom bana öyle bir bakış baktı ve:

"Tom, sen daha demin bana onun iyi olduğunu söylemedin mi? O kaçamadı mı yoksa?" diye sordu.

"*O* mu?" dedi Sally Teyze; "kaçak zenciyi mi diyorsun sen? Ne kaçması yahu! Onu bi güzel yakalayıp sapasağlam geri getirdiler, şimdi gene aynı kulübede duruyor işte, artık sadece ekmek ve su veriyorlar ona, elini ayağını da zincirlediler bu sefer, biri çıkıp

da bu benim zencim diyene ya da satılana kadar da orada öylece kalacak!"

Tom yattığı yerden bir anda doğruldu, gözlerinden alev fışkırıyor, burun delikleri birer solungaç gibi açılıp kapanıyordu, bana dönüp o öfkeyle:

"Onu kimsenin bi yere kapatmaya *hakkı* yok! Hadi *gidin* bir an önce! Siz daha burada mısınız? Onu derhal serbest bırakın! Köle möle değil o; bu dünyada yaşayan tüm varlıklar kadar özgür!" diye bağırdı.

"Ne *diyor* bu çocuk yahu?"

"Ben ne *dediğimi* gayet iyi biliyorum Sally Teyze, bak kimse gitmezse, *ben* kalkıp gideceğim şimdi. Ben kendimi bildim bileli tanırım onu, aha, Tom da aynı öyle. Yaşlı Bayan Watson iki ay önce öldü, onu nehrin aşağısında bi yerlere satmayı düşündüğü için çok utandığını *söylemişti* bize; o yüzden de vasiyetinde onu azat etti."

"İyi de, o zaman *siz* ne demeye onu özgürlüğüne kavuşturacağız diye o kadar uğraştınız, zaten özgürmüş ya?"

"Bak işte, soruya *bak* soruya, demesem olmucak ama *tam da* kadınların sorcağı türden bir soru bu! İşin macerasındayım ben *macerasında*; bu uğurda boğazıma kadar kan içinde yürümeyi bile göze almışım b– Aa, kim o, aman Tanrım, POLLY TEYZE!"

Gözlerime inanamadım, oydu sahiden de, kapıdan şimdi girmişti içeri, karnını pastalarla doyuran melekler kadar tatlı ve de mutlu görünüyordu!

Sally Teyze yerinden kalktığı gibi koşup ona öyle bir sarıldı ki, kafasını kollarının arasına doladı resmen, bir yandan da ona başını dayayıp dayayıp ağlıyordu, ben de o esnada yatağın altında kendime uygun bir yer bulup oraya geçiverdim, çünkü bana öyle geliyordu ki, birazdan işler iyice kızışmaya başlayacaktı *bizim* için. Yatağın altından ara ara kafamı çıkarıp dışarıyı gözlüyordum, Tom'un Polly Teyzesi, bir anlık boşluğunu bulup kendini Sally Teyzenin kollarından kurtardı, gözlüğünün üstün-

den Tom'a öyle bir bakış attı ki, sanki onu elinde un ufak etmek istermiş gibi bir hali vardı. Ardından şöyle dedi:

"Tabii tabii, başını *çevirmeyip de* başka ne yapacaktın zaten – yerinde olsam ben de aynı öyle yapardım, Tom."

"Hiç öyle şey olur mu canım!" dedi Sally Teyze; "çocuk *o kadar* çok mu değişmiş yani? Yok, daha neler, o *Tom* değil ki bir kere, Sid o Sid; Tom da – Tom da – haydaa, Tom nereye kayboldu şimdi? Daha az önce buradaydı."

"Ha, sen Huck *Finn* nereye gitti demek istiyorsun aslında... yani onu kastetmiş olmalısın! Tom gibi bir afacanı onca yıl ben büyüteceğim hem de *görünce* tanımayacağım, ha? Öyle bir şey çok saçma *olurdu* herhalde. Hadi artık, çık o yatağın altından, Huck Finn."

Çekine çekine dışarı çıktım.

Sally Teyze kadar aklı karışıp da şaşkına dönmüş kimseyi görmemiştim, bir kişi hariç, o da Silas Enişteydi işte, içeri gelir gelmez ona da bir çırpıda tüm olan biteni anlattılar. Adam bunları duyunca, sarhoş gibi oldu deseniz yeridir, günün geri kalan kısmı boyunca da aklı bir türlü olan bitene ermedi, ardından o gece bir de dua meclisinde öyle bir vaaz verdi ki şöhreti, itibarı gümbür gümbür çoğaldı, çünkü dünyadaki en yaşlı kişi bile dediklerinden bir şey anlayamazdı. Sonra da Tom'un Polly Teyzesi, benim kim olduğumdan tut, neler yapıp ettiğime kadar ne var ne yoksa her şeyi anlattı; ben de çıkıp her şeyi itiraf ettim artık, tam Bayan Phelps beni Tom Sawyer sandığı zaman aslında ne kadar da zor bir durumda olduğumu anlatıyordum ki hemen araya girip, "Tamam, tamam, bana Sally Teyze demeye devam et sen gene, zaten alıştım artık, değiştirmenin lüzumu yok şimdi," dedi işte, Sally Teyze beni Tom Sawyer sandığı zaman kalkıp da bir şey diyememiştim – başka bir çıkar yol yoktu çünkü, Tom'un da buna bir şey demeyeceğini biliyordum zaten, tam tersine deli olurdu çünkü gizem vardı işin içinde, hatta buradan bir de macera çıkarırdı ve keyfi iyice yerine gelirdi. Tom beni yanıltmadı, Sid olmayı kabul etti ve böylece benim işimi elinden geldiği kadar kolaylaştırmış oldu.

Bunun üzerine Polly Teyzesi, Tom'un Bayan Watson hakkında söyledikleri doğru, dedi, vasiyetinde Jim'i azat etti; şurası kesindi ki, Tom Sawyer hiç üşenmemiş, tutmuş, zaten azat edilmiş bir köleyi özgürlüğüne kavuşturacağım diye onca zahmete girip başına işler açmış! O dakika o konuşmayı duyana dek, hiç aklım almıyordu zaten, nasıl olur da onun gibi yetiştirilmiş birisi, bir köleyi özgürlüğüne kavuşturmaya çalışan birine yardım *edebilirdi*?

İşte, Sally Teyze'nin, Tom ve *Sid* sağ salim ulaştılar diye yazdığı o mektubu, Polly Teyze eline geçip de okuduğunda, kendi kendine şöyle demiş:

"Bak işte, olacağı buydu! Böyle olacağını tahmin etmeliydim zaten, çocuğun onca yolu başında kimse olmadan gitmesine izin verirken düşünmem lazımdı bunu. Şimdi ise kalkıp nehir aşağı bütün o yolu, tam bin sekiz yüz kilometreyi gidip de bu mahlukun *bu* sefer ne haltlar karıştırdığını öğrenmem gerekecek, çünkü yolladığım mektupların hiçbirine senden bir cevap falan geldiği yoktu."

"Nasıl olur, ben senden hiç haber almadım ki," dedi Sally Teyze.

"Olur mu hiç! Ben sana iki kere mektup yazıp yolladım, Sid de burada derken, ne kastediyorsun diye sordum."

"İyi de, o mektuplar benim elime hiç geçmedi ki ablacım."

Polly Teyze yavaşça Tom'a doğru döndü ve yüzünde sert bir ifadeyle:

"Tom, kesin sendedir onlar!" dedi.

"Ha – *ne* bendedir?" dedi biraz aksi bir şekilde.

"Getirme şimdi *beni* oraya, seni edepsiz şey seni, çıkar bakayım şu mektupları."

"Hangi mektuplar?"

"*Şu* mektuplar hani. Bak, ahdettim çocuk, seni bir elime geçirmeyeyim, ben sana..."

"Sandıkta hepsi, sandıktalar. Orada işte. Aynı postaneden aldığım gibi duruyorlar hem de. Açıp bakmadım kesinlikle, doğru

dürüst elimi bile sürmedim. Ama mektupların bize sorun çıkartacağı belliydi, ben de düşündüm ki, sen buraya gelinceye kadar, biz çoktan..."

"Senin derini yüzmek *gerekiyor* artık, başka türlü akıllanmayacaksın sen çünkü, o kesin. Sonra sana bir mektup daha yazdım geliyorum diye haber vermek için; sanırım onu da bu..."

"Hayır, hayır, o mektup dün geldi; ben daha okuyamadım işte, ama *her şey* yolunda, mektup bende yani."

O mektubun da artık Sally Teyze'de olmadığına dair bahse girsek, benden iki dolar çalışırdı, ama bir düşündüm de, belki de en mantıklısı bu bahis mevzusuna hiç girmemekti. O yüzden konusunu bile açmadım hiç.

SON BÖLÜM

Tom'u yalnız başına ilk denk getirdiğim zaman, "O firar zamanlarında aklından ne geçiyordu, hadi firar planı tuttu diyelim, zaten azat edilmiş bir zenciyi özgürlüğüne de kavuşturdun, peki ya ondan sonra ne yapmayı planlıyordun?" diye sordum. O da bana, ta en başından beri kafasında ne planladığını tek tek anlattı; eğer Jim'i sağ salim kaçırabilseymişiz, sala atladığımız gibi nehir aşağı yol alacakmışız, nehrin ağzına varana kadar da türlü çeşit maceralar yaşayacakmışız, sonra da Jim'e onun artık özgür bir adam olduğunu söyleyecekmiş orada, ardından onu buharlı gemiye gayet şık ve usulüne uygun bir şekilde bindirip, bizim yüzümüzden kaybettiği zamanların parasını ödeyecekmiş, bir yandan da kasabaya önden mektup yazıp, kalkın ey ahali, biz geliyoruz, bizi karşılayın, diye bütün zencilere haber yollayacakmış, zenciler de onu fener alayı ve bandoyla karşılayıp vals yapa yapa kasabaya buyur edeceklermiş, işte o zaman Jim, tam bir kahraman olurmuş, eh haliyle biz de. Ama bana kalsa böyle olduğu da iyi oldu bir bakıma.

Hiç vakit yitirmeden gidip Jim'in zincirlerini çıkardık; Polly Teyze, Silas Enişte ve Sally Teyze, doktor Tom'un yarasıyla ilgilenirken, Jim'in ona ne kadar da güzel hasta bakıcılık yaptığını öğrenince çok sevindiler, Jim'e teşekkürler ettiler, Jim'in üstüne başına en güzelinden elbiseler verdiler, yediği önünde yemediği arkasındaydı, güzel de vakit geçiriyordu burada ve hiçbir iş yapması da gerekmiyordu. Jim'i alıp hasta odasına çıkarttık ve onunla önemli mevzularda ciddi bir konuşma yaptık; mahkûmluk yaparken bizim gönlümüz olsun diye çok sabır gösterdi ve

mahkûmluğu da çok iyi becerdi diye Tom, Jim'e çıkarıp kırk dolar verdi, Jim, sevinçten neredeyse kendini kaybediyordu, bağıra bağıra o sevinçle:

"*Ahanda* işte, Huck, ben sana ne demek? Hani o Jackson adasında ne demek? Sana bende gıllı göös var *demek*, ya bu neyin işareti olmak; ben sana *demek* ben önceden zengin olmaktım, ben bi gün *gene* zengin olmak; şimdi o gerçek olmak, tam karşında *olmak*! Aha bak! Sen *bana* hiç çene yormamak – alamet *alamet* olmak, bunu hiç unutmamak; önceden ben adım gibi bilmek, ben bir bi gün gene zengin olmak!" dedi.

Ardından, Tom bir başladı konuşmaya, anlattı da anlattı artık, "Üçümüz birden bu önümüzdeki gecelerden birinde buradan sıvışalım, üstümüze uygun kılık kıyafet alıp sınırdan Kızılderili bölgesine sızalım, bir-iki hafta falan kalırız orada, maceradan maceraya koştururuz dedi, ben de, "Tamam, bana uyar uymasına, ama bende üst baş alacak para yok ki", dedim, tahminime göre, eve dönsem bile, yine de param olmayacaktı, çünkü babam şimdiye kadar kesin geri dönmüştür ve paraları da Yargıç Thatcher'dan alıp çoktan içki masalarında harcamıştır herhalde, diye düşünüyordum.

"Hayır, baban geri dönmedi," dedi Tom; "paran olduğu gibi yerinde duruyor – altı bin dolar, hatta daha fazlası; baban da o zamandan beri geri dönmedi hiç. Hatta ben yola çıktığım sırada bile dönmemişti daha."

Jim, ağırbaşlı bir şekilde söze girdi:

"Baban bir daa geri dönmemek, Huck."

"Niye dönmücekmiş, Jim?" diye sordum.

"Onu şimdi düşünmemek, Huck – ama bi daha geri dönmemek işte."

Ama ben anlatması için biraz daha bastırdım, o da en sonunda dayanamayıp:

"Sen o evi hatırlamak, hani ev nehirde sürüklenmekti, evin içinde adam olmak, üstü örtülü olmaktı, sonra ben içeri gir-

mek örtüyü açmak, sonra seni içeri sokmamak? İşte yanisi, sen nez'man istemek, paranı almak; çünküm o adam baban olmak," dedi.

Tom artık tamamıyla iyileşti, bacağından çıkardıkları kurşununu da cep saatinin zincirinin ucuna takmış yakasında dolaştırıyor, ikide bir cep saatini çıkarıp saat kaç diye bakıyor. İşte, yazacak başkaca bir şey de kalmadı artık, buna da çok memnumum doğrusu, çünkü ben bir kitap yazmanın bu kadar zahmetli olduğunu bilseydim eğer, en başından hiç bulaşmazdım bu işlere. Bir daha da kitap mitap yazmam ben. Bu arada, benim diğerlerinden erken davranıp, bir an önce Kızılderili Bölgesi sınırını geçmem gerekiyor şimdi, çünkü Sally Teyze beni evlatlığına geçirip sonra da bir güzel adam etmeyi planlıyormuş sanırım, ama ben o işlere hiç mi hiç gelemem artık. Çünkü daha önce de aynısını yaşamıştım ben bunun.

SON. SAYGILARIMLA, HUCK FINN.

Amerikan edebiyatının en önemli ve ünlü romanlarından olan *Huckleberry Finn'in Maceraları*, Mark Twain'in başyapıtı olarak kabul edilir. Sekiz yıl önce basılan *Tom Sawyer'ın Maceraları*'nda bir yan karakter olarak kurgulanan Huckleberry Finn bu kez kitabın anlatıcısı, maceranın başkişisidir.

Kendisini "evcilleştirmeye" çalışan Bayan Watson'dan kurtulmak için çareler ararken babası tarafından suistimal edilen Huck'ın, kaçak köle Jim'le birlikte yaptığı nehir yolculuğu ve bu yolculukta yaşadıklarının anlatıldığı roman, bir yandan toplumun ikiyüzlülüğünü sorgular ve ırkçılığa saldırırken diğer yandan bir çocuğun toplumu aşma mücadelesinin zemini de olan unutulmaz bir arkadaşlık hikâyesine dönüşür.

Bir dil ustası olarak, İngilizcenin Missouri'deki eski ve çeşitli kullanımlarına özenle yer veren Mark Twain'i, Türkçenin zengin olanaklarını kullanarak başarıyla aktaran Burak Şakır'ın *parmak ısırtan* çevirisiyle...

Modern Amerikan edebiyatı tek bir kitapla başlar: Huckleberry Finn.
Ernest Hemingway

yordam edebiyat
YordamEdebiyat
YordamEdebiyat
YordamKitap

25 TL. KDV DAHİL
ISBN 978-605-172-321-1